उपदेशपद.

(श्री हरीभद्रसूरिविरचित)

समूल भाषांतर सहित,

प्रथम भाग.

प्रसिद्ध कर्त्ता,

श्री लालन निकेतन

मढडा.

संवत १९८१ सने १९२५

कींमत रु ३-०-०

श्री उपदेशपद.

(नम श्रीसर्वज्ञाय)

यस्योपदेशपदसपदमापवत—सपादिका सपदि सघटितश्रिय च। आसाद्य संति त्रविनः कृतिनः प्रयत्नात्—त वीरमीरितरजस्तमसं प्रणम्य,—१ तत्त्वामृतोदधीना—मानदितसकलविबुधहृदयाना। उपदेशपदानामह—मुपक्रमे विवरणं किंचित ॥ २ ॥ पूर्वैर्यद्यपि कल्पितेह गहना वृत्तिः समस्त्यल्पधी—लोंक कालवशेन ता स्फुटतया बोद्धु यतो न क्षम.। तत्तस्योपकृति विधातुमनघा स्वस्यापि तत्त्वानुगा—प्रीति संतनितु स्वबोधवचनो यत्नोयमास्थीयते ॥ ३ ॥

जे प्रभुनी आपदनो अत लावनारी अने लक्ष्मीने जोडनारी उपदेशसपद् हाथ पामीने जन्यजनो कृतकृत्य थाय छे ते रजस्—तमस् रहित (रागद्वेष मोहरहित) वीर प्रभुने नमीने—तत्त्वरूप अमृतना समुद्र समान अने सकळ विबुधना हृदयने आनदित करनार उपदेशना पदोनु हु काइक विवरण करू छु. (१—२)

आ शास्त्रनी पूर्वाचार्योए जोके वृत्ति करेली हयात छे, तो ते गहन होवाथी काळना योगे अल्पबुद्धिवान् थनेला लोको तेने स्फुटरीते समजी शकता नथी, माटे तेमनो उपकार करवा अने पोताने पण तत्त्वने अनुसरती प्रीति वधारवा पोताना बोधना अनुसारे आ यत्न करवा मांड्यो छे ॥ ३ ॥

इह खल्वार्यमण्डलमध्योपलब्धजन्मानोपि निर्मलपङ्कजपुञ्जोज्ज्वलकुलजातिप्रभृतिगुणमणिरमणीयताभाजोपि तथाविधशास्त्राभ्यासवशोपजातजात्यमतिमाहात्म्यापहस्तितबृहस्पतयोपि विहितौदार्यदाक्षिण्यप्रियंवदत्वाद्यनुपमकृत्यपरंपरासंपादितसकलमनस्विमानवमनःप्रमोदसंपदोपि स्वभावत एव मन्दमोहमदिरामदतया मनाक्प्राप्तनिर्वाणपुरपथानुकूलविपर्ययवैराग्या अपि प्राणिनः प्रायो जिनोपज्ञानि सकलकुशलारम्भमूलबीजानि अत एवाधरीकृतनिधानकामधेनुप्रमुखपदार्थप्रभावाणि दूरसमुत्सारितप्रचुरतरमोहतिमिरप्रसराण्युपदेशपदानि विना न सम्यग्दर्शनादिपरिपूर्णमोक्षमार्गावतारसाराः भवितुमर्हन्ति

आ जगत्मां खरेखर आर्यदेशमां जन्मेला, निर्मल पंकजना माफक उज्ज्वल कुळजाति वगेरे गुणमणिथी रमणीय रहेला, तथाविध शास्त्राभ्यासना वशथी उत्पन्न थएली उत्तम बुद्धिना बळथी बृहस्पतिने पण हरावनारा, औदार्य—दाक्षिण्य—प्रियभाषित्व वगेरे अनुपम कामोनी परंपरा करवाथी सघळा मनस्वि मनुष्योना मनने प्रमोद आपनारा अने स्वभावथीज मोहमदिरानो ओछो छाक होवाथी निर्वाणपुरना मार्गने अनुकूळ एवा विपर्ययवैराग्यने जराक प्राप्त थएला प्राणिओ पण प्राये जिनेश्वरप्रणीत सकळ कुशळ कामना मूळबीज रूप अने तेथीज निधान अने कामधेनु वगेरे पदार्थोना प्रभावने हलका पाडनार अने अति आकरा मोहरूप अंधकारने जोरथी दूर करनार उपदेशना पदो विना सम्यक् दर्शन वगेरे परिपूर्ण मोक्षमार्गमां उतरी शकता नथी

कथचित्तत्रावतीर्णा अपि अनादिकालविलग्नविलीनवासनासतानविपवेगावेशवशेन क्षोभ्यमाणमनसो न स्थैर्यमवलंबितुमल यद् वक्ष्यति—सफलो एसुवएसो—गुणठाणारंभगाण भव्वाण, परिवडमाणाण तहा—पाय नउ तट्ठियाणं तु इत्यवधार्य परहिताधाननिविरूनिबद्धबुद्धिर्भगवान् सुगृहीतनामधेय. श्रीहरिभद्रसुरिरुपदेशपद-नामक प्रकरण चिकीर्षुरादावेव मगलाभिधेयप्रयोजनप्रतिपादकमिद गाथायुग्ममाह

नमिऊण महाभाग—तिलोगनाह जिण महावीर । लोयालोयमियक—सिद्ध सिद्धोवदेसत्थ,— ॥ १ ॥ वोच्छ उवएसमए—कइइ अह तडवदेसओ सुहुमे । भावत्थसारजुत्ते—मदमइविबोहणट्ठाए ॥ २ ॥

कदाच कोइ रीते तेमा तेओ उतरे छ, तोपण अनादिकाळथी लागेली एवी वासना रूप विपना जोरना लीधे मन मुझाता तेमा स्थैर्य धारण करी शकता नथी, जे माटे आगळ कहेशे के—आ उपदेश गुणस्थानना आरंभक अथवा तो पडता पडनाराओने कामनु छे, पण तेमा स्थिर रहेनाराओने तेनी जरूर नथी.

एम धारीने परहित करवामा सज्ज बुद्धि करनार भला नामवाळा भगवान हरिभद्रसूरि उपदेशपद नामे प्रकरण करता थका आदिमा मगळ, अभिधेय, अने प्रयोजन जणावनारी आ बे गाथा कहे छे:—

महाभाग. त्रिलोकनाथ, लोकालोकमा चंद्रसमान, सफळ उपदेशवाळा, कृतकृत्य महावीर जिनने नमीने तेना उपदेशने अनुसरी हुं मदमति जनोने बोधवा माटे केटलाक सूक्ष्म उपदेशना पद कहीश. (१—२)

इह चाद्यगाथया सकलाकुशलकलापनिर्मूलोन्मूलनवरेण समीहितशास्त्रनिष्पत्तिहेतुरादिमङ्गलमुक्त,—द्वितीयया तु प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यर्थं साक्षादेवोपदेशपदलक्षणमभिधेय—मदमतिश्रोतृजनावबोधलक्षणं च प्रयोजन सामर्थ्याच्चाभिधानाभिधेययोर्वाच्यवाचकभावलक्षणः—अभिधेयप्रयोजनयोश्च साध्यसाधनभावस्वभाव सबध उक्त इति समुदायार्थं सप्रत्यवयवार्थं प्रतन्यते—तत्र नत्वा प्रणम्य प्रशस्तमनोवाक्कायव्यापारगोचरभावमानीयेति यावत् महावीरमित्युत्तरेण योग—कीदृशमित्याह,—भागोऽचिन्त्या शक्ति—ततो महान् प्रशस्यो भागो यस्य स तथा त महाभाग ॥

इहां पहेली गाथाथी सकळ अशिवसमूहने मूळथी उखेडनार होइ इच्छित शास्त्रनी निष्पत्तिनु कारण आदिमगळ कह्यु,—अने बीजी गाथावडे बुद्धिमान् पुरुषोनी प्रवृत्ति माटे खुल्ली रीते उपदेशपदरूप अभिधेय अने मदमति श्रोताओने अवबोध थवा रूप प्रयोजन कह्यां छे. अभिधान अने अभिधेयनो वाच्यवाचकभाव रूप सबध तथा अभिधेय अने प्रयोजननो साध्यसाधनभाव रूप सबध सामर्थ्यथीज जणावेल छे ए रीते समुदायार्थ छे

हवे अवयवार्थ कहीयेछीये '—त्वा नमीने एटले प्रणाम करीने अर्थात् प्रशस्त मनवचनकायना व्यापारना विषय बनावीने (कोने) महावीरने, महावीर केवा छे ? ते कहे छे,—महान् एटले वखाणवा योग्य भाग एटले अचिंत्य शक्ति छे जेमने ते महाभाग छे.—

महाभागता चास्य जन्ममज्जनकाल एव सहस्राक्षशंकाशंकुसमुत्खननाय वामचर-
णांगुष्ठकोटिविघट्टितामरगिरिवशात सकलशैलराशेरिलाया विशिथिलतासंपादनेन, शक्र-
कृतपराक्रमप्रशंसासहिष्णोः क्रीडनव्याजानीतात्मपरिभवस्य स्वस्कंधभागवदारोपणा-
नंतरमेवारब्धगगनतलोल्लंघनकारिकायवृद्धे सुरस्य वज्रनिष्ठुरमुष्टिपृष्ठघाताद्भूमिवत्कुब्ज-
ताकरणेन, सकलत्रैलोक्यसाहाय्यनिरपेक्षतया प्रव्रज्यानन्तरमेव दिव्याद्युपसर्गसंस-
र्गाधिसहनांगीकारेण, केवलज्ञानलाभकाले चाष्टमहाप्रातिहार्यसपर्योपस्थापनेन,—त-
दनु—आंतरतमःपटलपाटनपटीयसा समस्तजनमनोहारिणा अवितथकथापथस्फी-
तिकारिणा जातिजरामरणापहारिणा प्रधानार्द्धमागधभाषाविशेषेण समकालमेव
भिन्नस्वरूपनरामरादिजंतुसंशयसंदोहापोहसमुत्पादनेन, स्वविहारपवनप्रसरेण च पंच-
विंशतियोजनप्रमाणचतुर्दिग्विभागमहीमण्डलमध्ये सर्वाधिव्याधिरजोराशेरपसारणेन,
सकलसुरासुरातिशायिशरीरसौंदर्यादिगुणग्रामवशेन च, त्रिभुवनस्यापि प्रतीतैव

नीचेना कारणोथी तेमनी महाभागता जगतने जाणीती छे,—तेमणे जन्मस्नात्र वखते इन्द्रनी शंका टाळवा माटे अंगुठाथी मेरुने दबावी अनेक पर्वतोवाळी जमीनने शिथिल करी,—इन्द्रे करेल प्रशंसाथी चीडाइने रमतमां पोताने हारेलो धारी तेमने पोताना खभे चडावी आकाशगामी शरीरने वधारनार देवने तेमणे वज्रसमा मूठ मारी भूमि सरखो कुब्ज बनाव्यो,—कोइना पण साहाय्यनी अपेक्षा न राखता दीक्षा लेता बाद तरत ज दिव्य उपसर्ग सहेवा कबूल कर्या,—केवळ ज्ञान थतां तेमने आठ महाप्रातिहार्य उपस्थित थया,—बाद आंतरना अंधारांने दूर करनार सौना मनहरनार सत्य वातोने जणावनार जन्मजरा मरणने टाळनार अर्धमागधी भाषावडे समकाळेज अनेक सुरासुरादि जंतुओना संशयो तोड्या, पोताना विहारथी पचीश योजननी चारे दिशाओमां सघळी आधि व्याधि हरथी,—अने सघळा सुरासुर करता तेमना शरीर सौन्दर्यादि गुणो अधिक हता. आ कारणोथी ते महाभाग हता.

पुनरपि कीदृशमित्याह,—लोक्यते केवलालोकलोचनवलेन केवलिभिर्दृश्यते य स लोक स च धर्माधर्मजीवपुद्गलास्तिकायोपलक्षित आकाशदेश —तदुक्त धर्मादीना वृत्ति—र्द्रव्याणा भवति यत्र तत् क्षेत्र, तैर्द्रव्यै सह लोक—स्तद्विपरीत ह्यलोकाख्य ॥ १ ॥ इह तु तदेकदेशोऽप्यूर्ध्वादिर्ग्रामैकदेशग्रामवल्लोक इत्युच्यते—ततस्त्रयो लोका समाहतास्त्रिलोक—त्रिलोकस्य लोकत्रयवर्त्तिनो भव्यजनस्य नाथो,ऽप्राप्तसम्यग्दर्शनादिगुणाधानेन प्राप्तगुणाना च तत्तदुपायप्ररूपणेन रक्षणतो योगक्षेमकर्त्ता यस्त त्रिलोकनाथ, जिन दुरतरागाद्यतरवैरिवारजेतार, कमित्याह—दुर्गसुराधमसगमकादिक्षुद्रजतुकृतोपसर्गवर्गससर्गेऽपि अविचलितसत्त्वतया महान् बृहद्वीर शूरो यस्त महावीर—अपश्चिमतीर्थाधीश्वर वर्द्धमाननामानमित्यर्थ. ॥

वळी ते केवा छे ते कहे छे —केवल ज्ञान रूप लोचनना बळे केवलिओथी जे जोवाय ते लोक छे ते धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, जीवास्तिकाय, अने पुदगलास्तिकायथी भरेला आकाश देश छे. जे माटे कहेलु छे के "ज्या धर्मास्तिकायादिक द्रव्यो होय ते क्षेत्र ते द्रव्योनी साथे लोक कहेवाय छे अने तेथी विपरीत ते अलोक छे." पण इहा तो तेनो ज ऊर्ध्वादिक एक देश पण गामना भागने पण गाम कहेवाय तेम लोक कहेवाय छे तेथी त्रण लोकना भव्यजनोना नाथ एटले अप्राप्तोना सम्यग्दर्शनादि गुणने पमाडनार अने पामेला गुणोना ते ते उपाय बतावीने रक्षण करनार एम योगक्षेम कर्त्ता छे, तथा जिन एटले दुरत रागादिक अतरवैरिओने जीतनार छे एवा ते कोण छे ते कहेछे.—अधम सुर सगमक वगेरे क्षुद्र जतुओए करेला उपसर्गमा पण अविचळ हिम्मत राखनार होवाथी महान एटले मोटा वीर एटले शूर ते महावीर एटले के छेल्ला तीर्थपति वर्द्धमान स्वामी —

पुनरपि कीदृशमित्याह—लोक उक्तलक्षणस्तद्विपरीतश्चालोक.—लोकालोकयो मृंगांक इव केवलालोकपूर्वकवचनचन्द्रिकाप्राग्भारेण यथावस्थिततत्स्वरूपप्रकाशनात् त लोकालोकमृगांकं, तथा पिञ्बधने इतिवचनात्सित चिरकालबद्ध कर्म ध्मातं निर्दग्धं शुक्लध्यानानलायेन स निरुक्तात्सिद्ध.—षिधु गत्यामिति गतो निवृत्ति—ख्यातो भुवनाद्भुतभूतविभूतिभाजनतया—षिधू शास्त्रे मागल्ये चेति वचनात्समस्तवस्तुस्तोमशास्ता विहितमगल.—षिधु संराद्धौ राध साध संसिद्धाविति वचनात् साधितसकलप्रयोजनो वा सिद्धस्तं सिद्ध,—उक्त च—ध्मात सित येन पुराणकर्म—यो वा गतोनिर्वृतिसौधमूर्ध्नि, ख्यातोऽनुशास्ता परिनिष्ठितार्थो—यः सोऽस्तु सिद्ध. कृतमगलो मे

वळी ते केवा छे ते कहे छे —लोक अने अलोकमा केवल ज्ञान रूप अजवाळा पूर्वक वचनरूप चद्रिकावडे तेनु खरेखरु स्वरूप प्रकाशित करनार होवाथी चद्रसमान,

तथा "षिञ् बधने" ए धातुपरथी सित एटले चिरकाळथी बांधेल कर्म ते ध्मात एटले शुकळध्यान रूप अग्निथी बाळ्यु छे जेमणे ते निरुक्तथी सिद्ध कहेवाय छे—अथवा "षिधु गत्या" ए धातुपरथी निवृत्तिने पामेला के जगतने आश्चर्यकारक विभूतिना भाजन होवाथी प्रख्यात रहेला ते सिद्ध छे—अथवा "षिधू शास्त्रे मागल्येच" ए धातुपरथी सघळी चीजोना शास्ता अने कृत मगल ते सिद्ध छे—अथवा "षिधु सराद्धौ—राधसाध ससिद्धौ" ए धातुपरथी सकळ प्रयोजन साधनार ते सिद्ध जाणवा कहेलु पण छे के.—

जेणे बांधेला जूना कर्म बाळ्या छे. अथवा जे निवृतिरूप महेलना शिखरपर गया छे, अथवा जे ख्यात छे अनुशास्ता छे के कृतकृत्य छे ते सिद्ध मने मगळकारी थाओ

तथा सिद्ध प्रमाणवलोपलब्धात्मतत्त्व उपदेशस्य प्रवचनस्यार्थे जीवाजीवादिरूपोऽभिधेयविशेषो यस्य स तथा—अथवा सिद्धः सकलक्लेशविनिर्मुक्तो जीवविशेष स एवोपदेशस्याज्ञाया अर्थे प्रयोजन यस्य स तथा—भगवदाज्ञाया मोक्षैकफलत्वेन परमर्षिभि प्रतिपादितत्वा—दतस्त सिद्धोपदेशार्थं अत्र च विशेषणबाहुल्य अज्ञातज्ञापनफलमेवोक्त, न पुनर्व्यवच्छेदार्थं,—यथा कृष्णो भ्रमर शुक्ला बलाका इत्यादीवेति वक्ष्येऽभिधास्ये—किमित्याह—उपदेशपदानि—इह सकललोकपुरुषार्थेषु मोक्ष एव प्रधान पुरुषार्थ इति तस्यैव मतिमतामुपदेष्टुमर्हत्वेन तदुपदेशानामेव भावत उपदेशत्वमामनति—तत उपदेशाना मोक्षमार्गविषयाणा शिक्षाविशेषाणा पदानि स्थानानि मनुष्यजन्मदुर्लभत्वादीनि, यद्वा उपदेशा एव पदानि वचनानि उपदेशपदानि तानि

वळी प्रमाण वळेथी सिद्ध थयो छे जेना उपदेशनो एटले प्रवचननो जीवाजीवादि रूप अर्थ जेनो ते सिद्धोपदेशार्थ कहेवाय—अथवा सिद्ध एटले सकळक्लेशरहित जीव तेज जेना उपदेश एटले आज्ञानो अर्थ एटले प्रयोजन छे ते सिद्धोपदेशार्थ जाणवा केमके भगवाननी आज्ञानु फळ एकलो मोक्षज छे एम परमर्षिओए कहेलु छे

इहां जणा विशेषणो अजाण्याने जणाववा खातरज छे, नहिके व्यवच्छेद माटे,—जेमके कालो भमरो धोळी बगली—इत्यादि माफक.

उपदेशना पदो कहीश. ए सघळा पुरुषार्थोमा मोक्षज प्रधान छे तेथी बुद्धिवानोए तेनोज उपदेश करवो

कतिचित्स्वरूपाणि सूत्रतोऽर्थतस्त्वपरिमाणानि—सर्वसूत्राणामनंतार्थाभिधायकत्वेन पारगतगदितागमे प्रतिपादनात् तथा चार्षं—सव्वनईण जाहुज्ज—वालुया सव्वउदहिज तोय । एत्तो अणंतगुणिओ—अत्थो सुत्तस्स एक्कस्स । कथं वक्ष्ये इत्याह तस्य महाभागादिगुणभाजनस्य भगवतो महावीरस्योपदेशास्तदुपदेशास्तेभ्यस्तदुपदेशात्. महावीरागमानुसारेणेत्यर्थ —स्वातंत्र्येण छद्मस्थस्योपदेशदानानधिकारित्वात् कीदृशानीत्याह—सूक्ष्माणि सूक्ष्मार्थप्रतिपादकत्वात् कुशाग्रबुद्धिगम्यानि, अतएव भावार्थऐदंपर्यं तदेव सार पदवाक्यमहावाक्यार्थेषु मध्ये प्रधान तेन युक्तानि भावार्थसारयुक्तानि

केटलाक एटले सूत्रथी थोडा वाळी अर्थथी तो अपरिमित—केमके सर्व सूत्रो अनंत अर्थना कहेनार छे एम सर्वज्ञप्रणीत आगममां कहेलुं छे जुवो ऋषिवाक्य आ रीते छे :—

सर्व नदीओनी जेटली वालुका छे तथा सर्व समुद्रोनु जेटलुं पाणी छे तेनाथी अनंतगणो एक सूत्रनो अर्थ छे.

केम कहीश ते कहे छे.—ते महाभागादिगुणवान् भगवान महावीरना उपदेशने अनुसरीने, केमके स्वतंत्रपणे छद्मस्थने उपदेश देवानो अधिकार नथी.

वळी केवा ते कहेछे :—सूक्ष्म एटले के सूक्ष्म अर्थना जणावनार होवाथी कुशाग्र बुद्धिथी जणाइ शके एवा, अने तेथीज भावार्थ एटले ऐदंपर्य (तात्पर्य) तेज पदार्थ, वाक्यार्थ, ने महावाक्यार्थमां सार एटले प्रधान गणाय छे तेणे करीने युक्त.

नानार्थश्च ' एयपुणएवखलु '—इत्यादिना वक्ष्यते किमर्थमित्याह—मन्दा जना संशयविपर्ययानध्यवसायविभ्रमोपेता तत्त्वप्रतीति प्रति मतिर्बुद्धिर्येषां ते तथा—तेषां निबोधन संशयादिबोधदोषापोहेन परमार्थप्रकाशनं तदेवार्थः प्रयोजनं यत्र ज्ञापने तन्मन्दमतिविबोधनार्थ—क्रियाविशेषणमेतत् अथ पदेषूपदेशपदेषु सर्वप्रधानमुपदेशपदं तदभिधित्सुराह ,—

लद्धूण माणुसत्तं—कहचि अइदुल्लहं भवसमुद्दे । सम्मं निउंजियव्वं—कुसलेहि सयावि धम्मम्मि ॥ ३ ॥

लब्ध्वा समुपलभ्य मानुषत्वं मनुजत्वमनन्तरोक्तं कथंचित्केनापि प्रकारेण तनुकषायत्वादिनाध्यवसायविशेषेणेत्यर्थः—यदवाचि

नानार्थनु स्वरुप "एय पुण एव खलु" ए वगेरे गाथाओथी आगळ कहेवामा आवशे

शामाटे कहीश ते कहेछे—तत्त्वनी प्रतीति प्रते मंद एटले संशय विपर्यय, अने अनध्यवसायनी गरबडवाळी जड बुद्धि छे जेमनी तेवा मंदमतिओनु विबोधन एटले संशयादिक दोष टाळीने तेमने परमार्थ जणाववो तेना अर्थ एटले प्रयोजने आ क्रिया विशेषण छे

हवे ए उपदेशना पदोमा जे सौथी प्रधान उपदेशपद छे ते कहे छे

आ भवसमुद्रमा अति दुर्लभ मनुष्यपणु कोइ पण रीते पामी करीने कुशळ पुरुषोए हमेशा धर्ममा उद्यम करवो. ३

मानुषत्व एटले मनुजपणु कोइ पण प्रकारे करी एटले के अल्पकषाय वगेरे अध्यवसाय विशेषे करीने लहीने एटले पामीने—जे माटे कहेलु छे के —

पयर्ड्ड तणुकसाओ—दाणरओ सीलसंजमविहूणो । मज्झिमगुणेहिं जुत्तो—मणुयाउ नगए जीवो ॥१॥ अतिदुर्लभमतीवदुरापं वक्ष्यमाणैरेव चोल्लकादिभिर्ज्ञातैर्भवसमुद्रे अनेकरूपरजात्यतरनीरजराकीर्णे रूनर्वाकूपारे ससाराकूपारे, किमित्याह—सम्यक् स्वावस्थोचितानुष्ठानारम्भरूपसगतभावयुक्त यथा भवति एव नियोक्तव्य मनोवाक्कायसामर्थ्यागोपनेन व्यापारणीय कुशलैरज्ञानादिदोपकुशलवचनकलाकलापकलितै मतिमद्भि· पुम्भिरित्यर्थ —सदापि बालयुवत्वादिसर्वावस्थाव्याप्त्या सर्वकालमेव, धर्मं श्रुतचारित्रलक्षणे जिनप्रणीते, एतएव पठ्यते बाल एव चरेद्धर्म—मनित्य खलु जीवित । फलानामिव पक्वाना—शश्वत् पतनतो भयं ॥ १ ॥

स्वभावे पातळा कषायवाळो शीलसंयमरहित छता दानपरायण एम मध्यम गुणवान् जीव मनुष्यनु आयु बांधे छे.

ते वक्ष्यमाण चोल्लकादिक दृष्टांतोथी अनेक जातिना नीरथी भरपूर एवा संसार समुद्रमा अति दुर्लभ छे. माटे ते पामीने शु करवु ते कहे छे :—सम्यक् एटले पोतानी अवस्थाने उचित अनुष्ठान करवाना संगतपणाथी तेने कुशल पुरुषो अज्ञानादि दोषने टाळवामा बरोबर कळावान बुद्धिमान् जनोए हमेशा एटले बाळपण तथा जुवानी वगेरे सघळी अवस्थाओमा श्रुतचारित्र रूप जिनप्रणीत धर्ममा मन वचन कायनु सामर्थ्य छुपाव्या वगर वापरवु. जे माटे कहेवाय छे के—

बाळपणाथी पण धर्म करता रहेवु. केमके जीवित अनित्य छे, तेथी पाका फळोनी माफक हमेशा तेना पतननो भय रहे छे. १

अद्य श्वो वा परश्वो वा—श्रोष्यते निष्पतिष्यत, परिपक्कफलस्येव — वपुषोपि ट-णकक ॥ ३ ॥ मनुजत्वदुर्लभत्वमेवाह —

अइदुल्लह च एय—चोल्लगपमुहेहि अत्थ समयमि, जणिय दिठ्ठतेहि—अह-मवि ते सपवित्क्खामि ॥ ४ ॥

अतिदुर्लभचातिदुरापमेव एतन्मानुषत्व चोल्लकप्रमुखैरनतरमेव व्याख्यास्यमानैर्दशभिरत्रार्हते समये सिद्धांते भणित निरूपित वर्त्तते दृष्टान्तैरुदाहरणै —यदि नामैव तत किमित्याह अहमपि कर्त्ता—न केवल पूर्वैरेवोक्ता इत्यादिशब्दार्थ —तान् चोल्लकादिदृष्टातान् सप्रवक्ष्यामि भगवद्भद्रबाहुस्वामिभणितानुसारसागरत्येन प्रतिपादयिष्यामि

आजे, काले, के परमदिने पाकेला फळनी माफक पडनार शरीरनो टणकारो सभळाशे ३

मनुष्यजन्मनु दुर्लभपणुज कहे छे —

जैन सिद्धातमा चोल्लक वगेरे दृष्टातोथी ए मनुष्यपणु अतिदुर्लभ कहेलु छे, तेथी हु पण ते दृष्टातो कहीश ४

अति दुर्लभ एटले अति मुश्केलीथी पमाय छे आ एटले मनुष्यपणु चोल्लक वगेरे हवे तरतमा कहेवामा आवनार दश दृष्टातोथी एम आ समयमा एटले जैन सिद्धातमा कहेलु छे

ज्यारे एम छे त्यारे हु आ ग्रथनो कर्त्ता पण—(नहिके फक्त पूर्वाचार्यज कही गया छे—) ते चोल्लकादिक दृष्टातो भगवानभद्रबाहुस्वामीए कहेला छे तेने अनुसारे प्रतिपादन करीश

ननु पूर्वैरेवोपदेशपदानामुक्तत्वात् किमनेन पिष्टपेषणप्रायेण तद्भणनेन प्रयोजनमिति?

उच्यते—पूर्वैस्तत्कालवर्त्तिनः प्रौढप्रज्ञान् श्रोतॄन् स्वयमेव भावार्थप्रतिपत्तिमतोऽनपेक्ष्य भावार्थाविष्करणानादरेण नोपदेशप्रणयनमकारि,—सम्प्रति तु तुच्छबुद्धिः श्रोतृलोको न स्वयमेव भावार्थमवबोद्धुं क्षमते इति तदनुग्रहधिया भावार्थसारयुक्तोपदेशपदप्रणयनं प्रस्तुतमिति

चोल्लकादिदृष्टान्तानेवाह—चोल्लगपासगधन्ने—जूए रयणे य सुमिणचक्के य, ।
चम्मजुगे परमाणू—दस दिट्ठंता मणुयलंभे. ५

अहीं कोइ एम पूछशे के उपदेशना पदो तो पूर्व पुरुषोए कहेलाज छे, तो पछी पीसेलाने पीसवा माफक तमारे ते कहेवानुं शुं प्रयोजन छे.

एनो जवाब ए छे के, पूर्व पुरुषोए ते काळे रहेला प्रौढ बुद्धिवाळा सांभळनाराओ के जेओ पोतानी मेळेज भावार्थ समजी शके तेमना खातर भावार्थ खोल्या वगर उपदेश करेल छे, पण हमणाना तुच्छ बुद्धि श्रोताजनो पोतानो भावार्थ समजी शके तेम नथी, तेथी तेमनापर अनुग्रह बुद्धि लावी भावार्थना सारसहित उपदेश पदो कहेवाने शरु कर्यां छे.

चोल्लक विगेरे दृष्टांतोज कहे छे.

चोल्लक, पाशक, धान्य, द्यूत, रत्न, स्वप्न, चक्र, चर्म, युग, अने परमाणुओ, ए दश दृष्टांत मनुष्यभव पामवामां आपेल छे. ५

चोल्लकश्च पाशकौ च धान्यानि चेति चोल्लकपाशकधान्यानि—धन्नेत्येकवचननिर्देश प्राकृतत्वात्—एवमन्यत्रापि (३), द्यूतं प्रतीतमेव, (४), रत्नानि च (५), स्वप्नश्च चक्रं चेति स्वप्नचक्रे (६—७), च समुच्चये, चर्म च युग चेति चर्मयुगे (८—९), पदैकदेशेपि पदसमुदायोपचारादिह युगशब्देन युगसमिले गृह्येते, परमाणव (१०),—अमी दशसंख्या दृष्ट प्रमाणोपलब्धमर्थं मनुजत्वदुर्लभत्वादिलक्षणमत श्रोतु प्रतीतिपथं नयतीति दृष्टांता मनुजलंभे मानुष्यप्राप्तावित्यर्थ —

दृष्टांतभावना चैव कार्या

चोल्लक, बे पासा, अने जूदी जूदी जातना धान्यो—ए त्रण–इहां धान्यो त्रण छतां प्राकृतभाषाना कारणे एकवचनथीज ते बताव्या छे. एम बीजा स्थळे पण समजवुं. चोथुं जुगार, पांचमां रत्नो, छठुं स्वप्न, सातमुं चक्र, चकार समुच्चयार्थ छे, आठमुं चर्म अने नवमुं युग एटले पदना एक देशथी आखो पदसमुदाय लेतां इहां युग शब्दे करी युग अने समीलनी बे समेलो लेवी, अने दशमां परमाणुओ—एम ए दश दृष्टांतो एटले प्रमाणवडे जाणवामां आवता मनुष्यत्व दुर्लभत्वादिरूप अर्थने अतपर एटले के सांभळनारनी खातरीपर लावे ते दृष्टांतो मनुष्यजन्म पामवामां छे,

दृष्टांतोनी भावना आ रीते करवी.

५ ॥

जीवो मानुष्यं लब्ध्वा पुनस्तदेव दुःखेन लभ्यत इति प्रतिज्ञा अकृतधर्मत्वे सति बहुतरायान्तरितत्वादिति हेतु

यद्यद्बहुभिरन्तरायैरन्तरितं तत्तत् पुनर्दुःखेन लभ्यते,—ब्रह्मदत्तचक्रवर्त्तिमित्रस्य ब्राह्मणस्यैकदा चक्रवर्त्तिगृहे प्राप्तभोजनस्य सकलभरतक्षेत्रवास्तव्यराजादिलोकगृहपर्यवसाने पुनश्चक्रवर्त्तिगृहे चोल्लकापरनामभोजनवत्, ॥ १ ॥ चाणाक्यपाशकपातवत्, ॥ २ ॥ भरतक्षेत्रसर्वधान्यमध्यप्रक्षिप्तसर्षपप्रस्थपुनर्मीलकवत्, ॥ ३ ॥—अष्टाधिकस्तम्भशताष्टोत्तराश्रिशताष्टसमर्गलशतवारानिरन्तरद्यूतजयवत्, ॥ ४ ॥ महाश्रेष्टिपुत्रनानावणिक्देशविक्रीतरत्नसमाहारवत्, ॥५॥

जीव मनुष्यभव पामीने फरीने ते भव मुश्केलीए पामे छे ए प्रतिज्ञा एटले आपणी साध्य वात छे तथा हेतु ए छे के, धर्म न करेल होवाथी तथा घणा अंतराय आवी पडे छे आ उपरथी एवी प्राप्ति थइ शके छे केः—

जे जे बहु अंतरायवाळु होय ते ते दुःखे पमाय—ब्रह्मदत्त चक्रवर्त्तिनो मित्र ब्राह्मण चक्रवर्त्तिने घेर जमीने पछी आखा भरतक्षेत्रमां रहेनार राजादिक लोकोना घेर जम्या बाद फरीने चक्रवर्त्तिना घेर चर के भोजन करे तेनी माफक ॥ १ ॥ चाणाक्यना पासाने जीतवा माफक ॥ २ ॥ भरतक्षेत्रना सघळा धान्य वच्चे सरसवनी पाली भेळीने ते पाछी जूदी पाडवी तेनी माफक ॥ ३ ॥ एकसो आठ थांभना—अकेक थांभने एकसो आठ खूणा, अने दरेक खूणे एकसो आठ वार निरंतरपणे जुगार रमता जीत मेळववी तेनी माफक ॥ ४ ॥ शेठना पुत्रे जूदा जूदा देशना वेपारीओने वेचेला रत्नो फरीने एकठा करवा तेनी माफक ॥ ५ ॥

महाराज्यलाजस्वप्नदर्शनाकांक्षिस्वप्नकार्पटिकतादृशस्वप्नलाजवत्, ॥६॥ मंत्रिदौहित्र-राजसुतसुरेन्द्रदत्ताष्टचक्रारकपरिवर्त्तांतरितराधावेधवत्, ॥ ७ ॥ एकच्छिद्रमहच्चर्मा-वनद्धमहाह्रदसंभूतकच्छपग्रीवानुप्रवेशोपलब्धपुनस्तच्छिद्रलाजवत्, ॥ ८ ॥ महासमु-द्रमध्येविघटितपूर्वापरांतविक्षिप्तयुगे समिलास्वयंछिद्रानुप्रवेशवत्, ॥ ९ ॥ अनंतपर-माणुसंघातघटितदेवसंचूर्णितविभक्ततत्परमाणुसमाहारजन्यस्तंभवद्वा, ॥ १० ॥—

इति दृष्टांता.

अनेक जात्यंतरप्राप्तिलक्षणबहुतरायांतरित च मानुषत्वं जन्मेत्युपनय. तस्माद्दुरापमिति निगमनमिति

मोटु राज्य मळ्युं एवुं स्वप्न जोइ फरीने तेवुं स्वप्न जोवा इच्छनार कापडीने तेवुं स्वप्न फरीने आवे तेनी माफक ॥ ६ ॥ मंत्रिना दोहित्र राजकुमार सुरेंद्रदत्ते आठ चक्रना फरता आरामांथी राधा पूतळीनी आंख वींधी तेनी माफक ॥ ७ ॥ एकज काणावाळा मोटा चामडाथी ढांकेला मोटा द्रहमां रहेला काचबानी कोट ते काणामां पेशी गइ एम्ने फरीने ते छिद्र तेने मळे ते माफक ॥ ८ ॥ मोटा समुद्रमां पूर्व किनारे धूसरीनी समेलो छूटी करीने नाखी होय अने पश्चिम किनारे धूसरी नाखी होय तेम छतां पोतानी मेळे तेओ छिद्रमां दाखल थाय ते माफक ॥ ९ ॥ अने अनंत परमाणुना संघातथी बनेलो थांभलो कोइ देवता चूरेचूरो करीने तेना परमाणु भूगा करी नाखे ते पाछा एकठा थइने स्तंभ बने तेनी माफक ॥ १० ॥

अनेक तरेहनी जूदी जूदी जातिओ पामवारूप घणा अंतरायोथी मनुष्यभव लांबे अंतरे मळे छे ए उपनय छे

अथैतानेव दृष्टान्तान्विस्तरतः क्रमेण भावयन्नाह

चोल्लति भोयणवम्भदत्तपरिवारभारहजणंमि, सयमेव पुणो दुलह—जह तत्थ, तहेत्थ मणुयत्तं ॥ ६ ॥

गाथाभावार्थ कथानकादवसेयस्तच्चेदं —

अत्थि इह भरतवासे—दाहिणभरहद्धमज्झखण्डम्मि, निच्चमकपिल्लपरं—नया-हि कपिल्लनामपुरं ॥ १ ॥ सुइणासीलेण धणेण—भूरिणा वाढवूढमाहप्पो, सुमिणे-वि जत्थ न कुणइ—परदारालोयणं लोगो ॥ २ ॥ दक्खिन्नामयजलही—पि-यवओ थिरगहीरचित्तो य. अइपउरो पउरजणो—जायपमोओ सया वसइ ॥ ३ ॥

माटे ते दुर्लभ छे ए निगमन जाणवुं.

हवे एज दृष्टांतोने विस्तारथी अनुक्रमे कही बतावे छे.

चोल्ल एटले भोजन ते ब्रह्मदत्तना (मोटा परिवार तथा भरतक्षेत्रना (बधा) जनोमां (फरवानु होवाथी) फरीने चक्रवर्तिना घरे मळवु दुर्लभ छे, तेम इहां मनुष्यपणु छे. ६

गाथानो भावार्थ कथानकथी समजवानो छे, ते कथानक छे:—

आ भारतवर्षमां दक्षिण भरतार्द्धना मध्य खण्डमां दुश्मनोना भयथी हमेशा अकम्प्य (अभग) रहेतु कांपि-ल्यपुर नामे नगर हतु. १ पवित्र शील अने पुष्कळ धनथी अतिशय मोटाइ पामेला त्याना लोको स्वप्नमां पण परस्त्री तरफ नजर नहीं करता. २ त्यां दाक्षिण्यरूप अमृतना दरियासमान, मीठु बोलनारा, अभग अने ऊंडा मनवाळा पुष्कळ माणसो हमेशा हर्षथी वसता हता. ३ जे शहेरनी अंदर सारी जातिवाळी, अति मनोहर, अति चळकता तिलकवाळी

॥ सज्जाईओ सुमणोहराउ अक्फारतिलयकलियाओ, पुन्नागसंगसुगया—रमणिज्जपयोहराओ य ॥ ४ ॥ सच्छायाओ सुवओजुयाउ सरलाउ सुरहिगधाओ, जत्थं तो रीमाओ—वहिया आरामपतीओ ॥ ५ ॥ उज्जलसुवन्नतारून्नयाउ पारद्धउक्करवयाओ, लच्छीउ जत्थ सज्जणगिहेसु विहवगणाओ य ॥ ६ ॥—अविय, जत्थ जिणमंदिरोवरि—घणपवणपणोल्लियापमायाओ, रेहति व धम्मियजणकित्तिओ सग्गचलियाओ ॥ ७ ॥ त च अणेगच्छेरयसार पालेइ विउलवलकलिओ, इक्खागुवसवसहो—वन्नोनामेण नरनाहो ॥ ८ ॥ अइपीवरेहि अइदीहरेहि कत्थवि अपतत्तोठेहि, जस्स गुणेहि व गुणेहि दामिया सडथिरा लच्छी ॥ ९ ॥ सामेण य दंडेण य—भेएण उ-

उमगा माणसोने परणेली, रमणीय स्तनवाळी, सारी कांतिवाळी, सारी वयवाळी, सफळ अने शरीरे सुगधी वहेकती स्त्रीओ हती, तेमज जे शहेरना बाहेर जायना बेनावाळी, फनोथी जरपूर, अति मोटा तिलक नामना झाडवाळी, पुन्नाग नामना झाडोथी शोजती, सुंदर फुवारावाळी, सारी छायावाळी, सारा पक्षिओवाळी, सरल हारोवाळी, सुगधथी वहेकती वाडीओ हती ४-५ ज्या सारा लोकोना घरोमा स्त्रीओ उजळी कांति अने यौवनवाळी छता दुष्कर व्रत पाळती अने लक्ष्मीओ पण उजळा सोना अने रूपाना ढगनारूपे रहीने (स्थिर रहेनारी) दुष्कर व्रत पाळती. ६ वळी ज्या जिनमंदिरोना उपर तोफानी पवनथी उडती धजाओ जाणे धार्मिक लोकोनी कीर्तिओ स्वर्गे जती न होय तेवी लागती ७ ते अनेक आश्चर्योथी भरेला नगरने मोटा लश्करवाळो इक्ष्वाकुवंशनो धुरधर व्रत्स नामे राजा पाळतो हतो ८ जे राजाना अति पुष्ट, अति लांबा, अने क्या पण नहीं तूटेला गुणोवडे रसीओथी झीकरायली होय तेम तेनी पासे लक्ष्मी हमेशा स्थिर थइ रहेती ९ तेणे अवसर प्रमाणे साम, दान, दंड, तथा भेद वापरी खूब जय मेळव्यों हत. १० दुज्जन

वप्पयाणकरणेण, अवसरपत्तेण जसो—जेण पवित्थारिओ दूरं ॥ १० ॥ तस्सुवन-
मरिजन्मकोभिघरणजन्नभियपुरिसकारस्स, बहुपणयरयणखाणी— चुन्नणीनामा य
आसि पिया ॥ ११ ॥ अन्नोंसु तस्स मित्ता—निक्कित्तिमभित्तिभावसजुत्ता, चउरो
चउराणणचउरबुद्धिकलिया महीपाला ॥ १२ ॥ कासीणाहो कडओ—कणेरुदत्तो
य गयउराहिवई, कोसलसामी दीहो—चंपापहु पुप्फचूलो त्ति ॥ १३ ॥ निरवजरज्ज-
चिंताधुरधरो तह धणू महामच्चो,—पुत्तो तस्स वरधणू—धणिय कलिओ पिउगुणे-
हि ॥ १४ ॥ ते पचवि रायाणो—वन्नाईया परूढपणयवसा, विरहं अणिच्छमाणा
—परोप्परएव मन्नाणिसु ॥१५॥ पत्तेय पत्तेयं—पचसु रज्जेसु वरिस मेक्केक्क, नियपरिवा-
रजुएहि—जुगव चिय संवसेयव्व ॥ १६ वोलीणंमि य काले—केवइए दूर मुणणय-

सुभटोनी कोर मरकनार ते राजानी बहु प्रेमरूप रत्ननी खाणसमान चुलणी नामे प्रिया हती. ११ तेने खरी मैत्रीवाळा
अने चतुर्मुख ब्रह्मानी माफक चारे बुद्धिथी शोभता चार राजाओ मित्र हता—एक काशीपति कटकराजा, बीजो गजपुरनो
धणी कणेरुदत्त, त्रीजो कोशळदेशनो धणी दीर्घ, अने चोथो चंपानो धणी पुष्फचूल. १२–१३ तेने चोख्खी रीते राज्य-
चिंतामां मशगुल धनु नामे मोटो अमात्य हतो. अने ते अमात्यनो तेना जेवा गुणवाळो वरधनु नामे पुत्र हतो. १४
वस विगेरे, ते पांचे राजाओ जामेली प्रीतिने योगे एकबीजाना विरहने नहीं इच्छता थका अरसपरस
आम कहेवा लाग्या. १५ आपणे दरेके पांचे राज्योमां एकेक वर्ष सपरिवार साथेज रहवुं १६
आ रीते उदार मनथी बहु पुण्य पामी शकाय एवुं भोगसुख भोगवतां थका तेमने लांबोकाळ पसार थवा

पणाए, वहुपुसपावणिज्जं—नोगसुह चुंजमाणाए ॥ १७ ॥ अह अन्नया कयाई—
रयणीए मज्झनागसमयमि, चुणणी अइफारफलें—चउदस सुमिणे नियच्छेइ ॥१८॥

जहा—कुजरवसहसीहअइसेया—दामसोमरविझयअभिसेया, कुन्नोरूहसर-
जलनिहिणो—दिव्वविमाणरयणगणसिहिणो (१)

तक्खणमेव पवुद्धा—सा मुद्धा कहइ वम्भनरवइणो, जह सामि सपइ मए—
चउदस सुमिणा इये दिट्ठा ॥ १९ ॥ राया रजियहियओ—धाराहयनीवकुसुमसम
पुलओ, फुल्लिदीवरनयणो—नणइ इय देवि ते होही,—॥ २० ॥ अम्ह कुलकप्परू-
क्खो—कुलज्झओ कुलपईवसकासो, महिमण्डलमउलमणी—गुणरयणखणी सुपुत्तो
त्ति ॥ २१ ॥ साहियनवमासते—सतेसु च वाउधूलिरूमेरसु, उज्जोइयदिसिचक्को—

लाग्यो १७ एवामा एक वेळाए मध्यरात्रिना वखते चुलणी राणीए बहु मोटा फळवाळा चौद स्वप्न जोया १८

ते चौद स्वप्न आ प्रमाणे छे:—१ हाथी, २ बळद, ३ सिंह, ४ अभिषेक, ५ फूलनी माळा, ६ चंद्र, ७ सूर्य, ८ धजा, ९ कुंभ, १० कमळोथी भरेल तळाव, ११ समुद्र, १२ दिव्य विमान, १३ रत्ननो ढगलो, अने १४ शिखावाळी अग्नि (१)

ते राणी तरत जागीने वमराजाने कहेवा लागी के, हे स्वामि ! में हमणा ए चौद स्वप्न दीठा १९ त्यारे राजा पाणीनी धाराथी छंटेला नीपना फूलनी माफक पुलकित थइने विकस्वर कमळनी माफक नेत्र उघाडा करी कहेवा लाग्यो के, हे देवी ! तने अमारा कुळमा कल्पवृक्ष समान—धजा समान—दीवा समान, भूमंडळनो मुगटमणि, अने गुणरत्नोनो खाण, एवो सुपुत्र थशे. २०–२१ पछी कइक अधिक नव मासना छेडे पवन अने धूळनो कचरो शांत थया

जाओ तणओ कायचमक्को ॥ २२ ॥ वद्धावणयाईसु—विहिएसु विविहजाइकम्मेसु, समयमि तस्स नाम—पइठिय वजदत्त त्ति ॥ २३ ॥ सियपक्ख सोममंमल—मित्र-वुड्ढि एस लब्धु चारबो, लच्छीनिवाससिरिवत्यकलियवत्थयलयएसो ॥ २४ ॥ कत्यइ समए कनगाइएसु पत्तेसु बज्जनिवपासे, बज्जस्स सिरे रोगो—जाओ दाविय सुयण सोगो ॥ २५ ॥ सुत्तत्थ पारगेहि—पहाणविज्जेहि ओसहाईसु, सम्मं पउंजिएसुवि—न निवत्तइ जा सिरो वियणा ॥ २६ ॥ मरणावसाण मेय—जय मेव नि-च्छय मणे काउ, वाहरिया कनगाइ—समप्पिओ वज्जदत्तो सि ॥ २७ ॥ जह सयल-कलाकुसलो—पावियनीसेसरज्जपब्भारो, जायइ सुओ ममेसो—कायव्व ति त्तणिया य ॥ २८ ॥ तत्तो कमेण पत्तो—परलोयपहमि बज्जनरनाहो, मयकज्जेसु कएसुं—स-

छता, दिशाओना चक्रने उजालनार अने चमत्कार करनार पुत्र थयो. २२ तेना वधामणी विगेरे अनेक जन्मकर्म कर्या बाद समयसर तेनुं ब्रह्मदत्त एवुं नाम पाड्युं. २३ ते शुक्लपक्षना चन्द्रमंडळ माफक वधवा मांड्यो, अने तेना वक्षःस्थळमां लक्ष्मीना निवासनुं स्थान एवुं श्रीवत्सनुं चिह्न शोभवा लाग्युं. २४ हवे कोइक समये ब्रह्मराजा पासे कटकादिक राजाओ आव्या हता, तेवामां तेने मस्तकमां रोग थयो के, जेथी तेना सगां स्वजनोमां भारे शोक थवा लाग्यो. २५ त्यारे सूत्रार्थना पारगामि मोटा वैद्योए बरोबर रीते तेनी दवाओ विगेरे कर्या छतां पण ते माथानी वेदना बंध पडी नहीं. २६ त्यारे राजाए मनमां निश्चय कर्यो के, आ जगत् मरणशील छे, तेथी तेणे कटकादिकने बोलावीने कह्युं के, आ ब्रह्मदत्त तमने सोंप्यो छे. २७ माटे ए मारो पुत्र जेम सकळ कळाओमां कुशळ थइ समग्र राज्यभारने पामे तेम तमारे करवुं. एम तेणे तेमने कह्युं. २८ बाद ते ब्रह्मराजा परलोक पाम्यो, अने लोकप्रसिद्ध सर्व मृतकार्य करवामां आव्यां. २९ पछी

च्चेसुवि जणपसिद्धेसु ॥ २९ ॥ ते रज्जकज्जसज्ज—सव्वाविय तत्थ दीहनरनाहं, कन्न-
गाई तिन्नि निवा—सपरा नियनियपरज्जेसु ॥३०॥ चुन्नणीए दीहस्स य—दोण्हवि क-
ज्जाइ चिंतयंताण, सीलवणदहणपवणो—जलणो व्व विजम्भिओ मयणो ॥ ३१ ॥
अगणियकुलपालिसा—चुलणी चवलत्तणेण चित्तस्स, दूरुज्झियजणलज्जा—रज्जि-
त्था पावदीहम्मि ॥ ३२ ॥ इयरो उण छिद्दओ—कुडिलमई विसयगिद्धिनिसपुण्णो,
चुलणीए सत्थो—सजाओ दीहपट्टो व्व ॥ ३३ ॥ नाय नीसेस मिण—चरिय चु-
लणीइ सीलनगरूण, धणुणा मच्चेण विचिंतिय च नो कुमरकुसल मओ ॥ ३४ ॥
भणिओ य वरधणू तेण पुत्त कुमरस्स अप्पमत्तेण, कुज्जा सरीररक्खा—जणणी णो
सुंदरा जेण ॥ ३५ ॥ समए य माउचरिय—नाणावियवत्तओ तए सव्व, जेण ण मा-

राजकाज चलाववामां समर्थ दीर्घराजाने त्यां स्थापीने राजाओ कटकादिक त्रण राजा पोतपोताना राज्यमां आव्या. ३० हवे चुलणी अने दीर्घराजा बन्ने कामराजनी ममनत करवा लाग्या, तेवामां तेमने शीलवनने अग्निनी माफक बाळवामां समर्थ कामविकार जागृत थयो. ३१ त्यारे चुलणी मननी चपळताथी कुळनी कलंकने नहीं गणकारता लोकलाज दूर मेलीने ते पापिष्ठ दीर्घराजामां मोहित थई. ३२ अने ते दीर्घ पण छिद्र जोई कुटिल बुद्धि धरीने विषयगृद्धिना विषथी भरेल होवाथी दीर्घपृष्ठ (सिनान)नी माफक चुलणीमां रक्त थयो. ३३ आ बधुं चुलणीना शीलनगरनु चरित्र धनु नामना अमात्ये जाणी लीधुं अने विचार्यु के, आथी कुमारने कुशळ नथी. तेथी तेणे पोताना वरधनु नामना पुत्रने कह्युं के, तारे खबरदार रहीने कुमारनी शरीररक्षा करवी केमके एनी मा वगरनी छे. ३४–३५ वळी समय पामी

वेज्ज इमो—उवद्दवं केणइ व्वोण ॥ ३६ ॥ उवलद्धे जणणीए—चरिए तो तिव्व-
अमरिससणाहो, कुमरो कालवसेण—सजाओ जोव्वणाभिमुहो ॥ ३७ ॥ जणणीइ
जाणणकए--जे जे असमाणजाइणो जीवा, कोइलकायाईया--विसरिसआयारकर-
णरया ॥ ३८ ॥ अंतेउरस्स अंते--गयाइ तीए य ते पदसेइ, भणइ य सको-
वव्वयणो -अम्ह निगिण्हामि अहमेए ॥ ३९ ॥ अन्नो च्चिय जो मज्झ--रज्जे
णायारसेवण काही, दूरं निगिण्हियव्वो--निरवेक्खमणेण सो सव्वो ॥ ४० ॥
एव अणेगवारे—विणिगिण्हत तहा पभासंत, दट्ठूण बम्भदत्त —दीहो चुलणि समुल्लव
वइ ॥ ४१ ॥ नेय परिणामसुह--ज जपइ एस तुज्झ किल पुत्तो, सा भणइ बालभावो
इत्थ वरज्झइ न सब्भावो ॥ ४२ ॥ मुद्धे न अन्नहे य- -आरूढो जोव्वण इमो कुमरो,

एने एनी मातु सघलु चरित्र जणावी देउ के, जेथी ए कोई पण छळमा फसाईने हेरान नहि थाय ३६ हवे कुमारने
माताना चरित्रनी खबर पडता ते भारे गुस्से थयो थको अनुक्रमे योवनअवस्थाने अभिमुख थयो. ३७ त्यारे माताने
चेतवा खातर ते जे जे जूदी जूदी जातना कोयल कागडा विगेरे प्राणिओ अनाचार करवा तयार थता तेमने पकडीने
अंतःपुरमा लइ जइ माताने बतावीने गुस्सो धरी बोलतो के, हे माता ! हु एमनो निग्रह करु छु ३८--३९ आ रीते
बीजो पण जे कोइ मारा राज्यमा अनाचारनु सेवन करशे, तेने निर्दय थइ हु बरोबर निग्रह करीश ४० एम
अनेकवार निग्रह करता अने ते रीते भाषण करता ब्रह्मदत्तने जाइने दीर्घराजा चुलणीने आ रीते कहेवा लाग्यो. ४१
आ तारो पुत्र जे कइ बोले छे, ते परिणामे हितकारक नथी त्यारे चुलणी बोली के, ए बाळपणथी भोळे भावे एम
करे छे, माटे एमा एनो वाक न गणाय ४२ दीर्घ बोल्यो के अरे मुग्धा ! हु कहु छु ते तेमज छे. कुमार यौवनपणु

मुज्झ तुज्झय मरणाय होहिही जणइ इय दीहो ॥४३॥ तो मारिज्जउ एसो---केणावि अलक्खिए उवाएण, मइ साहीणे जहे---अन्ने होहिति तुह पुत्ता ॥ ४४ ॥ रइराग परवसाए---इह पत्तक्कजवज्झचित्ताए, पभिवन्न चुलणीए---धिरत्थु इत्थीण चरियाइ ॥ ४५ ॥ ज सव्वलक्खणधरे---लायण्णकरिसनिज्जियकुसुमसरे, सव्वाविणयविरहिए-नियपुत्ते ववसिया एव ॥४६॥ वरिया य तेहितत्तो-तस्स कए नूमिपहुसुया एगा, पउणीस्य च करव्व---विवाहपाउग्ग मुवगरण ॥४७॥ थन्नसयन्निविट्ठ अइगूढपवेसनिग्गमदुवार, काराविय जउहर--- वासनिमित्त कुमारस्स ॥ ४८ ॥ णाओ एस वइयरो-धणुणा तो रज्जकज्जकुसलेण, जणियो य दीहराया---एस सुओ वरधणू मज्झ ॥४९॥ सपत्तजोव्वणज्जरो -निव्वाहसहो य रज्जकज्जाण, वणगमणावसरो मे -अणुमण्णसु जामि ज तत्थ ॥ ५० ॥ तो कइणवेण जणियो---दीहेण अमच्च एथ नयरत्थिओ,

ाम्यो छे, माटे मारा अने तारा मरण माटे ए थशे माटे कोइ छाना उपायथी एने मारी नाखवो जोइए, अने हु ारे आधीन छु एटले बीजा घणा पुत्रो तारे थशे ४३–४४ त्यारे रतिरागना परवशपणाथी आ जव अने परजवना ाम विचारवामा शन्य चित्त करेला चुलणीए ते वात कबुल राखी माटे स्त्रीना चरित्रो धिक्कार थाओ ४५ केमके सर्व ाक्षण सपूर्ण, लावण्यगुणथी कामदेवने जीतनार अने अविनयथी तदन रहित एवा पोताना आ पुत्र पण तेणी आ ीते वर्तवा लागी ! ! ! ४६ हवे तेमणे कुमारना माटे एक राजानी पुत्री वरी अने विवाह माटे तयारी करवा मांडी ४७ तेमणे कुमारने रहेवा माटे सो थाजला पर गाठवेलु अने पेसवा तथा नीकळवाना अतिगूढ बारणावालु लाखनु घर ाव्यु ४८ आ व्यतिकरणनो धनुमत्रीने खबर पडी एटले ते राजकाजमा कुशळ होवाथी दीर्घराजा पासे जइ कहेवा ागयो के, आ मारो वरधनु पुत्र छे ते यौवनवय पाम्यो छे, अने राजकाज चलावी शके तेम छे. माटे मारो हवे वनमा ावानो वखत छे, तेथी जो रजा आपो तो हु त्या जाउ. ४९–५० त्यारे दीर्घराजा कपटथी बोल्यो के, हे अमात्य ! तु

दाणाइणा पढाण—करेसु परलोयणुट्ठाण ॥ ५१ ॥ पडिवज्जिऊण एय—पुरपरिसरवाहिगंगतीरंमि, काराविया विसाला—एगा घणुणा पवा पवरा ॥ ५२ ॥ परिवायगाण तह भिक्खुगाण णाणाविहाण पहियाण, भद्दगइंदो व्व तहिं—दाणं दाउं पयट्टो सो ॥ ५३ ॥ सम्माणदाणगहिएहिं अप्पणो निव्विसेसपुरिसेहिं, चउगाउय सुरंग—करावइ जाव जउगेह ॥ ५४ ॥ एवं वियंपि नरवइकन्ना सा णिययपरियरसमेया, वीवाहत्थं पत्ता—कंपिल्ले ऊसियपडाए ॥ ५५ ॥ वित्तं पाणिग्गहणं—वासनिमित्तं तओ य रयणीये, वरधणुवहूसमेओ—पवेसिओ जउहरं कुमरो ॥ ५६ ॥ जामदुगंपि अइगए—निसाइ पज्जालिय च तं भवणं, जाओ य कलयलरवो—अइभीमो सव्वओ तस्स ॥ ५७ ॥ पत्थुहियजलनिहिनिहं—कुमरेणा यण्णिऊण हलबोलं, आ-

आज नगरमां रहीने दानादिकवडे परलोकनु रुडुं अनुष्ठान कर. ५१ मंत्रिए ते वात कबूल करीने ते नगरनी नजीकमां वहेती गंगाना किनारे एक मोटी प्रपा (परब) करावी. ५२ त्यां ते परिव्राजक तथा अनेक जातना भिक्षुको तथा वटेमार्गुओने दानकरता भद्र हाथीनी माफक दान देवा लाग्यो. ५३ ते साथे तेणे मानदानथी संतोषेला पोताना अंगत माणसो रोकीने ते लाखना घर सूधी चार गाउनी सुरंग करावी. ५४ एवामां राजकन्या पोताना परिवार साथे फरती धजावाळा कांपिल्लपुरमां परणवामाटे आवी पहोंची. एटले तेनु पाणिग्रहण—थयु बाद राते वसवा माटे वरधनु अने वहु साथे कुमारने ते लाखना घरमां मोकलवामां आव्यो. ५५—५६ बाद मध्यरात थता ते घरने सळगाववामां आव्यु एटले त्यां चारे ककळाट थवा लाग्यो.५७ते डोळेला दरिया जेवा घोंघाटने सांभळी कुमार वरधनने पूछवा लाग्यो के ओ-

मुज्झ तुज्झय मरणाय होहिही जणइ इय दीहो ॥४३॥ तो मारिज्जउ एसो केणावि
अलक्खिएण उवाएण, मइ साहीणे जट्टे—अन्ने होहिति तुह पुत्ता ॥ ४४ ॥ रइराग
परवसाए—इह परजवकजरज्झचित्ताए, पडिवन्न चुलणीए—धिरत्थु इत्थीण चरियाइ
॥ ४५ ॥ ज सव्वलक्खणधरे—लायण्णकरिसनिजियकुसुमसरे, सव्वाविणयविरहिए-
नियपुत्ते ववसिया एव ॥४६॥ वरिया य तेहिं तत्तो—तस्स कए भूमिपहुसुया एगा, पउ-
णीकय च करव्व—विवाहपाउग्ग मुवगरण ॥४७॥ थजसयन्निविट्ठ अइगूढपवेसनि-
ग्गमदुवार, काराविय जउहर— वासनिमित्त कुमारस्स ॥ ४८ ॥ णाओ एस वइयरो-
धणुणा तो रज्जकज्जकुसलेण, जणियो य दीहराया—एस सुओ वरधणू मज्झ ॥४९॥
सपत्तजोव्वणजरो -निव्वाहसहो य रज्जकज्जाण, वणगमणायरो मे -अणुमण्णसु
जामि ज तत्थ ॥ ५० ॥ तो कइणवेण जणियो - दीहेण अमच्च पय नयरठिओ,

पाम्यो छे, माटे मारा अने तारा मरण माटे ए थशे माटे कोइ छाना उपायथी एने मारी नाखवो जोइए, अने हु तारे आधीन छु एने बीजा घणा पुत्रो तारे थशे ४३-४४ त्यारे रतिरागना परवशपणाथी आ जार अने परजनना काम विचारवामा शून्य चित्त बनेली चुलणीए ते वात कबूल राखी माटे स्त्रीना चरित्रो धिक्कार थाओ ४५ केमके सर्व लक्षण सपूर्ण, लावण्यगुणथी कामदेवने जीतनार अने अविनयथी तद्दन रहित एवा पोताना आ पुत्रमा पण तेणी आ रीते वर्त्तवा लागी ! ! ! ४६ पछी तेमणे कुमारना माटे एक राजानी पुत्री वरी अने विवाह माटे तयारी करवा मांडी ४७ तेमणे कुमारने रहेवा माटे सो थाभलावाळु अने पेसवा तथा नीकळवाना अतिगूढ बारणावाळु लाखनु घर बधाव्यु ४८ आ व्यतिकरणनी धनुमत्रीने खबर पडी एने ते राजकाजमा कुशळ होवाथी दीर्घराजा पासे जइ कहेवा लाग्यो के, आ मारो वरधनु पुत्र छे ते यौवनवय पाम्यो छे, अने राजकाज चलावी शके तेम छे माटे मारो हवे वनमा जवानो वखत छे, तेथी जो रजा आपो तो हु त्या जाउ ४९-५० त्यारे दीर्घराजा कपटथी बोल्यो के, हे अमात्य ! तु

दाणाइणा पहाण—करेसु परलोयगुणाए ॥ ५१ ॥ पडिवज्जिऊण एयं—पुरपरिसर-वाहिगंगतीरम्मि, काराविया विसाला—एगा धणुणा पवा पवरा ॥ ५२ ॥ परिवाय-गाण तह भिक्खुगाण णाणाविहाण पहियाण, नइगइव्वो व्व तहिं—दाणं दाउं पय-ट्टो सो ॥ ५३ ॥ सम्माणदाणगहिएहिं अप्पणो निव्विसेसपुरिसेहिं, चउगाउयं सुरं-ग—करावइ जाव जउगेहं ॥ ५४ ॥ एवं च्चिय नरवइकण्णा सा णिययपरियरसमे-या, वीवाहत्थं पत्ता—कंपिल्ले ऊसियपडाए ॥ ५५ ॥ वित्तं पाणिग्गहणं—वासनिमि-त्तं तओ य रयणीये, वरधणुवहूसमेओ—पवेसिओ जउहरं कुमरो ॥ ५६ ॥ जाम-दुगपि अइगए—निसाइ पज्जालियं च तं भवणं, जाओ य कलयलरवो—अइभीमो सव्वओ तस्स ॥ ५७ ॥ पज्जुहियजलनिहिनिहं—कुमरेणा यणिऊण हलबोलं, आ-

आज नगरमां रहीने दानादिकवडे परलोकनुं रुडुं अनुष्ठान कर. ५१ मंत्रिए ते वात कबूल करीने ते नगरनी नजी कमां वहेती गंगाना किनारे एक मोटी प्रपा (परब) करावी. ५२ त्यां ते परिव्राजक तथा अनेक जातना भिक्षुको तथा वटेमार्गुओने दानकरता नदी हाथीनी माफक दान देवा लाग्यो. ५३ ते साथे तेणे मानदानथी संतोषेला पोताना अंगत माणसो रोकीने ते लाखना घर सूधी चार गाउनी सुरंग करावी. ५४ एवामां राजकन्या पोताना परिवार साथे फरती धजावाळा कांपिल्लपुरमां परणवामाटे आवी पहोची. एटले तेनुं पाणिग्रहण—थयुं बाद राते वसवा माटे वरधनु अने बहु साथे कुमारने ते लाखना घरमां मोकलवामां आव्यो. ५५—५६ बाद मधरात थता ते घरने सळगाववामां आव्युं एटले त्यां चारे ककळाट थवा लाग्यो.५७ते क्षोभेला दरिया जेवा घोंघाटने सांभळी कुमार वरधनने पूछवा लाग्यो के ओ-

पुच्छिओ वरधणू—किमकज्जे रुमर मेय ति ॥ ५८ ॥ कुमर तुहा णत्थकए—एसो वीवाहवइयरो रइओ, एसा न रायकन्ना—अणत्थिय काइ तस्सरिसा ॥ ५९ ॥ तो तीइ मदपणओ—कुमरो जपेइ कि विहेय मओ, तो जणिओ वरधणुणा—पण्हिपहार अहो देसु ॥ ६० ॥ दिन्नमि तमि पत्त—सुरंगदार विणिग्गया तेण, दोन्निवि गगातीरे—पवापणसमि सपत्ता ॥ ६१ ॥ पुव्वचिय धणुणा ठावियमि जम्मभि तुरयजुयलमि, तम्वाण मारूढा ते—पन्नास जोयणाणि गया ॥ ६२ ॥ अइदीहरपहखेएण—खेइयाज्झत्ति निवडिया तुरया, पाएहि चेव गतु—जग्गा पत्ता तओ गाम ॥ ६३ ॥ कुडाभिहाण मेत्थ—कुमरेण वरधणू इम जणिओ, जह बाहए छुहा मे—परिसती तह दढ जाओ ॥ ६४ ॥ गामबाहिमिय त ठाविऊण गामतरे पविट्ठो सो,

चिती आ शी गरबड थइ छे ५८ वरधनुए कह्यु के हे कुमार, तने मारवा खातर आ विवाहनो ठाठमाठ करवामा आव्यो छे, अने आ कइ राजकन्या नथी, पण तेना सरखी कोइ बीजी स्त्री छे ५९ ते सांभळी कुमार तेनाथी प्रीति उतारी कहेवा लाग्यो के त्यारे हवे शु करु? त्यारे वरधनुए कह्यु के आ ठेकाणे तारी पेनी वता हरकेसनो आप ६० तेम करता तेमने सुरगनो दरवाजो मळ्यो एटले ते बन्ने जण गगाना कांठे प्रपाना प्रदेशमा आवी पहोंच्या ६१ त्या प्रथमथीज धनुमत्रीए बे जातवत घोडा राखेला हता तेनापर तेओ तरत स्वार थइने पचाश योजन दूर नीकळी गया ६२ हवे लाबो रस्तो कापवाना थाकथी थाकीने घोडा ढट दइ पडी गया, त्यार तेओ पगे चालीने एक गामे आवी पहोंच्या ६३ ते गामनु नाम कुड करीने हतु त्या कुमार वरधनुने कहेवा लाग्यो के मने भूख पीडे छे अने खूब थाकी पण गयो छु ६४ त्यारे कुमारने गामनी बहेरज राखीने वरधनु गामना अंदर आवी एक हजामने लइ आव्यो अने

घेत्तूण एहाविय आगएण मुआविओ कुमरो ॥ ६५ ॥ वत्थे कसायरत्ते—निवासिओ पट्टएण बद्धो य, चउरगुनेण वत्थे—सिरिवत्थो लच्छिकुलनिलओ ॥ ६६ ॥ वेसनिवज्जासाओ—वरधणुणाविय कओ परावत्तो, जइ कहवि दीहराया—जाणेज्ज हणेज्ज तो अम्हे ॥ ६७ ॥ इय सन्नम वहता—तप्पडियार तहा कुण ता य, गामतो सपत्ता—एगाओ माहण गिहाओ,—॥ ६८ ॥ निग्गम्म दासचेडेण—भासिया भुजहेह गेहमि, भुत्ता तत्थ निवोचियपनीईए तइ य ताणमि,—॥ ६९ ॥ एगा पहाणमहिला—कुमरस्स सिरमि अक्खए देइ, भणइ य बधुमईए—कसाइ वरो इमो होहि ॥ ७० ॥ अच्चत णिगगोवणपरेण भणिय अमच्चपुत्तेण, कि असस कए हिज्जइ—लेओ मुक्खस्स बटुयस्स ॥ ७१ ॥ उप्फुल्ललोयणेण—भणिय घरसामिणा सुणसु सा-

तेनी पासेथी कुमारनु माथु बोडाव्यु. तेमज भगवा कपडा पहेराव्या तथा चार आगळना पाटायी छातीपरनु श्रीवत्स चांधी लीधु ६५–६६ तेनी वरधनुए पण पोतानो वेश बदली नाख्यो, एम धारीने के जो कोइ रीते दीर्घराजा जाणशे तो ते अमने मारी नाखशे. ६७ एम सभ्रम धरी तेनो प्रतिकार करता तेओ गामनी अदर आव्या एटले एक ब्राह्मणना घरमाथी एक चाकरे नीकळीने तेमने कह्यु आ घरमा तमो जमो, तेथी तेओ राजाने योग्य आदरमानथी त्या जम्या. बाद—एक भली स्त्रीए कुमारना कपाळमा चादलो करी चोखा चोड्या अने बोली के बधुमतीकन्यानो आ वर थशे —६८—६९—७० त्यारे मत्रिकुमार पोताने खूब छाना राखवामाटे बोल्यो के आ मूर्खबटुकना माटे का हेरान थाओ छो? ७१

मि, नेमित्तिएण पुव्व—भणिय मिणं जो घरे एही—॥ ७२ ॥ पट्टाच्छाइयवच्छो—चित्तजुओ भोयण करिस्सइ य, एयाए बालाए—वरो स होही न उण अन्नो ॥ ७३ ॥ तो तम्मिचेव दिवसे—पाणिग्गहणं करेइ सो कुमरो, तक्खणमेव विलग्गो—परोप्पर निब्भरी नेहो ॥७४॥ तुच्छी हूओ जणगाइएसु चिरपरिचिएसुवि जणेसु, पडि-बंधो तीए ज—भणंति कुसला इयेरिसग ॥ ७५ ॥ बालत्तणंमि पिइ माइभाइसहिया-यणो पिओ होइ, आरूढजोव्वणाण—जुवईण पिओ पिओ एगो ॥७६॥ नीया रयणी-सा तेणतीए सद्धिं सकोउगयणाए, अइलज्जयुत्तणओ—सव्वग पणप्पणातीए ॥७७॥ बीयदिणे वरधणुणा—भणिओ गतव्वमत्थि ते दूरं, कहिओ बधुमईए—सब्भावो नि-ग्गया दोवि ॥ ७८ ॥ गामंतरंमि पत्ता—अइदूरपहंमि वरधणू तत्थ, सलिलनिमित्त

त्यारें विकसित नेत्रवाळा वरधणुए कह्यु के हे' स्वामि, तमे सांभळो अमोने पूर्वे एक नैमित्तिके कहेलु छे, जे आ घरमा आ वशे, जेनी छाती कपडाना पाटायी ढांकेली हशे अने चित्तसहित होइ जमशे ते आ बाळानो वर थशे' बीजो नहि थाय७२—७३ तेथी तेज दीवसे कुमारे तेनु पाणीग्रहण कर्यु अने तरतज तेमनो परस्पर गाढ स्नेह वधायो ७४ बाळानो चिरपरिचित जनकादिक जनमां प्रतिबंध ओछो पड्यो, जे माटे चतुरजनो आ रीत कहेछे'—७५ स्त्रीओने बाळपणमां पिता भाइ तथा सखियो प्रिय होय छे, पण ज्यारे तेओ यौवन पामे छे त्यारे तेमने एकलो भर्त्तारज प्रिय होयछे ७६ त्या कुमारे ते रात ते उत्सुकमनवाळी बाळासाथे पसार करी, पण तेणीए शरमाळपणाथी पोतानु सर्वांग अर्पण कर्यु नहि ७७ बीजे दिने वरधनुए कुमारने कह्यु के तारे हजु दूर चालवानु छे. तेथी बधुमतीने खरी हकी-कत कहीने ते बे जण त्याथी चालता थया. ७८ तेओ घणु लांबु चाली बीजे गामे आव्या. त्या वरधनु पाणी लेवा

मइगओ—बहु तओ निग्गओ, जणइ॥७९॥ निसुओ जणप्पवाओ—मए जहा दीहरा-इणा मआ, सव्वेयि वच्चदत्तस्स—गहणहेउ निरुद्धत्ति ॥८०॥ ताना सिज्जह दूरेण मग्ग चाग करित्तु गच्छामो, जाया महाडवीए—पत्तिया तिसिओ बहु कुमरो ॥ ८१ ॥ वरधणुणा वडहिट्ठा—ठविओ एसो गओ स सलिलत्था, जाय दिणावसाण—न लद्ध मुदग पर एसो— ॥ ८२ ॥ दिट्ठो दीहभडेहिं—दढं च हम्मतओ सरोसेहिं, पत्तो कुमरासन्ने—कहिवि विरलदुमतरिओ ॥ ८३ ॥ कयसकेओ त्रिहिओ—तेण कुमारो पलायसु सुदूर, तत्तो स तिव्ववेगो—पलायमाणो दुरुत्तार—॥८४॥ कतार कायर-लोय सोय सपायग गओ जत्थ, हरिणारिणो वियतति भीमरवभरियगिरि कुहरा ॥ ८५ ॥ रविपाया जत्थ न ओयरति तरुवहलपल्लवतरिया, मन्ने नवनवउद्दतदत्तसूई

माटे लाने जइ त्याथी छूट वाळो आवी बोल्यो के—हु लोक प्रवाद साजळी आव्यो छु के ब्रह्मदत्तने पकडवा माटे दीर्घ राजाए सघळा रस्ता रोकेला छे ८० माटे आपणे रस्तो मेलीने दूर नाशिये—एम कही तेओ एक मोटी अटवीमा आवी चड्या. त्या कुमार बहु तरसेलो थयो ८१ त्यारे वरधनुए तेने वडहेठे बुपो राख्यो अने पोते पाणि लेवा गयो पण दिवस आथमवा आव्याथी पाणी मळ्युं नहि—पण उलटो ते दीर्घराजाना माणसोनी नजरे चड्यो एटले तेमणे गुस्से थइ तेने खूब मार्यो. छता जेम तेम ते कुमारनी नजीक आवी झाडना ओथे पूर्व कहेलो सकेत करवा लाग्यो के कुमार तु दूर जा, एटले कुमार तीव्र वेगथी ते दुस्तार अटवीमा नाशवा लाग्यो. ८२—८३—८४ ते नाशतो थको कायरलोकोने शोकमा नाखनार कातारमा रवाने थयो के ज्या भयकर अवाजथी पर्वतनी गुफाओने भरी नाखता सिंहो गाजी रहे छे—वळी ज्या झाडोना पादडाथी सूर्यना किरणो पण अटकी रहे छे, अने जाणे नवी नवी उगती दर्भनी

कयज्ञयाओ ॥ ८६ ॥ मयरायपहयगयकुम्भगलियमुत्ताहलाइ रेहंति, जत्थु न्नयतरुसिहरग्गखलियताराचलीओ य ॥ ८७ ॥ जत्थ बहुनिज्झरजलय सल्लियचित्तगझरतरुहिरेण, नाइ सहीवणदेवय चलणालत्तयरसेणे व ॥ ८८ ॥ ज जमपुर व सवराहएहिं उद्दमपुमरीएहिं, तरुसाहासिहरोलविएहिं जीमेहिं एगत्थ,—॥ ८९ ॥ अन्नत्तो हरिहिसियसमयगइदट्टियमकूमेहिं, निच्च सतासुकरिसकारग पट्टियज्ञोयाए ॥ ९० ॥ गयगधगन्धिणेसु—तरुसु सत्तच्छएसु गुविलेसु, करिसकिणो मइदा—नमति विहलकमा जत्थ ॥ ९१ ॥ जत्थ गमइति कइणो—हेमत तरुवरग्गसलग्गा, सयय पसरियअइगुरुणीसासुएहेहिं पवणेहि ॥ ९२ ॥ तएहालुहाकिलतो—त अमवि मइकमिउ तइयदिणे, पेच्छइ तारस मेक—तनसुसियतणु पसन्नमण ॥ ९३ ॥ तद्दसणमिरोणवि—

अणीए जयतुज सूचन करे छे ८५—८६ वळी ज्या सिहोए विदारेला हाथीओना कुंभस्थळथी पडता मोतीओ जाणे ऊंचा झाडोनी टोचमा अटकीने खरता ताराओ न होय तेम शोभता हता ८७ ज्या भीलोना बाणथी हणायेला चिताओनी झरती लोहीते जाणे वनदेवताना चरणना अळतानो रस होय तेम जमीनने रंजवती ८८ जे एक ठेकाणे भीलोए हणेला अने झाडोनी शाखाओ पर लटकावेला जयका सिहोना चामडाओथी अने बीजे ठेकाणे सिहोए मारेला मोटा हाथीओना हाडकाना ढगलाओथी रंगभूमि अने यमपुरी माफक बीहामणु लागतु हतु ८९—९० वळी ज्या हाथीनी गध आपता सप्तपर्ण नामना गीच झाडोमा हाथीओ होवानु वहेमवाळी सिहो फोकटनी छलगो मारता भमता हता ९१ ज्या वानराओ शियाळामा झाडोनी टोचे रही जोर नीसासाथी जाणे पोताना पवनवडे ठंडीनो प्रसार करता ९२ ते अटवीन भूख्या तरस्या कुमारे उल्लघी करीने त्रीजे दीवसे एक तपथी सुकायेला शरीरवाळो अने प्रसन्न मनवाळो

सजाया तरस जीवियाससा, पयपणिवायपुरस्सर—मापुट्ठो तेण सो नगव ॥ ए४ ॥ तुम्हाण मासयो कत्थ तेण कहिआ तओ कुलवइस्स, नीओ समीव मान्नासिओ य सप्पणय मेएण ॥ एए ॥ बहुपच्चवाय मेय—रण सुण च सज्जण जणेण, ता कह तुह आगमण—जाय सपइ महान्नाग ॥ ए६ ॥ सब्नावगब्न मेय नाऊण जहठिओ नियगिहस्स, कुमरेण वुत्ततो—कहिओ सव्वोवि कुलवइणो ॥ ए७ ॥ दूनग्गप्पणयपरव्वसेण कुलसामिणा तओ नणिओ, वन्नस्स तुम्ह पिउणो—नायाह चोद्दसगो आसि ॥ए८॥ ता वच्छ निओ च्चिय एस—आसमो निब्नय परिवसाहि, मुचसु विसाय मेयारिसाइ ससारचरियाइ ॥ ९९ ॥ होऊण उन्नयाओ तहन्नरियाओ जलस्स जतमि, जह घमियाउ रुणाओ—जायते इयररूवाओ ॥ १०० ॥ तह इत्थ नवचक्के

तापम जोयो ए३ तेने जोताज कुमारने जीववानी आशा आवी, तेथी तेणे ए नगवानने पूछ्यु ए४ तमारो आश्रय क्या छे तापसे ते कहीने तेने कुलपतिनी पासे आण्यो कुलपतिये तेने प्रीति पूर्वक आ रीते बोलाव्यो. एए आ अरण्य घणा जोखमवालु अने सारा जनोनी वसतिथी रहित छे माटे हे महान्नाग, तारु इहा शी रीते आवनु थयु छे ? ए६ ते कुळपतिने खरा दिलवाळो जाणीने कुमारे पोताना घरनो वृतात जेम बन्यो हतो तेम कह्यो ए७ त्यारे दोनाग्यअने प्रीतिने लीधे खचाइने कुळपतिए तेने कह्यु के हु तारा बापनो नानो नाइ हतो. ए८ माटे हे वत्स, आ तारोज आश्रय छे, तु इहा निर्नय थइने रहे, अने विषाद मेली दे, केमके ससारना बनाव एवाज छे ए९ जेम जळयत्रमा घमीओ ऊची अने नरेली थइ पाणी तरत ठाली अने नीची थाय छे, तेम आ नवचक्रमा जीवो लक्ष्मीना निलय अने उत्तमकुळवाळा थइ पाछा कालना वशे तेथी विपरीत थता रहे छे १००—१०१ सी चरित्रमा कोइए कइ वि-

—च्छीनिलया जणुत्तमकुला य, होंत कालवसाओ—जीवा जायति विवरीया ॥१०१॥
इत्थी चरिए सु न कोइ—केणई विम्हओ विसाओ वा—कज्जे, जओ अणज्ज—
इमाउ अणवट्ठियमणाओ ॥ १०२॥ रज्जति अरत्तेसुवि—णियमणचवलत्तणेण एया-
ओ, अणिमित्त चिय रत्तेसु—झत्ति पावति य विरत्ति ॥१०३॥ खणरत्ताण कूराण मेव
अवसाणविहियतिमिराण, सझाण व रामाण— वसमि को कुसल मुव्वहइ ॥ १०४
॥ तम्हा चयसु विसाय—ज धीर च्चिय तरति विसमदस, इयरे गहिरजले इव—
अतारगा झत्ति बुड्डुति ॥ १०५ ॥ लद्धाणिप्पाओ कुलवइस्स सो तत्थ अत्थिउ ल
ग्गो, पत्तो वासारत्तो जलवाहोतवियगयणयलो ॥१०६ ॥ नयनीलियवत्थेहिव—सव्व-
त्थ समुत्थिया तिणेहि मही, विरहि जणुम्माहेहि व—फुरिय तह इदगोवेहि ॥
१०७ ॥

स्मय के विचार न करवो केमके तेओ अनार्य अने अनवस्थित (चपल) मनवाळी छे १०२ तेओ पोताना मननी चपळताथी अणरागीमा रागवाळी बने छे, अने रागीमा वगरकारणे झट दइने विरक्त बने छे १०३ क्षण रक्त, क्रूर अने छेवटे अंधकार करनारी संध्याओनी माफक स्त्रीओना वशमा पडेलो कोण कुशळपणु पामे ? १०४ माटे तु विषाद मूकी दे, केमके जे धीर होय तेओज विषयदशाने पार पहोचे छे, बाकी कायरो तो ऊंडा पाणीमा अणतारुनी माफक झट दइने बूडे छे १०५ आ रीते कुळपतिनो अभिप्राय जाणीने ते त्या रहेवालाग्यो एटलामा त्या वादळाथी आकाशने जरी नाखतो वर्षाकाळ आव्यो १०६ जमीन सघळा स्थळे जाणे नवा नीला वस्त्र ओढ्या होय तेम घासथी छवाइ गइ, अने विरहिजनना कंदर्पनी माफक इद्रगोप उभराया लाग्या. १०७

सुमुणीण माणसाणि व—धवलाउ वियाणिया वलायाओ, सुयणाण समगेण व—
नियट्टदाहो जणो जाओ ॥१०८॥उज्जोइयभुवणयला—पत्ता चिय निहयदूरतिमिरभरा,
धम्मियजणधम्मकहव्व—झत्ति विज्जोइयाविज्जू ॥१०९॥ अइगहिरघणारवसवणखुहिय
वल्लह जणाणुरागाओ, नियगाणाभिमुहाओ—पहियमालाउ चलियाओ ॥ ११० ॥
सो कुलवइणा धणुवेय माइयाओ कलाउ सयलाओ, अणहिज्जियपुव्वाओ—सम्म
महिज्जाविओ कुमरो॥ १११ ॥ पत्तो य सरयकालो—परिफुरजलयवलयकलियनहो,
उप्फुल्लकमलवणलोल हंसकलरावरमणिज्जो ॥११२॥कइयाइ कंदफलजलगवेसगे तावसे
अणुसरंता रुज्झंतो कुलवइणा—कुउहला तरलिओ संतो,— ११३ सो रन्नपरिसर-

सारा मुनिओना मननी माफक धोली बगलीओ उडवा लागी, अने सुजननो समागमनी माफक लोकने दाह निवृत्त थयो. १०८ जगतने उजवाळनारी अने आवी के अंधकारने दूर करनारी धर्मिजननी धर्मकथामाफक वीजळी चमकवा लागी १०९ अतिकमो गर्जारव सांभळी ने झीणेली प्रियाओ पर प्रेम लावीने पथिकजनो पोताना घरतरफ चालता थवालाग्या ११० तेने कुलपतिए पूर्वे नहि शीखेली धनुर्वेद विगेरेनी सघळी कळाओ बरोबर शीखवी. १११ एवामा शरत्काळ आव्यो जेमा धोळा वादळाथी आकाश छवाइ रहेतो, अने फूलेला कमळोना वनमा हंसो मधुर अवाज करता. ११२ हवे एकवेळा कंदफळ अने पाणी शोधता तापसोनी पाछळ कुमार चाल्यो, तेने कुलपतिए निवार्यो छता कुतूहळथी चंचळ थइ अने ते अरण्यनी आसपास सुंदर वनोने जोतो अंजनगिरि जेवो ऊंचो एक हाथी तेनी नजरे पड्यो. ११३ ११४

५

रमी—आलोइंतो वणाइ रम्माइं, अंजणगिरि व्व तुंग—मायंग महो पलोएइ ॥११४॥
थिरथोरकर मियदसुणकोडियो कि्ज्जमाणवणसंड,निज्झरझरंतमयजल निव्वरलोलालिपरि
किण्ण ॥ ११५ ॥ सत्तंगपइट्ठाण—कुंभत्थलजियनवरयणाजोय, पलयघणगहिरगलग-
जिएहि परिपूरियदियंत ॥११६॥ सो दट्ठूण कुमार—समुहमित सरोसासिग्घगई, च-
लिओ जिमुह पच्चक्ख मेव नज्जइ जमो भीमो ॥ ११७ ॥ तक्केलिकोउगेण—तिलतुस-
मेत्तमपञायमाणेण, पक्खित्त मुत्तरीय—काऊण ममल्लागारं ॥११८॥ समुह मिमस्स
तेणावि तक्खणादेव गहिय मुक्खित्त, सुमहदमेण नहंगणमि जाओ स रोसंधो ॥
११९ जा सो रणगहट्ठो—गहिय दक्खत्तणेण वलिऊण, त कुमरेण अक्खुद्धो—सो
त कीलाविउ लग्गो ॥ १२० ॥ सुडग्गनायफुसणवड्डियवेगस्स तस्स वणकरिणो, अणु-

हाथीनी सूंढ स्थिर अने भयानक देखाती हती, ते पोताना धोळा दांतोथी शोभतो हतो, अने तेना कुंभस्थळनी नी झरणानी माफक झरता मदजलपर भमराओ व्याप्त रह्या हता. ११५ ते साते अंगे मजबूत हतो तेना कुंभस्थल आका शने जाणे नाखता हता, अने प्रळयकाळना मेघना माफक ऊंडा गर्जारवथी ते दिशाओना छेडाओने भरी नाखतो ११६ ते हाथी कुमारने सामे आवतो जोइ गुस्साथी उतावळो थइ जाणे प्रत्यक्ष भयंकर यम होय तेम सामे धायो ११७ त्यारे तेनी गम्मतना कौतुकथी कुमारे लगार पण डर्या शिवाय पोताना उत्तरीय वस्त्रने गोळ वींटाळी तेनी सामे नाख्युं ते तेणे भरत उपाडीने सुंढथी आकाशमां उछाळ्युं अने ते गुस्साथी आंधळो बन्यो ११८—११९ ते-टलामां कुमारे चतुराइथी तेने चूकवीने ते वस्त्र लइ लीधुं, बाद क्षोभ पाम्याविगर कुमार तेने आ रीते रमाडवा लाग्यो. १२० कुमार ते जंगली हाथीनी सूंढने अडक्यो एटलेहाथी सामे दोड्यो तेवामां कुमार तेना आगळ दोड्यो तेटलामां

मग्गगामिणो खण—मह कुमरो धाविओ पुरओ ॥ १२१ ता जा सो खलियकमो—जाओ चलिऊण पच्छिमे भागे, मुट्ठिपहारेण हओ—विमुक्कहक्कारवरउद्द ॥ १२२ परिवाइ जा तत्तो—अवराहुत्तं कमेइ ता इयरो, पायतरालभागेण—करयलामुसियतब्भागो ॥ १२३ ॥ एव कुलालचक्केण—भामिओ जा समं पर पत्तो, तत्तो थंभियतद्देसचारिमयजूह मज्झमहुर,—॥ १२४ ॥ लग्गो कागलिगीएण गाइउ मुक्कसेसवावारो, कुमरो ताव करिंदो—आयमइ तडुवियकण्णो ॥ १२५ ॥ किंचि अपेच्छतो तह—थिरविहियकरो निरुद्धकमपसरो, चित्तलिहिउ व्व जाओ—खणेण सो वारणाहिवई ॥ १२६ ॥ दसणग्गलग्गपयपकएण पविमुक्कसव्वतासेण, पिट्ठिपएसे कुमरेण सो तओ सुदढ आरूढो ॥ १२७ ॥ पक्खिपुलकोउगो अह—भणिय भणिय समुत्तकित्ताण,

हाथी पगे पडमायो एटले कुमारे तेनी पाछळ जइ तेने एवा जोरथी मुठी मारी के ते जोरे चीस पाडवा लाग्यो. १२१—१२२ हवे हाथी जेवो एकदम फर्यो के कुमार तेना पगनीचे जइ हाथथी तेना पेटमा आचकी मारी बीजी बाजु कूदी रह्यो. १२३ आ रीते कुंभारना चाकनी माफक तेने कुमारे भमाव्यो एटले ते थाकी गयो, त्यारे कुमार शेष काम छोडी काकलिस्वरथी ते जंगलमां फरता हरणोने ऊभा राखे एवा अतिमधुर गीतथी गावा लाग्यो. त्यारे ते हाथी कान टेकवीने ते सांभळवा लाग्यो १२४ १२५ ते हाथी कंइ पण जोयावगर तथा पग स्थिर राखी जाणे चित्रामणमां आलेख्यो होय तेमज थइ रह्यो. १२६ त्यारे तेना दांतपर पग टेकवीने नगरथीके कुमार तेनी पूठपर चडी बेठो. १२७ आ रीते कौतुक

लग्गो गतु पम्पिपहपरायणो मूढदिसिचक्को ॥ १२८ ॥ तत्तो विसहुणगई—परो
न्नमतो नईइ एगाए, तद्देसट्ठिय गिरिणो—कुहराओ नीहरतीए —॥ १२९ ॥ तम्स-
ठिय पुराण—पम्पियगिह रुम्न्तित्तिमित्तेण, तवलक्खिजत नगर—मेग मह पासइ
कुमारो ॥ १३० ॥ तद्दसणमि सजायकोउहलो निरिक्खिउ लग्गो, जाय ताव वि-
यञ्झइ—नसकुम्ग महायुविझ ॥ १३१ ॥ परिमुक्कपासखेम्गरसग्ग तो कोउगेण त ख-
ग्ग, वाहेइ नसयालीइ तीइ छेयरय मायराओ ॥ १३२ ॥ पम्पिय नसकुम्ग—त झ-
त्ति तदतरालनागमि, पम्पिुन्नचदमम्लसरिस तह वयणतामरस ॥ १३३ दट्ठुण
छुटचोट्टय—मय विहिय मए ज मेरिसगो, निहओ अकयवराहो—कोइ नरो सज्ज-
णसरूवो ॥ १३४ हद्धी मह वाहुवल—कोउहल मलिय मेरिस मज्झ, पच्छायावपर

पुरू करी कुमार हळवे हळवे ते हाथीपरथी उतरीने पाछा मार्ग मळवा मांड्यो तेवामां ते दिशाचक्रने ओळखवामां मुंझाइ-
गयो १२८ तेथी जेमतेम फरता ते ते ठेकाणे रहेला पर्वतनी खीणमांथी नीकळती एक नदीना किनारे रहेला
जूनापुराणा अने पडीगएला घरवाळा हता खंडेरोनी जातोथी ओळखवामां आवता एक नगरने जोवा ला-
ग्यो १२९—१३० ते जोइने कुमार कुतूहलथी जोवा लाग्यो एवामां तेणे एक गीच वासनु कुंज जोयु.
१३१ त्यारे तेणे ते वासना कुंजने कापवामाटे कौतुकथी पोताना खड्ग म्यानमांथी खुल्लो करीने वापर्यो, एटले
ते वासनु कुंज झट दइने पड्यु अने तेसाथे तेना वचेथी पूनमना चंद्रसरखु एक मनुष्यनु मुखकमळ पण पड्यु. १३२
—१३३ ते जोइ कुमार विचारवा लाग्यो के मे आ भूडु काम कर्यु के आ कोइ आवो सज्जनस्वरूप निरपराधी माणस

वसो—किं करणिज्जं ति चिंतेइ ॥ १३५ ॥ आलोयंतेण दिसंतराइं दिट्ठं कबंध मुद्ध-कम, पारद्धधूमपाण—विज्जाससाहणपहाण. ॥ १३६ ॥ अहियथरं से अधिई—जा-या हा हा मए कओ विग्घो, एयस्स ता किमित्तो—होजा मे पच्छिविदाणं ति ॥ १३७ ॥ इय फूरमाणहियओ—जा परिसक्कइ निहालए ताव, उज्जाण मुज्जुयागार-सालसदोहसोहिल्ल ॥ १३८ ॥ वियसियसव्वोउयसाहिकुसुमसंजारपरिमलविल्लोल, ज-ण्यालिजालमङ्कलरवरुद्धदिसं सया सहइ. ॥ १३९ ॥ तह उच्चतालतरुसंकमरु-ल्ली ज्ञाइ पवणकयकंपा, कुमरनवरूवदंसन विम्हयरसधुणियसीसव्व ॥ १४० ॥ तत्थ-य महल्लपल्लवकंकिल्लितरुहिं सव्वओ चेव, परिकिण्ण पासाय—सत्ततण ऊसियपडाग —॥ १४१ ॥ नियत्तित्तिज्ञागपसरंत कंतिपब्भारसलिलधोयदिसं, तुगत्तणगुण घट्टिय

मारीनाख्यो. १३४ माटे मारा बाहुबळने धिक्कार थाओ अने आ मारु जूना कुतूहलने पण धिक्कार थाओ एम पश्चात्ताप करता कुमार चितववा लाग्यो के हवे मारे शुं करवुं ? १३५ बाद कुमारे आमतेम जोतां विद्या साधवा तत्पर थइ ऊंधे पगे टं-गायलो अने धूमपान करतो धड जोयो. १३६ त्यारे कुमारने वधारे दिलगीरी थइ के हायहाय में एने विघ्न कर्यो, माटे मारे एनुं शुं प्रतिविधान करवुं? १३७ एम फूरतोथको कुमार आगळ चाल्यो एटले तेणे सीधा शालवृक्षोनी घटाथीशोभतुं उद्यान जोयुं. १३८ ते उद्यान सर्व ऋतुना फुलोनी सुगंधथी बहेकतुं हतुं अने त्यां भमराओ गुंजारवथी दिशाओ भरी ना-खता हता एम ते शोभतुं हतुं. १३९ त्यां ऊंचा ताळतरुनी हार पवनथी कंपती थकी जाणे कुमारनुं नवुं रूप जोवाना विस्मयथी माथु धुणावती होय तेम लागती हती. १४० ते उद्यानमां मोटा पांदडावाळा अशोकना झाडोथी चारेबाजु

रविरहपहसिहरसताण ॥ १४२ ॥ पासइ पासपरिट्ठियसरसीजलसीयलेण पवणेण, दू-
रोसारियदाहप्पसर मणिकम्मरम्मतल ॥ १४३ ॥ तत्थ कमेणा रूढो—नूमीए स-
त्तमीइ पेच्छेइ, एग कमलदलच्छ—कण्ण लायण्णजलजलहि ॥ १४४ ॥ तो रूवाखित्तम-
णो—उप्फुल्लविलोयणो य पुणरुत्त, त चेव पासमाणो—विचिंतिउ इय समाढत्तो
॥ १४५ ॥ घेत्तु केइ अपुव्वे—परमाणू मीसिऊण अमएण, नियसिप्पदसणत्थ—
नूण मिमा निम्मिया विहिणा ॥ १४६ ॥ एूण पण्हि दलिओ—चदो मुहमच्छर
परिवहतो, पयनहच्छलाउ खडीभाव कह मण्णहा जवइ ॥ १४७ ॥ इस्से नियवविव-
जियसुरसरिविउलवालुयापुलिण, उवत्ताइ तिजयजयसतकुसुमसरसयणफलग व ॥१४८॥
मण्णे अणगकरिणो—निविडकरग्गहनिपीडणातणुय, मज्झ मज्झट्ठियरोमराइमिसदा-

वातायनो' सात माळवाळो, ऊडती धजावाळो,—पोतानी ज्योतोनी पसरती कांतिथी दिशाओने उजळी करतो' उंचाइमा सूर्यना रथना मार्गने अडकतो —पासे रहेला तळावना जळथी थता पवनवडे तापना जोरने दूर करतो, अने मणिओथी जेना मान जडेला हता एवो एक महेल जोयो १४१—१४२—१४३ ते महेलपर कुमार अनुक्रमे चडवा लाग्यो त्या सातमा माळपर तेणे कमळना दलजेवी आखवाळी अने लावण्यजळना दरिया समान एक कन्या जोइ. १४४ त्यारे तेना रूपथी खेंचाइने कुमार आखो उघाडी वारवार तेनेज जोतो थको आ रीते विचारवा लाग्यो. १४५ खरेखर विधाताए पोतानी कारीगीरी बताववामाटे कोइ अपूर्व परमाणुओ लइने तेमने अमृतथी मिश्र करी आ कन्या बनावेली छे १४६ एना पगोए एना मुखपर मत्सर राखताचद्रने खरेखर चूरी नाख्यो छे, नहितो पगना नखोना मिषथी ते कटकाकटका थएलो का देखायछे? १४७ एणीनु नितंब गगाना रेतीनाकिनाराने जीतेलु छे अने त्रणे

णलेह मिम ॥ १४९ ॥ एसा सहावगहिरा—नाही एयाहि नज्जइ जणेण, जयवेहकारिणो कूविगव्वमयरद्धयरसस्स ॥ १५० ॥ तिवलीमिसे णिमीए—उयरे रेहति तिण रेहाओ, मन्ने विहिविहियाओ—नियतणुनिज्जियतिहुयणाए ॥ १५१ ॥ उद्दूतपीणघणमण्डलस्स वत्थत्थलस्स को सोहं, लहइ इमीए जं समरसारजुयजूयफलगसम ॥ १५२ ॥ कप्पतहणो लया ओ व्व दोवि रेहंति मीऽ बाहूओ, करपल्लवाउ करहहकुसुमाउ सणिद्धरूवाओ ॥ १५३ ॥ सोहइ वयण मिमीए—कसिणुज्जलकलियकुतलकलावं, ससिमंडल व उवरि—घणंतअइकसिणघणपडलं ॥ १५४ ॥ दीहरनयणनईए—वम्महवाहो निरतर एहाइ, कह मंन्नहा तमीए—दीसइ नमुहा धणुलय व्व ॥ १५५ ॥ गोरे मुहंमि एईइ—ताइ अहरो निसग्गसोणपहो, रत्तोप्पलपत्तच-

जगतने जीतवाथी थाकेला कामदेवनु सूवानु फळक होय तेम शोभे छे. १४८ एणीनु म य कामरूप हाथीमी सूंढथी पकडेलु होवाथी पातनु वनेल लागेछे अने तेमा वच्चे रोम राजिछे ते ते हाथीना दानजळनी रेखा होय एम लागेछे. १४९ आ स्वभावे ऊंडी नाभि तो जयबंध करनार कामना रसनी वावडी होय तेम लोकोने जणायछे. १५० एणीए पोताना शरीरथी त्रण जगत् जीत्या छे तेथीज जाणे विधाताए एना उदरमा त्रिवळीना मिषे त्रण रेखा करेली लागे छे १५१ एणीना ऊंचा अने मजबूत स्तनमंडळवाळु हृदयस्थळ के जे कंदर्पनुं जूवा खेलवानु मजबूत फलकसमान छे तेनी शोभा कोण पामी शके ? १५२ एणीनी बे बांयो कल्पतरुनी वेलडीओ जेवी लागे छे, तेमा हाथ छे ते पल्लव छे अने सुवाळा नख छे ते कुसुम छे. १५३ एणीनु काळा अने चळकताबाळो वाळु मुख जाणे काळा वादळामा रहेलु चद्रमडळ होय तेवुं लागे छे. १५४ एणीनी लांबी आंखरूप नदीमा मन्मथ पारधी हमेश न्हाय छे, नहीं तो तेना

केणावि अह समाणीया ॥ १६७ ॥ बधुविरहग्गिडज्झनमाणसा जाव एत्थ चिट्ठामि, तात्र तुम अचिंतकियहिरणवुट्ठीसमो सहसा,—॥ १७० ॥ कत्तोवि आगओ मज्झ—पुण्णजोगेण जीवियव्वासा, सपुन्ना, तेण पुणो—वुत्ता सो कत्थ मह सत्तु ? ॥ १७१ ॥ जेण परिक्खेमि बलं—तस्स अस, नासिय तओ तीए, दिन्ना मे विज्जा सक्करित्ति तेण पढियसिद्धा ॥ १७२ ॥ भणिय च तुज्झ एसा—सुमरियमेत्ता भविहु परिवारो, साहियमाण कज्ज—काही पडिणीयरक्खं च ॥ १७३ ॥ साहिस्सइ य वइयर—ममसत समरिया तए एसा, नामेण नट्टमत्तो—विक्खाओ सोवि तुवणंमि ॥ १७४ ॥ पुन्नेहि समहियाए—मम तेय असहमाणओ सतो, विज्जासिद्धिनिमित्त—म मोत्तु मिभमि पासाए,—॥ १७५ ॥ भगिणीण जाणणकए—निज जाणावण च पेसेउ, व-

ओचिता पधार्या छो. १७० मारा पुण्ययोगे तमे अहीं त्यांथी पधार्या एथी मने जीववानी आशा पूरी थइ छे. त्यारे कुमारे फरीने तेणीने कह्यु के, त मारो शत्रु क्या छे ? १७१ केमके हु तेना बळनी परीक्षा करु. त्यारे ते कन्या बोली के, तेणे मने मात्र बोलवाथीज सिद्ध थती शाकरी विद्या आपेली छे. १७२ ते साथे तेणे कहेलु छे के, आ विद्या संभारताज तु जे काम कहीश ते तारो परिवार करी आपशे अने वळी ए तने दुश्मनथी बचावशे—तेमज मारा सबधी खबर अतर पण ए पूरी पाडशे—तेथी तेणीए ते विद्या सभारी. बाद ते कहेवा लागी के, तेनु नाट्यमत्त नामे नाम छे अने ते जगतमा विख्यात छे १७३–१७४ हु अधिक पुण्यशाळी होवाथी मारु तेज सहन नहि करी शकवाथी ते मने आ महेलमा मळी पोते विद्या साधवा गएलो छे. १७५ ते पोतानी बेनोने जणाववा माटे झापनी विद्या मोकलावीने आ गीच वासना

॥ १७६ ॥ स परिणेही साहियविज्जो अज्ज
सकुणे गहणम्मि—सपय सो पविट्ठो त्ति ॥ १७६ ॥ स परिणेही साहियविज्जो अज्ज
च सिद्धिदिवसो से, सिट्ठं कुमरेण तओ—जहा हओ सो मए अज्ज ॥ १७७ ॥ ह-
रिसुस्ससिपसरीरा—सा जासइ सुट्ठु सुट्ठु ते विहिय, ज तारिसाण उन्नयपराण
मरणं चिय वर त्ति ॥ १७८ ॥ गधव्वविवाहेण—परिणीया तक्खण पणयखाणी, ती-
ए य सम सहिओ—जा काल किंचि ता निसुओ,—॥ १७९ समए अन्नम्मि सुहासु-
ट्ठिसमो सवणतीस सुवणितो, दिव्वक्खयाण सद्दो—पुट्ठा सा तेण किमिय त्ति ॥
१८० ॥ एयाओ ताओ तुह—अज्जउत्तस्स नट्टमत्तस्स, नगिणीओ खड विसाहना-
मगाओ सुरूवाओ ॥ १८१ ॥ तस्स विवाहनिमित्ता—वेत्तु उवगरण मागया एत्थ, ता
तुरहे थोव सुवाक्कमेह लहु पयजाणाओ ॥ १८२ ॥ जाणामि जाव सेयासि—म-

कुमार हणणा पेठो छे. १७६ ते विद्या साधीने मने परणनार छे अने आज तेनी विद्या सिद्ध थशे त्यारे कुमारे कह्यु
के, तेने तो में आज मारी नाखेलो छे. १७७ त्यारे हर्षथी उछळती ते कन्या बोली के, तमे बहु सारु कर्यु केमके एवा
अन्यायिओ मरे तेज तेमनु जरु छे. १७८ बाद ते प्रेमाळ कन्याने गधर्वविवाहथी कुमार परण्यो अने ते साथे केटलोक
काळ रह्यो, एटलामा एक वेळा तेणे अमृतनी वृष्टि माफक कानने आनदित करतो दिव्य वाजांनो अवाज सांभळ्यो एटले
ते पूछवा लाग्यो के, आ शु छे ? १७९–१८० एओ तमारा आर्यपुत्र नाट्यमत्तनी रूपवती खरा अने विशाखा नामनी
बेनो छे. १८१ तेओ तेना विवाह माटेनु सरसामान लइने इहां आवे छे, माटे तमे अहींथी उतपट थोडा दूर जाओ.
१८२ हु एमना मननो भाव पारखीश के तमारापर एमने प्रीति छे के नहि ? जो प्रीति हशे तो राती धजा ऊची

केणावि अह समाणीया ॥ १६९ ॥ वधुविरहग्गिफज्झनमाणसा जाव एत्थ चिट्ठामि, ताव तुम अवितक्कियहिरण्णवुट्ठीसमो सहसा,—॥ १७० ॥ कत्तोवि आगओ मज्झ—पुण्णजोगेण जीवियव्वासा, सपुन्ना, तेण पुणो—वुत्ता सो कत्थ मह सत्तु ? ॥ १७१ ॥ जेण परिक्खेमि वत्र—तस्स अस, नासिय तओ तीए, दिन्ना मे विज्जा सक्करित्ति तेण पढियसिद्धा ॥ १७२ ॥ भणिय च तुज्झ एसा—सुमरियमेत्ता भणिइ परिवारो, साहियमाण कज्ज—काही पमिणीयरस्स च ॥ १७३ ॥ साहिस्सइ य वइयर—मम-सत, समरिया तए एसा, नामेण नट्ठमत्तो—विक्खाओ सोवि भुवणम्मि ॥ १७४ ॥ पुन्नेहि समहियाए-मम तेय असहमाणओ सतो, विज्जासिद्धिनिमित्त-म मोत्तु मि-मम्मि पासाए,—॥ १७५ ॥ भगिणीए जाणणकए—विज्ज जाणावण च पेसेउ, व-

ओचिता पधार्या छो १७० मारा पुण्ययोगे तमे गमे त्यायी पधार्या छ्वी मने जीववानी आशा पूरी थइ छे, त्यारे कुमारे फरीने तेणीने कह्यु के, त मारो शत्रु क्या छे ? १७१ केमके हु तेना बळनी परीक्षा करु. त्यारे ते कन्या बोली के, तेणे मने मात्र बोलवायीज सिद्ध थती शाकरी विद्या आपेली छे १७२ ते साथे तेणे कह्यु छे के, आ विद्या सभारवाथीज तु जे काम कहीश ते तारो परिवार करी आपशे अने वळी ए तने दुश्मनथी बचावशे—तेमज मारा सबधी खबर अतर पण ए पूरी पाडशे—तेथी तेणीए ते विद्या सभारी. बाद ते कहेवा लागी के, तेनु नाट्यमत्त नामे नाम छे अने ते जग तमा विख्यात छे १७३–१७४हु अधिक पुण्यशाळी होवाथी मारु तेज सहन नहि करी शकवाथी ते मने आ महेलमा मळी पोते विद्या साधवा गएलो छे. १७५ ते पोतानी बेनने जणाववा माटे इष्टनो विद्या मोकलावीने आ गीच वाजना

सकुमगे गहणमि—सपय सो पविट्ठो त्ति ॥ १७६ ॥ म परिणेही साहियविज्जो अज्ज च सिद्धिदिवसो से, सिद्द कुमरेण तओ—जहा हओ सो मए अज्ज ॥ १७७ ॥ ह-रिसुस्ससिपसरीरा—सा जासइ सुट्ठु सुट्ठु ते विहिय, ज तारिसाए उन्नयपराण मरए च्चिय वर त्ति ॥ १७८ ॥ गंधव्वविवाहेण—परिणीया तक्खणं पणयखाणी, ती-ए य सम सहिओ—जा काल किंचि ता निसुओ,—॥ १७९ समए अन्नमि सुहावु-द्विसमो सवणतीस मुवणितो, डिव्वव्वसगण सद्दो—पुट्ठा सा तेण किमियं ति ॥ १८० ॥ एयाओ ताओ तुह—अजजेरास्स नट्टमरास्स, जगिणीओ खड विसाहना-मगाओ सुरूवाओ ॥ १८१ ॥ तस्स विवाहनिमित्त—वेत्तु उवगरण मागया एत्थ, ता तुम्हे थोव सुवाक्कमेह लहु पयडाणाओ ॥ १८२ ॥ जाणामि जाव सेयासि—म-

कुमर्मा हगणा पेठो छे. १७६ ते विद्या साधीने मने परणनार छे अने आजे तेनी विद्या सिद्ध थशे. त्यारे कुमारे कह्यु के, तेने तो म आजे मारी नाखेलो छे. १७७ त्यारे हर्षथी उछळती ते कन्या बोली के, तेम बहु सारु कर्यु. केमके एवा अन्यायिओ मेर तेज तेमनु जतु छे. १७८ बाद ते प्रेमाळ कन्याने गंधर्वविवाहथी कुमार परण्यो अने ते साथे केटलोक काळ रह्यो, एटलामां एक वेळा तेणे अमृतनी वृष्टि माफक कानने आनंदित करतो दिव्य रळयोनो अवाज सांभळ्यो. एटले ते पुछवा लाग्यो के, आ शु छे ? १७९–१८० एओ तमारा आर्यपुत्र नाट्यमत्तनी स्वरूपवती खरा अने विशाखा नामनी बेनो छे. १८१ तेओ तेना विवाह माटेनु सरसामान लइने इहां आवे छे, माटे तमे अहींथी उत्पट थोमा दूर जाओ. १८२ हुं एमना मननो जाव पारखीश के तमारापर एमने प्रीति छे के नहि ? जो प्रीति हशे तो राती धजा ऊंची

खिनरथी तुमेमि अणुराओ, जइ देहो ता रत्ता—एनाग मुनरि पयाहिसस ॥१८३॥

अजइ परिफडुरसेन—मेस तीण निहुसमकेओ, थेवाण वेलाण—थवइपनाग परिवह

त,—॥१८४॥ दट्ठुण मवरकतो—तओ पएसाओ निरिनिमुजमि, पत्तो हिट्ठ व महा-

सरोवर केरिस त च ॥ १८५ ॥ सज्जणमणा व सह—परपिवकरण य सीयलसहाव,

सोवेग समद्दुविइय य बहुलोवकलोल,— ॥१८६॥ कामिकुज व सम्मुजलकर चडसस

निवय जाण य, हियय व कविद्दुमिरियो—जवनिहिसलिल व गयपार ॥ १८७ ॥

मयणागणोनरप्पणकर्प गहिरणहि केसकुसुमेहि, नयणजोएहि तण्डुकुमेहि कमलकमल-

नेहि ॥ १८८ ॥ तह सिवागनवणेहि—दुओनओ नयणोगिएरगएहि, समुइयसेयरना-

सिहाण महिकुडसमालोह ॥ १८९ ॥ पहाओ तत्थ जलिहाइ छिन्नपहलगमसलस-

फरसारीक, अने नहि तो गोळी फरमारीन एम तेणीन सकल आव्यो, गाड थोको गमत जता गोळी मना फरकी गोद, उभार त्यांथी नसीब पोतानी गोळामा आव्यो त्यां तेणे एक सरोवर जोयु सरोवर केवु हतु ते वर्णवे छे १८३-१८४

'१८६सज्जन पुरुषना मन माफक ते स्वच्छ हतु, परतु प्रिय करना माफक ते शीतळ हतु, धरपकड माफक पगाढ हतु कामि जनोनी माफक रहु चचळ तरगाळु हतु, चद्रना चकमना किरनो माफक उज्जवळ हतु, स्फटिकना पर्वतनी माफक हितकारी हतु, दरियाना पाणी माफक उडु हतु १८६–१८७ वळी ते आकाश नोवाना दर्पण जेवु हतु, नेमज आयतम नगर पर चमना केत्याथी खोना फूलो, आवषाळी गळेना अजन, गरीबरथी गळेल कुसुम, पाणरथी गळेला अळता, तथा निवस्मा चदनथी तेमा त्रिवाथनो नारीओ स्नान कराव्युं हतु एम जणातु अने त्या न माओ नराया हता १८८–१८९

तावो, अग्घाइयवियसियपुंडरीयसुरसुरहिगंधवरो ॥ १ए० ॥ तीरुत्तिणेण पलोइया य सरपच्छिमुत्तरे नाए, नवनारुण्णा उन्नयपओहरा कन्नगा एगा ॥ १९१ ॥ तक्कालारोवियचावदरुमुक्केहिं मम्महसरेहिं, सल्लिज्जतसरीरो—ग्गेज सो समाढत्तो ॥ १ए२ ॥ अहो सुकयपरिणई—मज्झो सा ज कुरंग सुयनयणा, रन्ने एयम्मि कहिंचि दिट्ठिपहचारिणी जाया. ॥ १९३ ॥ धवलेहिं सिणेहसमुज्जलेहिं नयणेहिं त पलोयंती, चलिया तओ पएसा—विज्जु व्व अदसणीहूआ ॥ १ए४ ॥ तत्तो मुहुत्तमेत्तेण पेसिया चेडिया डमीइ इह, पत्ता, समप्पियं वत्थजुयलं मक्कोमलमहग्घं ॥ १एए ॥ त बोल पुप्फाणिय—अन्नपि सरीरसिद्धिजोग्गं, जणिय च तीइ जा सा—सरपरंतेण दिट्ठा,—॥ १ए६ ॥ संतोसदाणमेयं—पट्ठिय तीए तुहं तहा जणिय. मज्झाजि-

ते तळावमां कुमार मरजी मुजब न्हायो, अने रस्ते चालता लागेलो थाक उतार्यो, तथा तेणे खीलेला कमळोनी सुगंध सूंघी १ए० ते तळावना किनारापर चडता तेनी वायु कोणपर कुमारे एक नवयौवन ऊंचा स्तनवाळी कन्या जोइ. १ए१ त्यारे तत्काळ धनुषमांथी छूटेला कामना बाणोथी वींधायलो कुमार आ रीते तेने वर्णववा लाग्यो. १ए२ अहो! मारा सुकृत फल्या के, आ अरण्यमां आ हरिणाक्षी मारी नजरे पडी. १ए३ हवे ते कन्या पण भोळी अने स्नेह भरेली आंखोथी तेने जोती थकी त्यांथी चालती थइने वीजळीनी माफक अदृश्य थइ गइ. १ए४ बाद मुहूर्त मात्रमां तेणीए दासी मोकलावी, तेणीए त्यां आवीने कुमारने अति कोमळ अने बहु मूल्य बे वस्त्र आप्यां. १एए तेमज ते दासीए तांबूल अने फूलो तथा बीजी पण वापरवा लायक चीजवस्तु तेने आपीने कह्यु के, जे तमे तळावना किनारे कन्या जोइ हती,

मुह हलि वणळयाइ एसो महाज्ञागो,—॥ १९७ ॥ जह महपिउ मतिगिहे—सजायइ सहिओ तहा कुणसु, ता एह तत्थ तुज्झे—नीतो तो मतिगेहमि ॥ १९८ ॥ मउलियकरकमलाए—ज्ञणिओ मतीइ तीइ जह एसो, तुह सामिणो सुयाए—पहिओ सिरिकंतनामाए ॥ १९९ ॥ तो दट्ठव्वो तह गउरवेण विहियं तहेव सचिवेण, वीयदिणे कमलायरबोहमि समुट्ठिए सूरे ॥ २०० ॥ नीओ रणो वज्जाउहस्स- पासमि तेण सो दट्ठु, अब्भुट्ठिओ विदिणा—धुरमि अह आसण तस्स ॥ २०१ ॥ पुट्ठो वुत्तंत साहिओ य तेणवि जहोचिय एसो, सत्तुत्तरकाले ज्ञासिओ य जह तुम्ह मम्हेहिं,—॥ २०२ ॥ अन्न विसिट्ठसागयकिच्च काउ न तीरए किंचि, सिरिकंताए पाणिग्गहण ता कीरउ इयाणि ॥ २०३ सुद्दे दिणमि नित्तो—वीवाहो पुछिया अह

तेणीए आ तमने मीतिदान मोकनाव्युं छे अने मने ते साथे कह्युं के, हे सखी ! स्नेहता पासे जे आ महाज्ञाग पुरुष छे ते जेम मारा बापना मंत्रिना घेर आवी रहे तेम कर. माटे तमे त्यां पधारो एम कही ते तेने मंत्रिना घेर लइ गइ १९६ १९७–१९८ बाद ते दासी हाथ जोडीने मंत्रिने कहेवा लागी के, तमारा स्वामिनी पुत्री श्रीकांताए आ माणस तमारे त्यां मोकनाव्यो छे १९९ माटे एनुं रुडी रीते मान साचवजो, एटले मंत्रिए पण तेमज कर्युं बाद बीजे दिने कमळोने खीलववा रवु समान सूर्य उगता,—२०० मंत्रि तेने वज्रायुध राजा पासे लइ गयो, तेने जोइ राजा उठी उभो थयो अने पोतानी नजीकमां तेने आसन आप्युं २०१ बाद तेणे हकीकत पूछी एटले कुमारे ते यथायोग्य जणावी ते सांभळ्या बाद राजाए कह्युं के, तमारो अमे बीजो कइ वधारे सत्कार करी शकता नथी, तोपण श्रीकांताने तमारे तरतमां परणवी

कयाइ, सिरिकता मह एगागिणोवि त कहणु दिन्नासि? ॥ २०४ ॥ सियदसणपहा-
पहकरपकुरविहियाहरा जणइ एसा, मम एस पिया बहुबलदाइयपरिपीडिओ सतो,
—॥ २०५ ॥ अइविसमपल्लिमग्ग—समसिरओ तहय नगरगायाइ, पइदिवस गतूण
—इमसि डुग्गमि पविसेइ ॥ २०६ ॥ सिरिमइनामाए पणइणीइ जाया चउण्हपुत्ता-
ण, उवरि अह पिउणो वल्लहा य नियजीवियाओवि, २०७ पत्ता तारुण्णचर जणिया
सव्वेवि पुत्ति नरवइणो, दूर मज्झ विरुद्धा—वट्टति तओ इहएव—२०८ जो मण-
हरणो कइयाइ कोइ जत्ता घरेज्ज तो मज्झ, सो कहिय धो जेणाह—मस्स काहामि
ज जोग्ग २०९ अनमि दिणे वरकोउहल्लपडिपेल्लिया इम पल्लिं, दिट्ठो तुमं सल-
क्खण सोहग्गिय माणिणीमयणजणण, इय एसो परयत्थो—जो पुट्ठो आसि पुव्वं

जोइशे. २०२-२०३ हवे चोथा दिवसे विवाह थयो. बाद कोइ वेळाए कुमारे श्रीकाताने प्रछयु के मारा जेवा एकाकि माणसने तारा पिताए तने केम आपी? २०४ त्यारे धोळा दातनी कातियी होठने अजवाळती ते बोली के, मारा आ पिताने तेना वधारे बळवान पितराइओए बहु दबावेला छे. २०५ तेथी ते अति विषमो पल्लिमार्ग पकडीने एटले के, वारवटे चडीने दररोज शहेर तथा गामोमा जइ धाड पाडी. आ किल्लामा रहे छे. २०६ तेनी श्रीमती नामनी राणीनी कुखथी चार पुत्रो जन्म्या पछी हु जन्मी छु तेथी मारा पिताने हु तेना प्राण करता पण प्यारी छु. २०७ हवे यौवन पामता मारा पिताए मने कह्यु के, सघळा राजाओ तो माराथी विरुद्ध वर्त्ते छे, माटे कदाच कोइ वेळा कोइ मनहर जुवान तने जचे तो मने तेनी खबर आपजी, एटले हु तेने जे योग्य हशे ते करीश २०८-२०९ त्यारबाद एक दिवसे जारे कुतूहल लीधे आ पल्लिने छोडीने हु तमे ज्या न्हाया हता ते सरोवर पासे आवी चडी. २१० त्या मे सुलक्षण सौभाग्य अने मानिनीओने मदनजनक एवा तने जोयो माटे तमे जे प्रश्न कर्यो ते बाबतमा ए परमार्थ-

२११ सो सिरिकताइसम--विसयसुह निच्चर अणुहवतो, वोलेइ काळ मन्नमिवासरे पल्लिनाहो सो —२१२नियवळेण सणेओ—समीवदेसंतराइ हणिउमणो, पल्लीउ निग्गओ सोवि तेण सद्धि समुच्चलिओ २१३ हतव्वगानवाहि—कमलसरोवरतडनि सहसत्ति, आलोइओ वरधणू—तेणावि इमो ततो दोवि —२१४ पढमघणसलि-लधारासमूहसित्त व्व मरुथळाभोगा, उगलरूपुन्निमा—चदकतिणो विम्हकुमुय व्व, —२१५ किंध अणरखेय दाहपसम मुवगया रोविउ लग्गा, सठविओ य कुमारो —वरधणुणा सुहनिसन्योय २१६ परिपुट्टो कुमरो सुहय—कहसु कि ते मम प्परो-क्खमि, अणुहूय तेणाविय—कहिय सव्वपि नियचरिय २१७ वरधणुणाविय भणिय —कुमार सुचाउ ममावि जं वित्त, तइया ह नग्गोहस्स—हेट्ठाभागे तुम ठविउ २१८

छे. २११ हवे ते कुमार श्रीकांतानी साथे मोजविलास करतो वखत गुजारवा लाग्यो, तेवामा ओक दिवसे ते पल्लिपतिओ तानु लश्कर लइ परखेना देशांतरो लुटवाने पल्लिथी नीकळ्यो, ओटले कुमार पण तेना साथे चालतो थयो २१२-१३ त्या जे गाम लुटवानो हतो तेनी बाहेरना कमळ सरोवरना किनारे ओचिंती तेणे वरधनु जोयो, अने तेणे पण कुमारने जोयो २१४ त्यारे तेने जाणे पहेला मेघना पाणीनी धाराओथी सींचायला मरुस्थळना माफक अने पुनमना चद्रनी नी मुदीने पामी खीलेला उनाळाना कुमुदोनी माफक २१५ कइ अगाध्य दाहशाति पामीने तेओ रोवा लाग्या बाद वरधनुए कुमारने रोतो अटकाव्यो एटले ते शात थइ बेठो २१६ पछी तेणे कुमारने पूछ्यु के हे सुभग, मारी गेरहाजरी-मा ते शु अनुभव्यु ते कहे, त्यारे कुमारे पोतानु सघळु चरित कही संभळाव्यु २१७ हवे वरधनु बोल्यो के हे कुमार, मारो वृत्तात पण सांभळो ते वखते हु तने वडना झाड हेठे मेलीने—पाणी लेवा गयो, एटलामा मे एक मोटो तळाव जोयो,

जळहेउ जाव गओ—दिटं च महासर नळिणपुन्नए, घेत्तण जल चलिओ—तुहतिगे ताव दिटो ह —॥२१ए॥ दीहपुरिसेहि सन्नद्धबद्धकवएहि तालिओ य बहु, पुटो रे रे वरधणु— कहसु कहि बंभदत्तो सो ॥२२०॥ भणिय मए न याणामि - तेहि तो दढयर हओमि अहं, अइताडिज्जंतेणं—भणिय—जह व ग्घखइओ सो ॥१२१॥ एत्तो तओ भमतो—कवडेण गओ चिओयणपहंमि, विहिया पव्वायसु मए—तुह सन्ना, तो कया वयणे,—॥ २२२ ॥ प- रिवायगदिन्ना वेयणाइ सहारकारिणी गुलिया, जाओ विचेयणो तो—मओ त्ति णा- ऊण परिच्चत्तो ॥ २२३ ॥ तेसु गएसु चिराओ—गुलिया सा कढ्ढिया मुहाउ मए, लग्गो गवेसिउ त—सुमिणेवि न कत्थइ दिटो ॥ २२४ ॥ एग गाम मइगओ— दिटो परिवायगो मए तत्थ, सप्पणय पणमित्ता—कोमलवयणेहि अन्नदो ॥ २२५ ॥

तेथायी कमळपुरमा पाणी लइने तारी तरफ चाल्यो एटलामा कवच पहेरी तैयार बनेला दीर्घराजाना माणसोए मने जोयो अने मने खूब मारीने पूछ्यु के, अरे वरधनु ! बोल के, ते ब्रह्मदत्त क्या छे? २१८–२१ए–२२० में कह्यु के, मने तेनी खबर नथी, त्यारे तेमणे मने वधारे मार्यो, अति मार खाता मे कह्यु के, तेने सिंह खाइ गयो. २२१ बाद कपटथी आमतेम फरता हु तु जोइ शके त्या आव्यो अने तने मे सञ्ज्ञा करी के, नाशी जा. बाद मे परिव्राजके आपेली वेदनाने हरनारी गोळी मोढामा घाली एटले हु अचेतन जेवो थइ पड्यो त्यारे मने मरेलो जोइ तेओए मेली दीधो. २२२–२२३ तेओ गया पछी घणे वखते मे मोढामाथी ते गोळी कहाडी. बाद तने शोधवा लाग्यो, पण तु तो स्वप्नामा पण न देखायो २२४ बाद हु एक गाममा गयो त्या मे एक परिव्राजक जोयो. तेने प्रीतिथी वळीने हु नरम वचनोथी पूछवा लाग्यो. २२५ तेणे कह्यु के, तारा बापनो हु वसुभाग नामे परम मित्र छु, अने ते साथे नळी तेणे कह्यु के, तारो बाप नाशीने

तेणुत्त तुह पिउणो—वसुभगो नाम परममित्तमह, कहिय च तुज्झ जणओ—प
लायमाणो वणमि गओ ॥ २२६ ॥ माया ते चडालाण पासगे दीहराइणा, ठविया
तद्दुक्खगहिओ चोक्खिओ य कपिल्लणगरमह ॥ २२७ ॥ काउ कावालियवेस—मित्थ
मत्तो तओ पवचेण, केणवि अमुणिज्जतेणे पासगाओ तओ जणणी—॥ २२८ ॥
अवहरिया पिउमित्तस्स—देवसम्मस्स माहणस्स गिहे, मुक्का गामे एगमि—तुज्झ
अन्नेसणपरो ह—॥ २२९ ॥ इह मागओ म्हि चिट्ठति जाव सुहडुक्खपुच्छणपयट्टा,
ते दोवि ताव एक्को— आगम्म नरो इय भणेइ ॥ २३० ॥ भोभो महाणुभावा-
न किंचि तुम्हाण हिरियव्वेण, जम्हा दीहनिउत्ता —पत्ता जमसन्निभा पुरिसा ॥
२३१ ॥ ते दोवि वहु ताओ वणगहणाओ कहिंचि निग्गतु, महिमण्डल भमता—

जगतना जतो रह्यो छे ॥२२६॥तारी माने दीर्घराजाए चंडाळोना पासामां राखी तेना दुःखथी दु घेनो घड काम्पिल्यपुर तरफ चाल्यो २२७बाद कापालिकनो वेष करी इहां आवी कोइ पण न जाणी शके एम प्रपंचथी ते पासामांथी तारी माने हरीने एक गाममां तारा बापना मित्र देवशर्मा ब्राह्मणना घरे मेली छे, अने हवे तने शोधतो हु इहां आव्यो छु एम ते बे जण सुखदुःख पूछता बेठा हता तेवामां एक माणस त्यां आवीने आ रीते कहेवा लाग्यो २२८ २२९-२३० हे महानुभावो ! तमारे आघुपाछु जवु नहि, केमके दीर्घराजाए मोकलेला यम जेवा माणसो आवी पहोंच्या छे २३१ त्यारे ते बे जण जेमतेम करीने ते जगलमांथी नीकळी भूमंडळ फरता कौशाम्बीनगरीमां आव्या २३२ त्यां वाहेणना

॥

पत्ता कोसविनामपुरिं ॥ २३२ ॥ वहिरुज्जाणे दिट्ठ—सिट्ठिसुयाण मद्दल्ल विहवाण, सागरदत्तो अह वुड्ढिलो य इह वूढनामाण —२३३ ॥ लग्ग कुक्कुडजुज्झ—सयसा-हस्सो पणो कओ तत्थ, निहओ सागरदत्तस्स—कुक्कुडेण पयत्तेण ---॥ २३४ ॥ से-ट्ठीसुयवुड्ढिलकुक्कुडो तओ तेण इयरओ निहओ, रणअग्गलग्गचित्तो—सागरदत्त-स्स कुक्कुडओ ॥ २३५ ॥ किज्जंतोवि अभिमुह— सो वुड्ढिलकुक्कुडस्स नेच्छेइ, जुज्झ कहवि लग्ग—सागरदत्तो जिओ तेण ॥ २३६ ॥ एत्थंतरम्मि भणिया— वरधणुणा सेट्ठिनंदणा दोवि, एसो किं उत्तमजाइओवि इय कुक्कुडो भग्गो ॥ २३७ ॥ ता पेच्छा-मि न कुप्पह- --जइ तुब्भे, भासिय पहिट्ठेण, सागरदत्तेण न मे— लोभो एत्थत्थि द-व्वकओ ॥ २३८ ॥ किंतु अभिमाणसिद्धीइ कज्ज मम्ह तओय मतिसुओ, पेच्छइ वु-

त्यां तेमणे सागरदत्त अने बुद्धिल नामना बे मोटा पैसादार शेठना पुत्रोना कूकडाओनी लडाइ चालती जोइ. त्यां एक लाखनो पण करेल हतो हवे त्यां सागरदत्तना प्रचंड कूकडाए बुद्धिलना कूकडापर धसारो कर्यो एटले ते कूकडाए तेने एवा पणा मार्यो के, सागरदत्तनो कूकडो लडाइथी पाछो हठी गयो. २३३-२३४-२३५ ते कूकडो बुद्धिलना कूकडानी सामे व-रता पण लडता अचकातो हतो, छता जेमतेम करीने लडाइ शरु थइ, तेमां ते सागरदत्तनो कूकडो हार्यो २३६ एवामां व-रधनुए ते बन्ने श्रेष्ठि पुत्रोने कह्युं के आ आवो उंची जातनो कूकडो होइ केम हार्यो छे? २३७ माटे जो गुस्से नहि थाओ तो हु जोउं. त्यारे सागरदत्त खुशी थइने बोल्यो के, मारे कइ द्रव्यनो लोभ नथी, पण अमारे अभिमान कायम रहेवानुज काम छे. त्यारे मंत्रिकुमार बुद्धिलना कूकडाने जोवा लाग्यो एटले तेना पगे मा तेणे लोढानी झीणी सोयो तेना नखोमां रोपेली जोइ,

क्खिलकुक्कुग—मह तच्चलणेसु दिट्ठाओ — ॥ २३९ ॥ सएहाउ लोहमइयाउ—सूइ-आओ नहेसु वद्धाओ, तो वुद्धिलेण णाय—जह विन्नाओ वइयरो मे ॥ २४० ॥ सणिय समीवदेस—तस्सा गतूण जासिय तेण, मा पयमसु वइयर मेय—मद्धघग ते पयच्छामि ॥ २४१ ॥ पणलक्खस्स, वरधणू—जणाइ मेत्था न किंचि पेच्छामि, तह वुद्धिलो न याणइ—जहा तहा सन्निओ इयरो ॥ २४२ ॥ तेणावि कडुमियाओ सू-ईओ तह नहग्गलग्गाओ, आजेविओ तओ पुण—स तवचूमो, पराजिणिओ— ॥ २४३ ॥ पक्किकुक्कुमो स वुद्धिललक्खोविय हारि मागओ ताहे, जाया दोवि स-रित्या—सागरदत्तो य वहुतुट्टो —॥ २४४ ॥ ते दोवि नेइ नियमदिरमि आरोविउ रह रम्म, विहिओ चियपमिवत्ती—ते तत्थ नयति केवि दिणे ॥ २४५ ॥ तन्नेहनि-

त्यारे बुद्धिल जाणी गयो के मारो प्रपंच एणे जाणी लीधो छे. २३८—२३९—२४० त्यारे बुद्धिले हळवे रहीने मंत्रि-कुमार पासे आवीने कह्युं के, आ वात तुं पाधरी नहि करे तो एक लाखनो जे पण छे, तेमांथी अर्धु तने आपुं. त्यारे वरधनु जणाववा लाग्यो के, अहीं कइ मने देखवामां आवतुं नथी, अने ते साथे बुद्धिल न जाणे तेम सागरदत्तने सइा करी खरी वात पण जणावी दीधी. २४१—२४२ बाद सागरदत्ते बुद्धिलना कूकडाना नखोमां वाटेली सोयो खेंची लीधी अने फरीने लमाइ शरु करावी, तेमां तेना कूकडाए बुद्धिलना कूकडाने हार खवरावी, एथी बुद्धिल पण एक लाख हार्यो, एटले बन्ने जण सरखा थया. आथी सागरदत्त घणो खुश थइने ते बन्नेने सुंदर रथपर चडावीने पोताने घेर तेडी गयो. त्यां तेओ यथायोग्य आदरमान पामी केटलाक दिवस रह्या. २४३—२४४—२४५ तेओ तेना स्नेहना लीधे त्यां

यन्निया आगओ य अह अन्नया नरा एगो, नीओ एगते तेण—वरधणू ज्ञासिओ एव ॥ २४६ ॥ जो सूरवइयरे ज पणमितुह बुद्धिलेण पभिवलो, दीणारअरकलरको —तस्स निमित्त तुह पहिओ—॥ २४७ ॥ हारो चालीससहस्समोल्लओ वोत्तु मिय समप्पेउ, हारकरंडग मह सो—गओ तओ कड्ढिओ हारो ॥२४८॥ सारयससहरकिर-णुक्करो व्व परिपकुरीकयदिसोहो, आमलगथूलनित्तुल निम्मलमुत्ताफलधरो सो ॥ २४९ ॥ सो दसिओ कुमारस्स—तेण निउण निरालयतेण, दिट्ठो नियनामको— तद्देगदेसदिट्ठओ लेहो ॥ २५० ॥ आपुच्छिओ वरधणू—कस्से स वयस सतिओ लेहो, सो जाणइ कुमर को मुणाइ—एयवुत्ततपरमत्थ ॥ २५१ ॥ ज तुम्हसरिसनामा—सति अणेगे नरा महीवलए, एव पभिहयवयणो—कुमरो तो मोण मल्लीणो ॥ २५२ ॥ व-

रथा एरामा एक वेळा एक माणस आवीने वरधनुने एकातमा तेमी आ रीते कहेवा लाग्यो. २४६ सोयेनी वातमा बुध्धिले तमने अर्धा लाख सोनामहोर आपवा कबुलात आपेल तेना पेटे तमोने आ चालीश हजारनो हार मोकलाव्यो छे, एम कही हारनो करंडीयो सोंपी ते चालतो थयो. बाद मत्रिकुमारे ते हार कहाडी जोयो. २४७–२४८ ते आमळा जेवा मोटा अनुपम अने निर्मळ मोतीओनो हार शरदऋतुना चद्रना किरणोनी माफक सघळी दिशाओने उजळी करवा लाग्यो. २४९ ते हार ते मत्रिकुमारे राजकुमारने बताव्यो, त्यारे तेणे तेने बरोबर जोता थका तेना एक भागमा तेना नाम साथे कोतरेलो एक लेख जोयो. २५० कुमारे वरधनुने पुछ्यु के, हे मित्र ! आ कोनो लेख छे ? वरधनु बोल्यो के हे कुमार ! ए वातनो परमार्थ कोण जाणी शके ? २५१ केमके तारा सरखा नामवाळा भूमडळमा अनेक माणसो रहेला छे. आ रीते वरधनुए कुमारनो प्रश्न उडावी दीधाथी ते मौन धरी रह्यो. २५२ हवे वरधनुए ते लेख उकेल्यो तो तेमा अति तीव्र

रधणुणावि स लेहो—विहाडिओ पेहिया तहिं गाहा, अइतिव्ववरमहुस्साहकारिया एयरूव त्ति ॥ २५३ ॥—जहा—पत्थिज्जइ जइ हियए—जणेण संजोय जणियजत्तेण, तहवि तुमच्चिय धणिय—रयणवई महइ माणेउ ॥ २५४ ॥ वरधणुणो चिंतासगयस्स कह मेयलेहत्थावत्थो, णायव्वो, वीयदिणे—पव्वइगा आगया एगा ॥ २५५ ॥ कुमरस्स सिरे कुसुमे—तह क्खए निक्खिवेउ भणई य, पुत्तय वाससहस्सं—जीवसु तो वरधणु नेइ,— ॥ २५६ ॥ एगंते तेण समं—किंचिवि सा मंतिउं झत्ति गया, तो पुच्छई कुमारो—वरधणु मेयाइ किं कहियं ? ॥ २५७ ॥ ईसीसि हसिरवयणो—तो साहइ वरधणू जहा एसा, पव्वइया पभिलेह—म मग्गइ तस्स लेहस्स ॥ २५८ ॥ भणिय मए जहेसो—लेहो निवबंभदत्तनामंकी, दीसइ ता कहसु तुमं—को एसो बंभद

वागने जगाडनारी आवी रीतनी एक गाथा दीठी २५३

ते गाथा आ रीते हती

जो के जत्नाने प्रयत्न करतो बीजो माणस पोताना मनमां बहुए प्रार्थना करे छे, छता रत्नवतीने खरेखर तारेज परणवी जोइए २५४ त्यारे वरधनु विचारमा पड्यो के आ लेखनो भावार्थ शी रीते मालम पडशे ? एवामां बीजा दिवसे एक प्रव्राजिका त्यां आवी २५५ तेणी कुमारना माथापर फूल तथा अक्षत नाखीने बोली के हे पुत्र, हजारवर्ष जीवतो रहे एम कही वरधनुने एकांतमा तेडी तेना साथे कइ छानी वातकरी झट खाने थइ त्यारे वरधनुने कुमार पूछवा लाग्यो के एणीए शुं कह्यु ? २५६—२५७ त्यारे वरधनु जरा हसतामुखे बोल्यो के ए प्रव्राजिकाए मारी पासेथी ते लेखनो प्रतिलेख (उत्तर) माग्यो २५८ में कह्यु के ए लेखमा ब्रह्मदत्तराजानुं नाम छे, माटे कहे के ए ब्रह्मदत्त ते कोण ? २५९ ते

त्तो त्ति ॥२५९॥ जणिय तीए सुण सोम—कितु न तए पयासियव्व मिम, अत्थि इहेव पुरवरे—रयणवई सेट्ठिणो धूया ॥२६०॥ सा बालकालओ चिय—मइ निब्भा जोव्वण समणुपत्ता, तिजगजउज्जयमम्महजिल्लस्स महल्लजल्लिसमं ॥ २६१ ॥ दिट्ठा दिणमि अन्नमि—सा मए किंचि किंचि झायती, पल्हत्थियगरुगल्ला—वामे करपल्लवे निमणा—॥ २६२ ॥ तीइ समीव गंतु—पभणिता सा मए जहा पुत्ति, चितासायरल-हरीहि—हीरमाणव्व त ज्ञासि ॥२६३॥ तो परियणेण जणियं—बहूणि दिवसाणि एव मेईए, विमणुम्मणा य पुट्ठा—पुणो पुणो जाव न कहेइ,—॥ २६४ ॥ जणिय तस्स सहीए—पियगुलइयाइ जगवइ जहेसा, वज्जती तुज्झ न किंपि—अक्खिउ सक्कइ इया-णि ॥ २६५ ॥ ता साहेमि अह ते—परमत्थ वोलियमि, एक्कमि,दिवसे कीलाहेउं—

बोली के हे सौम्य, सांभळ, पण तारे ए वात खुल्ली न करवी आज नगरमा एक शेठनी रत्नवती नामे पुत्री छे. २६० ते नानपणथी ज मारीसाथे प्रीति राखेछे. अने हाल ते त्रण जगतने जीतवा तत्पर मन्मथरूप जोद्धना मोटा ज्वालासमान यौवनवयने पामीछे २६१ तेणी एक दिवसे अवळा हाथे लमणा धरी उदास थइ कइ ध्यान करती मे जोइ. २६२ तेथी तेनीपासे जइ मे कह्यु के हे पुत्रि, तु चितासागरमा डूबेली देखायछे. २६३ त्यारे तेना परिजने कह्यु के आ रीते रहेता घणा दिन थया छे. आम उदास रहेती तेणी पूछ्या छता पण कइ बोली नहि, तेवामा तेनी प्रियगुळतिका नामनी सखी बोली के हे जगवती, ए शरमना लीधे हमणा तमने कइ कही शकती नथी २६४—२६५ माटे हुज तने परमार्थ कहुछु के थोमा दिवसपर चद्रावतार वनमा रमवामाटे पोताना बुद्धिल नामना जाइसाथे ए गइ हती. त्या क्रकमानी लागे-

वणंमि चदावयारंमि —॥ २६६ ॥ नियत्ताजगेण वुद्धिलनामेण सम गयाइ एयाए, दग्गमि कुक्कुडाण—जुज्झमि कओवि तत्थगओ —॥ २६७ ॥ दिट्ठो अपुव्वरूवो—कोवि कुमारो तया इओ चेव, झीणसरीरसिरीया—विछायमुहा इमा जाया ॥ २६८ ॥ त च मए सोऊण—विन्नाय वम्महो इमीइ मणे, चदोदए व्व जलही—उल्लसिओ लोलकल्लोलो ॥ २६९ ॥ दावियसिणेहवयणा—पन्नासिया सा मए जहा वच्छे, नियसव्भाव सब्भूयत्थ मक्खाहि तो जणिय —॥ २७० ॥ तीए जगवइ जणणी—तुम मम नत्थि किंचिवि रहस्स, ज तुज्झ नो कहिज्जइ—ता सुण एगग्गचित्ता त ॥२७१॥ एयाइ पियगुलयाइ—जाणिओ एस वभदत्तो त्ति, पचालाहिवपुत्तो—कहिओ य स गउरव मज्झ ॥ २७२ ॥ तप्पहिई मे हियय—तत्तो नोसरइ सुविणकालेवि, ता ज-

ली लगाइमा वयाकथी आवेलो कोइ अपूर्व रूपवाळो कुमार एणीए जोयो, त्यारथी ए निस्तेज अने झाखी थएली छे. २६६—६७—६८ ते साभळी हु समजीगइ के एणीना मनमा चद्रनो उदय थता जेम दरियो उचा तरगो वाळो थइ उछळे तेम काम उल्लसित थयो छे २६९ वाद मे तेने स्नेहना वोल सभळावीने कह्यु के हे पुत्रि, तु खरी वात होय ते मने कही दे त्यारे ते बोली के —२७० हे भगवती, तु मारी मा छे, तेथी एवु रहस्य कोइ नथी के जे तने नहि कहाय, माटे तु एकाग्र थइ साभळ २७१ आ प्रियगुलताए तेने ओळख्यो के ते पचाळ देशना राजानो ब्रह्मदत्त नामनो पुत्र छे, अने ते वात तेणीए तेना वखाण करता साथे मने कही. २७२ त्यारथी मारु वचन स्वप्नमा पण तेनाथी

इ पई न एसो—मरण सरण पर मज्झ ॥ २७३ ॥ तो पुणरवि सा जणिया—मए
जहा धीरिम कुणसु वच्छे, तह काह सुजम जह—सपज्जइ चितिय मिम ते ॥२७४॥
जाया सत्थतणू सा—हियआसासणकए मए जणिया, कल्ले मए स दिट्ठो—कुमरो
नयरीइ मज्झमि ॥२७५॥ सोउ मिम सा हरिसियहियया वयण जणेइ जह तुम्ह, ज-
यवइ पसायओ मज्झ—सुंदर होहिई सव्व ॥ २७६ ॥ किपुण विस्सासकए—तस्स
इम बुद्धिलस्स ववएसा, हाररयणं समपसु—लेह च तदच्चले लग्ग ॥ २७७ ॥ इय
एस लेहजुत्तो—हारो घेत्तु करंडगस्सतो, पुरिसस्स करे दाउं—तव्वपणाओ मए प-
हिओ ॥ २७८ ॥ तो लेहवइयरो ते—तीए कहिओ इयाणि पुण देहि, पडिलेह तो
दिन्नो—तुहनामको मए लेहो ॥ २७९ ॥—जहा—सिरिवज्जरायपुत्तो—वरधणुक-

ओसरतु नथी, मारे जो ए पति न मळे तो मारे मरवु ज जतु छे. २७३ त्यारे फरीने मे तेने कह्यु के हे पुत्रि, धीरज राख, हु एवो उद्यम करीश के तारु चितव्यु पार पडशे २७४ आथी कइक स्वस्थ थइ एटले तेना मनने आस्वासन करवा मे कह्यु के गइकाले मे ते कुमारने नगरना वच्चे जोयो छे. २७५ ए साभळी ते खुश थइ बोली के जगवती, तारा पसायथी मारे सघळु सारु थशे. २७६ पण तेने विश्वास आववावातर बुद्धिलना नामे आ हार अने तेना साथे बांधेलो लेख आपी आव २७७ एथी आ लेखवाळो हार करंडयामा घाली माणसना हाथे आपी तेना कहेवा मुजब में तने मोकल्यो छे २७८ आ रीते तेणीना लेखनी वात तने कही. हवे तु प्रतिलेख आप. तेथी मे तेने तारा नामनो लेख आप्यो. २७९

८

लिओ विढत्तमाहप्पो, रयणवइ रपिजमणो -कोमुइ मिव पुणाहरिणको ॥ २८० ॥
वरधणुणा कहिय मिण—वुत्तंत सोउ सुम्मणो कुमरो, जाओ रयणवईए—उवरि
अणिज्जालियाणवि ॥ २८१ ॥ मज्जइ नलिणीदलसत्थरेवि चंदणरसेण सित्तोवि, सो
तिव्वविरहजलणालिद्धो णो णिव्वुइ लहइ ॥ २८२ ॥ अन्नंमि दिणे पुरबाहिराउ दे-
साउ वरधणू कुमर, आगम्म नाणइ णो इह—तुम्ह सुवट्ठाण सुथिय ति ॥ २८३ ॥
जम्हा कोसलवइणा—दीहेण गवेसणाकए तुज्झ, इह पुरिसा पेसविया—कओ य पु-
रसामिणा जत्तो—॥ २८४ ॥ सव्वत्तो अम्ह गवेसणंमि इय सुम्मए जणे वाओ, तो
णायवइयरेण—सागरदत्तेण भूमिहरे— ॥ २८५ ॥ सगोविया दुवेवी—पत्ता रयणी

ते आ रीते के,

वखते महात्म्यवाळो वरधनुना साथे रहेलो ब्रह्मराजानो पुत्र, पूनमनो चंद्र जेम कौमुदीसाथे रमे तेम रत्नवती-नी साथे रमवा चाहेछे २८० वरधनुए कहेलो आ वृत्तांत सांभळी कुमार अणजोयली रत्नवती उपर पण उत्सुक थइ पड्यो. २८१ ते तीव्र विरहाग्निथी व्याप्त थइ नळिनी दळना साथरामां सूतो थको अने चंदनना रस सींच्यो थको पण नव्वा लाग्यो अने क्यांपण शांति पामतो न हतो २८२ एवामां एकदिने वरधनु बाहेरथी फरी आवीने कुमारने कहेवा लाग्यो के तारे अहीं रहेवुं ठीक नथी २८३ केमके कोशलपति दीर्घराजाए तने शोधवा इहां माणसो मोकल्या छे, अने इहांना राजाए पण चोमेरथी आपणने पकडवा यत्न कर्योछे एम लोकमां वात संभळायछे आ वातनी सागरदत्तने खबर पडतां तेणे तेमने भोंयरामां संताड्या २८४—२८५ एम तेणे बे जणने छुपावीराख्या बाद रातपडी एटले काजळ अ-

दिसाउ तिमिरेण, आपूरियाउ कज्जल कोइलकुलनीलवण्णेण ॥ २०६ ॥ जणिओ य सेट्ठिपुत्तो—कुमरेण जहा तहा कुणसु अम्ह, जह एत्तो निग्गमणं—सिज्झइ लहुमेव एय च —॥ २०७ ॥ सोऊण सेट्ठिपुत्तो—सागरदत्तो विणिग्गओ नयरा, तस्सहिओ भूनाग—तिसिवि थेव गया जाव ॥ २०८ ॥ सागरदत्त कहकहवि—ठविय ते दोवि गतु मारद्धा. तीए च्चिय नयरीए—बाहिं जक्खालयसमीवे—॥ २०९ ॥ घणपायवतरालट्ठियाइ एयाइ तरुणमहिलाए,णाणाविहपहरणजरियरहवरासणपत्ताए —॥ २१० ॥ ददट्ठु सायर मज्जुट्ठिऊण तणिय चिराउ कि तुज्झे, एत्था गया तओ त—निसुणेत्ता जणिय सेएहिं ॥ २११ ॥ जहे के अम्हे सावि—जणइ किल धनदत्तवरधणुणो, कह मेग मुवगय ते—सुम्मइ ता तीइ पभिजणिय ॥ २१२ ॥ एत्थेव

ने कोयलाजेवा काळा अंधकारथी दिशाओ जराइगइ.२०६ त्यारे कुमारे शेठना पुत्रने कह्यु के अहींथी कट नीकळी जइये तेम करो. ते सांभळी सागरदत्त तेमने लइ नगरथी नीकळी पछी ते त्रणे जण थोडाक छेटे लगण साथे चालता रह्या-२०७—२०८ बाद सागरदत्तने समजावी पतावी पाछु वाळीने ते बे जण रवाना थया, तेवामां तेज नगरीना बाहेर रहेला यक्षना मंदिरपासे अनेक प्रकारना हथियारोथी भरेला रथपर चढी नजीक आवेली अने गीच झाडीना वचे रहेली एक जुवान स्त्री—२८९—२९० ते तेमने जोइ ऊठीकरी थइ कहेवा लागी के तमे इहां मोडा केम आव्या. ते सांभळी तेमणे कह्यु के—२९१ हे भद्रे, अमे कोण छीये ? ते बोली के धनदत्त अने वरधनु. तेमणे पूछ्यु के ते तने केम मालम पड्यु ? ते बोली के सांभळो. २९२ आ ज नगरमां धनपवर नामे शेठ छे, तेनो रत्नवती नामे दिकरी छे. ते-

पुरे सेट्ठी—धणवइरा नाम भारिया तस्स, धणसचयाभिहाणा—जाया कुच्छीइ तीइ अह ॥ २९३ अट्ठण्ह सुवरि पुत्ताण—पत्तजोव्वणभराइ नो कोवि, रुच्चइ वरो तयट्ठ—जक्खस्साराहण विहिय ॥ २०४ ॥ तेणय महभत्तिपरव्वसेण पच्चक्खएण हो-ऊण, भणिय वच्छे जह तुह भविस्सई चक्कवट्टिपई ॥ २०५ ॥ नामेण बंभदत्तो —मए कह सो वियाणियव्वो त्ति, भणिय मणेण पयट्टे—कुक्कुडजुज्झमि जो दि-ट्ठो — ॥ २०६ ॥ बुद्धिल सायरदत्ताण — सतिए माणसमि तुह रमिही, सो बंभदत्तनामा—तह कुक्कुडजुज्झकालाओ — ॥ २०७ ॥ ज किंचि तुज्झ वित्त —वरधणुणा सगयस्स त कहिय, तह हारपेसणाइवि—किच्च विहिय मए तुम्ह ॥

नी कुखथी हु जन्मी छु २०३ हु आठ पुत्रोना पछी जन्मीछु अने यौवन पामता मने कोइ वर पसद पड्यो नहि ते-थी तेना माटे मे यक्षनी आराधना करवा मांडी. २०३—२०४ मारी भक्तिथी खेंचाइने यक्ष प्रत्यक्ष थइ कहेवा लाग्यो के हे पुत्रि, तारो चक्रवर्ती पति थशे २०५ तेनु ब्रह्मदत्त नाम छे मे पूछ्यु के हु तेने केम ओळखीश? यक्ष बोल्यो के बुद्धिल अने सागरदत्तना कूकडाना युद्धमा जे तारा मनमा खूची रहेशे ते तारे ब्रह्मदत्त जाणवा तेमज कूकडाना युद्ध पछी वरधनुसाथे रहेता तमारो जे वृत्तात छे ते कहीसभळाव्यो अने कह्यु के तमोने हार पण मज मोकलाव्यो हतो २०६—२०७—२०८ आ रीते वृत्तात साभळी कुमार विचारवा लाग्यो के मारा वचारमाटे एणी तत्पर लागेछे, नहितो हथियारसाथेनो रथ मने का लावी आपे? एम चितवी तेणीउपर प्रेम

२९८ ॥ इय निसुणियवुत्ततो -मह रत्ताए कयादरा एसा कह मन्नहा रहवरो— सपहरणो मज्झ जवणीओ ॥ २९९ ॥ इह परिभाविय तीए—दूर रत्तो रह त मारूढो, नाया जह रयणवई—एसा पुट्ठा कओ हुत्त ॥ ३०० ॥ गतव्व मिमीए भणिय मत्थि मगहापुरमि मह पिउणो, भाया धणाभिहाणो—कणिट्ठगो सेट्ठिपयपत्तो ॥ ३०१ ॥ विन्नायवइयरो सो—तुम्ह मज्झय परमि सतोसे, वट्टतो गउरव मायरेण परम विहे-हि त्ति ॥ ३०२ ता तत्थ गमो कीरउ—तदुत्तर तुम्ह रुचए ज त, कुणसु त्ति पय-ट्टो तस्स—समुहो गतु मह कुमरो ॥ ३०३ विहिओ सारहिभावो—वरधणुणा तो कमेण गच्छतो, कोसंबिजणवयाओ—विणिग्गओ णेगदुग्गाओ ॥ ३०४ ॥ पत्तो गि-रिगहणतर—मेग तरुसिहररुद्धरियसूरकर, कटयसुकटया नाम—तत्थ चोराण महिव-

अनुरक्त थने रथपर कुमार चढ्यो अने जाणी के आ रत्नवती छे. तेथी तेणे पूछ्युं के हवे आपणे क्यां चालवुं ? २९९—३०० ते बोली के मगधपुरमां मारा बापनो धन नामे नानो भाइ शेठनु पद पामेल छे. ३०१ ते तमारो अने मारो व्यतिकर जाणीने परम संतोषथी आदरसाथे आपणु गौरव करशे. ३०२ माटे ते तरफ चालो, त्यारबाद तमने रुचे तेम करजो. त्यारे कुमार ते तरफ चालवा लाग्यो. ३०३ वरधनु सारथि थयो. पछी तेओ चालता अनुक्रमे अनेकदुर्गवाळा कोशांबीदेशथी आगळ वध्या ३०४ तेओ क्रमेनी घटाथी सूर्यना किरणोने रोकनार एवा एक पहाडी वनमां आव्या त्यां कटक सुकटक नामना बे चोरलोकोना सरदार रहेता. ३०५ ते चोरो झपकादार रथ अने शणगारेली सुंदर स्त्रीने

इणो ॥ ३०५ ॥ निवसति, पहाण रह—महिलारयण च नूसियसरीर, दट्ठूण म-
प्पपरियरलोय कुमर च तो लग्गा ॥ ३०६ ॥ सनद्धबद्धकवया—उप्पीलियधणुहप-
ट्टिया होउ, नवनीरवाहधारा सरिस सरवरिसण काउ ॥ ३०७ ॥ कुमरेणवि धीरिम
मदिरेण किंचिवि अक्खुब्भमाणेण, हरिण व्व हरिणगा तक्खणेण ते हारि माणीया
॥ ३०८ ॥ निवडत धयचिन्ना—णाणाउहघायधुम्मिरसरीरा, जाया पलायमाणा—
दिसोदिसि निप्फलारंभा ॥ ३०९ ॥ तत्तो तमेव रहवर—मारूढो जाव जाइ वरधणु-
णा, भणिओ कुमरो परिसम मसम त पाविओ इण्हि ॥ ३१० ॥ ता निद्दासुह मेग
—मुहुत्त मुवलभ रहवरे एत्थ, सुत्तो रयणवईए—सहेव अइनेहभरियाए ॥ ३११॥
एत्थतरमि गिरिनइ—मेग पाविंत्तु रहहया थक्का, कहमवि कुमरो निद्दामुक्को—पवि-

जोइ तेमज कुमारने थोडा परिकरवाळो देखीने कवचवखतर पहेरी धनुष्यनी पट्टी खेंची नवा मेघना माफक बाणोनो वर-
साद करवा लाग्या ३०६—३०७ धैर्यना मन्दिर कुमारे पण जराए क्षोभ नहि पामता सिंह जेम हरणोने नसाडे
तेम तरत तेमने हराव्या. ३०८ तेओना ध्वज अने निशानो पडता थया, अने तेओ अनेक आयुधना घाथी जखमी थइ
चक्री मारता फोगटना फांफां मारता चारे तरफ नासता थया ३०९ त्यारबाद तेज रथपर चडी कुमार चालतो थयो
एटले वरधनुए कह्यु के तुं हमणा भारे परिश्रम करी थाक्यो छे. ३१० माटे आ रथपर तु एक मुहूर्त्तमात्र ऊंघ लइले
त्यारे कुमार स्नेहभरेली रत्नवती साथेज सूइ गयो. ३११ एवामां एक पर्वतना नीझरणामां रथना घोडा ऊभा रह्या,

यज्ञमाणतणू ॥ ३१२ जाव निश्चालेइ दिसतराइ नो ताव वरधणु नियइ, परिचिन्तिय जवटा—इओतओ होहिइ गत त्ति ॥ ३१३ नवजलयगज्जिरघोसेण—तेण सद्दो करेत्तु मारट्ठो,—(ग्रथाग्र ५००)—पक्खिवयण मज्झन्तमाणेण—कहवि दिट्ठ रहस्स धुरन्तु ३१४ ॥ अइवहलरुहिरधाराविज्ञ सजायसत्तमो ताहे, वावाइओ वरधणू—णूण त्ति विगप्पिउ पडिओ ॥ ३१५ ॥ तस्स रहस्सु ङगे—निरुद्धसव्वगचेयणो धणियं, रयणवईए सीयलजलपवणासासिओ सतो ॥ ३१६ ॥ उम्मीलियचेयणो—हाहा नाय त्ति रोविउ लग्गो, रयणवईए कहकहवि—जवरमो रोयणस्स कओ ॥ ३१७ ॥ सा तेण तओ भणिया—सुदरि नज्जइ फुड न किंचि जओ, कि वरधणू मओ जीवइ त्ति ता तरस वुत्तत—॥३१८ ॥ जवलक्खुं जुत्त गयण—मिणिह पन्नामुहस्स मे सुयणु, भणिय-

त्यारे कुमारनी ऊघ ऊडी जता ते उजता शरीरे आजुबाजु जोवा लाग्यो तो वरधनु देखायो नहि. तेणे विचार्यु के ते पाणी नरवा आघतेम गयो हशे. ३१२—३१३ बाद तेणे नवा मेघना गर्जारव—अवाजथी भ्रमो पामी, पण जवाब मळ्यो नहि एवामा तेणे रथनी धूसरी घणा लोहीथी खरडेली दीठी एटले तेने व्हेम पेठो के खचित वरधनुने कोइए मारी नाखेल छे, एम कल्पना करी ते मूर्छा खाइ पड्यो ३१४—३१५ कुमार ते रथना वच्चे सर्वांगे चेतना रोकीपडीरह्यो, त्यारे रत्नवतीए शीतळ जळ अने पवन नाखवाथी चैतन्य पामी ते हा भाइ ! हाभाइ! एम कही रोवा लाग्यो छता रत्नवतीए जेमतेम करीने तेने रोतो अटकाव्यो ३१६—३१७ त्यारे ते तेणीने कहेवा लाग्यो के हेसुदरि, वरधनु मर्यो के जीवतो छे ते कइ खुल्ली रीते जणातु नथी, माटे ते वातनी शोध लेवा हे सुतनु, मारे पाछु जवु पडशे. त्यारे ते बोलीके घणा नीहाम

मिमीण रणो-इममि वहुसारयाइणो ॥ ३१८ ॥ कह मसपेसिसरिस–वहुसामण विमुत्तु जियनाह, इच्छसि मम तुम तह–नियके म्मिय वट्टए वसिम ॥ ३२० ॥ जेण कुसकटयाई–जणचलणविलोलिया इह पएसे, दीसंति तत्थ गम्मउ–तत्तो जुत्त करेज्ज तुम ॥ ३२१ ॥ तत्तो लग्गा गतु–मगहाभिमुह वियमि सधीए, विसयस्स गओ गाये–एक्कंमि स, जाविणा तहि –॥ ३२२ ॥ गामपहुणा विलोइय–रूव तस्स परिजाणिय मणसा, एस महप्पा क्खिवस–वसगओ कोवि एगागी ॥ ३२३ पडिवत्तो वहुगउरमाणीओ नियघरे सुहासणो, पुट्ठो जहा महाभाग - कि समुव्विगचित्तो सि ॥३२४॥ परिफुसिय नयण सलिलो सो भणइ मह सहोयरो लहुओ, चोरेहि सम जरणा- - माढत्तो काउ मह तत्थ ॥ ३२५ ॥ पत्तो कि मवत्थतर–मेत्ता त्तस्स गवेसण काउ,

एा रनावरोथी नरेना आ अत्रदमा हे नाथ, तमे मारी देशी माफक वहुसामा य मुज अवळाने मेलीजवा वेम इच्छोगे. अनेवळी वसति यणी नजीकमाज होवी जोइए ३१८—३१९—३२० जेमाटे आ जगोए दर्जना काटा माणसोना पगोथी देखायछे. माटे त्या चालो पछी जे युक्त होय ते तमे करजो ३२१ त्यारे ते मगधापुरी तरफ चालता देशनी सीमापर रहेना एक गाममा गयो त्या जलासनावाळा गामधणीए तेनु रूप जोइ मनमा विचार्यु के आ कोइ देवने वश पडेलो महापुरुष लागेछे ३२२—३२३ ते तेने त्यारे मानपूर्वक पोताने घेर तेडीगयो. त्या सुखासनपर कुमारने तेणे पूछवा लाग्यो के हे महाभाग, तमे उदास केम देखाओछो ? ३२४ त्यारे कुमार आसोना आसु लुछी बोल्यो के मारो नानो भाइ चोरोनी साथे लडवा लाग्यो हतो ३२५ ते केवी अवस्था पाम्योछे तेनी शोध करवा मारे जवुछे त्यारे गा-

गतं०ग मत्थि नाणिय—तेण तओ गामपहुणे व ॥ ३२६ ॥ मा एत्थ कुणसु खेयं —जइ वणगहणे इममि सो होही, त लहिहि धुवं जम्हा—एसा अभवी वसे मज्झ ॥ ३२७ ॥ तो पेसिया नियनरा—सव्वत्तो आगएहि तेहि इम, सिटुं जहा न अम्हे-हि—कोइ आलोइओ तत्थ ॥ ३२८ ॥ केवल मेस लुग्तो—महीयले पाविओ पह-रिऊण, सुहमस्स कस्सइ तणु—जमजिहासन्निभो बाणो ॥ ३२९ ॥ तव्वयणायन्नण-जायतिव्वखेओ स सोइउ सुचिर, कहकहवि दिवससेसं—गमेइ रयणीइ पत्ताए ॥ ३३० सुत्तो रयणवईए—सम मेसो एक्कजाममित्ताए, रयणीइ तत्थ धाडी—पडिया चोराण कुमरेण—॥ ३३१ ॥ दूरायड्ढियधणुणा - सरेहि कडुयाविया दढं नग्गा, चोरा पयडपव-णेण—धूणिया जह घणा गयणे ॥ ३३२ ॥ गामपहुणा सगामेण—दूर मन्निणदिओ पणयसार, को नाम तुह सरिच्छो—जयलच्छीमदिर पुरिसो ॥ ३३३ ॥ पत्ते पभाय स-

मरणी आ रीते बोल्यो. ३२६ ए बाबत खेद म करो. जो आ वनमा ते हशे तो नक्की ते मळी आवशे, केमके आ अट वी मारा कबजामा छे. ३२७ बाद तेणे चोमेर पोताना माणसो मोकलाव्या तेमणे आवीने एम कह्यु के अमे त्या कोइ-ने जोयो नथी. ३२८ बाकी फक्त कोइ सूक्ष्मना शरीरने लागीने जमीनपर पडेलो यमनी जीभजेवो आ बाण मळीआ-व्यो. ३२९ ते वचन सांभळी कुमार भारे खेद पामी घणो वखत शोक करी जेमतेम बाकीनो दिवस पसार करवा लाग्यो. हवे रात पडी. ३३० ते रत्नवतीना साथे सूतो. एवामा एक पहोर रात्रि जता चोरोनी त्या धाड पडी. एटले कुमारे ध-नुष्य खेंची तेमने एवा सखत बाणो मार्या के तेओ आकरापवनथी आकाशमा जेम वादळा नासे तेम नाशी गया. ३३१— ३३२ त्यारे गामसहित गामधणी तेने वखाणवा लाग्यो के तमारा जेवो जयशाळी पुरुष कोण छे ? ३३३ बाद प्रभात थता

मए—गामपहु पुच्छिऊण पेरिचलिओ, रायगिहसमुह तस्सुएण सहिओ गओ वाहिं ॥ ३३४ ॥ एगमि तत्थ परिवायगाण निलए ठवित्तु रयणवइ, नयरब्भतरदेस —पविट्ठो दिट्ठ मेग च —॥ ३३५॥ अइभूरिखम्भसयसन्निविट्ठ मविणट्ठचित्तकम्मजुय, धवलहर मेग मुत्तुगसिंग सोहतझयमाल ॥ ३३६ ॥ आलोइयाउ नियरूवविजियसुरमहिलिया विसालाओ, दो तत्थ सुदरीओ—दट्ठुण कुमार मेयाहि— ॥ ३३७ ॥ भणिय कि तुम्हाण—सहावओ परुवयारकारीण, भत्ता मणुरत्ता मुज्झिय जण समुचिय परिन्नयेउ ॥ ३३८ ॥ भणिय मिमिणा जणो को—सो जो चत्तो मए भणह तुब्भे, कीरउ आसणगहण—पसाय मम्हासु काऊण ॥ ३३९ ॥ इय विण्णत्तेण कय—आसणगहण कओ य उवयारो, सायर माहारपयाण—माइओ तदवसाणमि

कुमार गामधणीनी रजा लइ तेना छोकरा साथे राजगृह सामे चाल्यो ३३४ त्या नगरनी बाहेर एक परिव्राजकोना आश्रममा रत्नवतीने मेलीने कुमार नगरनी अदर पेठो त्या तेणे एक महेल जोयो ३३५ ते महेल सेकडो स्तभवाळो, ताजा रहेला चित्र कर्मथी युक्त, अने ऊचा गोंचपर फरकती धजाओथी शोभतो हतो. ३३६ त्या पोतानारूपथी अप्सराओने जीतनार विशाळ आखोवाळी बे स्त्रीओ तेणे जोइ तेमणे कुमारने जोइ कह्यु के, तमारा जेवा स्वभावथी परोपकारी पुरुषने अनुरक्त भक्तजनने मेलीने भटकता रहेवु ए शु उचित छे ? ३३७—३३८ कुमारे कह्यु के मे कया जनने मेली दीधु छे ते तमे बतावो तेओ बोली के त्यारे अमारा पर महेरबानी करी आसनपर बेशो ३३९ आ रीते वीनव्याथी कुमार आसनपर बेठो. बाद तेमणे आदरथी आहार वगेरेथी तेनी स्वागत करी. ३४० तेओ बोली

॥ ३४० ॥ जणिउ ताउ पवत्ताउ—अत्थि इत्थेव जरहवासम्मि, वेयड्ढो नामगिरि—झरतबहुनिज्झरजलोहो ॥ ३४१ ॥ निय आयमगुणाओ—पुव्वावरजलहिरूद्धमहिमि-णाणे, जो माणदंमलील—विजवए खलियसूरपहो ॥ ३४२ ॥ णाणामणिणियरपहापहकरपरिजज्झमाणतिमिरजरे, जत्थ न सूरो चंदो व्व किंचि परतागमुवलजइ ॥ ३४३ ॥ तलवाहिगंगसिंधूपवाहरेहतपरिसरुद्देसो, णाणदुमाणविलोइज्जमाणमाणोसहिसमूहो ॥ ३४४ ॥ विज्जाहरेहिं कीलापरेहिं निव्वुइमणे हिं सव्वत्तो, परिजुज्जमाणदेसो—दीसतच्छेरयसहस्सो ॥ ३४५ ॥ जो मणि जासुरकूडो—उच्चसिलो सहइ अंबरतलाओ, विज्जुज्जुओ व्व पडिओ—घणनिवहो णोसघट्टणओ ॥ ३४६ ॥ अच्चंतुच्चासु च मेहलासु सोहंति जत्थ ताराओ, पेरंतचरतीओ—फलिहमणिकिंकिणिउ

के आज जरतक्षेत्रमा वैताढ्यनामे पर्वत छे के जेमाथी अनेक नीझरणाना पाणी झरेछे ३४१ ते एटलो-लांबो छे के पूर्व पश्चिम रहेला दरियाना वचे आवेली जमीन मापवामा ते मानदंड तरीके रहेला छे, अने उंचाइमा सूर्यना मार्गने अटकावे छे. ३४२ ज्यां अनेक मणिओनी प्रजाना अजवाळाथी अंधारी हलेडे एटले सूर्य चंद्र जराए त्या शोजता नथी. ३४३ तेनी आजुबाजुनो प्रदेश नीचे वहेता गंगा अने सिंधुना प्रवाहथी शोजेछे. अने त्यां ठेरठेर अनेक औषधिओ मळी आवेछे. ३४४ तेमां सघळी तरफ शांत मनथी क्रीडा करता विद्याधरो तेनो अमुक जाग वापरे छे, अने तेमां हजारो आश्चर्य रहेला छे ३४५ जेना शिखरो मणिओथी झळकेछे, अने ज्यां ऊंची ऊंची शिलाओ पडेली छे तेथी जाणे आकाशथी एकठीजाथा अथडीने वीजळी साथे नीचे पडेला वादळ होय तेम ते देखाय छे ३४६ जेनी अति

व्व ॥ ३४७ ॥ जत्थय विज्जाहरकामिणीए मुहमन्णे पसत्ताण, निसि सिहरगयाण ससी-मणिदप्पणव्वीत्र मुव्नहइ ॥ ३४८ ॥ तह जत्थ महोसहिगंधरुद्धवीरियफणिदव-देसु, चदणवणेसु निव्नयमणाइ कीलति मिहुणाइ ॥ ३४९ ॥ णियमाहप्पोणामिय समत्थसामत्तमत्थयमणीण, बहलकरजालसलिलेण निच्चसिच्चतकमकमलो ॥ ३५० ॥ जो तत्थ दाहिणाए-सेढीइ सुदिट्ठगामनगाराए, सिवमदिरे पुरे अत्थि-पत्थिवो जल-णसिहिनामो ॥ ३५१ ॥ जोण्ह व्व सिसिरकिरणस्स-तस्स सोहग्गसपयनिहाण, विज्जुसिहा नाम पिया-अम्हे तस्से सुया दोवि ॥३५२॥ अम्हाण नट्टमत्तो-जेट्ठो नाया अहसुया जणगो, अग्गिसिहिमित्तसहिओ-अत्थइ गोट्ठीइ जा ताव - ॥३५३

ऊची मेखलाओमा ताराओ जाणे तेना छेडे चालती स्फटिकमणिनी किंकिणीओ जेवी लागेछे ३४७ ज्या विद्याध-रीओ राते घरनी टोचे रही पोताना मुखने शणगारता चद्र तेमनो आरीसो थइ पडेछे ३४८ ज्या महौषधिओनी गधथी नरमळा पडेला सर्पोवाळा चदनना वनमा विद्याधरोना जोडला निर्भय मन राखी रम्या करे छे. ३४९ तथा जेना क्रमकमळ (तनेटी) पोताना माहात्म्यथी समस्त सामतोना मस्तकने नमावती मणिओना धारा किरणरूप जळथी हमेश सींचायला रहेछे ३५० ते पर्वतनी रूडीदेखाता गामनगरवाळी दक्षिणश्रेणिमा शिवमदिर नगरमा ज्वलनशिखी नामे राजा छे. ३५१ तेनी चद्रनी कौमुदी जेवी सौभाग्यसपदानी खाण विद्युतशिखा नामे राणी छे अने अमे वे तेनी पुत्रीओ छीये. ३५२ ना-ट्यमत अमारो मोटो भाइ थाय. हवे एकवेळा अमारो पिता अग्निशिखी पोताना मित्रो साथे गोष्ठीमा बेठो हतो, तेवामा ते णे अष्टापदऊपर जिनप्रतिमाओने वादवा जता मोटा परिवारवाळा देवदानवोने जोया ३५३—३५४ ते जोइ राजानी

पेच्छइ गयणे अट्ठावयमि जिणबिंबवंदणनिमित्त, देवासुरसंदोहं—गच्छत मतुच्छविच्छड्ड ॥ ३५४ ॥ त दट्ठुण पवड्ढियसड्ढो राया सम मिय पवत्तो, मित्तेहि अम्हेहि य—कमेण पत्तो य तत्थ नगे ॥ ३५५ ॥ गंधुक्कुरेहिं बंधुरवंधेहिं मिळतभसळमाळेहिं, मंदारपारिजायाइ तियसतरुकुसुमनियरेहि —॥ ३५६ ॥ परिपूइय भयवंते—कप्पूरागुरुसुगंधधूव च, उग्गाहिऊण थुणिऊण निग्गओ चेइयहराओ ॥ ३५७ ॥ निग्गच्छतेण पलोइय च पच्चक्खपसमपुंजसय, हेट्ठा असोयसाळस्स—सन्निविट्ठं पणट्ठमय.—॥ ३५८ ॥ चारणमुणिजुयल पणमिऊण भत्तीइ सन्निविट्ठो सो, नीरभरभरियजलहरगहिराए भारईइ तओ —॥ ३५९ ॥ पारद्धा धम्मकहा—एगेण तेसि समणसीहेण, तेसि सुराण असुराण खेयराण च जह एत्थ ॥ ३६० ॥ कदलीदल व पेलव—

अच्छा पण वधी एटले ते मित्रो अने अमोने साथे तेमी अनुक्रमे ते पर्वतपर आव्यो. ३५५ बाद सुगंधि वळोरर गोठवेला, भमराथी घेरायला, मंदारपारिजातवगेरे देवतरुना फूलोथी भगवानोने पूजी कपूरअगरनोसुगंधी धूप दइ स्तुति करी ते चैत्यमंदिरथी बाहेर नीकळतो ३५६—३५७ बाहेरमां तेणे अशोकतरुना नीचे वेठेला मदरहित अने प्रत्यक्ष प्रशमगुणना पुंजसमान वे चारण मुनि जोया. तेमने भक्तिपूर्वक नमीने राजा त्यां बेठो. तेवामां सजळ मेघना जेवी गंभीरवाणीथी —तेमाना एक मुनीश्वरे ते सुर—असुरअने विद्याधरोनी आगळ धर्मकथा करवी शरु करी. ३५८—३५९—३६० आ शरीर केळना गर्भनी माफक कोमळ अने अनेकरोगनु घर छे. विषयोना सुख वीजळीना झबकानी माफक क्षण भंगुर छे. ३६१ आ जगतमां जीवोनु आयुष्य शरदऋतुना मेघाडंबरजेवुं छे. वहाला साथेनी प्रीति ए किंपाकना फळ मा-

मिम कलेवर मणेगरोयगिह्, तम्दिडाम्बरत्तगुराइ ह्रो विसयसोक्खाइ ॥ ३६१ ॥ सरयसमुन्नवयहलन्नम जीविय जियाण जए, किंपागफलं व विवागदारुणा वल्लहसिणेहा ॥ ३६२ ॥ उव्वणपवणाल्लोलिय कुसदललवजलचलाउ लच्छीओ, अनिमित्तमेव डुक्ख—पइक्खण पेक्खइ जणो य ॥ ३६३ ॥ सयलपुरिसत्थकारण—मइडुलहो माणुसो भवो एसो, निच्च पच्चासन्नो—परिसक्कइ सव्वओ मच्चू ॥ ३६४ ॥ ससारपरिच्चाय—कामणेहि कुसलेहि जिणाणिओ, सव्वायरेण धम्मो—परिसुद्धो सेवणिज्जो त्ति ॥ ३६५ ॥ इय सुयमुणिदवयणा—उवलद्धविसुद्धबोहिणो सता, जे आगया जउच्चिय तत्तो च्चिय ते नियत्त त्ति ॥ ३६६ ॥ अग्गिसिहिणा वयसेण मम्ह जणगस्स अवसर लध्धु, परिपुच्छिय जहा को—भत्ता एयाण बालाण —॥ ३६७॥ भयव हो हि, भणिय च—तेण एयाउ भायवहगस्स, भज्जा होहिति निसामिऊण कसिणाणणो राया —॥ ३६८ ॥ एत्था वसरे वुत्तो—अम्हेहि ताय एस स-

फक परिणामे भयकर छे ३६२ तोफानी पवनथी मोळती दर्भनी अणीपर रहेला पाणीना बिंदुनी माफक लक्ष्मी चचळ छे अने लोको ओचिंतीरीते दरेकपळे दुःखमा जइ पडे छे ३६३ वळी सघळा पुरुपार्थनो साधक आ मनुष्यनो भव अतिदुर्लभ छे अने मृत्यु हमेश नजीकमा भमेछे ३६४ माटे ससार छोडवा इच्छनार चतुरजनोए पूरता आदरथी जिनभाषित परिशुद्ध धर्म सेववो जोइए ३६५ ए रीते मुनींद्रना वचन साभळी निर्मळ सम्यक्त्व पामी जे ज्याथी आव्या हता ते त्या चाल्या गया ३६६ हवे अमारा पिताना मित्र अग्निशिखे अवसर पामी पूछ्यु के, हे भगवन् ! आ बाळाओनो भर्ता कोण थशे ? मुनिए कह्यु के, एओ एमना भाइने मारनारनी भार्याओ थशे ते साभळी राजा

सारो, एयारिसो इहम्मिय—कहिओ अज्ञ मित्थ विसएहिं—॥ ३६९ ॥ दारुणपरि-
णामेहिं—ताएणं मन्निय इम सव्व, भाउगवच्छहयाए—विमुक्कनियदेहसोक्खाओ
॥ ३७० ॥ तस्सेव भोयणाई—विचितयंतीउ जाव चिट्ठामो, ता वसुदिणे पुहविं—गा-
मागरसकुल तेण, ॥ ३७१ दिट्ठा भमंतएणं—अम्हाण भाउगेण पुप्फवई, तुह माउ-
लस्स धूया—कन्ना ता रुयखित्तमणो ॥ ३७२ ॥ हरिऊण मागओ तीइ दिट्ठि मसहं-
तओ गओ विज्ज, साहेउ वसकुरुगयमि ज पुण इओ उवरिं —॥ ३७३ ॥ तं भव-
ओ नाय चिय—तुम्ह सयासाउ तमि कालमि, आगम्म सामपुव्व—पुप्फवईए इम
ओ नाय चिय—तुम्ह सयासाउ तमि कालमि, आगम्म सामपुव्व—पुप्फवईए इम
भणिय ॥ ३७४ ॥ पचालसामिपुत्त—पइ पव्वज्जेह तुम्ह जो भाया, सो अलियख-
ग्गवावारणेण इमिणा खय नीओ ॥ ३७५ ॥ ता सोयनिब्भराओ—वहिरीकयअ-

रुखवाणो पमीगयो. ३६७—३६८ ए टाकणे अम्हे कह्यु के, हे तात ! आ ससार एवोज छे माटे एनी भयंकर परिणामवाळी मोक्षमजा ओरुवी सारी छे—ए अधी वात पिताए कबूल राखी. अने अमो भाइनी प्रीतिना लीधे पोताना शरीरना सुखनो त्याग करीने रहेवा लागी ३६९—३७० अमो तेना माटे भोजनादिकनी सभाळ लेती रहेती हती. एवामा एकवेळा गामनगरथी भरपूर पृथ्वीपर फरता अमारा ते भाइए तारा मामानी पुत्री पुष्पवती कन्याने जोइ. तेना रूपथी तेनु मन खेचायु. ३७१—३७२ तथी ते तेने हरी लाव्यो, पण तेनी नजरने नहि सहीशकतो थको ते विद्या साधवा वासना कुरुमा पेठो. त्यारबादनी हकीकत तो तमने मालमज छे. हवे ते वखते तारी पासेथी अमारी पासे आवी पुष्पवतीए मीठा वचनोथी अमने आ रीते कह्यु. ३७३—३७४ तमो आ पंचालदेशना राजाना कुमारने पति तरीके स्वीकारो तेणे तमारा भाइने तरवार अजमावता जूझथी मारेलो छे. ३७५ त्यारे शोकना

रुवि अतरालाओ, जा रोविउ पवत्ताउ--ताव अइनिउणवयणेहिं --॥ ३७६ ॥ पुप्फवए सबोहियाउ तह नट्टुमतवयणाओ, विणायवइयराओ--जत्ता एयासि वत्तसुओ --॥ ३७७ ॥ होहि त्ति तहा जणिय--न विगप्पो एत्थ कोवि कायव्वो, सुमरिज्जउ मुणिवयण--मन्निज्जउ बम्भदत्तपई ॥ ३७८ ॥ तव्वयणायण्णओ--मसिय मम्हाहि साणुरायाहि, तो, रहसपरवसाए--तीए चलिया सियपडागा ॥३७९॥ तो रत्तासकेए--विवरीयत्ताए मुवागए सते, अणत्थ कत्थइ तुम--पवत्य मन्नेसमाणीओ ॥ ३८० ॥ भूमीमरुल माहिरुमाणिगाओ वियाउ नय दिट्ठो, कत्थइ तुम विसण्णाउ --एत्थ अम्हे समायाओ ॥ ३८१ ॥ अवियक्कियजच्चसुवन्नवुट्ठिविज्जममचितणिज्जमओ, जाय तुज्झ निहालण--मज्झ म्हाण सुहनिहाण ॥ ३८२ ॥ ता पत्थियकप्पद्दु-

जोरथी अटवीना अतकाळने नेहेरु करती अमे रोवा लागी एवामा अति शाणपणना वचनोथी पुष्पवतीए अमने समजावी, तेमज नाट्यमित्रना मुखे तेणे अमारो व्यतिकर जाणेलो हतो के, एमनो पति ब्रह्मदत्त थशे. तेथी तेणीए कहु के, आ वातमा काइ विकल्प करो नहि, अने मुनिनु वचन सभारी ब्रह्मदत्तने पति करो. ३७६-३७७ ३७८ ते वचन साभळी अमे अनुरागवाळी थइने ते वात मान्य करी त्यारे तेणीए हर्षथेली चलीने उतावळमा धोळी धजा फरकावी. ३७९ तेथी रातीनो सकेत फरी जवाथी तमे त्याथी बीजा स्थळे जता रहा, तेथी अमे तमने शोधती थकी ३८० अमे भूमरुळपर फरती रही, छतां तमे क्याय देखाया नहि. एटले दिलगीर थइ इहा आवी ३८१ माटे आ अजाणी जातीना सुवर्णनी वृष्टि थइ के, अणचितव्यु अमोने तमारु सुखकारक दर्शन थयु ३८२ तेथी मागेलु पूरवा कल्पवृक्ष समान हे महा नाग ! तमे पुष्पवतीनो व्यतिकर याद करीने अमारु इच्छित पूरु करो. ३८३ त्यारे हर्षमा

म—तुम महाभाग सुमरिऊण तहा, पुप्फवईए वइयर—मायरसु समीहिय अम्ह ॥ ३०३ ॥ तो रहसपरवसमणो—ताओ वीराहिऊण उज्जाणे, रत्तीए ताहि समं—वुत्थो, पत्ते विन्नायमि— ॥ ३०४ ॥ वुत्ताउ जह समीवे—पुप्फवईए विणीयरुवाहि, ता उायव्व जा अम्ह—रज्जलाभो वियम्भेइ ॥ ३०५ ॥ इय काहामु त्ति पयपिऊण—तासु गयासु पासाइ, जाव पलोयइ नो किंचि ताव त धवलहरमाई —॥ ३०६ ॥ पासइ, चिंतिय मेएण णूण माया इमा कया सव्वा, विज्जाहरीहि कह मणहा इम इदयालसम—॥ ३०७ ॥ जाय विलसिय मह सुमरिऊण रयणवईए सचलिओ, असणत्थ मासमसमुह मालोयए न तय ॥ ३०८ ॥ क पुच्छामि पवत्ति—एव चिंतिय पलोइयाउ दिसा, नय कोई सम्मविओ—गिओ सरती तय चेव ॥ ३०९ ॥ खणमे-

चक्रचूर थइ कुमार तेमने परणी उद्यानमा राते तेमनी साथे रह्यो. प्रभात थता तेणे तेमने कह्यु के ज्या लगी मने राज्य मळे त्यां लगण तमे नियनाळी वनी पुष्पवतीपासे जइ रहो. ३०४—३०५ ठीक छे, एम ज करीशु एम कही तेओ गया पछी कुमार आजुबाजु जोवा लाग्यो तो महेलवगेरे कइ देखायु नहि. एटले कुमारे विचार्यु के ए विद्याधरीओए आ सघळी माया करेली लागे छे, नहितो आ इन्द्रजाळजेवु केम बने ३८६—३०७ हवे रत्नवतीने याद करी तेने शोधवा आश्रम तरफ चाल्यो तो ते पण न देखायो. ३०८ तेणे विचार्यु के आ हकीकत कोने पूछु ? एम चितवी चारेबाजु नजर करी तो कोइ जवाब देनार जड्यो नहि एटले तेने सभारतोज ते उभो रह्यो. ३८९ एवामा क्षणमात्र पसार थता एक सुंदरआकारवाळो अने पाकी वयवाळो पुरुष त्या आवी पहोच्यो त्यारे कुमार तेने

ताओ एगो–कल्लाणाकारओ परिणओ य, पत्तो पुरिसो परिपुच्छिओ य जो जो महाजाय ॥३९०॥एवंविहनेवत्था–कल्ले वा अज्जवा न दिट्ठ त्ति? बाला काउ जमती–इमाइ अम्ह वी ट मज्झमि ॥ ३९१ ॥ तेणुत्त जत्तारो–किं पुत्ताय तीइ होसी आम त्ति, जणिए कुमरेण जणाइ—सा मए जइ रोयती,—॥ ३९२ दिट्ठा वरण्हसमये–कासि तुम पुत्तिया कुओ चेह, किं कारण इमस्सा, सोयस्स कहिमि गतव्व?॥३९३॥कहिय मिमीए गग्गरगिराइ किची नियाणिया ताहे, जणिया जण ममच्चिय—त पुत्ति डुहित्तिया होसि ॥ ३९४ ॥ तीएच्चिय चुल्लपिउस्स साहिय सायर च सगिहमि, नीया तेण तुम मिय—गवेसिओ नउण दिट्ठोसि ॥ ३९५ ॥ ता सुदर मिहजाय—ज मिलिओ सपय ति जणिऊण, सो सत्थवाहगह—नीओ विहिओ य वीवाहो ॥ ३९६ ॥

प्रभा लाग्यो के हे महाभाग, ३९० तमे आज के काल आवा दरवेशवाळी कोइ स्त्री आ अटवीमां जमती जोइ छे? ३९१ ते चोर्यो के पुत्र, शु तु तेनो भर्ता छे? कुमारे कह्यु हा त्यारे ते चोर्यो के हे भद्र, में तेने रोती थकी वराहना वखते जोइ एथी मे पुछ्यु के तु कोण छे? क्याथी आवेली छे? शा माटे आम शोक करे छे? अने क्यां तारे जवुं छे? ३९२ ३९३ त्यारे तेणीए तोतला अवाजे काइक कह्यु, तेथी मे काइक तेने ओळखी. एटले मे तेने कह्यु के हे पुत्रि, तु मारी दोहित्री थाय छे, ३९४ बाद तेणीना काकाने मे ते वात कही. तेथी ते आदरपूर्वक तेने पोताने घेर तेडी लाव्यो अने तारी पण तपास करी, पण तु क्यां देखायो नहि. ३९५ माटे सारु थयु के हमणा तु मळ्यो, एम कही कुमारने ते सार्थवाहना घेर तेडी गया त्यां कुमार रत्नवतीने परण्यो ३९६ हवे रत्नवतीना संगतमां लाग्यु थइ कुमार त्यां केटलाक

रयणवईए तस्सगब्भासो जा गमइ दिवसाइं, ता वरधणुमरणदिणो—समागओ कप्पिय भोज्जं ॥ ३९७ ॥ भुंजति बंभणाई—बंभणनेवत्थधारगो ताहे, तत्थागओ वरधणू— भोयणकज्जेण भणियं च ॥ ३९८ ॥ भो भो साहिज्जउ भोज्जकारिणो दूरदेसओ एगो, चउवेओ चूडारयणसन्निभो सयलविप्पाण —॥ ३९९ मग्गइ भोयण मुयरंमि जस्स भत्तं कहिवि संपत्तं, उवणमइ भवंतरवत्तिणोवि तुम्हाण पियरस्स ॥ ४०० ॥ सिट्ठं कुमरस्स तयं—भोयणविणिउत्तएहिं पुरिसेहिं, बाहिं विणिग्गओ जा—ता उमरो वरधणुं नियइ ॥ ४०१ ॥ किंचि रसंतर मपुव्वमेव सव्वंग मुव्वहतेण, आलिंगिओ पविट्ठो य मंदिरे मज्जिओ संतो ॥ ४०२ ॥ कयभोयणकरणिज्जोय—पुच्छिओ तेण जह वयंस तुह, वोलीणो कत्थ इमो—वियस्स कालो, भणइ ताहे ॥ ४०३ ॥ गहणंमि तंमि रयणीइ—तीइ तुम्हाण सुहपसुत्ताण, एगेण पिट्ठओ धा-

दिवस पसार करवा लाग्यो, तेवामां वरधनुना मरणनो दिवस आव्यो, एटले तेनामाटे भोजन कल्प्युं. ३९७ ते भोजन ब्राह्मणवगेरे खावा लाग्या एवामां ब्राह्मणनो वेश धरी वरधनु त्यां भोजन करवा आवी चड्यो. तेणे कह्युं के—३९८ हे रसोयाओ, तमो जमाडनारने कहो के दूरदेशथी एक चतुर्वेदी अने सर्व ब्राह्मणोनो मुगटमणि आवेलो छे, खावानुं मागेछे. तेना पेटमां जो कोइ रीते भोजन जायछे तो ते तमारा भवांतर रहेला पित्रिओने पण पहोंचेछे. ३९९-४०० भोजन पीरसनाराओए ते वात कुमारने कही एटले कुमारे बाहेर आवतां वरधनुने जोयो. ४०१ त्यारे कुमार कइ अपूर्वरस पामीने तेने सर्वांग भेट्यो. बाद तेने मंदिरमां तेडी नवराव्यो. ४०२ ते जमी रह्याबाद कुमारे तेने पूछ्युं के हे मित्र, तुं आटलो वखत क्यां रह्यो हतो? त्यारे ते बोल्यो ४०३ वनमां ते राते तमे सुखेसूता हता तेवामां एक चोरे पाछळथी छानी वासना गीचकुरमा

निकाए निविन्ने कुजगमि –॥ ४०४ ॥ चोरपुरिसेण मज्झ–बाणो गाढ निवेसिओ देहे, तग्घायवेयणाए–अमुणतो महियले पडियो ॥४०५॥ उवलद्धचेयणो ता–तुम्ह अवाए वहू निरिक्खतो, गोवियनिययावत्थो—ठिओ तहिचेव वणगहणे ॥ ४०६ ॥ बोलीणम्मि रहवरे—स मतराल मह पायचारेण, सणिय अवक्कमतो—पत्तो गामतरं तत्थ—॥ ४०७ ॥ जत्थ निसाइ निवसिया—तुब्भे, गामाहिवेण परिकहिओ, तुह वइयरो विचित्तोसहेहि मह रोहिओ य वणो ॥ ४०८ ॥ तत्तो ठाणे ठाणे तुम गवेसतओ इहायाओ, जोयणववएसेण य–दिट्ठा तुब्भे मए इहइ ॥ ४०९ ॥ चिट्ठति जाव निव्वुयमित्ता विरह खणपि असहता, ता वणया परोप्पर–मालावो एरिसो जाओ ॥४१०॥जह कालो केवइओ–गमियव्वो मुक्कपुरिसगारेहि, किंचि इओ निग्गमणोवाय अणह उवलहामो ॥४११॥ ता महुमासो पत्तो–मम्महपहरिज्जमाणसयलजणो, आय-

रहीने मारा शरीरमा जोसथी बाण मार्यो ते जखमनो वेदनाथी हु बेभान थइ जमीनपर पडी गयो ४०४—४०५ बाद मने चेतना आवता तमोने घणी हरकतो थइ पडशे एम विचारतो हु मारी अवस्था छुपावीने ते ज जगलमा पडी रह्यो ४०-६तमारोरथ त्याथी पसार थइजता हु पग चालो धीमे धीमे ते गाममा आव्यो के ज्या तमे रात रह्या हता.त्या गाम धणीए तमारी हकीकत कही,अने अनेक औषधोथी मारो जखम रुझव्यो.४०७ ४०८ त्याथी ठेरठेर तने शोधतो शोधतो हु इहा आव्यो, अने जोजननामिषे मे तमोने इहा जोया ४०९ आ रीते क्षण थइ विरहने क्षणजर नहि सहीशकता थका तेओ वेठाहता, तेवामा तेमणे अरसपरस आ रीते वात चलावी ४१० आपणे अहीं निरुद्यमी थइने केटलो वखत गमावशो ? माटे अहींथी नीकळवानो कोइ सरस उपाय मेळवो. ४११ एवामा सकळोने काम जगाडनार अने वसायला

ट्ठियचदणपरिमलेहि मलयानिलेहि सुहो ॥ ४१२ ॥ तत्थ पवत्तासु पुरीजणाण णाणाविहासु कीलासु, धणविब्भुविरूवियकुबेरनयरीविलासासु — ॥ ४१३ ॥ सुमहल्लकोउहल्ला—तेवि कुमारा गया पुरुज्जाणे, दिट्ठो तत्थ गइंदो—गीयज्झणिझरियदाणजलो ॥ ४१४ ॥ मूमिनिवारियमिंठो—निरकुसो सव्वओ परिब्भमतो, कदलीथंभसमाओ—जणकीलाओ विलोलतो ॥ ४१५ ॥ हल्लोहलए वट्टतयमि कुलबालिया जंभतता, गहिया एगा तेण—करिणा करुण विलवमाणी ॥४१६ दिट्ठा सा तेण गइदघोरकरगोचरा कुमारेण, उव्विल्लमाणकोमलबाहुमुणाला कमलिणि व्व ॥ ४१७ ॥ विलुलतकेसपासा—भयतरलनिहित्तसयलदिसिनयणा, नियरक्ख मपेच्छती—सुमरियमरणतकरणीया ॥ ४१८ ॥ हा माइ माइ गहिया—रक्खसु करिरक्खसा इमं तुरियं,

चदननी सुगधवाळा मळयानिळथी सुख आपतो चैत्रमास आव्यो. ४१२ तेमा धनना विस्तारथी अळकापुरीनी मोफने हणावती लोकोनी अनेकजातनी गमतो शरु थइ, एवे त्यारे कुतूहलवाळा ते बन्ने कुमारो नगरना उद्यानमा गया. त्या तेमणे गीतनी ध्वनिथी दानजळने झरनारो एक हाथी जोयो. ४१३—४१४ ते हाथी मावतने जमीनपर पटकी निरकुश थइ चारेबाजु भमतो थको केळना थंभो माफक लोकोनी गमतोने भाजवा लाग्यो. ४१५ ते गभरुमा ते हाथीए करुणविलाप करती अने भयभ्रात बनेली एक कुळबाळिका पकडी. ४१६ कुमारे जोयु तो ते हाथीनी भयकर सूढमा तेनी कोमळ बाहुओ कमलिनी माफक पीलाती जोइ ४१७ तेना केश छूटी गया हता, ते भयथी चारेतरफ नजर करती अने पोतानो कोइ बचाव नहिजोयाथी मरतीवेळानु कर्त्तव्य सभारती हती. ४१८ हे मा मने हाथीरूप राक्षस पकडी जाय-

चिंतिय मेत्तं तु मए—विहिणा अन्न समाढत्तं ॥ ४१९ ॥ तत्तो कुमरेणावि य—करुणारसपरवसंतकरणेण, अभिधाविऊण पुरओ—सधीरमुक्कोसिओ हत्थी ॥ ४२० ॥ रे दुट्ठ करिणाहम—कुजाय सत्ततजुवइगहणेण, निक्किव नियपस्सवि किं—न लज्जिओ थूलकायस्स ? ॥ ४२१ ॥ अइदुब्बलाइ निग्घिण—सरणविहीणाइ निरवराहाए, एयाइ मारणाओ—जहत्थनामासि मायंगो ! ॥ ४२२ ॥ सावट्ठंभत्तणधीरसद्दपडिसद्दभरियनहविवर, सुणिऊण कुमरहक्कं—तस्साभिमुहं पलोएइ ॥ ४२३ तं बालं मुत्तुं—रोसारुणनयणजुयलदुप्पेच्छो, धावइ कुमराभिमुहं—तव्वयणुक्कोविओ हत्थी ॥ ४२४ ॥ तड्डवियकन्नजुयलो—गहीरसुक्कारभरियनहविवरो, दीहपसारियहत्थो—कुमराणुवहेण सो लग्गो ॥ ४२५ ॥

छे, माटे जलदी बचावो, में कई चिंतव्युं हतुं अने कई बन्युं छे ४१९ त्यारे करुणाथी परवश थई कुमार हाथीना आगळ दोडी तेने धीरतासाथे हकारवा लाग्यो. ४२० अरे दुष्ट कुजात नीच हाथी! अरे निर्दय! सतत युवति पकडता तुं तारी स्थूळकायाथी पण लजातो नथी के ? ४२१ अरे निर्घृण ! आ अतिदुर्बळ, अशरण, अने अपराधवगरनी अबळाने मारवाथी तुं तारा मातंग नामने खरेखर मातंग (चांडाल) करेछे ४२२ आ रीते ऊंचा रही धीरशब्दना पडदाथी आकाशने भरी नाखती कुमारनी हाक सांभळी हाथी तेनासामे जोई रह्यो. ४२३ बाद ते बाळाने पडती मूकी ते हाथी तेना वचनथी कोपित थई लालचोळ आंखोथी सामे न जोइशकाय एवो थईने कुमारसामे दोड्यो ते कान ऊंचा करी ऊंडी गर्जनाथी आकाशने भरतो थको लांबी सूंढ पसारीने कुमारना पाछळ लाग्यो ४२४—४२५ कुमार पण ते

कुमरोवि तस्स पुरओ ईसीसि वलतकधरो धाइ, करपज्जतनिवेसियनियपाणिविडिन्नप-ज्ञासो ४२६ कमजणियकुमारग्गलगइपयपसरतकोवबहुवेगो, एसेस पाविओ इय मइए सो धावइ गइंदो ४२७ विवरीयजीमणवसओ—कुमरेणावि च सम तहा नीओ, चित्तलिहिओव्व जाओ—खणेण सो मत्तमायगो ४२८ जवलद्धनिसियअंकुसहत्थो करिकंधरं समारूढो, कुमरो नीलुप्पललोयणाहि महिलाहि दीसतो ४२ए तह चहुराहि गिराहि—पणत्तो सो करी जहा रोसो, तस्सो सरिओ आलाणखन्नलीणो च सो विहिओ ४३० उच्छलिओ जयसद्दो—अहो परक्कमनिही इमो कुमरो, जेण जियाण डुहत्ताण—ताणकरणमि पगुणमणो ४३१ कहमवि तन्नगरपहू—राया अरिदमणना-मगो तमि, समए समागओ नियइ—कुमरवुत्तंत मियरूव ४३२ विम्हियमणो य पु-

हाथीनी आगळ जरा ढळती मोक करी तेनी सूढना नजीक पोताना हाथ धरी तेने ललचावतो थको दोमवा लाग्यो ४. २६ जेम कुमार आगळ चालतो तेम हाथी वधु गुस्से थइ वधु उतावळो थइ, आ पकड्यो आ पकड्यो एम विचार रा-खी ते हाथी दोमतो रह्यो. ४२७ बाद कुमारे उलटचकीमा नाखीने तेने एवो तको पामीनाख्यो के ते छकेलो मातग क्षणवारमा चित्रामणमा चितरेलो होय तेम स्थिर थइ गयो. ४२८ त्यारे कुमार तीक्ष्ण अकुश लइ तेना खाधपर चमी बेठो. तेने नीलोत्पलजेवा लोचनवाळी स्त्रीओ जोती रही. ४२ए बादतेणे तेने एवी मीठी वाणीथी समजाव्यो के तेनो रो प उतरीगयो, अने तेने आलान स्तभमां बाध्यो. ४३० त्यारे सौ कोइ साथे कहेवा लाग्या के आ कुमार केवो पराक्रमी छे के जे दुःखथी पीमायला जीवो बचाववा तैयारछे ४३१ ए वखते कोइकरीते ते नगरनो अरिदमन राजा त्या आवी

च्छइ—को एसो कस्स निवइणो पुत्तो, तत्तो तव्वइयरजाणगेण सचिवेण सो कहिओ ४३३ निहिलाओ समहिय—माणद मपुव्व मागओ सतो, नेइ निवो नियभवण-कारावइ मज्जणाईणि ४३४ चुत्तुत्तरमि दिणाउ—अट्ठ कणाउ तेण कुमरस्स, सुपसत्थवासरमि य—विहिओ वारिज्जओ तासि ॥ ४३५ ॥ कइययदिणा जहासुह—मिय चिट्ठताण अन्नया एगा, महिला आगम्म कुमारप्रतिय इय समुल्लवइ ॥ ४३६ ॥ कुमर त्थि इहेव पुरे—वेसमणो नाम सत्थवाहसुओ, धूया तस्स सिरिमई—सा य मए बालत्तावाओ—॥ ४३७ ॥ आरब्भ पालिया जा—तुमए करिसन्नमा सुहय तइया, रक्खियपुव्वा सा तुज्झ—घरिणिवाव अभिलसइ ॥ ४३८ ॥ तइयचिय जीवि-

कुमारनो आवो वृत्तात जोवा लाग्यो ४३२ ते विस्मय पामी पूछवा लाग्यो, के आ कोण छे अने क्या राजानो पुत्र छे ? त्यारे ते हकीकतना जाणनार तेना मन्त्रिए ते वात तेने जणावी ४३३ त्यारे निधान मळे ते करता अधिक अपूर्व आनद पामी राजा तेने घरे तेडी गयो त्या स्नानादिक कराव्या ४३४ जमाड्या बाद तेणे कुमारने आठ कन्याओ आपी, अने अने सारो दिवस आवता तेमनो विवाह कर्यो ४३५ त्या तओ सुख साथे केटलाक दिन रह्या, एवामा एक वेळा एक स्त्री कुमार पासे आवी आ रीते कहेवा लागी. ४३६ हे कुमार ! आ नगरमा वैश्रमण नामे सार्थवाहनो पुत्र छे तेनी श्रीमती नामे पुत्री छे तेणीने में बाळपणथी मांडीने पाळेली छे तेने हे सुभग ! ते वखते हाथीना भयथी बचावेली छे, ते तारी स्त्री थवा इच्छे छे. ४३८–४३० तेणीए तेज वखते तने जीवित देनार गणी प्रीति करेली नजरे तने जोयो

यदायगो त्ति त साहिआसदिट्ठीए, अवलोइओ चिर तीए किज्जउ ता मणस्स पिय ॥ ४३९ ॥ वोलीणे हत्थिभए–णीया कहकहवि परियणेण गिह, तत्थवि न मज्जणाइ–देहट्ठिइ काउमभिलसइ ॥ ४४० ॥ कीलियमुह व्व केवल–मत्थइ परिचत्तवयण-वावारा, पुत्ति अकम्हे त कीस–एरिस पाविया वसण ॥ ४४१ ॥ इय जणणिए सा साहइ–तुज्झ सव्व पयासणिज्ज मे, लज्जा इत्थ वरज्झइ–जइवि तहाविय जणामि अह ॥ ४४२ ॥ रक्खसरुवाउ तओ–करिणो नियपाणदाणओ जेण, परिरक्खिया सम तेण–पाणिगहण जइ न होही ॥ ४४३ ॥ ता मे अवस्समरण–सरण ति तओ निसामिउ कहिओ, पिउणो इमीइ सव्वो–वुत्ततो तेणवि समीवे –॥४४४॥ तुम्ह मह पेसविया–बाल मिम ता पडिच्छसु तुम ति, कालोवबन्न मेयति–मन्निया सावि वरधणुणा ॥४४५॥तह मन्तेणवि दिण्णा–कण्णा नदाभिहाणगा विहिय, वीवाहमगल जति वासरा

छे. माटे तेना मननी अभिलाषा पूरी पामो ४३९ वेमके हाथीनो भय टळता तेणीना परिजने तेणीने घरे पोचाडी, पण तेणी त्या स्नान वगेरे शरीरनी सभाळ लेती नथी ४४० तेणीने मुखे खीला जड्या होय तेम बोलती करतीनथी, तेथी मे ते-ने पूछ्यु के हे पुत्रि, तु ओचिंती आवा कष्टने केम पामीछे ? ४४१ एम कहेता ते बोली के तारी आगळ मारे बधी वात कहेवी जोइये. जो के मने शरम लागे छे, छता हु कहुछु के राक्षसजेवा हाथीथी पोताना प्राणना जोखमे मने जेणे बचावी छे तेना साथे जो मारु पाणिग्रहण नहि थाय तो मारे अवश्य मरवुज शरण छे. ते साभळी ए सघळी वात मे तेना बापने जणावी. ४४२—४४३—४४४ तेणे पण मने तमारी आगळ मोकलावी छे. माटे आ बाळाने तमे स्वीकारो. त्यारे अवसरे आवेली वात गणीने वरधनुए तेने पण कबूल राखी. ४४५ तेमज त्याना मन्त्रीए पण नदा नामे कन्या तेने

११

डण्हवि सुहेण ॥ ४४६ ॥ सव्वकलंकविमुका—उज्जलिया सव्वओविय पउत्ती, जह प-चालनिवसुओ—सव्वत्थ जय उवलभंतो —॥ ४४७ ॥ हिमवंतकाणणगओ—जहा गइंदो निरकुसो भमइ, वरधणुणा धणकुलनंदणेण अणुगम्ममाणपहो ॥ ४४८ ॥ वाणारसि गया ते—अहन्नया नविउ बहि कुमरं, कडयाभिसणपंचालरायमित्तस्स पासंमि —॥ ४४९ ॥ वरधणुणा गमणं कयं—मेसो कमलायरो व्व सूरुदए, जाओ हरिसपरवसो—विलोयणे तस्स पुट्ठो य ॥ ४५० ॥ कुमरवुत्तंतं, तेणावि—साहिय जह समागओ इहइ, नियबलवाहणसहिओ—से निग्गओ समुहो तस्स ॥४५१॥ दिट्ठो कडएण निवाउ—वट्टनामाउ निव्विसेसेण, जयकुंजर मारोविय—सियचामरवीइओ संतो ॥ ४५२ ॥ पडिपुन्नचंदमंडलनिभेण छत्तेण उवरि धरिएण, उग्गिजमाणचरिओ—पए पए चारण-

आपी तेमनु विवाहमंगळ थयु एम तने जणा सुखथी दिवसो पसार करवा लाग्या ४४६ हवे तेमना निष्कलंक समाचार चारेतरफ फेलाया के पंचालना राजानो पुत्र सघळे स्थळे जय मेळवतो थको हिमालयना वनमां फरतां गजेंद्रमाफक निरकुश थइ फरछे, अने धनु मंत्रिनो कुळदीपक पुत्र वरधनु तेनी साथेज रहे छे. ४४७—४४८ बाद एकवेळा तेओ वाराणसी गया. त्यां कुमारने बाहेरमेळीने वरधनु कटक नामना पंचाळरायना मित्रपासे गयो. त्यारे ते सूर्य उगतां जेम कमळाकर खीले तेम तेने जोइ हर्षपरवश थयो अने तेने कुमारनी खबर पूछवा लाग्यो ४४९—४५० तेणे कुमारनी खबरपूछी एटले वरधनुए कह्यु के ते इहां आवेलो छे. त्यारे कटकराजा पोताना लश्कर साथे तेनी सामे गयो ४५१ (कटकराजा) ए तेने ब्रह्मराजा माफकज गणीने जयकुंजरपर चडाव्यो, श्वेतचामरो तेनापर वींजावा लाग्या, पूनमना चंद्रजेवु छत्र तेना उपर धरीयु, अने पगने पगले चारणो तेनु चरित्र गावा लाग्या. ४५२—४५३ आ रीते तेने नगरमां लावी पोताना घरे

गणेण ॥ ४५३ ॥ नीओ सो नयरब्भंतरम्मि नियमंदिरम्मि ठविओ य, कणगवई निय-भूया-पणामिया तीइ वीवाहो -॥ ४५४ ॥ णाणाविहहयगयरहनराइसामग्गियापयाणेण, जुत्तो पसत्थदिवसे-पवत्तिओ तीइ विसयसुहं -॥ ४५५ ॥ सेवंतो जा चिट्ठइ-ता दूयाकारिओ समणुपत्तो, नरनाहपुप्फचूलो-धणुमति कणेरुदत्तो य -॥ ४५६ ॥ तह सीहो नरनाहो-जयदत्तो सोयचंदमाईया, बहवो नराहिवा, मिलिय-तेहि तो वरधणूविहिओ -॥ ४५७ ॥ अभिसिंचिय सेणावइपयम्मि चउरंगविउलबलकलिओ, दीहस्स पेल्लणकए-कपील्लपुरम्मि पेसविओ ॥ ४५८ ॥ अणवरय जा गंतु-स पवत्तो ताव दीहनरवइणा, कडगाइनरवईण-दूओ सपेसिओ, भणिय —॥ ४५९॥ तेण जह दीहराया-तुम्होवरि अमरिस पर पत्तो, जं एस बभदत्तो-तुब्भेहि पुरस्सरो विहि-

सुकाय आपीने राजाए तेने कटकवती नामनी पोतानी पुत्री परणावी बाद सारा दिवसे अनेक हाथी घोडा अने रथनी सामग्री आपवा साथे तेनो वीवाह कराव्यो. हवे तेणीसाथे कुमार भोगविलास करवा लाग्यो. ४५४—४५५ ते भोगविलास करतो रह्यो हतो, एवामां दूतथी बोलावेल पुष्पचूलराजा, धनुमंत्री, कणेरुदत्त, सिंहराजा, जयदत्त, तथा अशोकचंद्र वगेरे अनेक राजाओ त्यां आवी पहोंच्या तेमणे एकठा थइ वरधनुने सेनापतिना पदे अभिषेक कर्यो. ४५६—४५७ वरधनुने सेनापति बनावी चतुरंगी जंगी लश्कर आपीने दीर्घराजाने दाबवा मोकल्यो. ४५८ ते निरंतरप्रयाणे चालतो थयो एवामां दीर्घराजाए कटक वगेरे राजाओ तरफ पोतानो दूत मोकलाव्यो. ४५९ ते दूते कह्यु के, दीर्घराजा तमारापर जोर

ओ ॥ ४६० ॥ णूण तुम्ह न कल्लाण— मत्थि दीहे समोत्थरतमि, पल्लयानिलल्लोलि-
यजलहिसारित्थविजलरज्जे ॥ ४६१ ॥ ता एत्तो विनियत्तह—खमणिज्जो जे इमो व-
राहो मे, सप्पुरिसा विणयपरे—नरमि निम्मछरा जेण ॥ ४६२ ॥ कयभज्जमज्जिउमी-
त्तगपयरूअइरुद्दरोसपसरेहि, निव्वत्थिओ स दूओ—सयच पचालविसयमि —॥ ४६३ ॥
जा पत्ता ताव पुरी- -पल्लीवियासन्नगामसदोहं, वहिनिग्गालियसरजल— मतो य पवि-
च्छवहुधण —॥ ४६४॥ सगहियपउरजवसिधण च निस्सारनिग्गयजण च, निप्पकविहि-
यचिरवाविकूवनइदुग्गपागारं —॥ ४६५ ॥ अपमत्तपुरिसकीरतपोलिरक्खं निरुद्धसचार,
सययजमततुरगमसेणामुच्चतपज्जत —॥ ४६६ ॥ ठावियपागारोवरिनिचित्तजत कय नरि-
देण, दीहेण रोहसज्ज—असज्झपरवल्लजयवसेण ॥ ४६७ ॥ एत्तो अणुगम्मतो—स च-

गुस्से थयोछे, केमके तेम आ ब्रह्मदत्तने टेको आपी आगळफतो कर्योछे. ४६० माटे मलयकाळना वायरायी ऊछळना दरि-
या जेवा महान् लस्करवाळो दीर्घराजा ज्यां लगी यशे तो नक्की तमारु कल्याण थनार नथी ४६१ माटे आ वातथी
अळगा रहो आ तमारो अपराध तमने माफ छे केमके सारा माणसो विनय करनार माणसपर मत्सर राखता नथी
४६२ त्यारे नारे भ्रकुटि चमावीने अति आकरो गुस्सो नातता ते राजाओए ते दूतने निभ्रछी रवाने कर्यो अने पोते
पाचाळ देशपर चमी आवी जोवा लाग्यो तो नगरीना आजुबाजुना गामो वाळी नाखवामा आव्या हता, तेने वाहेरना
तळावोनु पाणी गळावी नाख्यु हतु, अने ते नगरीमा खूब धान्य सघरेलु हतु, घणु घास तथा बळतण सघर्यु हतु, नका-
मा माणसोने वाहेर कहाडेला हता, अने जूनी वावो कूवा अने गढ साफ करेला हता ४६३—४६४—४६५

॥ ४६८ ॥ तत्तणस-
न्नदत्तो नरिंदचक्केण, कंपिल्लपुर रुन्नइ—समतओ सन्नसुन्नत
त्रियाण—सालोवरितलगयाण य नराण, अणोणागयडुस्सहमच्छरविसवेगविहुराणं—
॥ ४६९ ॥ अइघोरविहियसहारबाणनीरंध उवन्नवरिसाणं, कयनिद्दयपहयपहाणतूरख-
कायरन्नटाण ४७० ॥ जतविणिक्खित्तसुनत्तनिन्नविहरूतपत्तिवधाण, फरगतिरोहियर-
क्खणमणपागारमूलाण—॥ ४७१ ॥ रोसपरव्वसदट्ठोट्ठबधमुच्चतनिट्ठुरगिराण, दित्त-
तणमूलपक्खेवजलियकरिसारिसूराण — ॥ ४७२ ॥ निसियकुहारुयताडियवियरूपओ-
लीकवारुबंधाण, कयरोलजणालोइज्जमाणविहडियकरिघण्णाणं—॥४७३॥ नीमाणि कुज-
हलकारगाणि हासावहाणि जायाणि, आओहणाणि पइदिण—मइदारुणरोसपसराणि
॥४७४॥दीहन्नमेसु निव्वेय-मागएसु पुरस्सरो होउ,अलहतो अन्न मुवाय—मत्तणो जीविय-

ते नगरीना दरवाजानी रक्षा करवा जागता माणसो राखेला हता, तेमा जवा आववानु वध करेल हतु, तेनी चारे या-
जुना छेडापर घोडेस्वारो फरता राख्या हता, तेना किल्लापर थनो गोठव्या हता. एम दीर्घराजाए सामे आवता लश्करना
चारे जयना लीधे तेने घेरो खमवा समर्थ बनावी हती. ४६६—४६७ हवे ब्रह्मदत्त ते राजाओने साथे राखी सन्नमर्थी
लीधेल कांपिल्यपुरने चारे बाजुथी घेरो नाखवा लाग्यो. ४६८ त्या अदरना सुभटो नीचे रह्या हता अने आ घेराना
सुभटो किल्लापर चड्या. तेओ एकबीजापर खूब इर्षानु विष चड्याथी विधुर थइ अति भयकर सहार करता नाणो
अने पथरा फेंकवा लाग्या अने कायर सुभटो खूब वाजाओ वगडाववा लाग्या. ४६९—४७० कोइ यत्रमा तपावेल
तेल नाखी तेवडे पदातिओनी हारने तोडवा लाग्या, कोइक एकएकना किल्लाने पाडियावडे ढाकी चलाववा लाग्या. ४७१

व्वसस– ॥ ४७५ ॥ दीहो उग्घाडिय पुरकवाडपुरओ झडत्ति नयराओ, निग्गतो वि-
उलबलो—अवलंबियपोरिसुक्करिसो ॥ ४७६ ॥ ताण सेणाण सगाम सुमहल्लओ जा-
णवाणमि निवडतसियत्तल्लओ, लग्गु मग्गेसु उच्छलियरयमल्लओ—पोढधाणुक्ककिज्जत-
धणुकुमल्लो ॥ ४७७ ॥ जेरिन्नकाररवत्तरियन्नवणोयसे—कुंतसिल्लासिसरन्नीरूत्तुयका-
यरो, सत्थसघट्टउच्छलियविज्जुज्जलो—पाणनिरवेक्खपहरतसमुहत्तलो ॥ ४७८ ॥ वद्ध-
कधारनच्चतवेयालओ — साइणीलोयपिज्जतकीलालओ, सत्थसपायछिज्जतछत्तज्झओ

कोइ रोषे कराइ होत फफडावी कठोर वाक्यो बोलवा लाग्या, तो कोइ वळतु घास नाखीने दुश्मनोना नळतणने गाळवा लाग्या ४७२ कोइ तीक्ष्ण कुहाडा मारीने दरवाजाना कमाडो तोडवा लाग्या, तो कोइ रामो पाडता लोकोनी नज वच्चे हाथीओनी हारोने तोडवा लाग्या. ४७३ आ रीते दररोज तेओनी नयरा कुतूहळ जगाडनारी, हास्य करावनारी, अने अति दारुण जोरवाळी लडाइओ थती रही ४७४ हवे दीर्घना मुजरो नाशमेन थया एटले ते पोताना जीववानो बीजो उपाय नहि देखता पोते आगळ पडी लडवा निकळ्यो. ४७५ दीर्घराजा नगरना दरवाजा उघाडी झट दइ मोटा लश्कर साथ जोरे हिम्मत पकडी बाहेर नीकळ्यो ४७६.

(लडाइनु वर्णन)

ते वखते सेनाओनी ठेर ठेर मोटी लडाइओ थवा लागी अने तेमा झळकता भालाओ वपराता लाग्या, रस्तामां धूळना कुंडाळा उडवा माड्या, अने मोटा धनुर्धरो मनुष्योने मरडी वांका करवा लाग्या ४७७ भेरीना जण-

निन्नगावेगवहमाणत्तमरत्तओ ॥ ४७९ ॥ वियमविचलतवहुसूरजणजडओ—डक्खस-खोवलखिज्जत्तमुमओ, जाउ जमनयरलोयाण परमूसवो—नीसणो ताण ठुन्हवि वलाणा हवो ॥४८०॥ तत्तो मुहुत्तमेत्ता—दट्ठु नग वलस्स नियसस्स, धिट्ठत्तणे-ण दीहो—पहाविओ वंभदत्तस्स ॥ ४८१ ॥ वावल्लभल्लसेल्लाइएहि सिरिवंभदत्तदी-हाण, वट्टते समरजरे—अच्छेरकरे सुरनराण— ॥ ४८२ ॥ नवरविमरूलसन्निज्ज—म-इंवनिसियग्गधारमइघोर, परचक्कखयकारग—मारूढ करयले चक्क—॥ ४८३ ॥ जक्ख-सहस्साहिट्ठिय—मह पचालाहिवगजायस्स, तक्खणाखित्तेण तेण—दीहसीस तओ छिन्नं ॥ ४८४ ॥ गधव्वसिद्धखेयरनरेहि मुकाउ कुसुमवुट्ठीओ, वुत्त जहेस चक्की—वारसमो इण्हि भुववन्नो ॥ ४८५ ॥ कपिल्लपुरस्स वहि—बारसवासाणि चक्कवट्टिमहो,

कराथी आकाश गाजी रह्यु, जाला, शिलाओ, तरवारो अने बाणोथी वीकण माणसोनी नाधो नृजवा मांडी. वळी अरसपरसना शस्त्रो अथडाता तेमाथी वीजळी चमकवा लागी, अने प्राणनी दरकार राख्या वगर सामा ऊभा रही सुभटो एक बीजाने मारवा लाग्या ४७८ त्या ऊचा स्कंध करी वेताळो नाचवा लाग्या, शाकिणीओ लोही पीवा लागी, शस्त्रो-ना झपाटा लाग्याथी छत्रो अने निशानो तूटवा लागी, अने नदीना वेगे सुभटोनी लोही वहेवा लागी. ४७९ त्या खुल्ली रीते घणा शूर लोको हणवा लाग्या अने तेमनी ठेकडीओ थवा लागी, अने लाखोनी सख्यामा सुभटोना मुंड जमीनपर पड्या. आ रीते बन्ने सेनाओनी यमपुरीना लोकोने परमोत्सव समान भयंकर लडाइ थइ. ४८० त्यारे एक मुहूर्त मात्रमा पोताना लश्करमा भगाण पडेलु जोइने धीठाइना लीधे दीर्घराजा एकदम ब्रह्मदत्त तरफ धसीगयो. ४८१

जाओ य अइमहतो—चोद्दसरयणाहिनाहस्स ॥ ४८६ ॥ नवनिहिपहुणो तस्सन्नयाउ भोगे निसेवमाणस्स, देसाहिंडणदिट्ठो—समागओ माहणो एगो ॥ ४८७ ॥ सो तस्स अणेगेसु—ठाणेसु विहियविविहसाहेज्जो, अच्चतभत्तिमंतो य—आसि परम पणयठाण ॥ ४८८ ॥ रायाभिसेयमहिमाइ—वट्टमाणीइ वासबारसग, चक्की तेण न दिट्ठो—अलद्धदारप्पवेसेण ॥ ४८९ ॥ तप्पज्जते बाढ—निसेवमाणेण दारपालनर, तयणुग्गहेण दिट्ठो—बारसमे वासरे राया ॥ ४९० ॥ अन्ने भणति जाहे—न लहइ सो दसणपि चक्किस्स, तो जिण्णु वाहणाओ—बसे दीहमि विलएइ ॥ ४९१ ॥ बहिनिग्गमसमए सो—रण्णो जे चिधवाहया तेसिं, मिलिओ नियचिधकरा—पहाविओ उग्गवेगेण ॥ ४९२ ॥ निज्झाइओ य रण्णा—किमिय चिधं ति चितिय तेण, पुट्ठो य, तेण

हवे ब्रह्मदत्त अने दीर्घराजाना तीखा भाना अने शिवाओ वगेरेथी सुरनरने अचरो पम, भनारी लमाड शरु थइ ४८२ एवामां उगता सूर्य जेवु अति तीक्ष्ण धारवाळु अति बीहामणु परचक्रनो जय करनार एवु चक्र के जे हजार पक्षोथी अधिष्ठित हतु ते पचाळना राजाना पुत्रना हाथमा प्रगट थयु, एटले तेवडे तेणे ते क्षणमाज दीर्घराजानु माथु कापी नाख्यु ४८३—४८४ आ वखते गधर्व, सिध्द तथा विद्याधर मनुष्योए तेनापर फूलोनी वृष्टि करी, अने कह्यु के हवे आ बारमो चक्रवर्त्ती उत्पन्न थयो छे ४८५ तेने चौद रत्नो प्रगट थया अने कापिल्यपुरनी बाहेर बार वर्ष लगी तेनो अति महान् चक्रवर्तिमहोत्सव चालु रह्यो ४८६ ते नवनिधाननो धणी थइ भोगविलास माणवा लाग्यो. तेवामा त्या एक दिवसे तेणे देशाटन करता दीठेलो एक ब्राह्मण आवी पहोंच्यो ४८७ ते ब्राह्मणे तेने अनेक ठेकाणे अनेक

भणियं–तुह सेवाकालमाणमिण ॥ ४९३ ॥ एत्तिय उवहाणाओ–घट्ठाओ त निस-
वमाणस्स, नय दंसणमुवलद्धं–कहिंचि तुह देव चलणाणं ॥ ४९४ ॥ सकयण्णु-
याइ तेणं–पुव्वुवयारे मणे सरंतेण, भणिओ संतुट्ठमणेणं–भद्द मग्गाहि वर मेगं
॥ ४९५ ॥ आपुच्छिय नियभज्ज–पच्छा मग्गामि जं पियं तीसे, इय भणिऊण म-
इगओ–नियगेह पुच्छिया सा य ॥ ४९६ ॥ अइनिउणबुद्धिजुत्ता –पाएण ह-
वंति (इत्थ) नारीओ, तो चिंतिय मेईए–बहुविहवो परवसो होही ॥ ४९७ ॥

प्रकारनी सहायता आपी हती, अने तेनापर ते भारे भक्ति राखतो हतो तेथी तेणे तेनी परम प्रीति मेळवी हती
४८८ परंतु ते वखते त्या राज्याभिषेकनो महिमा चालतो हतो एटले तेने दरबारमा प्रवेश नहि मळवाथी ते बार व-
र्ष लगी चक्रवर्त्तिने जोवा पाम्यो नहि. ४८९ त्यारबाद तेणे द्वारपाळनी खूब सेवा करवा मांडी, एटले तेनी कृपाथी
बारमे वर्षे राजाने जोयो. ४९० बीजा आचार्यो एम कहेछे के ज्यारे ते चक्रवर्त्तिना दर्शनने पण न पामी शक्यो, त्यारे
तेणे एक लांबा वासमा जूना खासडा लटकाव्या ४९१ पछी राजा बाहेर नीकळ्यो ते समये तेना जे निशानदारो ह-
ता तेमा ते खूब जोरथी दोडीने पेशी गयो. ४९२ हवे राजाए ते निशान जोइ विचार्यु के आ ते वळी शुं छे? ते-
थी तेणे तमने प्रभु एटले ते बोल्यो के ए तमारी सेवामा जे वखत वीत्यो तेना निशान छे. ४९३ तमने सेवता आटला खासडा
घसाया छे पण हे देव तमारा चरणना दर्शन मळ्या नहि ४९४ त्यारे राजा कृतज्ञपणाथी तेना पूर्वे करेला उपकार मनमा याद
लावी संतुष्ट थइ बोल्यो के हे भद्र तु एक वर माग. ४९५ ते बोल्यो के हु मारी स्त्रीने पूछी तेने जे प्रिय हशे ते मागीश,
एम कही ते पोताने घेर गयो. पछी तेणे स्त्रीने पूछी जोयु ४९६ हवे स्त्रीओ प्राये अति निपुण बुद्धिवाळी हो-
य छे, तेथी तेणीए विचार्यु के एना पासे बहु विभव थशे तो ए परवश थइ पडशे. ४९७ तेथी तेणीए कह्यु के तु द-

गेहेकम्मि गिहमी—पइदिवस जोयण तुम मग्ग, दीणारदक्खिणाए तह—पज्जत्त एत्ति-एणावि ॥ ४९८ ॥ इय जणिओ सो तीए—रायाण विन्नवेइ तहचेव, राया जणइ किमेय—अइतुच्छ मग्गिय तुमए ? ॥ ४९९ ॥ मइ तुट्ठे मग्गिज्जइ—रज्ज चवधवलचामराजोग, विप्पकुलुप्पन्नाण—कि मज्झ रज्जेण सो जणइ ॥ ५०० ॥ पढम नियगेह मिय—तो रसा जोयण सदीणार, दिन्न तओ कमेण—अतेउरिगाइलोएण ॥ ५०१ ॥ बत्तीस सहस्सा नरनईण बहुया कुडुंबकोडीओ, तत्थ निवसंति नयरे—तप्पज्जत न सो जाइ ॥ ५०२ बहवइ गामाए—कोडीओ तत्थ कुलसहस्साइ, कइया जारहपज्जत—सेस सजाहिहि वराओ ॥ ५०३ ॥ तइया वाससहस्स—सत्तवई आउय नराण पर, कह एयकालजीवी—नयरस्सवि लहइ पज्जत ? ॥ ५०४ ॥ ए-

रेक घरे दररोज भोजन अने एक सोनाम्होरनी दक्षिणा माग एटले आपणने एटलाथी बस छे ४९८ अेम तेणीअे सलाह आप्याथी ते राजाने त्या जइ तेवी रीतेज जणाववा लाग्यो राजाए कहु के अरे तु आवु तुच्छ का मागे छे ? ४९९ मारी मेहेरबानी थतां तो तारे वीजाता घोला चामरवालु राज्य मागवु जोइये ते बोल्यो के अमो ब्राह्मणोने राज्यनु शु काम छे ? ५०० त्यारे पहेला पोतानाज घरे जमाडी सोनाम्होरनी दक्षिणा आपी बाद अनुक्रमे अंतपुरमा रहेनाराओए तेम कर्यु ५०१ ते नगरमा बत्रीश हजार राजा तथा क्रोडो कुटुंबो रहेता, तेनो छेडो पण ते पामशे नहि ५०२ त्यारे बाकीनु क्रोड गामो अने तेमा हजारो घरो छे, तेथी ए रांक भरतक्षेत्रनो छेडो क्यारे पामी शके ? ५०३ केमके ते वेळा मनुष्योनु उत्कृष्ट आयुष्य पण फक्त एक हजार वर्षनु हतु तो एटलो वखत जीवनार नगरनो छेडो पण केम पामी शके ? ५०४

व पुणरवि डुलह—जह चक्किगिहमि नोयणं तस्स, तह मणुयत्तं जीवाण—जाण संसारकंतारे ॥ ५०५ ॥—ङ—

ए रीते जेम फरीने तेने चक्रवर्त्तिना घेर नोजन मळवु डुर्लन छे तेम आ संसाररूप कांतारमा जीवोने मनुष्यपणु मळवु डुर्लन जाणवु ५०५.

(पेहेला दृष्टांतपरनी कथा समाप्त थइ)

अयचात्र पूर्वाचार्यकृतो विशेषोपनयो दृश्यते

यथा स साधितसकलजरतो ब्रह्मदत्तश्चक्रवर्त्ती—तथा निखिलजीवलोकमध्यसमुज्जृम्नितधर्मचक्रवर्त्तित्वसाम्राज्यः यथासौ महाटवीपर्यटनपटुर्वटु — स्तया नर-

आ स्थळे पूर्वाचार्योए आ रीते वळी विशेष उपनय करेल छे :—

जेम आखा नरतने साधनार ब्रह्मदत्त चक्रवर्त्ती, तेम आखा जगतमा धर्मनु राज्य करनार तीर्थकर जाणवा. जेम ते मोटी अटवीमा फरवामा हुशीयार ब्राह्मण, तेम नरनारकादि पर्यायवाळा ऊंचा नीचा संसारमा अनेकवेळा नमी आवेलो आ जीव जाणवो. जेम चक्रवर्त्तिना दर्शन अपावनार दरवारो—तेम मिथ्यात्व मोहनीयादि कर्मनो विवर छे. जेम ते ब्राह्मणीए ब्राह्मणने बीजी स्त्रीमा आसक्त थवा अणइच्छती थकी खावामाज संतोषी राख्यो, तेम आ जीव ए-

नारकादिपर्यायभाजि अनर्वाक्पारे संसारेऽनेकधा भ्रान्तपूर्वोऽयं जीवः ॥ यथा स चक्रवर्त्तिदर्शनदायको द्वारपालः—स्तथा मिथ्यात्वमोहादिघातिकर्मविवरः ॥ यथा चासावन्यभार्यासक्तः तमनिच्छन्ती भोजनमात्रे एव संतुष्टं चकार ब्राह्मणी — तथामुं जीवमैकान्तिकमात्यन्तिकं च मुक्तिवधूसुखं प्रति कृतोत्साहं उपस्थितराज्यसमसंयमलाभमपि कर्मप्रकृतिभार्या भोजनमात्रतुल्ये वैषयिकसुखे प्रतिबद्धं करोति यथा च तस्य चक्रवर्त्तिगृहप्रभृतिषु सर्वेषु भरतक्षेत्रगृहेषु कृतभोजनस्य पुनश्चक्रवर्त्तिगृहे भोजनमसंभावनीय — तथास्य जीवस्याकृतसम्यग्धर्मस्य सम्यग्दर्शनादिमुक्तिबीजलाभफलं मानुषं जन्मेति

अथ संग्रहगाथाक्षरार्थः

चोल्ल त्ति भोयणमिति — प्रागुक्तदृष्टान्तद्वारगाथायां यच्चोल्लक इति पदमुपन्यस्तं तद्देशीवशाद्भोजनस्य वाचकमित्यर्थः

कांते अति सुख आपनार मुक्ति वधूने पामवा इच्छे अने राज्य समान संयम मेळवे ते पण कर्म प्रकृतिरूप भार्या तेने भोजन मात्रना जेवा वैषयिक सुखमां लपटावी राखे छे जेम तेने चक्रवर्त्तिना पछी मांडीने भरतक्षेत्रना बधा घरोमां भोजन करवानुं होवाथी फरीने चक्रवर्त्तिना घरे जमवानुं असंभावनीय छे, तेम आ जीव खरा धर्मने नहि करे तो तेने सम्यग्दर्शन वगेरे मुक्तिना बीज ज्यां मेळवी शकाय छे एवुं मनुष्य जन्म मळवुं दुर्लभ छे

हवे संग्रह गाथानो अक्षरार्थ करे छे.

चोल्ल एटले भोजन छे अर्थात् पूर्वे दृष्टांतनी द्वार गाथामां जे चोल्लक एवुं पद राख्युं छे ते देशी प्राकृतमां भोजनवाचक छे

तच्च जोजन—परीवारजारहजणमित्ति—सूचनात् सूत्र मिति न्यायात् प्रथमं तावद् ब्रह्मदत्तगृहे, ततोतःपुरादिपरिवारवेश्मसु, ततोपि जारतवासिलोकमंदिरेषु कररूपतया प्रागुक्तब्राह्मणस्य निरुपित राज्ञा तावद्जोजनपर्यंते च—स्वयमेव तस्यैव ब्राह्मणस्य—न पुनः पुत्रपौत्राद्यपेक्षया—पुनर्द्वितीयवारं डुर्लभं डुरापं तन्निरूपितजोजन यथा येन प्रकारेण तत्र चक्रवर्त्तिगृहे, तथैव प्रस्तुत मनुजत्वमिति

(७)

ते एटले जोजन परिवार अने जारतना जनमां—एटले टुकामा सूचवे ते सूत्र कहेवाय ए न्यायथी पहेलां तो ब्रह्मदत्तनाज घेर, त्यार पछी अंतःपुर वगेरे तेना परिवारना घरोमां अने त्यार पछी जारतमां वसता लोकोना घरोनां लागा तरीके पूर्वे कहेला ब्राह्मणने राजाए ठेरवी आप्युं अने जोजन कराव्या बाद (दीनारनी दक्षिणा ठेरवी) पोताने एटले के तेज ब्राह्मणने—नहिके तेना पुत्र पौत्र वगेरेने.

फरीने एटले बीजीवार तेणे ठेरवी आपेलुं जोजन जेम ते चक्रवर्त्तिना घेर मळवुं दुर्लभ छे, तेम आ प्रस्तुत मनुष्यपणुं जाणवुं.

अथ द्वितीयदृष्टांतसंग्रहगाथा

मूल— जोगियपासिल्लियपाऽरमणदीणारपत्तिजूवंमि,
जइचेव जओ दुलहो—धीरस्स तहेव मणुयत्त ॥ ७ ॥

वृत्ति —चाणक्कस्सु प्पत्ती—वत्तव्वा पढमयाइ जा नंदो, पाडलिपुत्तेनयरे—समूलमुम्मूलिओ ताव ॥ १ ॥ सयमेव नवरि जणिही—नय तेण पवित्थरो इहं गहिओ, रज्जंमि चंदगुत्ते—ट्ठियंमि स्यतेइ चाणक्को — ॥ २ ॥ लच्छा न नंदलच्छी—समुद्दरा काइ तीइ विरहंमि, रज्ज केरिस मेव—करेसु वाय तदज्जणणे ॥ ३ ॥

हवे बीजा दृष्टांतनी संग्रहगाथा कहे छे

यौगिक पासाओवडे इच्छा प्रमाणे पाशा पाडीने रमवा माड्यु. त्या दीनारनी पाळीनो पण कर्यो हतो तेना धूतमा जय मळवो दुर्लभ छे. बुद्धिमान् पुरुषने तेम मनुष्य पणु दुर्लभ लागे छे ७

टीका.

अही पहेला चाणाक्यनी उत्पत्ति तथा पाटलिपुत्र नगरमा तेणे नंदने मूळथी त्या उखेड्या लगीनी तेनी वात कहेवी जोइए १ पण ते वात ग्रथकार आगळमा पोतेज कहेनार छे तेथी इहा तेनो विस्तार अमे लेता नथी पण टुकामां मुद्दानीवात आ छे के चंद्रगुप्त राज्यपर बेसता चाणाक्य चिंतववा लाग्यो के—नंदनी काइ मोटी लक्ष्मी पामी नथी अने तेना वगर राज्य शा कामनु माटे ते मेळववा कोइ उपाय करीश २—३

तो जत्तपासया तेण—निम्मिचा केइ विति अग्ने उ, देवयपसायलद्धा—तओ सुद-क्खो नरो अगो—॥ ४ ॥ भणिओ तेण जहेए—पासे दीणारथालमेगं च, गिण्हत्तु जणाहि तुमं—तियमच्चरचउमुहईसु ॥ ५ ॥ जो मं जिणाइ जूए—दीणाराण जिणेइ थाल मिण, अह कहवि जिणामि अहं—तो दीणारो ममं एगो ॥ ६ ॥ एवं च सो पयट्टो—निरंकुसो जूय मुक्कुर रमिउ, न कयाइ सो जिणिज्जइ—जिणइ च्चिय सो पर अग्ने ॥ ७ ॥ जह तस्स जओ दुलहो—अइदक्खेणावि केणइ नरेण, तह मणुयत्तणभट्ठो—दट्ठव्वो तस्स लंभंमि ॥ ८ ॥ इति

बाद तेणे यत्रशाळा पासा बनाव्या केटलाक आचार्यो कहे छे के ते देवतानी महेरबानीथी मळेला जुदा तरेहनाज पासा हता. पछी एक हुशियार माणस राख्यो. ४ तेने तेणे कह्यु के आ पाशा अने सोनामहोरोथी भरेलो एक थाळ लइने त्रिवाट, चोक, तथा चौमुखमा जइने तु कहेजे के—५ जे मने जुगारमा जीते तेने थाळ मळशे, अने जो कोइ रीते हु जीतु तो मने पणे पणे दीनार देवी. ६ आ रीते ते दरकार थइ भारे जुगार रमवा लाग्यो, पण ते कोइथी जीती शकातो नहि, किंतु तेज बीजाओने जीततो. ७ हवे जेम तेनो जय अति चालाक माणसथी पण करावो दुर्लभ छे, तेम मनुष्यपणाथी जे पड्यो, तो फरीने तेने ते मळवु दुर्लभ छे. ८

अथ गाथाक्षरार्थ :

यौगिकौ यंत्रप्रयोगनिष्पन्नौ देवतावितीर्णौ वा पाशकौ अक्षौ—ताभ्यामीप्सितपातेन रमण क्रीडन प्रारब्ध, तथा दीनारपात्रीपण कृतश्चाणक्यनियुक्तपुरुषेण, द्यूते तादृशे यथाचैव जयो दुर्लभोऽन्यस्य पुरुषस्य, धीरस्य बुद्धिमतो मानवस्य तथैव मनुजत्व दुर्लभ प्रतिभासते इति

हवे मूळनी गाथानो अक्षरार्थ करे छे

यौगिक एटले यत्रप्रयोग साथे बनावेला अथवा देवताए आपेला वे पासा तेना वडे इच्छित पात पामीने रमत शरु करी अने त्या सोनाम्होरोथी भरेली थाळी आपवानो चाणाक्ये राखेना माणसे पण कर्यो एज जुगारमा जेम बीजा माणसने जय मळवो दुर्लभ छे तेम धीर एटले बुद्धिमान माणसने मनुष्यपणु दुर्लभ लागे छे

अथ तृतीयदृष्टांतसंग्रहगाथा

धण्णे त्ति भरहधण्णे—सिद्धत्थगपरयखेव थेरीए, अवगिचणमेलणओ—अचेव दिओ मणुयलाभो ॥ ८ ॥

हवे त्रीजा दृष्टांतनी संग्रहगाथा कहे छे

धान्य एटले भरतक्षेत्रनु धान्य तेमा कोइ सरसवनी थाळी नाखे, बाद कोइ बुढ्ढी स्त्री तेने तेनाथी जुदो पामीने ते थाळी पाछी मेळवे ए जेम मुश्केल छे तेम मनुष्यपणु मळवु दुर्लभ छे ८

(टीका)

किन्न कप्पणाइ केणवि—सुरेण कोऊहलेण सव्वाइ, धन्नाईं मेलियाइ—जार-हवासस्स तणयाइ ॥ १ ॥ एगो सरिसवपत्थो—पक्खित्तो ताण मज्झयारंमि, आलो-डियाइ ताइ—जणिया एगा तओ थेरी ॥ २॥ दुब्बलदेहा दालिद्ददूमिया किच्चिरोय-झियाइ ताइ—विगिचए ताइ धन्नाइ ॥ ३ ॥ ता जा सरिसवपत्थो—विहुरगी, त सुप्पसणाहकरा—विगिचए ताइ धन्नाइ ॥ ३ ॥ ता जा सरिसवपत्थो—पुन्नो सोच्चेव सा तहा काउ, पारद्धा मेल्लेजा—किं त पत्थ सरिसवाण ? ॥ ४ ॥ एमेव मणुयजम्मो—अणेगजोणीसु परिब्भमताणं, पत्तो नट्ठो मणुयाण—दुल्लहो मोहमलिणाण ॥ ५ ॥

टीका,

मानी ल्यो के कोइ देवताए कुतूहलथी भरतक्षेत्रनु तमाम धान्य अने तृण एकठा कर्या १ तेना वचे तेणे सरसवनी एक पाली नाखीने ते भेळवी नाखी. पछी एक स्थविर डोसीने कह्यु के एमायी तु सरसव जुदो पाडी दे. २ हवे ते डोसी दूबला शरीरवाळी, दारिद्रयथी रूणायली, अने कष्ट रोगथी विधुर थनेली कोइने हाथे सूपडु लइ ते धान्यने उपणवा लागी ३ तेणी ज्या लगण ते सरसवनी पाली पूरी थराय त्या लगण तेम करवा मागी, हवे शु ते डोसी ते सरसवनी पाली पामी शकशे के ? ४ एज रीते मोहमलिन मनुष्योने अनेक योनियोमा भमता मळेलु मनुष्य जन्म एकवार पूरु थइ जतु रह्यु के ते फरी मळवु दुर्लभ छे. ५

अथाक्षरार्थ

धन्ने त्ति द्वारपरामर्शः—भरहधन्ने त्ति भरतक्षेत्रधान्येषु मध्ये केनापि देवेन दानवेन वा कुतूहलिना—सिद्धार्थाना सर्षपाणा प्रस्थस्य सेतिकाचतुष्टयात्मकस्य क्षेप कृत, तत स्थविरयात्यतवृद्धया स्त्रिया कर्तृभूतया—अवगिचण त्ति अवविवेचनेन शेषधान्येभ्य पृथक्करणेन यन् मीलन प्रस्तुतसर्षपानां मनुष्य प्राप्तिरिति (७)

हवे गाथानो अक्षरार्थ करे छे.

धान्य ए पदथी द्वार याद कर्यो. भरतधान्य एटले के भरतक्षेत्रना धान्योमा कोइ कुतूहली देव के दानवे सर सवनो प्रस्थ एटले चार सेतिकाओ नाखी बाद स्थविरा एटले अ यत वृद्ध स्त्री तेनु अवगिचन करे एटलेके तमाम धान्यो थी तेने जूदा करे, तेम करीने ते सरसवनी पाछी मेळवे (ए जेम मुश्केल छे) तेम मनुष्यपणानी प्राप्ति पण्री दुर्लभ छे

अथ चतुर्थदृष्टातसग्रहगाथा

जूयमि थेरनिवसुयरज्जसहट्ठसयवसि दाणग्रा, एत्तो जयाउ अहिओ—मुहाइ नेओ मणुयलाभो ॥ ८ ॥

हवे चोथा दृष्टातनी सग्रहगाथा कहे छे :—

द्युत पदथी द्वार याद कर्यो छे वृद्ध राजानो पुत्र—राज्य मेळववा—दरेक अंसीपर एकसो आठवार दाव रमीने—सजा जीते, ए जय करता पण वधा गमावेल मनुष्य जन्म मळवु अधिक मुश्केल छे ८

(टीका)

इह अत्थि वसंतउर——नयर नामेण धणकणसमिद्धं, पोढपरक्कमकलिओ——जियसत्तु आसि तत्थ निवो ॥ १ ॥ चउविहबुद्धिसमेओ——अइनिम्मलविउलकुलसमुप्पत्तो, आसि अमच्चो सच्चो——निच्च सज्जो निवइकज्जे ॥ २ ॥ खंभट्ठसयणिविट्ठा–सुसिणिद्धा णेगरूवकलिया य, नरवइणो तस्स सहा–अहेसि रिउचित्तखोभसहा ॥ ३ ॥ तत्थे क्केक्के थंभे–अस्सीण सय समत्थि अट्ठहिय, इह अस्सीण सहस्सा–एगारस छसय च उसट्ठा ॥ ४ ॥ एव कालंमि गए–बहुमि रज्ज निसेवमाणस्स, नरवइणो तस्स सुओ –अहमया चितइ कुचित्तो ॥ ५ ॥ रज्जं जहाकहचिवि–संपत्त सोहण ति जणवाओ, ता थविर नियपियर–मारिय गिण्हामि रज्ज मिण ॥ ६ ॥ नाओ य तस्स भावो——

इहा धनधान्यथी भरपूर वसंतपुर नामे नगर हतु, त्या प्रौढ पराक्रमी जितशत्रु नामे राजा हतो. १ तेनो चारे बुद्धिवाळो, निर्मळ कुळमा जन्मेलो सत्य नामे अमात्य हतो, ते राजाना काममा हमेश तैयार रहेतो. २ ते राजानी एकसो आठ स्तंभवाळी, स्नेहाळ, अनेक चित्रामणवाळी अने दुश्मनना मनने हरवा समर्थ एवी एक सभा हती. ३ त्या एक एक थाभलामा एकसो आठ असी एटले धारो हती. एम अग्यार हजार छसो अने चोसठ धारो हती. ४ आ रीते घणा काळलगी ते राजा राज्य करतो रह्यो एवामा एकवेळा तेनो पुत्र कुबुद्धि थइ चितववा लाग्यो. ५ राज्य गमे ते रीते मळे तोपण सारु एम लोकोक्ति छे, माटे मारा बुड्ढा बापने मारीने आ राज्य मारे लेवु. ६ तेनो अभिप्राय अमात्ये जाणी लीधो एटले तेणे राजाने तेनी खबर आपी. त्यारे राजाए पुत्रने वोलावीने कह्यु के तारे सवूरी रा

मच्चेण निवेइय तओ रण्णं, आहूओ तेण सुओ–नणिओ य कमपरिक्खाहि ॥७॥
अह तोरसि रज्जफए–दाएणे गेण अट्ठसयवारे, जिणसु निरंतर मसिस–एक्केक्क, देमि
तो रज्ज ॥ ८ ॥ जह तासि अस्सीए–तस्स जओ डुल्लहो चिरेणावि, तह मणुयत्त
जीवाण–जाण नवगहणलीलाण ॥ ए ॥ (इति) (४)

खरी जोइए (तो अनुक्रमे राज्य मळशे) ७ हता तु राज्य माटे उतावळो होय तो दरेक वार दीठ एक एक दावथी एकसो आठवार तु जीते, तो तने हु राज्य आपु ८ जेम ए तमाम अस्सीओ पर तेने लावा वखत वहे पण जय मळवो दुर्लज्ञ छे तेम जवरूप जगनमा फरनारा जीवोने मनुष्यपणु जाणवु ए

अथाक्षरार्थ

जूए त्ति द्वारपरामर्श –स्थविरनृपस्योक्तनामकस्य सुतो नदन राज्याकाङ्क्षी सपन्नस्ततोऽसौ पित्रा प्रोक्त –यथा–सहृष्टसययसि दोयणेति इय सत्ता त्वया तदा जिता जवति यद्यष्टशत वारान् एकैकाश्रिरेकेन दायेन जीयते ततश्च राज्य लब्धु मर्हसि नान्यथा–इतो सज्जावनीयात् जयाज त्ति सज्जाजयात्–अधिक समधिको डुर्लज्ञतया–मुहाए त्ति मुधिकया शुद्धधर्माराधनतया महामूल्यत्रि रहेणत्यर्थ नेयो ज्ञातव्यो मनुजलाज्ञ इति

हवे सग्रहगायानो अक्षरार्थ करे छे :—

द्यतपदे द्वार याद कर्या छे ते जितशत्रु नामना स्थविर राजानो पुत्र राज्य मेळववा आतुर थयो, त्यारे तेना बापे तेने कह्यु के आ सजा तु त्यारे जोत्यो गणाय के ज्यारे एकसो आठवार दरेक असी एक एक दावथी जीते अने त्यारेज तेने राज्य मळे नहितो नहि आ असजावनीय सजाजयथी पण फोकटमा एटले शुद्धधर्मनी आराधना रूप महामूल्य आप्या वगर मनुष्य जन्म मळवो अधिक दुर्लज्ञ जाणवो.

अथ पंचमदृष्टातसंग्रहगाथा

रयणे त्ति भिन्नपोयस्स–तेसि नासो समुद्दमज्झमि, अन्नेसणमि नणिय–तह्वा-
हसमं खु मणुयत्त ॥ १० ॥

हवे पाचमा दृष्टातनी सग्रहगाथा कहे छे

रत्न एकेके अनेक्श वहाणवटीना ते रत्नोनो समुद्रना वचे नाश थयो. हवे ते रत्नोनु अन्वेषण करता तेओ जेश मवे तेना माफक मनुष्य जन्म जाणवु. १०

(टीका)

रयणकयाणगवसउब्भडतकित्तीइ तामलित्तीए, आसि अमुदियचित्तो–समुद्दत्तो त्ति नाइत्तो ॥ १ ॥ सो अन्नया कयाई—नाणाविहवत्थतरियवोहित्थो, रयणद्दीव मइगओ—विहिओ रयणाण संजोगो ॥ २ ॥ पूरियमणोरहो सो—वलिओ जा एइ जन्नहिमज्झमि, नयरीइ तामलित्तीइ–समुहो ताव तं पोय –॥ ३ ॥ पुसक्खएण जिन्नं

टीका.

रत्नना वेपारना लीधे प्रख्यात थएली ताम्रलिप्ती नगरीमा उदार मनवाळो समुद्रदत्त नामे वहाणवटी हतो. १ ते एक वेळाए अनेक नाना कपडाथी वहाण भरीने रत्नद्वीप आव्यो, त्या तेणे रत्नो संग्रह्या. २ एम ते पोतानो इरादो पूर्ण करी त्याथी ताम्रलिप्ती तरफ वळ्यो. हवे ते जेवो दरियाना वचे आव्यो के वहाण भांग्यु. ३ कमनशीबे ते वहाण

—अइगहिरे तमि सागरजलमि, सव्वोवि रयणरासी—दिसोदिसि विप्पइसो य ॥ ४ ॥ सोविय समुद्ददत्तो—पाविय फलग कहिंचि तीरमि, लग्गो विसन्नचित्तो—खारजलाउलीणव्वगो ॥ ५ ॥ पारद्ध रयणाणं—गवेसण तेण पउणदेहेण, जह तस्स रयणनिवहो—दुलहो, तह एत्थ मणुयत्त ॥ ६ ॥ (इति)

अतिऊंडा पाणीमा डूब्यु अने तमाम रत्नो चारे बाजु विखराइ गया. ४ हवे ते समुद्रदत्त कोइक रीते पाटियु मेळवी किनारे आव्यो पण तेनु मन दिलगीरीमा गरकाव थयु अने खारा पाणीथी शरीर पण सडी पड्यु ५ बाद ते शरीरे ठीक थइ रह्यो त्यारे तेणे रत्नोनी शोध करवा मांडी. हवे जेम तेने ते रत्नो मळवा दुर्लभ छे, तेम इहा मनुष्य जन्म दुर्लभ छे ६

अक्षरार्थ

रयणे त्ति द्वारपरामर्श —भिन्नपोतस्य समुद्रदत्तवणिज इतिविशेष, तेषा रत्नद्वीपोपात्ताना (रत्नानां) नाश समुद्रमध्ये भूत, ततस्तेन वणिजा अन्वेषणे रत्नाना प्रारब्धे यादृशो रत्नलाभो, भणित पूर्वमुनिभिस्तल्लाभसम, खु रेवार्थ —ततस्तल्लाभतुल्यमेव मनुजत्व प्रस्तुतमिति

हवे संग्रहगाथानो अक्षरार्थ कहीये छीये

फुटेल वहाणवाळा समुद्रदत्त वाणियाना ते एटले रत्न द्वीपथी लीधेला रत्नोनो समुद्रमा नाश थयो तेथी ते वाणीयाए तेनी शोध करवा मांडी, तेमां जेम तेने रत्नलाभ थवानो दुर्लभ छे, तेम पूर्व मुनिओए तेनाज सरखु मनुष्य जन्म कहेलु छे.

आवश्यकचूर्णौ त्वन्यथापि दृश्यते रत्नदृष्टांतो—

यथा —आसि सुकोसलनयरे—नयरेहिरपउरजणसमाईणे, इब्भो अचब्भु-
यभूइनायणं धणयदत्तो त्ति ॥ १ ॥ जायंमि वसतमहे—तंमि पुरे जस्स जत्तिया
अत्थि, धणकोमीउ, पकाया—तावइया सो समुस्सेइ ॥ २ ॥ सो पुण इब्भो कोमी-
हि रयणमुल्लं करेउ मसमत्थो, तेसि मणग्घत्तणओ—नी उब्भइ ता पमायाओ ॥
३ ॥ कालेण तंमि वुड्ढे—जायमि गयमि कत्थविप समए, कत्तोवि कज्जवसओ—वहिया
देसतर दूर —॥ ४ ॥ तो तरुणवुद्धिणी ते—तणया कोऊहलं पमागाए, काऊण
मणे रयणाण—विक्कय काउ मारद्धा ॥ ५ ॥ विहिया धणकोमीओ—पत्तेयमहमि
पचवमाओ, पवणपणोल्लिरकणकणिराकिंकिणीजालकलियाओ — ॥ ६ ॥ नियपासा-

आवश्यकनी चूर्णिमा आ रत्ननो दृष्टात वीजी रीते पण आपलो छे जेम के:—

न्यायशालि जनोथी समाकीर्ण सुकोशळ नगरमा अति अद्भुत ऋद्धिवाळो धनदत्त नामे शेठ हतो. १
ते नगरमा वसतनो महोत्सव आवता जेने त्या जेटली धननी क्रोमो हती ते तेटली धजाओ वाधतो. २ पण आ शेठ
पासे अमूल्य रत्नो होवाथी तेनी किमत नहि अकाइ शकाता ते धजाओ वाधतो न हतो. ३ वखत जता ते बुढो थयो
अने ते एकवेळा कोइ कामसर बाहेर दूर देशातरे गयो ४ हवे तेना काची बुध्धिवाळा पुत्रो धजाओनु कुतूहल मनमा
लावीने रत्नोने वेंचवा लाग्या ५ तेमणे धननी घणी क्रोमो करी. बाद दरेक महोत्सवमा पाचवर्णी, पवनथी खणखण
करती किंकिणीओवाळी, एकसो धजाओ तेमणे पोताना उपर फरकावी. एम चालता तेमनो बाप आव्यो. ६—

यस्सुवारि–सयसंखा ऊसिया पडायाओ, एव वट्टंताण–तेसि ताओ समायाओ ॥ ७ ॥
जणिया तेण, किमेय—चेट्ठिय मसमजस? जओ ताणि, रयणाणि मोल्लरहियाणि
—विक्कओ ताण कह विहिओ? ॥ ८ ॥ मोल्लाणि पक्किसमप्पिय—तेसि वणिजा-
रयाण बहुचेव, जह इति मज्झ गेह—ताइ तुब्भेहि तह कज्ज ॥ ए ॥ ता ते अठ्ठ-
वि अठ्ठसु—दिसासु तेत्थ गवेसणनिमित्त, पारसकूलाईसु—पत्ता देसतरेसु कमा
॥१०॥ सव्वायरेण ताइ—गवेसियाइ, न सव्वसजोगो, सजाओ वणियाण–कहिवि गमण-
वसा ॥ ११ ॥ रयणाण तेसि दुलहो–समागमो जह तहेव जीवाण, मणुयत्ताउ चु-
याण–पुणोवि माणुस्सओ जम्मो ॥ १२ ॥ इति ७,

७ तेणे वसु के अरे आ केवी गरबड करी? जे माटे ते रत्नो अमूल्य हता ते तमे केम वेची नाख्या? ८ माटे ते ते वणजाराओने मूल्य पाछु आपी, जेम ते रत्नो मारा घेर जलदी पाछा आवे, तेम तमोए करवु. ए ते शेठना ते आठ पुत्रो हता ते आठे जण ते हुकमथी आठे दिशाओमा ते रत्नोनी शोध करवा नीकळी अनुक्रमे पारसकूल (इरान) वगेरे देशातरोमा पहोच्या १० तेमणे खूब महेनत लइ ते रत्नोनी शोध करी, पण तेमने ते बधा मळी शक्या नहि, केमके केटलाक वेपारीओ क्या अने क्या जता रह्या हता ११ माटे ते रत्नो एकठा थवा जेम दुर्लभ छे, तेज रीते जीवो मनुष्य जन्मथी एकवार रखडता थया के फरीने तेमने मनुष्य जन्म मळवु दुर्लभ छे १२

अथ पष्टदृष्टातसंग्रहगाथा

सुमिणमि चदगिवणे—मनगरज्जइ दोवह वीणणओ, नाए णुताव सुमिणे—
तल्लाहसम खु मणुयत्त ॥ १३ ॥

हवे छठा दृष्टातनी सग्रहगाथा कहे छे.

स्वप्नमा चद्र गळता एकने लाडु मल्या, बीजाने राजम मल्यु बाद स्वप्न पाठ के तेनु फळ व्यजित करता ते जाणी एके पश्चात्ताप कर्यो, अने तेनु स्वप्न मेळववा सूइ रह्यो हवे तने फरीने ते मळवु जेम दुर्लभ छे तेनी माफकज मनुष्य जन्म छे १३

टीका

अत्थि अवतीविसए—समुज्जया जा जिणेउ ममरपुरि, अइनिम्मलविज्जववसा
—उज्जेणी नाम पवरपुरी ॥ १ ॥ उग्गपरक्कमवसविजियसयलदिसिमंडलो कलानि-
उणो, नामेण जियसत्तू—नरनाहो तंच पालेइ ॥ २ ॥ तत्यत्थि सत्थवाहो—समत्थ-
देसेसु पत्तववहारो, अयलो अयलो व्व थिरो—चागी भोगी महाभागो ॥ ३ ॥

टीका

अवती देशमा भारे ऋद्धिना योगे अमरापुरीने पण जीतवा तैयार रहेली उज्जेणी नामे मोटी नगरी छे. १ तेने भारे पराक्रमथी सघळी दिशाओने जीतनार कलावाज जितशत्रुराजा पाळन करतो. २ ज्या सघळा देशोमा वेपार करनार, त्यागी, भोगी, महाभाग्यवान् अने अचळना माफक धीर अचल नामे सार्थवाह हतो. ३ वळी त्या लावण्य

तत्थविय देवदत्ता—जायसमइयविही कमलनयणा, गणिया गणियागयलोयमाणसा निवसइ धणड्ढा ॥ ४ ॥ तहा,—धुत्ताण तेणाण—वसणीण कोउगीण कुसलाण, विउसाण धम्मियाण—जो मूलसलाहण लहइ— ॥ ५ ॥ रायकुलुप्पन्नो—सपुत्तो रायलक्खणसएहिं, तत्थिय मूलदेवो—धुत्तो पत्तो पर कित्ति ॥ ६ ॥ सब्भावसार मणह—विसयसुह तस्स सेवमाणस्स, गणियाइ देवदत्ताइ—दिन्नतोसस्स जंति दिणा ॥७॥ अह अन्नया महूसवसमए उज्जाणकीलणनिमित्त, अयलेण देवदत्ता—दिट्ठा सह मूलदेवेण ॥ ८ ॥ सिवियारूढा पोढ—पणय तक्खण सुवागओ तीए, चिंतेइ सत्थवाहो—ता धन्नाण धरूइ एसा ॥ ९ ॥ ता केण उवाएण—मज्झ समीहियकरा हवेज्जे सा ? आढत्तो दाणाई—उवयारो णेगहा तीए ॥ १० ॥ उवयारमेत्तगज्झा—गणिया-

निधान, कमळ जेवा नेत्रवाळी, आवनारा लोकना मनने वर्त्तनारी धनाढ्य देवदत्ता नामे गणिका रहेती हती ४ तेमज ठगाराओ, चोरो, व्यसनी, कौतुकिया, चालाक, विद्वानो, अने धार्मिकोमां जे मूळरूप गणातो एवो राजकुळमां जन्मेलो, सैंकडो राजलक्षणवाळो मूळदेव नामे धूर्त त्यां रहेतो अने ते खूब विख्याति पाम्यो हतो ५-६ ते देवदत्ता गणिका साथे प्रीतिमयपणे विषय सुख भोगवी दिवसो पसार करतो हतो ७ हवे एक वेळा मधुमासनो उत्सव आवता अचळ सार्थवाहे देवदत्ताने उद्यानक्रीडा माटे मूळदेवनी साथे जती जोइ ८ ते पालखीपर चडी जती हती तेने जोइ सार्थवाह तेज क्षणे तेना उपर मोहित थइ गयो, अने विचारवा लाग्यो के आ नशीबवाननेज भेटे ९ माटे कया उपायथी ए मारी इच्छा पुरशे ? एम चिंतवी तेणे तेने अनेक जातनी भेट सोगाद मोकलवा मांडी १० हवे गणिकाए भेटसोगाद-

ओ जेण तेण सो तीए, आणीओ वद्धमाणस्स-गोयरं दाविय सिणेहो ॥ ११ ॥ वरचित्तजित्तिकलिए—निम्मलमणिभूमिए सउल्लोचे, पज्जलियरयणदीवयपहागल-त्थियतिमिरपूरे—॥ १२ ॥ कयजन्नासिगारो—पओससमए य वासभवणे सो, पत्तो पभिवणो—आसणाइदाणेण सो तीए ॥ १३ ॥ एव तेण सम सा—गमेइ काल विसालजोगपरा, पर मच्चत्तसिणेहा—णिच्चचिय मूलदेवंमि ॥ १४ ॥ अक्काजणण एसा—न पवेसइ त नियमि गेहमि, खिज्जेइ किचि चित्ते—णाओ जणणीइ लच्चा-एसा—न पवेसइ त नियमि गेहमि, खिज्जेइ किचि चित्ते—णाओ जणणीइ लच्चा-वो ॥ १५ ॥ जणिया पुत्ति पवेससु—जो रुच्चइ तुज्झ झूरसि किमेव ? समए पवे-सिओ सो, जणिओ अक्कइ तो एव ॥ १६ ॥

थीज वश थनारी होवाथी तेणी तेने स्नेह बताव्या साथे मान आपवा लागी. ११ बाद ते साजे प्रदोषना वखते फक्कड वावभाव सजी सरस चित्र,मणवाळा, निर्मळ काचथी जडेला चोयतकवाळा, चदरवाथी सजेला, अने काचना जाज्वला-मान दीवानी प्रभाथी अधारने दूर राखता वास भुवनमा आवी पहोंच्या, एटने देवदत्ताए तेने आसन वगेरे आपीने आदर आप्यो. १२—१३ आ रीते ते तेना साथे खुब मोज विलास करती काळक्षेप करवा लागी, छतां तेणी दिलमा हमेशा मूळदेवपरज स्नेह राखती १४ पण अक्काना नयथी तेणी तेने घरमा आववा देती न हती, तेथी दिलमा काइक दिलगीर रहेती ते वात तेनी माए जाणी लीधी. १५ त्यारे ते अक्का बोली के हे पुत्रि, तने जे रुचे तेने आव-वा दे, शामाटे आम दिलगीर रहे छे ? आ परथी तेणीए अवसरे मूळदेवने आववा दीधो. हवे मूळदेवने अक्का आ रीते कहेवा लागी. १६

अपात्रे रमते नारी—गिरौ वर्षति माधव, नीचमाश्रयते लक्ष्मी—प्राज्ञ प्रायेण निर्धन (१)

स्त्री अपात्र साथे रमे छे, वरसाद डुंगरमां वधु वरसे छे, लक्ष्मी नीच पासे जाय छे, अने चालाक माणस प्राये निर्धन रहे छे (१)

पन्नवेइ देवदत्ता—नाह लुद्धा धणंमि किंतु गुणे, सो उ गुणो सव्वो च्चिय—निवसइ इह मूलदेवंमि ॥ १७ ॥ जणिया जणणीए सा—अणेगगुणगणसमन्निओ अयलो, तत्तो तुह प्पियाओ—सा पन्नवइ कीरउ परिक्खा ॥ १८ ॥ तो अयलस्स समीवे—दासी समेसिया जहा भणसु, तुह वल्लहाइ जाय—उच्छूण भक्खणे—चोज्ज ॥ १९ ॥ तप्पत्थणाइ सोहग्गियाण मग्गेसर मुणतो सो, अप्पाण मणेगाइ—सपेसइ उच्छुसगडाइं ॥ २० ॥ जणिया जणणीए सा—अचलस्सो दारय तुम पिच्छ, एक्कवयणेण जेण—महव्वओ एरिसो विहिओ ॥ २१ ॥ सविसाय सा भासइ—किं मइ क-

आ सांभळी देवदत्ताए जवाब आप्यो के हुं कंइ धनमां लोभाती नथी पण गुणोमां लुब्ध छुं ते सघळा गुणो मूलदेवमां रहेला छे १७ मां मातनी के तारा ते प्रिय करता अचळज वधता गुणवाळो छे त्यारे देवदत्ता बोली के एनी परीक्षा करो. १८ बाद तेमणे अचळ पासे दासी मोकली अने तेने जणावण करी के तुं कहे जे के तारी वल्लभाने सेलडी खावानो शोख थयो छे. १९ आ मागणी थतां अचळे पोताने नशीबदारोनो अग्रेसर जाणी सेलडीना गाडां मोकलावी आप्यां २० मां तेने कहेवा लागी के अचळनी उदारता तुं जो के जेणे एक वचनमां आटलुं मोटुं खर्च कर्युं छे २१ देवदत्ता दिलगीरी साथ बोली के हुं शुं हाथणी छुं के जेनी आगळ आवा नगर समारेला अने मळ तथा

रिणी जमेव सुवणेइ, असमारइयाउ इमा—समूलनालाउ लट्ठीओ ॥ २२ ॥ तो जू-
णसु मूलदेव—किं काही सोवि ताव मिल्लामो, पहिया चेमी जाणाविओ य सो जू-
यखलयंमि ॥ २३ ॥ तत्तो तेण कवड्डे—घेत्तूण दसु डुगेण तमज्झ, गहिया दो लट्ठी-
ओ—डुगेण दो अहिनवसरावे —॥ २४ ॥ सेसेण चाउजाय—तिक्खेण छुरेण ताउ
घम्मिऊण, तह गम्मीकयाओ—मूलासु पोइयाओ य ॥ २५ ॥ चाउज्जाएण वासि-
ऊण ठविउ सरावडुगमज्झे, चेमीकहप्पियाओ—काउ सपेसिया तीसे ॥ २६ ॥
जणणीइ दसियाओ—पेहसु विन्नाणअंतर दोण्ह, अकिलेसेण जमखल रिहाउ स-
पेसिया तेण ॥ २७ ॥ अयवेण पुण महतो—अत्थवओ कारिओ, नउण मज्झ,
एक्कावि उच्छुलट्ठी—जहो वजुजइ तहा विहिया ॥ २८ ॥ एगतेणेव गुणे- एसा पे-

माळी पादना सहित साठा मोकनावी दीधा. २२ माटे हवे मूळदेवने कहेवरावो जोइए ते शु करे छे ? ते जुगारीओना अखाडामा हतो, तेथी दासीने त्या मोकनावीने तेने जणाव्यु. २३ त्यारे मूळदेवे दश कोडी लइ तेमाथी बे कोडीना बे साठा लीधा, बे कोडीना बे नवा शरावना लीधा अने बाकीनी छ कोडीनो एक रमाल, वाद तीखा चप्पुथी ते छोली तेनी गंडेरी करी अने तेमा शूळा परोवी. २४ २५ पछी ते गंडेरीने बे शराववा रचे मेळी उपर रुमाल ढाकी दासीना हाथे आपी तेणीने मोकनावी. २६ देवदत्ताए ते माने बतावी कह्यु के बेनी हुशियारीनु अतर जुओ. एणे वगर महेनते खवाइ शकाय तेवी गंडेरी मोकनावी छे. २७ अचले जो के मोटु खरच कर्यु छे, तोपण मने एक पण साठो खावा लागे तेम नथी कर्यु. २८ माटे विचार्यु के देवदत्ता एकाते मूळदेवना गुणो

जेइ मूलदेवस्स, इय सविसाया जणणी- चिंतेउ एव मारद्धा ॥ २९ ॥ को नाम सो उवाओ--जेणे सो निग्गह लहेज्जाहि, अयलाउ जेण नपुणो- पविसेज्जा मज्झ गेहंमि ॥ ३० ॥ अह अन्नवासरे अयलसत्थवाहो जणाविओ तीए, कइमेण गामगमण—फेरंतु एज्जाहि सझाए ॥ ३१ ॥ तेण तहच्चिय विहिए—गमणे तुट्ठाइ देवदत्ताए, गेहंमि मूलदेवो—पवेसिओ जाव अभिरमइ ॥ ३२ ॥ विज्जुझप्पो व्व तओ—आवडिओ झत्ति अयलसत्थाहो, गिहमज्झे य अइगओ—इयरो सेज्जायले लीणो ॥ ३३ ॥ णाओ य तेण, जणिया—गणिया, एहायव्व मज्झ इयेव, सेज्जाए सा पभणइ—निरत्थ किं विणासेसि ॥ ३४ ॥ मज्झचेव विणिस्सइ—णउणो तुह किंपि किं निसूरेसि मारद्धो एहाणविही—अब्भंगुव्वट्टणाईओ ॥ ३५ ॥ कलसप-

नेम जुवे छ, तेथी ते दिलगिर थइ आ रीते चिंतववा लागी. २९ कोइ एवो उपाय छे के जे वडे अचळथी मूलदेव हलको पडे के जेथी ते फरीने मारा घरमां पेसे नहि ३० हवे एक दिवसे अक्काए अचळ सार्थवाहने कहेराव्यु के तारे ग्रामांतरे जवानो ढोंग करी सांजे पाछा वळी आववु ३१ तेणे तेज रीते ग्रामांतरे जवानो ढोंग कर्यो एटले देवदत्ता खुश थइ मूळदेवने घरे बोलावी तेना साथे रमवा लागी ३२ एवामां वीजळीनी झपे अचळ सार्थवाह आवी पहोंचीने घरमां दाखल थयो, एटले मूळदेव पलंग नीचे भराइ गयो ३३ पण तेने अचले जोइ लीधो एटले तेणे गणिकाने कह्यु के मारे आज आ शय्या उपरज न्हावु छे ते बोली के शय्याने फोगटनी का बगाडो छो ? ३४ अचळ बोल्यो के ए मारीज बगडे छे, तारे तेमां शु छे माटे का चिंता करे छे ? बाद तेने चोपडी अंग मसळवा वगेरेथी स्नान करवानु

लोट्टणसमए—पारध्धो चिंतिउं तओ इयरो, ही ही वसणाण वसा—वसणाइं जंओ ज्जनेव ॥ ३६ ॥

कार्थान् प्राप्य न गर्वितो विषयिण कस्यापदोऽस्तगता·—स्त्रीभि कस्य न खण्डित त्रुवि मन·, को नाम राज्ञा प्रिय, क· कालस्य न गोचरांतरगत कोर्थी गतो गौरव—कोवा दुर्जनवागुरासु पतित. क्षेमेण यात. पुमान् (१)

विरुउ व्व सलिलभिन्नो—निगच्छइ जीव ताव अयलेण, अयलग्गकरेण सिरे —गिण्हिय केसेसु सो जणिओ ॥ ३७ ॥ किं ते करेमि इण्हि—जं रूचइ तं करेसु सो जणइ, नियदुच्चरियवसाओ—जमह तुहगोयरे जाओ ॥ ३८ ॥ वयणपउत्ति सो तस्स—सोउं मक्खित्तमाणसो जणइ, ही देवपरिणईए—सुयणावि ज मावइ इंति ॥३९॥

शर कर्यु. ३५ हवे कळश ढोळवाना वखते मूळदेव विचारवा लाग्यो के हाय हाय ! व्यसनोना लीधे आवा संकट थाय छे ३६ (जे माटे कह्यु छे के)

पैसो मळता कोण छकतो नथी ? कया व्यसनीने आपदाओ नथी हती ? स्त्रीओए कोनु मन आ पृथ्वीमा खेंच्यु नथी ? राजाने कोण प्रिय होय ? मोतना हाथे कोण नथी सपडातो ? कयो मागण मान पामे छे ? अने कयो माणस दुर्जननी जाळमा पडी क्षेम कुशळ रहे ? ?

ते पाणीथी भीजायो थको बिटपना माफक त्याथी बाहेर नीकळयो एवामा अचळ मजबूत हाथे तेना माथाना वाळ पकडीने कह्यु के ३७ हवे तने शु करू ते कहे ? मूळदेव बोल्यो के जे तने रुचे ते कर, केमके मारी भूडी चालना योगे हु तारे हाथे सपडायो छु. ३८ तेनी बोलवानी छटा जोइने अचल अचबो पामी बोल्यो के नशीबनो खेल छे सुजनो पण संकटमा पडे

नासियनीसेसतमो—जगचूडामणिपय पवन्नो य, पावइ रवीवि वसणं—गहकल्लोला हि कालवसा ॥ ४० ॥ मज्ज करेज्ज कयाइवि—साहेज्जं जइ वसणपडियस्स, सक्कारिऊण मुक्को—अयलेण मूलदेवो त्ति ॥ ४१ ॥ अपत्तपुव्वनिग्गहकलकलज्जाविद्दवत्तभावेण, विन्नायरूपुरसमुहं—मारद्धो एस अह गंतुं ॥ ४२ ॥ सवलमेत्तेणवि वज्जिओ य पत्तो महाअडवीइ मुहे, वायासहायग किंचि—जाव अवलोयए पहियं ॥ ४३ ॥ लोअजुयगमडक्को—ढक्को जा एइ सद्धडो नाम, जग्गो मग्गपयट्टो—ससवलो तेण तो दिट्ठो ॥ ४४ ॥ एयस्स सवलवलेण—जामि इणिहं न वचणं काहिं मज्झ इमो ते चलिया—परोप्पर जिट्ठियसलासा ॥ ४५ ॥ पत्तो दिणपहरतिगे—निग्गामपहाइ तीइ अडवीए, कत्थवि सजलपदेसो—विस्साम काउ मारद्धा ॥ ४६ ॥ नीहारिऊण

के ३९ जुवो सघळा अधकारने नशाडनार अने जगतनो चूडामणि सूर्य पण काळना योगे डनुथी कष्ट पामे छे ४० एम कहीने तेणे कह्यु के हे भला आदमी, हु जो कोइ वेळा कष्टमा पडु तो तु मने मदद करजे, एम बोली तेणे तेने सत्कार आपी जवा दीधो ४१ आ नवासवा निग्रह अने कनकनी शरमना लीधे मूलदेव विनखो पडी वेणातट नगर तरफ रवाने थयो पण वगर जाते ते मोटी अटवीना पासे आवी चढयो, तेथी ते रस्ते वातोवडे टेको आपनार कोइ वटेमार्गुनी राह जोवा लाग्यो ४२ ४३ एवामा लोजरूप सर्पथी डशायलो सद्धडो नामे जाट जातु लइने रस्ते डोडतो आवतो तेणे दीठो ४४ मूळदेवे विचार्यु के एना आवताना लीधे हवे अटवीमा चालता वाधो आवनार नथी ए काइ मने ठगी नहि देशे, एम धारी तेओ परस्पर वातो करता चालवा माड्या ४५ ते गाम अने समक विनानी अटवीमा त्रीजे पहोरे ते ओने पाणीवाळु स्थळ मळयु, त्या तेओए वीसामो कर्यो ४६ हवे ते ठगे रसचपाणी करीने दनपुडमा राधेल साथवो

वइयाइ—सत्तुया तेण पत्तपुम्नियाए, आवोम्निय सलिलेण—भुत्ता एगागिणा चेव.
॥ ४७ ॥ वायामेत्तेण पि य—इयरो न निमंतिओ समीवेवि, वट्टंतो निट्ठुरमाणसे-
ण ही किविणचरियाइं ॥ ४८ ॥ वित्थरिय मिण नूणं—एयस्स णिमतणं न तेण
कय, कल्ले दाहिइ इय चिंतिऊण तेणेव सह चलिओ ॥ ४९ ॥ एवं बीएवि दिहो
—न तेण सन्नासिओ मणागपि, तो पत्ते तइयदिणे—ते अमवि मइत्थिया दोवि
॥ ५० ॥ पत्ते वसिमसमीवे—आसासपायणेण मम एसो, दूर मुवयारकारि त्ति—चिंति-
उ मूलदेवेण —॥ ५१ ॥ जाणिओ जइ पयट्टसु—नियकज्जे सन्नलाहि म जइया, स-
पत्तरज्ज मेज्जसु—तइया ज देमि ते गाम ॥ ५२ ॥ विणपहरडुगे गाम—समागओ,
तत्थ भिक्खणट्ठाए, करकलियपत्तपुमओ—अकिलिट्ठमणो पविट्ठो सो ॥ ५३ ॥ कुम्मा-

पाणीमा पलाळीने एकले खावा माड्यो. ४७ मूलदेव पासे बेठेलो छता ते कठोर मनवाळाए तेने वचन मात्रथी पण नि-
मन्त्रित न कर्यो. कृपणोना आचारने धिक्कार छे ' ४८ मूळदेवे धार्युं के ए निमत्रणा करता भूली गयो लागे छे, तेथी ते
णे ते नथी करी, तो खेर, काले आपशे एम धारी ते तेना साथे चालतो थयो ४९ एम बीजे दिवसे पण तेणे तेने ल-
गारे न कह्युं. हवे त्रीजा दिने ते बन्ने अटवी उतर्या ५० वस्ती पासे आवता, मूळदेवे विचार्युं के एणे बीजुं कइ नहि
तो मने आशामा राखीने खेच्यो ए पण उपकार कर्योज छे तेथी तेणे कह्युं के—५१ हे भद्र, हवे जले तु तारे कामे
जा, पण ज्यारे मने राज्य पामेलो साभळ त्यारे मारी पासे आवजे के जेथी हु तने एक गाम आपीश. ५२ बपोर थता
मूळदेव गाम पासे आव्यो. त्या भीख मागवा माटे ते हाथमा पानपुमो लइने शात मनथी ते गाममा पेठो. ५३ तेने फक्त

साहि चिय केवलेहि लद्धेहि पूरिओ पुरुओ, चलिओ तलागतीरे — अच्चतम- णुस्सुओ सणियं ॥ ५४ ॥ एत्थंतरंमि मासोववासतववसविसोसियसरीरो, उज्जा- णाओ एंतो—गामाभिमुहो मुणी एगो—॥ ५५ ॥ पारणगकए दिट्ठो—अणेण पप्फुल्ल- लोयणमणेण, तो चिंतिउं पयट्टो—अव्वो मे पुण्णपरिणामो ॥ ५६ ॥ चिंतामणीवि लब्भइ—लब्भइ कइयावि कप्परुक्खोवि, भोयणसमए एसो—न लब्भए भागहीणेहिं ॥ ५७ ॥ इह जं जंमि खणे संपज्जई दाउं मइमहग्घं तं, ता कुम्मासच्चिय मज्झ नो अन्न संपयं दाणं ॥ ५८ ॥ अइबहलपुलयकलिओ—हरिसंसुजलल्लोयणजुगल्लो, प- जणइ भयवं गेण्हसु—मम करुणं काउ कुम्मासे ॥ ५९ ॥ मुणिणावि दव्वखित्ता- इएहिं परियाणिऊण संसुद्धिं, पज्जत्त ते पत्ते—गहिया महियाभिहाणेण ॥ ६० ॥

नाखेला अडदज मळ्या ते वडे पानपुडो भरीने ते उतावळो नहि थता धीमेथी तळावना किनारा तरफ चाल्यो ५४ एवामां मासखमण तपथी सूकावेला शरीरवाळो एक मुनि उद्यानथी गाम तरफ पारणा माटे आवतो हतो तेने मूळदेवे प्रफुल्लित आंखो अने मनवडे जोइने चिंतव्युं के मारा पुण्य मोटां छे ' ५५–५६ जे माटे चिंतामणि तथा कल्पवृक्ष हजु मळी शके पण भोजन वेळाए आवा मुनि भाग्यहीनोने नहि मळे ५७ वळी जे वखते जे वस्तु दइ शकाय एम होय ते अमूल्य छे तो मारे आ अडदज देवा जोइए बीजुं कइ दान मारी पासे देवानुं छे नहि. ५८ एम विचारी ते भारे रोमांचित थइ हर्षना आंसुओथी बे नेत्रो भींजवी बोल्यो के हे भगवन् मारापर करुणा करी आ अडद तमे ल्यो. ५९ पूजनीय ना- मवाळा मुनिए पण द्रव्य क्षेत्रादिकथी ते शुद्ध जाणीने जोइये तेटला पात्रमां लीधा. ६० मूळदेव खुश थइने बोल्यो के

धन्नाण खु नराणं—कुम्मासा हुंति साहुपारणाए, इय जणइ मूलदेवो—जा परितुट्ठो तओ गयणे—॥ ६१ ॥ मुणिजत्तदेवयाए—मग्ग वर पत्ताणिओ वरेइ तओ, गणिय च देवदत्त—दतिसहस्स च रज्ज च—॥ ६२ ॥ कुम्मासेहिं अवसेसएहिं विहियं च जोयणं तेण, अमयमयजोयणेण व—वाढ सपाविओ तित्ति ॥ ६३ ॥ वेन्नायरूवरनयर—पओसकालंमि पाविओ तत्थ, देसियसहाइ सुत्तो—पज्जायसमयंमि पासेइ —॥ ६४ ॥ पडिपुन्नचदमन्न—मइधवलपहापहासियदिसोह, पिज्जंत मप्पणा देसिओवि त पेच्छए अन्नो ॥ ६५ ॥ पडिबुद्धा ते जुगव—हलवोल उट्ठिओ तओ काउ, अइमदभागधेओ—तेसि सो देसियाण पुरो—॥ ६६ ॥ जा पन्नवेइ सुविणयफलं च पुच्छेइ ताव एक्केण, तुज्झ त्ति वाहरिय ॥ ६७ ॥ पत्तो य वीयदिवसे—गाइज्जघयगुलसमग्गमरूयलाभो

साधुना पारणामा अडदो पण भाग्यशाळी जनोज दइ शके छे. एवामा आकाशमा रहेल मुनिभक्त देवी बोली के हे मूलदेव, वर माग ते सांभळी तेणे देवदत्ता गणिका, हजार हाथी, अने राज्य माग्यु. ६१—६२ हवे वाकी रहेला अडदोथी तेणे भोजन कर्यु, अने जाणे तेणे अमृतनु भोजन कर्यु होय तेम ते तृप्ति पाम्यो ६३ ते सांजना वखते वेणातट नगरमा आव्यो एटले देशिक सभा अर्थात् वटेमार्गुओनी धर्मशाळामा सूतो. हवे प्रभातना समये तेणे अतिशय धोळी प्रभाथी दिशाओने प्रकाशती करतो पूर्ण चद्र पोते पी गयो होय एम स्वप्नामा जोयु, अने बीजा एक वटेमार्गुए पण तेमज जोयुं. ६४—६५ तेओ बे समकाळे जागी उठ्या. तेवामा अतिमद भाग्यवाळो वटेमार्गु बीजा वटेमार्गुओना आगळ गरबड करवा मांडीने ते वात कहेवा लाग्यो अने ते स्वप्ननु शु फळ थशे ते पुछवा लाग्यो एटले एक जणे कह्यु के तने घी गोळ वाळो लाडु मळशे. ६६—६७ बाद बीजा दिवसे कोइ घरपर छाजु नखातां तेना धणीए आपेलो ते-

तमि किंचिवि गिहमि, गिहपहुणा निद्दिठो–संपत्तो मरूओ तेण ॥ ६८ ॥ अइनि-उणत्तमणमइणाउ—चिंतिय ताव मूलदेवेण, एत्तियफलो म एसो–सुविणो, अवियाणगा एए ॥ ६९ ॥ अह उग्गयमि रविमंडलंमि काउ पजायकिच्चाइ, कुसुमजरियजली सो–पत्तो सुविणन्नुयसयासे ॥ ७० ॥ परिपूजियतच्चरणो–काउण पयाहिण पणयमजली, बद्धजली निवेएइ–चदपाए सुविणयमि ॥ ७१ ॥ तो सुविणपाढएणं–रज्जफल निच्छिऊण त सुविण, लायणामयपुसा–कन्न परिणाविओ पढम ॥ ७२ ॥ एसो ते रज्जफलो–सत्तदिणब्भतरे धुव सुविणो, एव ति मउलियजलिपुमेण पडिवत्त मेएण ॥ ७३ ॥ पत्तो कमेण विन्नायरूमि परिचिंतिय तओ तेण, अच्चतनिद्धणो ह चमामि कह नयरमज्झमि ॥७४॥ तो रयणीए ईसरगिहमि एगमि खणियखत्तो सो, आ-

तेज ञारु ते वेरमारगुन भय्यो ६८ हवे मूळदेव अति निपुण बुद्धिवाळो होवाथी चिंतववा लाग्यो के ए स्वप्न एटलाज फळवाळो न होवो जाइए एओ वेसवरा लागे छे. ६९ बाद सूर्य उगता प्रभातकृत्य करी फुलथी अंजलि भरीने स्वप्न जाणनार पासे ते गयो ७० ते तेना पग पूजी प्रदक्षिणा दइ माथु नमावी अंजली जोडी कहेवा लाग्यो के मे स्वप्नमा चंद्रने पीधो एम जोयु छे ७१ त्यारे स्वप्नपाठके ते स्वप्नने राज्य फळवाळु जाणीने पहेलां तेने पोतानी लावण्यरूप अमृतथी परिपूर्ण कन्या परणावी. बाद कह्यु के आ स्वप्न तने सात दिनना अंदर राज्य आपशे. ते वात मूळदेवे माथी अंजळिए करीने राखी. ७२ ७३ ते हवे बेणातटमां आव्यो. त्यां तेणे चिंतव्यु के हु आवो अति निर्धन थइ नगरमा शी रीते जमु ७४ तेथी रात पडतां तेणे एक पैसादारने घेर खातर पाडवा मांड्यु, तेवामां पहेरेगीरोए तेने पकड्यो,

रक्खिएहिं गहिओ—वज्झो य निओ य करणंमि ॥ ७५ ॥ चोरस्स वहो हंनो त्ति —नीइसत्थ सरतओ मच्चो, तं वज्क माणवेई—निज्जइ जा वज्झभूमीए— ॥ ७६ ॥ ता चिंतेइ किमेय—सव्वं पुव्वुत्त मलियग होही, तस्से दयागयपोढपुण्णवसओ पुरे तत्तो—॥ ७७ ॥ उग्गाढसूलवियणो विहुरसरीरो अपुत्तओ मरइ, नरनाहो दिव्वाइ —अहिवासिज्जति तो पच ॥ ७८ ॥ तंवेरमो तुरगो—छत्र चामरजुग च तह कलसो, तो देवयाउ लहु ओयरति एएसु रज्जस्स ॥ ७९ ॥ मग्गिज्जइ नररयण—जोग्गं रज्जस्स चच्चराईसु, दिव्वेहिं तेहिं नयरीइ सव्वओ हिंडमाणेहिं — ॥ ८० ॥ दिट्ठो य खरारूढो—छित्तरछत्रो सरावमालगलो, रत्तंदणकयराओ—मसिमुद्दयमुद्दियसरीरो— ॥ ८१ ॥ समुह मेतो सो मूलदेवतेणो तओ गइट्ठेण, पारद्धा गलगज्जी—हएण हे-

अने बांधीने दरबारमां आण्यो. ७५ त्यां अमात्ये हुकम कर्या के नीतिशास्त्रमां कहेलु छे के चोरने मारी नाखवो एज दंड छे, माटे एने मारी नाखो तेथी तेओ तेने वधभूमिमां लइ जवा लाग्या ७६ मूळदेव विचारमां पड्यो के पूर्वे बनेला सघला बनाव शुं जूठा पडशे ? एवामां तेना मोटा पुण्य उदयमां आववाना लीधे ते नगरमां ते वखते त्यांनो राजा आकरा शूळनी वेदनाथी विधुर थइने अपुत्रिओ मरण पाम्यो, एटले (नवो राजा मेळववा माटे) पांच दिव्य तैयार करवामां आव्या. ७७ ७८ पांच दिव्य ते ए के हाथी, घोडो, छत्र, चामर अने कळश तेमने अधिवासित कर्या एटले झट तेमां राज्यनी देवताओ दाखल थइ. ७९ ते दिव्यो आखी नगरीमां फरीने चोक चोरामांथी राज्य योग्य नरने शोधे छे. ८० ते दिव्योए गधे-डापर चढेला छीतळाना छत्रवाळा सरावलानी माळाने गळामां लटकावनार, राता रोगाणथी रंगेलो, मसीथी चीतरेलो, एवो मूळदेव चोर सामे आवतो जोयो. एटले हाथीए त्यां गर्जना करी, अने घोडाए मोटो ख्होंखारो कर्यो. ८१

सारो गरुओ ॥ ७२ ॥ घेत्तूण करी कलस—अहिसिंचिय नेइ निययखधम्मि, ढलियाउ चामराओ—छत्त उवरि ट्ठिय झत्ति ॥ ७३ ॥ पूरियसयलनहगणमग्ग ताहे पवाइय तूर, अइमुहलो जयसद्दो—पउजिओ वदिविंदेहि ॥ ७४ ॥ पत्तो रायसहाए—मुत्तामणिमहिए चउक्कम्मि, सीहासणोवरिगओ—पणओ सामतचक्केण ॥ ७५ ॥ जाओ महानरवई—पयावपरिजूयवेरिनरनाहो, सो रज्ज रजियसुयणमाणसो माणइ जहिच्छ ॥ ७६ ॥ जाओ जणे पवाओ—जह इमिणा चदमडल सुमिणे, पीय तस्स पसाएण—पाविय एरिस रज्ज ॥ ७७ ॥ सुणिय च तेण देसियनरेण कि एरिस नमे जाय, नरनाहत्त वीणणदोसाउ जणेण सो भणिओ ॥७८॥ एत्तो ज मन्न मेव—सुमिण लब्भामि त रुहिस्सामि, निउणस्स कस्सई जेण—होज्ज इय रज्जसिद्धी ॥७९॥

७२ बाद हाथीए कलश उपाडी तेनापर अभिषेक करी तेने पोताना खाधपर लीधो एटले चामरो पोतानी मेळे उपडी तेनापर ढळवा लाग्या अने छत्र जमीने छत्र तेना उपर जइने थभायु. ७३ आ वखते आखा आकाशने गजावता वाजाओ वागता थया अने भाट चारणो जय जयनो भारे घोष करवा लाग्या. ७४ हवे ते राजसभामा आवी मोती माणेकथी मढेला चोकमा सिंहासनपर आवी बेठो एटले सरदारोए आवी तेने सलाम भरी. ७५ ते महाराजा थइने पोताना प्रतापथी दुश्मन राजाओने हरावता लाग्यो अने सुजनजनोना मन राजी करी ते इच्छा प्रमाणे राज्य भोगववा लाग्यो ७६ बाद लोकोमा वात फेलाइ के एणे स्वप्नमा चद्रमडळ पीधु तेना पसाये एने आवु राज्य मळ्यु. ८७ ते वात पेहेला बेटमारुए सांभळी, एटले ते कहेवा लाग्यो के त्यारे मने एवु राजापणु केम न मळ्यु ? लोकोए तेने कह्यु के तें स्वप्नने लायु न राखता जयाहु पाम्यु तेथी तेम ज थयु. ७८ ते चिंतववा लाग्यो के हवे जो एवु बीजु स्वप्न हु पामीश तो

दहितक्कपत्तरत्नोयणपरायणो सोविरो जहिन्नाए, सुविण मग्गतो सो—किलिस्सिओ काल मइवहुय ॥ ए० ॥ जह तस्स एयसुविणयलान्नो अइउल्लहो तहा नरं—मणुयत्त मणुयाण—अपारससारनीरहरे ॥ ए१ ॥ एसो सेसकहाणयलेसो पत्थावमागओ जेण, तेण नणिजइ सो अन्नया उ चितेइ नरनाहो ॥ ए२ ॥ लच्दं रज्ज मयमत्ताण वरवारणाण य सहस्सो, एगित्थ देवदत्ता—ण अत्थि तो णूण मान्नाइ ॥ ए३ ॥

ते कोइ निपुणनेज ते कहीश के जेथी आवी राज्यऋद्धि मळशे. ८ए एथी ते दहीं छासनाळु नोजन करी यथेच्छपणे सूतो रही स्वप्ननी राह जोतो घणा वखत लगी हेरान थवा लाग्यो. ए० हवे जेम तेने एवु स्वप्न मळवुं अति दुर्लभ छे तेम अ॰ अपार ससार समुद्रमां मनुष्य जन्म जतुं रहु तो फरीने मळवु दुर्लभ छे. ए१ हवे इहा प्रस्ताव होवाथी कथानो वाकीनो थोमो नाग छे ते कहीए छीए के ते मूळदेव राजा एकवेळा चिंतवा लाग्यो के मने राज्य मळ्यु, मदफरता हजार हाथी मळ्या, पण एक इहा देवदत्ता नथी तेथी ते मने उणु लागे छे. ए२ ए३

यत.—नेहलिनिग्ग मेल्लइ निक्कारण रसी-वसणसएवि अमूढइ विहवि अणुल्लसी, सज्जणि सरलसहावइ सूहवि सोमथिरि—माणुससंगमि सग्गु कि सग्गह सिगुसिरि (१)

जे माटे कह्यु छे के स्नेहमा लागीने जे तेने मेल्लेज नहि, विना कारणे प्रीति राखे, सेंकमो कष्ट पमता मुझाय नहि, धनमा लुब्ध बने नहि, सरल स्वनाव राखे, सारी देखावाळो होय, चद्र जेवो शीतळ होय, एवा सज्जन माणसनी सोबतमा स्वर्ग छे के पहाममी टोचपर स्वर्ग छे? १

उज्जेणिसामिणा दाणमाणगहिएण विहियपणएण, अच्चत्थिएण वहुहा—समप्पिया देवदत्ता से ॥ ૯૪ ॥ विसुय सद्धरूजट्टेण—मूलदेवो समज्जिणियरज्जो, विणायरूमि नयरे—समागओ तत्थ लहुचेव ॥ ૯૫ ॥ दिट्ठो राया, दिणो पहाणगामो विसज्जिओ तत्तो, मह नयणगोयरे जह—न एहि तह कुणसु इय भणिओ ॥ ૯૬ ॥ अह अन्नया कयाइ—उज्जेणीओ धणज्जणनिमित्त, देसतर पवसो—अयलो वहुलोयपरियओ ॥ ૯૭ ॥ तत्थो वज्जियवहुविहवन्नरियसगडो य दिव्वजोएण, विन्नायडमि पत्तो—सुकु पाडेउं मारद्धो ॥ ૯૮ ॥ मंजिट्ठाइकयाणतरेसु गोवियमहग्घवहुरूवो, णाओ सुकियलोएण—दंसिओ नरवइस्स तओ ॥૯૯॥ तो तेण सत्तमुव्वन्नलोयणेण पलोइओ अयलो, कह गत्थ सत्थवाहो—अव्वो अच्चब्भुय एय ॥ १०० ॥

बाद उज्जेणीना राजाने दानमानथी वश कर्या एटले ते प्रीति करवा लाग्यो एटले मूळदेव अतिशय प्रार्थना कर्याथी तेणे देवदत्ता मोकलावी आपी. ૯૪ आणी मेर सद्धरुजाटे सांभळ्युं के मूळदेव राज्य पाम्यो छे एटले ते उत्पट वेणातट नगरमां आवी पहोच्यो ૯૫ तेणे राजा जोयो एटले राजाए तेने मोटु गाम आपी रवाने कर्यो अने कह्यु के फरीने मारी नजरे तु आवे नहि तेम करजे ૯૬ हवे कोइ एक वेळाए अचळ सार्थवाह धन उपार्जवा खातर वहु परिवार साथे लइने उज्जेणीथी देशांतर नीकळी पड्यो छे ૯૭ त्या घणु धन कमावी गाभा जरी दैवयोगे वेणातटमा आव्यो त्या तेणे जकात वचाववानी तजवीज करी ૯૮ तेणे मोंघी चीजो मजीठ वगेरे करियाणामा छुपावी ते वातनी दाणिओने खबर पडता तेओए तेने पकडीने राजा पासे खडो कर्यो. ૯૯ त्यारे राजाए सभ्रम जरेली आंखे तेने जोइ विचार्यु के आ तो अचवानी वात लागे छे के इहा आ सार्थवाह ते क्याथी आवी पड्यो छे? १००

परियाणेसि महायस—कोह पमिज्ञणइ देव केण तुमं, नो नज्जसि सरयससकरतकि-त्तीभरियभवणो ॥ १०१ ॥ साहियनियवुत्तो—नरनाहो डुक्कर करेऊण, सक्कार मस्स समए—त तुट्ठमण विसजेइ ॥ १०२ ॥ पत्तो उज्जेणीए—अयलो मिलिओ य बंधवजणस्स, कहिया य मूलदेवेण जा कया तस्स पमिवत्ती ॥ १०३ अह विन्ना-यरुनयरे—चोरेणे गेण चउरचरिएण, पइदिवस ईसरमदिरेसु पामिज्जए खत्त ॥ १०४ ॥ दक्खोविय आरक्खियलोओ पयओवि त न लक्खेइ, नरवइणो तेण निवे-इय च नो देव दीसइ सो ॥ १०५ ॥ णूण मदिस्सीकरण—तेण त्रिहिय सुरो व खयरो वा, सो होज्ज अन्नहा कह—केणावि कहिपि नो दिट्ठो ॥ १०६ ॥ तो नी-लपमावरणो—पयंनअसिदमडियकरग्गो, सयमेव मूलदेवो—पढमपवेसे विणिक्खंतो

राजाए तेने कह्यु के हे महायश, हु कोण छु ते जाणे छे ? ते बोल्यो के हे देव, शरद्ऋतुना चद्र जेवी कीर्तिथी जगतने भरनार तमोने कोण नहि ओळखे ? १०१ रद राजाए तेने पोतानो वृत्तात कह्यो तेनो खूब सत्कार करी अवसरे तेने खुश करी रवाने कर्यो. १०२ तेणे उज्जेणीमा आवी बधुजनने मळी मूळदेवे तेनो जे सत्कार कर्यो ते तेमने सभळाव्यो १०३ हवे बेणातटनगरमा एक चतुर चोर दररोज पैसदारोना घरमा खातर पाडतो १०४ तेने घणा हुशियार चोकी-दारो सावध रहेता पण जोइ शक्या नहि एटले तेमणे राजाने चेतव्यु के हे देव, ते नजरमाज नथी चडतो १०५ राजाए विचार्यु के खरेखर तेणे अदृशीकरण करेलु छे, या तो कोइ देव के विद्याधर ते होवो जोइए, नहि तो कोइने पण ते नजरे केम नहि आवे ? १०६ वाद ते पातेज अधार पछोडो ओढी, हाथमा तीखी तलवार लइ

॥ १०७ ॥ देवउलपवासहासुन्नगेहउज्जाणमाइठाणेसु, उवलद्धुं पारद्धो—बहुएहि सो उवाएहि ॥ १०८ ॥ अह एगाइ पवाए—रयणीए मज्झभागसमयंमि, निब्भरतिमिरभरंसा—निरूद्धदिट्ठिप्पयारंमि— ॥ १०९ ॥ सुत्तंमि सहालोए—कइयववसओ य मूलदेवो वि, तत्थेव सपयट्टो—सोउं अह आगओ तत्थ ॥ ११० ॥ मंडियनामा चोरो—सणियं उट्ठाविओ य सो तेण, भणिओ य जह को तं—सो भणइ अणाहपहिओ ह ॥ १११ ॥ म अणुगच्छसु जेण—सिद्धी ते होइ वंछियत्थाण, आम त्ति भणिय लग्गो—सो राया तस्स मग्गेण ॥ ११२ ॥ कत्थइ ईसरगेहे—खणिय खत्तं विणिग्गओ तत्थ, अइपउरो घरसारो—दिन्नो रन्नो य खंधमि ॥ ११३ ॥ जिण्णुज्जाणब्भंतरदेउलमढमज्झभूमिहरयंमि, नीओ य तत्थ दिट्ठा—तब्भगिणी रूवरयणखाणी ॥ ११४ ॥ सा मंडिएण भणिया—सोय चलणाण कुणसु एयस्स, कूवसमी-

पहेलेज पहोरे तेने शोधवा नीकळी पड्यो १०७ ते तेने देवळ, परबा, सभा, शून्य घर अने उद्यान वगेरे स्थळे अनेक उपायो वडे शोधवा लाग्यो १०८ हवे मध्यरातना समये सख्त अंधाराना लीधे आंखेथी कशुं नहि देखातुं त्यारे एक परबामां मुसाफर लोको सुतेला हता कपट करीने मूलदेव पण सुवा लाग्यो एवामां त्यां ते चोर आव्यो १०९ ११० ते मंडित नामे चोर हतो तेणे हळवे रही राजाने जगाड्यो कह्युं के भला आदमी, तुं कोण छे ? राजाए जवाब दीधो के हुं रांक वटेमार्गु छुं १११ चोरे कह्युं के तुं मारी पाछळ चाल के तने वांछित अर्थ मळशे राजा हा पाडीने तेना पाछळ लाग्यो ११२ ते चोरे कोइक तालेवरना घरे खातर पाडयुं एटले त्यां खूब धन मळ्युं ते राजाना कांधे आप्युं. ११३ बाद ते तेने जूना उद्यानना वच्चे रहेला देवलना मठनी वच्चेना भोंयरामां लइ गयो. त्यां राजाए तेनी रूपनी खाण बेहेन जोइ ११४ मंडित चोरे बेनने कह्युं के एना पग पखाळ एटले तेणी तने कुवा पासे लइ राखी पग पकडवा

ये सा तस्स—जाविन फुसइ जा चरणे ॥ ११५ ॥ फसाणुमाणजाणियनिवचरणा पयण मागया तम्मि, ता जाणावइ तं तह—जह सो तुरियं विणिक्खतो ॥ ११६ ॥ जो जण अन्नो सो पायसोयखजमेण तत्थ कूवम्मि, अम्मतगहीरतले—खिप्पइ तीए गयदयाए ॥ ११७ ॥ कोलाहले कए एस जाइ इह निग्गओ ममाहितो, तो सो खग्गसहाओ—अणुलग्गो मग्गओ तस्स ॥ ११८ ॥ नाओ य मूलदेवेण—एस जहा एइ तुरियपयचारो, तो नयरच्चरसिवतरम्मि—परिसठिओ लीओ ॥ ११९ ॥ रोसावेसलमाओ—खग्गेण सिव विहाम्मिय कयत्थं, अप्पाण मन्नतो—स नियतो पिठओ झत्ति ॥ १२० ॥ गयखधम्मि विलग्गो—बीयदिणे जा पुरे ल्लमइ राया, ता कवडविहियपट्टगसज्झयतणू तओ तेणो—॥ १२१ ॥ दिठो रन्ना कथाइ सेवणं चच्चरे कुणेमाणो, वि-

लागी. ११५ तेना सुकुमाळ पगने फरस्याथी तेणीए जाणी लीधु के आ तो राजाना पग छे एटले तेणीए तेनापर मोहित थइ तेने एवु जणाव्यु के ते त्याथी जलदी नासवा मांडयो. बाकी बीजा कोइ होत तो तेने ते दयाहीन स्त्री पग पखाळवाना मिषे अतिऊंडा कूवामा धकेली आपती. ११६—११७ पाछळथी तेणीए बूमा पाडी के आ तो मारी पासेथी नाशीने चाल्यो जाय छे त्यारे ते चोर तरवार लइ तेना पाछळ लाग्यो ११८ ते दोड्यो आवतो हतो तने मूळदेवे जाणी लीधो एटले ते नगरना चोराम स्थापेला शिवलिंगना नीचे वीकना लीधे जराइ गयो. तेवामा ते चोर गुस्साना जोरथी तरवारवडे शिवन फोडी पोताने कृतार्थ मानीने झट पाछो वळ्यो. ११९—१२० बीजा दिने राजा हाथीपर चडी नगरमां फरवा लाग्यो के तेणे कपडथी पाटा बांधीने शरीरने ढांकी राखनार ते चोरने चोतरापर कथा सीवता जोयो एटले तरत ओळखी करीने तेने पोताना घरे तेडी आण्यो. १२१ १२२ पछी राते वातेली वात कही एटले चना मन मळ्यां. बाद अति

ञाओ तक्खणमेव–तो य जवण लहु नीओ ॥ १२२ ॥ निसिजवहारो पयमीकओ य मित्तियाइ दोण्हवि भणाइ, छविओ पयमि अइनिउणबुद्धिणा मूलदेवेण ॥१२३॥ जणिओ जइाणि मम देहि–तेण दिन्ना सगउरव तस्स, एव वच्चइ कालो–तीइ समं विसयसत्तस्स ॥ १२४ ॥ निन्नायजवणसारेण–राइणा तेण तेणु वाएण, सपाणिय-निस्सासो–कओ य उवजुत्तसव्वस्सो ॥ १२५ ॥ सरिउ पुव्ववराहे–तहाविह पाविउ ब्रस किंचि, सूलासिरमि आरोविऊण पचत्तण नीओ ॥ १२६ ॥ एत्य विसेसोवणओ –एसो दसिज्जए जहा राया, तह एस धम्मियजणो–जह सो चोरो तहय देहो ॥ १२७ ॥ जह तस्स धणुवओगो–विहिओ विविहेहि तेणु वार्एहि, तह देहाउ इमाओ–कज्जो सामत्यउवओगो ॥ १२८ ॥ जह सो तेणो तेण–धणरहिओ एस इइ मुणेऊण, आरोविय सूलाए–पुव्विल्लवराहदोसेण—॥ १२९ ॥ नीओ जीविय-

निपुण बुद्धिवाळा मूळदेवे तेने कोटक हुदा कराग स्याप्यो १२३ हवे राजाए तेने कह्यु के तारी बेन तु मने आप, एटले तेणे मान साथे ते तेने परणावी एटले तेणीना साथे मोज करतो रही राजा वखत पसार करवा लाग्यो. १२४ राजाने तेनी मालमिलकतनी खबर होवाथी तेणे ते ते उपायोथी तेने विश्वासमां लइने तेनी तमाम मिल्कत पोताना कबजे करी. १२५ बाद राजाए प्रथमना अपराध याद करी कोइ छल पामीने तेने शूळीपर चमावी मरावी नाख्यो १२६ इहां विशेष उपनय ओ बतावतानो छे के जेम राजा तेम इहां धार्मि जीव जाणवो अने जेम ते चोर तेम आ शरीर समजवु. १२७ राजाए जेम ते चोरनु विविध उपायोथी लइ लीधु तेम आ शरीरना बळनो उपयोग लेता रहेवु. १२८ हवे ते चोर धनरहित थयो छे एम जाणी राजाए जेम तेने पूर्वना अपराधना कारणे शूळीपर चमावी मरावी नाख्यो १२९ तेम आ देहने पण

पज्जंत—मेस देहोवि झीणसामत्थो, मूलासमाणअणसणविहिणा अंतंमि मोत्तव्वो ॥ १३० ॥ इति

ज्यारें बळ घटी जाय त्यारे शूळी समान अणसणनी विधियी अंते छोडी देवु. १३०

(आ कथामा त्रण प्रस्ताविक श्लोको छे ते सख्यामा साथे लीधा होय तो १३३ गाथाओ थाय छे.)

अथ गाथाक्षरार्थ

स्वप्ने इति द्वारपरामर्श —चंद्रग्रसने स्वप्ने इव चंद्रपानलक्षणे सति मंडक-राज्ये उत्करूपे सपन्ने द्वयोर्देशिकमूलदेवयोः,—कुत इत्याह—वीणणओ त्ति स्वप्न-फलव्यजनात् कार्पटिकफलस्वप्नपाठककृतात् ततो देशिकेन ज्ञातव्यंजनप्रस्तुतस्वप्ने राज्यफलेववुद्धेनुताप. पश्चात्ताप. कृत, सुविणे इति तत. पुनरपि प्रस्तुतस्वप्नला-भाय स्वप्ने शयने प्रक्राते सति तल्लाभसम प्रस्तुतस्वप्नलाभसदृश—खुरवधारणे—म-नुजत्व प्रस्तुतमिति

हवे सग्रह गाथानो अक्षरार्थ कहे छे.

स्वप्नमा एटले चद्रपानरूप स्वप्न आवता देशिक (कटेमार्गु) अने मुळदेवने ए बन्नेने पूर्व बताव्या प्रमाणे लाभ अने राज्य मळ्यां शाथी एम थयु ते कहे छे—स्वप्नु फळ प्रकाश करवाथी अर्थात् कापडीओ कहेला अने स्वप्न पाठके कहेला तेना फळ प्रमाणे तेम बन्यु त्यारे कटेमार्गुओ आ स्वप्नने शी रीते प्रकाश्यु ते जाणीने तेनाथी राज्यफळ मळे ते समजी पश्चाताप कर्यो. बाद फरीने तेवु स्वप्न मेळववा तेणे शयन करवा माड्यु तेमां तेने ते स्वप्न मळे तेना जेवुं ज आ मनुष्यपणु छे.

अथ सप्तमदृष्टांतसंग्रहगाथा

चक्केणवि कण्णाहरण—अफिट्ठियमत्थिगहचक्कनालाहे, अन्नत्थ णट्ठतच्छेदणो-
वमो मणुयलम्भो त्ति ॥ १२ ॥

हवे सातमा दृष्टांतनी संग्रहगाथा कहे छे

चक्रवेधवडे कन्या हरता अफग आवे चक्रनाळ नीचे रहीने लक्ष्यनु ग्रहण कर्यु (तेणे राधावेध कर्यो) पण बीजाओना बाण अन्य बाजु गया माटे ओ पुतळीनी आख छेदवा सरखु मनुष्यपणु छे १२

टीका

इंदपुरे इव रम्मे—इंदपुरवरंमि आसि नरनाहो, नामेण इंददत्तो—इंदो इव विबुहमहणिज्जो ॥ १ ॥ सिरिमालिपमुहपुत्ता—बावीस मणम्भाचगरूवधरा, बावीसाए देवीण—मत्तया तस्सय अहेसि ॥ २ ॥ एगमिय पत्थावे—अमच्चधूया रईव्व पचक्खा, दिट्ठा तेण—कीलंती विविहकीलाहि ॥ ३ ॥ ता पुच्छिओ परियणो—कस्सेसा तेण जम्पिय देव, मंतिसुया अह रण्णा—तदुवरिसजायरागेण—॥ ४ ॥ विवि-

टीका.

इन्द्रपुरी जेवा रम्य इंद्रपुरनगरमा इन्द्र माफक विबुध लोकोने पूजनीय इन्द्रदत्त नामे राजा हतो. १ तेनी बावीस राणीओना श्रीमालि वगेरे कामदेव जेवा रूपवंत बावीश पुत्रो हता २ ते राजाए एकवेळा पोताना घेर आवेली प्रत्यक्ष रति जेवी अमात्यनी पुत्री अनेक रमतोथी रमती जोइ ३ तेणे परिजनने पूछ्यु के आ कोननी पुत्री छे ? तेमणे कह्यु के हजूर, ओ आपणा मंत्रिनी पुत्री छे. हवे राजाओ तेनापर मोहित थइने मंत्रि पासेथी अनेक प्रकारे मागणी करी पोते

हपयारेहि मग्गिऊण मंति सय समुव्वूढा, परिणयणाणंतरमवि—खित्ता अंतेउरे सा ऊ ॥ ५ ॥ अन्नन्नयवररामापसंगवासंगओ य नरवइणा, विस्सुमरिया चिरेणय—दद्ठु ओलोयणगयं त—॥ ६ ॥ जंपिय मणेण ससहरसरिच्छपसरतकंतिपब्भारा, का एसा कमलच्छी—लच्छी विव सुदरा जुवई ॥ ७ ॥ कंचुइणा सलत्त—सा एसा देव मंतिणो धूया, जा परिणिऊण मुक्का—तुब्भेहि पुव्वकालंमि ॥ ८ ॥ एवं जाणिए राया—तीइसम त निसीहिणि वुत्थो, तउ एहाय त्ति तद्दिचिय—पाउब्भूओ य से गब्भो ॥ ९ ॥ अह सा पुव्व ममच्चेण—आसि भणिया जया तुह पुत्ति, पाउब्भवेज गब्भो—जय नरिंदो समुल्लवइ—॥ १० ॥ तं साहेज्जमु तइया—तहत्ति तीए वि सव्ववुत्ततो, सिट्ठो पिउणो, तेणावि—जुजखम्मि लिहिओ सो ॥ ११ ॥ पच्चयक-

परणीने तरतज तेने अंतःपुरमा मोकलावी दीधी. ४ ५ बाद ते राजाए जूदी जूदी राणीओनी सोबतमा गुथायला रहीने तेने वीसारी मेली हवे लांबा वखते ते तेनी नजर पडता तेणे पूछा करी के आ चंद्र सरखी कांतिवाळी कमळ जेवी आंखवाळी, अने लक्ष्मीना जेवी सुदर कोण स्त्री छे ? ६ ७ त्यारे कंचुकिए कह्यु के हजूर ओ तमे पूर्वे परणीने मोकलावेली मंत्रिपुत्री छे ८ एम सांभळी राजा ते रात तेनी साथे रह्यो, अने ते न्हाएली होवाथी तरतज तेने गर्भ रह्यो. ९ हवे तेणीने अमात्ये प्रथम कहेलु हतुं के पुत्रि ज्यारे गर्भ रहे त्यारे राजा जे कइ बोल्यो होय ते तेज वखते मने कहेजे ते रीते तेणीओ सघळी हकीकत पिताने कही तेणे पण ते भोजपत्रमां लखी राखी. १०—११

एण भम्मो—पइदियह सारवेइ अपमत्तो, जाओ तीए पुत्तो—सुरिददत्तो कय नाम ॥ १२ ॥ तम्मिय दिणे पसूयाणि—तत्थ चत्तारि चेमरूवाणि, अग्गिरओ पव्वयओ—वहुली तह सागरयनामो ॥ १३ ॥ उवणीओ पढणत्थ—लेहायरियस्स सो अमच्चेण, तेहि चेडेहि समं—कलाकलाव अहिज्जेइ ॥ १४ ॥ तेवि सिरिमालिपमुहा—रन्नो पुत्ता न किंचिवि पढंति, येवपि कलायरिएण—ताम्रिया नियजणणीए—॥ १५ ॥ साहिति रोयमाणा—एव एवच तेण न्नणिय म्ह, अह कुवियाहि न्नणिज्जइ—उ-ज्झाओ रायमहिलाहि—॥ १६ ॥ हे कूरपम्रिय, सुए—अम्हाण कीस हणसि नि-स्सक, पुत्तरयणाणि जहतह—न होति एयपि नो मुणसि ? ॥ १७ ॥ हा होउ तु-ज्झ पाढणविहीइ अच्चतमूढविहलाए, जो न सुए थेवपिहु—ताम्रतो वहसि अणुकप ॥१८॥

खातरी दाखल ते हकीकतने अमात्य हमेश सन्नारी राखतो बाद तेणीने पुत्र जन्म्यो तेनु सुरेंद्रदत्त नाम पाम्रयु १२ तेज दिने त्या चार गोपीओने त्या चार पुत्रो जन्म्या हता तेमना नाम आ रीते पाम्रवामा आव्या'—अग्निक, पर्वत, वहुळी, अने सागर १३ सुरेंद्रदत्तने अमात्ये न्नणवा माटे लेखाचार्यने त्यां आण्यो. ते ते गोळाओनी साथे कळाओ शीखवा लाग्यो १४ त्या ते श्रीमाळि वगेरे राजकुमारो पण आवता, पण ते कशु शीखता नहि, अने कळाचार्य तेमने जराक मारतो के ते रोता जइने पोतानी माताओने कहेता के पम्रितजी अमने आवु आवु कहे छे त्यारे राणीओ गुस्से थइने पम्रितने आ रीते कहेती. १५ १६ अरे क्रूर पम्रित, अमारा पुत्रोने बेधाक थइ केम मारे ? दीकरा कइ जेम तेम थता नथी एटलु पण नथी जाणता के ? १७ अति गुचवण न्नरेली अने नकामी तारी न्नणतरने धिक्कार थाओ के तु अमारा पुत्रोने मारतां जरापण दया लावतो नथी. १८ आम तेणीओए कठोर वचनोए तरछोडेला गुरुए तेमने

इय नाहि फरुसवयणेहि—तज्जिएण उवेहिया गुहणा, अच्चतमहामुक्खा—ताहे जाया नरिंदसुया ॥ १ए ॥ रायावि वइयर मिण—अयाणमाणो मणमि चिंतेइ, अच्चतकलाकुसला—ममंमेव सुया पर एत्थ ॥ २० ॥ सो पुण सुरिंददत्तो—कला- कलावं अहिजिओ सयल, अगणेती समवयसा—चेडरूवपि पच्चूह ॥ २१ ॥ अह महुरानयरीए—पव्वयनगराहिवो नियधूव, पुच्छइ पुत्ति तुहवरो—जो रोयइ तं प- णामेमि ॥ २२ ॥ तीए पयंपिय ताय—इंददत्तस्स सतिया पुत्ता, सुव्वति कलाकुस- ला—सूरा धीरा सुरूवा य ॥ २३ ॥ तेसि एक्क सुपरिक्खिऊण राहाइ वेहविहिणा ह, जइ जाणसि ता सयच्चिय—गन्तूण तहि वरेमि त्ति ॥ २४ ॥ (ग्रं० १०००)— पडिवन्न नरवइणा—ताहे पवराइ रायरिद्धीए, सा परिगया पयट्टा—गतु नयरमि इं- दपुरे ॥ २५ ॥ त इति सोऊण—तुट्ठेण तेण इंदनरवइणा, कारविया नियनयरी—

उवेखी मेल्या एटले तेओ महामूर्ख रह्या १ए आ व्यतिकरनी राजाने कइ खबर न होवाथी ते मनमा धारतो के केवळ माराज पुत्रो अत्यत कळाकुशळ छे. २० आ तरफ सुरेंद्रदत्तने तेना सरखी वयवाळा गोपीओना पुत्रो हेरान करता तेमनी दरकार राख्या वगर ते सघळी कळाओ शीखी रह्यो. २१ एवामां मथुरा नगरीमा पर्वत राजा पोतानी पुत्रीने पूछवा लाग्यो के पुत्री, तने जे वर पसद होय ते परणावु. २२ ते पुत्री बोली के पिताजी, इंद्रदत्त राजाना पुत्रो कळा कुशळ, शूर, धीर, अने रूपवान् सभळाय छे २३ माटे जो तमे कहो तो हु जाते त्या जइ तेमाना एकने राधावेधथी पारखीने पसद करी परणु. २४ राजाए ते वात मान्य राखी एटले ते त्यारे ठाठमाठथी इंद्रपुर जवा नीकळी. २५

॥१३०॥ उब्भवियविचित्तधयनिवहा ॥ २६ ॥ अह आगयाइ तीए—दवाविओ सोहणो य आवासो, भोयणदाणप्पमुहा—विहिया गुरु उचियपडिवत्ती ॥ २७ ॥ विन्नत्तो तीइ निवो—राइ जो विधिही सुओ तुज्झ, सोच्चिय म परिणेहि—एत्तोच्चिय आगयाह मि-ह ॥ २८ ॥ रन्ना जणिय, मा सुयणु—पत्तिएणावि त किलिस्सिहसि, एक्केक्कपहाण-गुणा—सव्वेवि सुया जओ मज्झ ॥ २९ ॥ उचियपएसे य तओ—सव्वेयरजमिरचक्क-पतिल्लो, सिरिरइयपुत्तिगो लहु—मह पइट्ठाविओ थम्भो ॥३०॥ अस्सवारूओ य रइ-ओ—वद्धा मचा कया य उल्लोया, हरिसुल्लसतगत्तो—आसीणो तत्थ नरनाहो ॥ ३१ ॥ जवविच्छो नयरिजणो—आहूया राइणा नियपुत्ता, वरमाल घेत्तूण—समागया सावि रायसुया ॥ ३२ ॥ अह सव्वपुत्तजेट्ठो—सिरिमाली राइणा इम वुत्तो, हे वच्छ, मणो-

तेणीने आवती सांभळी इन्द्रराजाए खुश थइने पोतानी नगरीने अनेक धजाओथी सणगारी दीधी. २६ तेणी त्या आवी के तेने सुन्दर उतारो अपाव्यो अने खानपान वगेरेनी जारे सरस गोठवण करी २७ तेणीए राजाने जणाव्यु के तमारोज पुत्र राधावेध करशे तेनेज हु परणीश ते खातरज हु इहां आवी छु २८ राजाए कह्यु—हे सुतनु, शामाटे तु एटली तस्ती ले छे ? केमके मारा सर्व पुत्रो एकएकथी अधिक गुणवान् छे २९ बाद तरतमां योग्य स्थळे सघळा अवळा जमता चक्रोवाळु अने शोभिती पुतळीवाळु महोटु स्तंभ ऊभु करवामां आव्यु ३० तेने फरतो असवारो बधाव्यो तेमां खुरसीओ गोठवी ऊपर छत्र बांधवामां आव्यु त्यां हर्षथी उल्लसित थइ राजा आवीने बेठो ३१ तेना आसपास नगरजनो बेठा राजाए पोताना पुत्रोने त्यां तेडाव्या, अने ते राजकुमारी पण वरमाळा लइ त्यां आवी पहोंची ३२

वंछिय–मवझ मेत्तो कुणासु मज्झ ॥ ३३ ॥ धवणेसु नियकुल परम–मुन्नइ नेसु रज्ज, मणवज्ज, जिणहहि जयपडागं–सत्तूण विप्पिय कुणासु ॥ ३४ ॥ एव रायसिरिपिव–पमणवज्ज, जिणहहि जयपडागं–सत्तूण विप्पिय कुणासु ॥ ३५ ॥ एवच अक्खव निव्वुइ नरिंदसुय, परिणेसु कुसलयाए–राहावेह लहु काउ ॥ ३५ ॥ एवच वोत्तुसो रायपुत्त–सजायओहु निन्नठसोहु, पस्सेयकिणु अइचित्तसुन्नु–दीणाणणच्छु पगलतकच्छु,–॥ ३६ ॥ विल्लायगत्तु नयलच्छिय तु–अजायमाणु विहलाभिमाणु, हेठउ नियतु पोरिसु मुयतु–थिउ थब्भिअव्व दढजतिउ व्व ॥ ३७ ॥ पुणरवि भणिओ रण्णा–संपोह वज्जिकल हे पुत्त, कुणासु समीहिय मत्थ–कित्तियमेत्तं इम तुज्झ ॥ ३८ ॥ सखोह पुत्त कुणति–ते पर जे कलासु न वियड्ढा, तुम्हारिसाण स कह–अकलकलागुणनिहाण ॥ ३९ ॥ इय सलत्तो धिट्ठिम–मवलविय सो मणाग म-

हवे सौथी मोटा पुत्र श्रीमालिने राजाए कह्यु के हे वत्स, अहीं तु मारु मनवछित सफळ करजे. ३३ आपणा कुळने अजवाळ, आ नवा राज्यनी पूरी उन्नति कर, जयपताका उपाड, अने शत्रुओने नाराज कर ३४ अने एम करीने राज्यश्रीनी साथे प्रत्यक्ष आनदनी मूर्त्ति जेवी आ राजपुत्रीने चालाकीथी झट वारमा राधावेध करीने परण. ३५ आम कहेता ते राजकुमार गभराटमा पड्यो, तेनी छटा उतरी गइ, ते पसीनाथी भींजाइ गयो, तेनु मन शून्यु थइ गयु, तेनु मुख अने आखो झाखा पडी गया, तेनी बगलो कस्ता मांडी, तेना शरीरनी कांति जती रही, ते न्याय नीतिनी वाटा मूकी जवा लाग्यो, ते लजामणो थइ पड्यो, तेनु अभिमान उतरी गयु, ते नीचे जोवा लाग्यो, ते हिम्मत हारी गयो, अने ते थभायो होय के खूब जकडी लीधो होय तेम उभो रही गयो. ३६ ३७ त्यारे राजाए फरीने तेने कह्यु के हे पुत्र, तु गभराट मेलीने धारेलु पार पाड, तने आ ते शा हिशाबमा छे? वेरा, गभराय तो ते के जे कलाओमा काचा होय, माटे हे कळानिधान, तारा जेवाने गभराट शेनो? ३८ ३९ एम कह्याथी ते अजाण छता जरा धीठाइ पकडीने,

३२॥

वियड्ढो, कहकहवि धणु गेह्णइ—पकंपिरेण करग्गेण ॥ ४० ॥ सव्वसरीरायासेण—कहवि आसेविऊण कोदण्ड, जत्थव तत्थव वच्चउ—मुक्को सिरिमालिणा बाणो ॥ ४१ ॥ थणे आणिहित्ता—झत्ति सो भग्ग सुवगओ, तयणु लोगो कयतुमुलरवो—निहुय हसिउ समाढ्ढो ॥ ४२ ॥ एव सेसेहिवि नरवइस्स पुत्तेहि कलविउत्तेहि, जहतह मुक्का बाणा—न कज्जसिद्धी पर जाया ॥ ४३ ॥ लज्जामिलतनयणो—वज्जासणितग्गि उव्व नरनाहो, विलायमुहो विमणो—सोग काउ समाढत्तो ॥ ४४ ॥ भणिओ य अमच्चेण—देव विमुचसु विसाय मन्नोवि—अत्थि सुओ तुम्हाण—ता तपि परिक्खह इयाणि ॥ ४५ ॥ रण्णा भणिय को पुण—समप्पिय मतिणा तओ भुज्ज, त वाइऊण रण्णा—पयंपिय होउ तेणावि ॥ ४६ ॥ अच्चयतपाढिएहि—इमेहि

भूजते हाथे जेम तेम करी धनुष्य कसकवा लाग्यो. ४० तेणे सघळा जोरथी तेनापर बाण चमाव्युं (अने धार्यु के) हवे ए गमे त्या जाओ, एम धारीने श्रीमाळिए त्या बाण फेंक्यो ४१ ते बाण स्तनमा अथडाइने तरतज भागी गयो. ते जोइ लोको घोंघाट मचावी खूब हसवा लाग्या ४२ एम ते राजाना कळाहीन बीजा पुत्रोए पण जेम तेम करी बाणो मूक्या, पण कार्य सिद्धि न थइ ४३ त्यारे राजा लाजथी आखो मीचवा लाग्यो अने जाणे तेनापर वीजळी पडी होय तेम ते झाखो अने उदास थइ शोक करवा लाग्यो. ४४ एवामा अमात्ये तेने कह्यु के महाराज, दिलगीरी मेलो, हजु बीजो एक तमारो पुत्र छे, माटे तेनी पण हवे परीक्षा करो ४५ राजा बोल्यो के ते वळी कोण ? त्यारे मंत्रिए तेने भोजपत्र साप्यु, तेने वाचीने राजाए कह्यु के तेने पण लावो. ४६ पण आ खूब भणावेला कुमारोए जे कर्यु छे तेज ते करशे. मा्

पावेहि ज समायरिय, सोविहु त मायरिस्सइ- धी धी एवविहसुएहि ! ॥ ४७ ॥ जइपुग तुइ निच्चयो-- विन्नासिज्जउ तया सुओ सोवि, तो मंतिणो वणीओ- -सुरिंददत्तो सउज्झाओ ॥ ४८ ॥ अह त नूमीवइणा—विचित्तपहरणपरिस्समकिणंक, जवगे विणिवेसिय—मयपिय जायतोसेण ॥ ४९ ॥ पूरेसु तुमं मम वच्छ—वञ्चिय निधिऊण राह च, परिणेसु निव्वुइ रायकण्णग अजिणसु रज्ज ॥ ५० ॥ ताहे सुरेंददत्तो—नरनाह नियगुरु च नमिऊण, आलीढठाण ठिओ—धीरो धणुदम मादाय—॥ ५१ ॥ निम्मलतेल्लाऊरियकुम्मयसंकतचक्कगणछिद्द, पेहतो अवरेहि—हीलिज्जतोवि कुमरेहि ॥ ५२ ॥ अग्गियपमुहेहि—रोभिज्जतोवि तेहि चेडेहि, गुरुणा निरूविएहि—पासठिएहि च पुरिसेहि —॥ ५३ ॥ आयड्ढियखग्गेहि—जइ चुकसि ताव

एवा पुत्रोने धिक्कार हो ४७ पण तारो आग्रह हो तो ते पुत्रनो पारखो त्यो. त्यारे मंत्रिए उपाध्याय सहित सुरेंद्रदत्तने त्यां आण्यो ४८ हवे अनेक हथियार वापरवाथी पडेली गांसोडावाळा ते कुमारने राजाए खोळामां बेसारीने खुशी थइने कह्यु के'—४९ दीकरा, तु मारा इच्छित पूरा पाड, अने राधा वेध करीने आ निर्वृति नामनी कन्याने परण एटले राज्य तने मळशे. ५० त्यारे सुरेंद्रदत्त राजाने तथा गुरुने नमीने आळीढासने रही हिम्मत साथे धनुष्य उपाडी निर्मळ तेलथी भरेला कुंडमां प्रतिबिंबित थएला चक्रोना छिद्रने जोतो रही, बीजा कुमारोना मश्करी छतां बचे बाण फेंकवा लाग्यो. ५१ ५२ तेने अग्निक वगेरे गोळा हेरान करता रह्या, अने गुरुए तेना पडखे नागी तरवारवाळा बे माणसो ऊभा राख्या. तेओ वारवार तर्जना करवा लाग्या के जो तु चूकयो तो तने मारी नाखशु, ते छता तेणे लक्ष्य तरफ नजर राखी महामुनिनी माफक एकाग्र मन धरी चक्रोनु छिद्र जोइ ऊंट हइने ते बाणवडे राधाने वींध्यो. ५३ ५४ ५५ राधा वींधाइ के निर्वृतिए तेना ग

त हणिस्सामो, इइ जमिरेहि दोहि—तज्जिज्जतोवि पुणरुत्त—॥ ५४ ॥ लक्खुम्मुह-कयचक्खू–एगग्गमणो महामुणिंदो व्व, जवलद्धचक्कविवरो–राह विधइ सरेण लहु ॥ ५५ ॥ विद्धाइ तीइ खित्ता—वरमाला निव्वुईइ से कंठे, आणंदिओ नरिंदो—जयजयसद्दो समुच्छलिओ ॥५६॥ विहिओ वीवाहमहो–दिन्न रज्ज च से महीवइणा, जह तेण चक्कछिद्द–लद्ध, णहु सेसकुमरेहि –॥ ५७ ॥ तह कोइ पुण्णपब्भारभारिओ माणुसत्तण लहइ, एय अणोरपार—भवकतार परियडतो ॥ ५८ ॥

ळे वरमाळा नाखी राजा खुश खुश थयो, अने लोकोमा जयजय शब्द ऊछळी रह्यो. ५६ तेनो विवाह महोत्सव करीने राजाए तेने राज्य दीधुं. हवे जेम तेणे चक्रोनु छिद्र मेळव्यु पण बीजाओने ते नहि जडयु, तेम कोइ पुण्यना प्राग्भारवाळो आ अपार भवकातारमां भटकतां मनुष्यपणु पामे छे. ५७ ५८

अथ गाथाक्षरार्थ

चक्रेणाप्युपलक्षिते कन्याहरणे निर्वृतिसज्ञराजकन्यकाहष्टाते—राधावेधे प्रक्राते सतीत्यर्थ, अफिफियमच्छि त्ति—अस्फिटितेन लक्ष्यादन्यत्राव्याक्षिप्तेन अक्ष्णा दृष्ट्या प्रहोवधारण चक्राष्टकोपरिव्यवस्थितराधासज्ञयत्रपुत्रिकावामाक्षिलक्षणस्य लक्ष्यस्येति गम्यते, चक्रनालाहि ति चक्रनालस्य चक्राधारस्तम्भस्याध.स्थितेन सुरेन्द्रदत्तेन कृत —तदनु सज्जितशरेण तत्क्षणमेव राधा विद्धेति सामर्थ्यात् गम्यते

हवे सग्रहगाथानो अक्षरार्थ करे छे'—

चक्रथी जाणीता कन्याहरणमा एटले के निर्वृत्ति नामनी राजकन्याना दृष्टातमा राधावेध करता, अणफीटेली आख एटले के लक्ष्यथी बीजे नहि खूचेली नजरे आठ चक्रोना ऊपर रहेली राधा नामनी कळवाळी पूतळीनी डाबी आख रूप लक्ष्यनु ग्रहण, चक्रोना नीचे रहेला स्तभना नीचे रहेला सुरेंद्रदत्ते कर्यु अने त्यारकेमे बाण सज्ज करीने तरतज ते आ राधा वींधी एटली जिना तो सामर्थ्य परथीज जणाइ रहे छे.

अन्येषा तु द्वाविंशते· श्रीमालिप्रभृतीनामशिक्षितहस्तत्वेनालब्धराधावेध-छिद्राणा—अन्नस्थनष्टत्तिअन्यत्र लक्ष्याद्बहिस्तान्नष्टा. तत.प्रस्तुते किमायातमि-त्याह—तच्छेदनोपमो राधावेधाक्षिच्छेदोपमानो दुराप इत्यर्थ.—मनुजलंभो मानुष्य-प्राप्तिः, इतिशब्दो गाथापरिसमाप्त्यर्थ.

पण बीजा श्रीमालि वगेरे बावीश राजकुमारो अणकेळवायला हाथवाळा होवाथी राधावेध करवानु छिद्र मेळवी शक्या नहि तेथी तेमना बाणो लक्ष्यथी जता रह्या. बाद एथी प्रस्तुत वातमा शु आव्यु ते कहे छेः— ते राधानी आख वींधवा सरखी मनुष्य जन्मनी प्राप्ति यवी दुर्लभ छे. इति शब्द गाथानी परिसमाप्ति माटे छे

अथाष्टमदृष्टातसग्रहगाथा —

चम्मावणद्धदहमज्झछिड्डुदिगीवचदपासणया, असुत्थबुड्डुणगवेसणोवमो मणुयलंभो उ ॥ १३ ॥

हवे आठमा दृष्टातनी सग्रहगाथा कहे छेः—

चामडा जेवा सेवाळथी ढकायला द्रह वच्चे रहेला छिद्रमाथी काचबीए पोतानी डोक बहार कहाडीने चद्र दीठा बाद बीजा स्थळे डूबीने ते ते छिद्रने शोधवा मांड्यो, तेना सरखो आ मनुष्य जन्मनी प्राप्ति छे. तु शब्द गाथा पूरवा अर्थे छे. १३

(टीका)

किल कत्थइ वणगहणो—अणेगजोयणसहस्सवित्थिन्नो, आसि दहो अइग-
हिरो—अणेगजलधरकुलाइन्नो—॥ १ ॥ अइबहलनिबिडसेवालपडलसंछाइउवरिमन्नागो,
माहिसचम्मेण व सो—अवणद्धो जाइ सव्वत्तो ॥२॥ केणवि कालवसेण—चरुलग्गी
वो कुवी—परिन्नमंतो, सपत्तो उवरितले—गीवा य पसारिया तेण ॥ ३ ॥ सेवालपम्भ
छिद्द—अह समए तंमि तत्थ सजाय, दिट्ठो जेणमयको—पडिपुन्नो कोमुइनिसाए ॥४॥
जोइसचक्काणुगओ—निरब्भगयणस्स मज्झन्नागमि, खीरमहोयहिलहरीसमजोण्हा-
पव्हावियदिसोहो ॥ ५ ॥ आणदपूरियन्नो—तो चितइ कच्छवो किमेय ति, कि नाम
एस सग्गो—किवा अच्चब्भुय किंचि ॥ ६ ॥ कि मम एगस्स पलोइएण दसेमि स-

टीका

यारी के कोइ गीच वनमा अनेक हजार योजन लांबो पहोळो अने अनेक जळचरोथी भरेलो अति ऊंडो द्रह हतो १ ते उपरथी अति घणा घाटा सेवाळना पडथी ढंकायलो होवाथी जाणे चामडाथी ढंकाणो होय तेम लागतो हतो २ त्यां एक चपळ मोकाए काचबो फरतो फरतो काळयोगे उपर आवी डोक पसारवा लाग्यो ३ हवे ते वखते त्या सेवाळना पडमा एक छिद्र पामयु, तेथी ते काचबाए अजवाळी रात होवाथी पूनमनो चद्र जोयो. ४ ते चद्र ज्योतिषचक्रथी वींटायलो हतो अने चोखा आकाशना मध्यभागमां रहेलो हतो ते क्षीर समुद्रना लहेरो जेवी चद्रिकावडे सघळी दिशाओने जाणे न्हवरावतो होय तेवो लागतो हतो ५ त्यारे काचबो आनदथी भरपूर थइने चितववा लाग्यो के आ शु छे? शु वारु ए स्वर्ग छे के बीजु कइ अद्भुत छे? ६ पण हु एकलो जोउ ते शा कामनु मारे स

यणञोगस्स, इय चिंतिय निव्वुड्डो—तेसिं अन्नेसणनिमित्त ॥ ७ ॥ आणीयसयलस-
यणो—जाव पलोएइ तं किल पएस, नो पासइ वाउवसेण—पूरियं तत्थ तं छिद्दं ॥
८ ॥ पत्तेवि कोमुई तमि—डुल्लहा ससहरो व नहमज्झे, अब्भकओवद्दवरजिओ य
जह डुल्लह एयं—॥ ए ॥ तह ससारमहद्दहमज्झे वुड्डाण सयलजंतूण, पुणरवि मा-
णुसजम्मो—अइदुलहो पुणहीणाण ॥ १० ॥ ७

गावाने बतावु एम चिंतवी तेमने शोधी आणवा तेणे डुबकी मारी ७ हवे ते जेवो सघळा सगाओने तेमने त्यां जो
वा आव्यो तेवामां वायराथी ते छिद्र ढंकाइ जवाथी ते क्यां पण देखायु नहि. ८ कदि छिद्र कोइ वेळा मळे तो अजवाळी
रात मळवी दुर्लभ, तेमज वादळनी नडतर विनानो चंद्र मळवो दुर्लभ ए रीतज आ ससाररूप द्रहमां बुडेला सघळा पु
ण्यहीन जीवोने फरीने मनुष्य जन्म मळवु अति दुर्लभ छे ए १० ॥

अथ गाथाक्षरार्थ

अतिबहलत्वनिविडत्वाभ्यां चर्मेव चर्म सेवालसंचयः—तेनावनद्धः सर्वथाच्छादि-
तो यो ह्रदस्तस्यमध्ये यत् कथंचित् तुच्छप्रमाणं छिद्रं संजातं—तेन विनिर्गतया कु-
र्मे कच्छपस्य ग्रीवया गलदेशेन—चंद्रस्य नभोमध्यभागभाजो मृगांकस्य—पासणय
त्ति—लोचनाभ्यां कदाचिद्विलोकनमभूत् ततस्तेन स्वकुटुंबप्रतिबद्धविमुवितेन ग्री-
वामनक्रुष्य—अन्नत्थवुड्डणत्ति अन्यत्र तत्स्थानपरिहारात् स्थानांतरे ब्रुडनेन निमज-

नेन कथंचित् कुटुवस्य मीलने कृते—गवेसणोवमित्ति या गवेषणा प्रागुपलब्धरन्ध्रस्य—तदुपमस्तत्तुल्यो दुर्लभतया मनुष्यलाभो मनुष्यजन्मप्राप्ति, तु. पूरणार्थं

हवे सग्रह गाथानो अक्षरार्थ कहे छे —

अति घणु अने अति घट्ट होवाथी सेवाळनु पण ते चामडा जेवु होवाथी चामडु गणु तेवमे वधी बाजु ढकायलो जे द्रह तेमा कोइक रीते जराक छिद्र पड्यु तेमाथी काचबाए डोक बहार कहाडीने आकाश वच्चे रहेला चद्रने आखोथी एक वेळा जोयो. त्यारे ते काचबो कुटुबनी पचातमा पडी डोक खेची ते स्थान छोडी बीजा स्थाने डूबीने कोइक रीते कुटुबने त्या लावी ते छिद्र शोधवा लाग्यो, ते समान मनुष्य जन्मनी प्राप्ति दुर्लभ छे. तु शब्द पूरणार्थ छे

अथ नवमदृष्टातसग्रहगाथा

जलहिजुगे पुव्वावरसमिलाछिड्डप्पवेसदिट्ठता अणुवाय मणुयत्तमिह दुल्लह
भवसमुद्दमि ॥ १४ ॥

हवे नवमा दृष्टातनी सग्रहगाथा कहे छे —

पूर्व समुद्रमा धूसरी नाखी अने पश्चिम समुद्रमा समेल नाखी त्या ते समेलनो ते धूसरीना छिद्रमा प्रवेश थाय ते दृष्टात वगर उपाये आ भवसमुद्रमा मनुष्यपणु पामवु दुर्लभ छे १४

(टीका)

जह केइ दुन्निदेवा—अचक्खुयचरियकोउहल्लेण, जुगछिद्दाओ समिलं—वि-
जोजइत्ता लहुचेव—॥ १ ॥ कह एसा जुगछिड्डं—पुणोवि पाविज्ज उयमणे धरिउ,

पत्ता सुमेरुसिहरे—एक्को जूय करे काउ— ॥ १ ॥ अवरो जण त समिल—पद्दा-
विया पुव्वअवरजलहीसु, खित्तं जुग च समिला य—पेच्छिउ ते तओ लग्गा ॥ २ ॥
सायरजले अपारे—सा समिला त च जुग महोगाढ, अइचरूचरुलपवणप्पणोल्लिया-
इ ग्रमताइ—॥ ४ ॥ थक्काइ तत्थ वहुकाल मागओ नजण तेसि सजोगो, संजोगेवि
न जाओ—छिड्डूरूपवेसो उ समिलाए ॥ ५ ॥ जह तीए समिलाए—छिड्डपवेसो अ-
ईव दुल्लहो, तह मोहमूढचित्ताण—माणुसत्तपि मणुयाण ॥ ६ ॥

टीका

दृष्टात तरीके कोइक वे देवो ज्यारे कुतुहलना लीधे धूसरीना छिद्रमायी समेळने तरत छूटी पामीने, फरीने आ समेळ धूसरीना छिद्रमा शी रीते पेसे छे तें आपणे जोवु एम मनमा ताकीने मेर पर्वतनी टोचे आव्या बाद एकेदेवे हाथ मा धूसरी लइने पूर्व समुद्र तरफ दोरमी ते त्या नाखी अने बीजा देवे समेळ लइने पश्चिम समुद्र तरफ दोरमी जइ ते त्या नाखी अने पछी तेओ (तमाशो) जोवा लाग्या. १-२-३ हवे दरियाना अपार पाणीमा ते समेळ अने धूसरी बूरुया, तेओ ज्यारे प्रचम तोफानी पवनथी धकेलाया थका घणा वखतसूधी रखमता रही थाकी गया, पण तेमनो सयोग ज न थयो, अने छेवटे सयोग थता पण समेळनो छिद्रमा प्रवेश न थयो. ४-५ माटे जेम ए समेळनो छिद्रमा प्रवेश थवो अतिशय दुर्लभ छे, तेम मोहमा मूझायला जीवोने मनुष्यपणु मळवु पण अति दुर्लभ छे. ६

अथ गाथाक्षरार्थः

उदहित्ति उदधौउद—जुगे त्ति युग यूपं—पुव्वत्ति पूर्वस्मिन् क्षिप्तं—अवरत्ति अप-
रस्मिन् जलधावेव—समिला प्रतीतरूपा क्षिप्ता काभ्यांचित् कौतुकिकाभ्यां देवाभ्यां,

ततस्तस्या.समिलाया — छिद्दप्पवेसदिट्ठता इति तत्र युगछिद्रे य प्रवेश स एव दृष्टातस्तस्मात् — अनुपाय तनुकषायत्वादिमनुष्यजन्महेतुलाभविकल मनुजत्वमिह दुर्लभ भवसमुद्रे भवभाजामिति (७)

हवे सग्रह गाथानो अक्षरार्थ कहे छेः—

पूर्वना दरियामां धसरी, अने पश्चिमना दरियामा समेळ कोइक कोतुकी देवोए नाखी त्या ए समेलना छिद्रमां प्रवेश थाय ते दृष्टाते अल्प कषायपणा वगेरे मनुष्य जन्म मळवाना उपायो मळ्या वगर आ भवसमुद्रमा जीवोने मनुष्य पणु मळवु दुर्लभ छे

अथ दशमदृष्टातसग्रहगाथा

परमाणुखभपीसणसुरनलियामेरुखेवदिट्ठता, तग्घरणेवा पुणया—मणुयत्त भवसमुद्दमि ॥ १९ ॥

हवे दशमा दृष्टातनी सग्रहगाथा कहे छे.

परमाणु नद्दथी द्वार सभार्या स्तभने कोइक देवे पीसीने नळीमा नाखी मेरुना ऊपरथी चामर फेरवु ते दृष्टाते ते एम्ने के ते परमाणुओ एकठा करी करीने ते स्तभ तैयार करवा माफक आ भवसमुद्रमा मनुष्यपणु दुर्लभ छे. १९

(टीका)

इह केण तियसेण–एगो खभो अणेगखण्डाइ, काऊण चुन्निओ ताव–जाव अविभागियो जाओ ॥ १ ॥ भरिया महापमाणा–नलिया (एगा) करण सा तेण,

पत्तो सुमेरुचूडासिहरे सा फूमिया तत्तो ॥ २ ॥ उद्दामपवणवसओ—महापयासत्त-ओ य तियसस्स, अविभागिमत्तणेण य—दिसोदिसि ते गया अणवो ॥ ३ ॥ पिंडा-मि, कयावि पुणो—मिलिज्ज ते णू हवेज्ज सो थंभो, इय पेच्छंतस्सवि से—वाससहस्साइं णेगाइ—॥ ४ ॥ वोलीणाणि, ण तेसिं—अणूण जोगो, णयावि सो थंभो, सजाओ, तह एसो—मणुयाण चुओ मणुयभावो ॥ ५ ॥

टीका

इहा कोइक देवे एक थांभलो कटके कटका करीने एवो चूको कर्यो के तेना अविभाज्य परमाणु करी नाख्या. १ बाद ते परमाणुओ वडे पोताने हाथे एक मोटी नळी भरी मेरुनी टोचे जइने ते फूकवा मांडी. २ हवे आकरा पव नना योगे, देवना भारे प्रयासना योगे तथा अति सूक्ष्मपणाना योगे ते परमाणुओ सघळी दिशाओमा विखराइ गया. ३ [बाद ते देवे विचार्यु के] जोउं, हवे फरीने क्यारे ते परमाणुओ एकठा मळे छे अने ते स्तंभ तैयार थाय छे? एम जो ता थका तेने अनेक हजार वर्षो वीती गया, पण ते परमाणुओ भेगा न थया अने ते स्तंभ तैयार न थयो तेम जीवोने मळीने जतु रहेलु आ मनुष्यपणु फरी मळवु दुर्लभ छे. ४ ५

अथ गाथाक्षरार्थः

परमाणुत्ति परमाणव इतिकारपरामर्शः—थंभपीसण त्ति स्तंभस्य काष्ठादिमयस्य पेषणं चूर्णनं केनचित् कौतकिना सुरेण कृतं ततश्च—नलियामेरुखेवदिट्ठंता इति—तस्य पिष्टस्तंभस्य नलिकाया प्रवेशितस्य मेरौ मेरुशिरसि क्षेपो दशसु दिक्षु

यद् विकिरण देवेन कृत, तदेव दृष्टातस्तस्माद् दुर्लभ मनुजत्वमिति गम्यते कि-
मुक्त भवतीति ? आह–स्तम्भघटणेमाणुचयत्ति–भस्य पिष्टस्तम्भस्य घटना इव निर्वर्त्त-
नावत् अणुचयात् तस्मादेव नलिकाप्रक्षिप्तपिमात् सकाशात्—मनुजत्व भवसमुद्रे
दुर्लभ मिति

हवे सगरगाथानो अक्षरार्थ कहे छ

परमाणु शब्दथी चार सवार्या छे काष्ट वगेरेना स्तम्भनो कोइ कौतुकी देवे चूरो कर्या पछी ते चूराने नलिकामा नाखी मेरुना मथाळापर दशे दिशाओमा ते देवे फेलाव्यु ते दृष्टाते मनुष्यपणु दुर्लभ छे एटलु उपरथी लइ लेवु भी वात थइ ते कहे छे के ते नळिकामा नाखेला परमाणुओ फरीज ते चूरेलो स्तम्भ तैयार थाय ते माफक आ भवसमुद्रमा मनुष्यपणु दुर्लभ छे

अयमपि परमाणुदृष्टात आवश्यकचूर्णावन्यथापि व्याख्यातो दृश्यते यथा–
इह काइ सहा महई—अणेगखम्भसयसनिवेसिल्ला, कालेण जलणजालाकरालिया
पाविया पलय १ किसो होज्ज कयाइवि–इदो चदो हवा मणुस्सिदो, जो त तेहि अणू-
हि—पुणोवि अइदुग्धम घमिही ॥२॥ जह तेहिचिय अणुएहि—सा सभा दुकरा
इह घमेउ, तह जीवाण विहम्मिय–मित्तो मणुयत्तण जाण ॥ ३ ॥ इति

आ परमाणुनो दृष्टात आवश्यकचूर्णिमा बीजी रीते पण वर्णवेलो देखाय छे, जेमके —

इहा कोइ एक सेंकडो थाभलाथी बनेली महोटी सभा हती, ते एक वखते आगना सपाटामा आव्याथी नाश पामी १ हवे एवो कोइ इद्र, चद्र, के राजेंद्र छे के जे तेज परमाणुओ वडे ते अति दुर्घट [बनाव बनी शके तेवी] सभाने फरीने ऊभी करी शके ? २ जेम तेज परमाणुओथी ए सभा फरीने तैयार करवी दुष्कर छे, तेम जीवोने मळेलु मनुष्यजन्म जतु रह्यु ते फरीने मळवु दुर्लभ छे एम तमारे जाणवु.

दिठंतत्तावपत्ता—अवि ते होज्ज दसावि पुण अत्था, दट्ठतियत्तात्रगय—न उणो मणुयत्तण सोम॥१॥इसदुल्लत्त माणूसत्तण पाविऊण जो जीवो, न कुणइ पीरत्तहियं-सो यइसंकमणकाले ॥ २ ॥ जह वारिमज्झछूढोव्वगयवरो, मच्छउव्व गलगहिओ, वग्गुर पब्भिउ व्व मओ—सवट्टइओ जहव पक्खी ॥३॥ सो सोयइ मच्चुजरासमत्थओ तुरियनिदपक्खित्तो, ता पासइ विदंतो—कम्मत्तरपणोल्लिओ जीवो ॥ ४ ॥ काऊण मणेगाइ—जम्मण मरण परियट्टण सयाइं, दुक्खेण माणुसत्त—जइ लहइ जहिच्छिय जीवो ॥ ५ ॥ त तहदुल्लहलज्ज—विज्जुलयाचचल च मणुयत्त, लध्धुण जो पमायइ—सो काउरिसो न सप्पुरिसो ॥ ६ ॥ (ग)

इला दृष्टांतरूपे आपेली ए दशे मळतो हजु कदाच बने, पण दार्ष्टांतिकरूप मनुष्यपणु फरीने हे सोम्य, नहि मळशे १ आ रीते मनुष्यपणु दुर्लभ जाणीने जे जीव परभवनु हित नहि करे ते नवा जन्ममा जतीवेळा शोक करशे २ जेम पाणी वच्चे खूचाइ रहेलो हाथी काटमा पकडायेलो मत्स्य, जाळमा फसेलो मृग, अने तोफानमा सपडायेलो पक्षी शोच करे, तेम ते मृत्यु अने जरा आगळ लाचार थइ चोथी निद्रामा अर्थात् मरण दशामा पडशे त्यारे ते शोच करशे. अने त्यारे कर्मना जरथी पीडातो जीव पोताने जाणीतो थएलो जोशे ३ ४ ज्यारे जीव सेकडो जन्म मरणना चकरावा करीने इच्छित मनुष्यपणाने दुःखे करी मेळवे छे, त्यारे तेवा दुर्लभ अने वीजळी जेवा चचळ मनुष्यपणाने पामीने जे गाफळ रहेशे ते कापुरुष छे नहि के सत्पुरुष ५ ६

अथ यदुक्तभावार्थसारयुक्तान्युपदेशपदानि वक्ष्ये इति, तत्प्रस्तु तमनुजत्व-दुर्लभत्वमधिकृत्यागमसिद्धोपमत्या दर्शयन्नाह—एय पुण एवं खलु—अण्णाण-पमादोसओ नेय, ज दीहा कायठिई—भणिया एगिंदियाईण ॥ १६ ॥

हवे पूर्वे जे कह्यु हतु के भावार्थना सार रहित उपदेशना पदो कहीश, त्यां आ मनुष्यपणानी दूर्लभता वा यत आगममां कहेली उपपत्ति बतावे छे

ए बाबत पण एम ज छे, अने ते अज्ञान अने प्रमाद दोषथी छे जे माटे ते दोषे करी एकेंद्रिय वगेरेनी लांबी कायस्थिति कहेली छे १६

टीका

एतन्मानुजत्व–पुन शब्दो विशेषणार्थ ततश्चायमर्थ —प्राक् सामान्येन मनुजत्वदुर्लभत्वमुक्त, साम्प्रत तदेवोपपत्तिभि साध्यत इति एव खलुत्ति–एवमेव दुर्लभमेव–कुतइत्याह–अज्ञानप्रमाददोषत अज्ञानदोषात् सदसद्विवेचनविरहापराधात् प्रमाददोषाच्च विषयासेवनादिरूपात् ज्ञेयमवगतव्य

टीका

ए एटले मनुष्यपणु पुन शब्द विशेषणार्थ छे—तेथी आ अर्थ थाय छे के—पूर्वे सामान्यपणे मनुष्यपणानी दूर्लभता कही, पण हवे तेज बाबत उपपत्तिओवडे साधीये छीये. एमज छे एटले के दुर्लभज छे शाथी ते कहे छे—अज्ञान अने प्रमाद दोषथी—त्यां अज्ञान दोषथी एटले खरा खोटाना विवेचनना अभावरूप अपराधथी अने प्रमाददोषथी एटले विषयसेवन वगेरेथी (आ बाबत बने छे एम) समजवु.

एतदाविष्टो हि जीव एकेन्डियादिजातिपु दूरं मनुजत्वविलक्षणासु अरघट्टघटीयंत्र क्रमेण पुन.पुनरावर्त्तते एतदपि कथं सिद्धमित्याह—यत्कारणाद्दीर्घाद्राघीयसी कायस्थितिः पुन.पुन मृत्वा तत्रैव काये उत्पादलक्षणा नणिता प्रतिपादिता सिद्धांते एकेन्डियादीनां एकेन्डियद्वीन्डियादिलक्षणानां जीवानामिति तामेवैकेन्डियन्नेदान् पृथिवीकायिकादीन् पंचैव प्रतीत्य दर्शयन्नाह,—अस्संखो सप्पिणि सप्पिणीउ एगिंदियाण उ चउण्हं, ता चेवउ अणंता—वणस्सईए उ बोधव्वा ॥ १७ ॥

अज्ञान अने प्रमादथी घेरायलो जीव मनुष्यपणाथी तदन विलक्षण एकेंद्रिय वगेरेनी जातिओमा अरहटनी घटमाळ माफक फरी फरीने जन्म्या करे छे. ए पण केम सिद्ध थयु ते कहे छे. जे कारणे सिद्धातमा एकेन्द्रिय बेइंद्रिय वगेरे जीवोनी कायस्थिति एटले वारवार मरीने तेज कायमा उत्पत्ति दीर्घ एटले नारे लाबी कहेली छे.

हवे एकेंद्रियना पृथिविकाय विगेरे पांचे नेदना संबंधे ते कायस्थिति बतावे छे.

चारे एकेंद्रियोनी असख्यात उत्सर्पिणी अवसर्पिणीओ कायस्थिति छे. अने वनस्पतिनी तो तेथी अनत उत्सर्पिणी अवसर्पिणीओ कायस्थिति जाणवी. १७

(टीका)

अस्संखोसप्पिणिसप्पिणी उ त्ति—प्राकृतत्वादविनक्तिको निर्देशस्तेनासंख्याता उत्सर्पिण्यसवर्पिण्यः—

टीका

असख्य उत्सर्पिणी अवसर्पिणी—इहा प्राकृतना लीधे विनक्ति वगर चलाव्यु छे. तेथी असख्यात उत्सर्पिणी अवसर्पिणीओ एम अर्थ, करवो.

तत्रोत्सर्पयति प्रथमसमयादारभ्य निरतर वृद्धि नयति तैस्तै पर्यायैर्भावानि त्युत्सर्पिणी,—तथाच पञ्चकल्पभाष्य समए समए णता—परिवड्ढतोउ वण्णमाईया, दव्वाण पज्जाया—होरत्त तत्तिया चेव (१)

त्या पहेला समयथी मांडीने पदार्थोने ते ते पर्यायोवडे निरतर वधार्या करे ते उत्सर्पिणी. जे माटे पचकल्पना भाष्यमा कहेलु छे के—द्रव्योना वर्णगध वगेरे अनत पर्यायो समय समय दीठ वधार्या करे छे, अने रात दिवसमा पण ते माणे तेटलाज वधे छे [१]

तद्विपरीतात्ववसर्पिणी तुरेवकारार्थो भिन्नक्रमस्ततो सख्याता एवे केंद्रियाणा, तुरप्यर्थे भिन्नक्रम —चतुर्णामपि पृथिव्यप्तेजोवायुकायिकाना कायस्थितिर्बोद्धव्ये ति सबध ताचेउ इति— ता एवचोत्सर्पिण्यवसर्पिण्योऽनंता वनस्पतौ तु वनस्पतिकाये तु पुनर्बोद्धव्या कायस्थितिरुत्कृष्टेति

उत्सर्पिणीथी उलटी ते अवसर्पिणी—तु शब्द एवकारार्थ छे ते असख्यातना साथे जोडता असख्यातीज एम अर्थ थाय एकेंद्रिय शब्द अपि शब्दना अर्थमा छे ते चार साथे लगाडवानो छे एटले के चारे पृथिवी अप् तेजस् अने वायुकायिक एकेंद्रियोना कायस्थिति जाणवी.

किमुक्त भवति ?—पृथिव्यप्तेजोवायुकायिकेषु जीवो मृत्वा पुन पुन उत्पद्यमान एकैककाये असख्याता उत्सर्पिण्यवसर्पिणीर्यावदास्ते, वनस्पतिकायिकेषु तु प्राणिषूत्पद्यमानस्ता एवोत्सर्पिण्यवसर्पिणीरनता गमयत्युत्कृष्टत —जघन्यतस्त्वतर्मुहूर्तमेवेति

तेज अनत उत्सर्पिणी अवसर्पिणीओ वनस्पतिकायमा पण उत्कृष्टी कायस्थिति जाणवी.

मतलब ए के पृथिवीकाय वगेरे चारमां जीव मरीने फरी फरी उपजता दरेक कायमा असंख्यात उत्सर्पिणी अवसर्पिणीओ सूधी रहे. पण वनस्पति कायना प्राणीओमा उपजतां तेवी अनत उत्सर्पिणी अवसर्पिणी उत्कृष्टपणे गमे-जघन्यथी तो बधामा अतर्मुहूर्त्तज रहे.

अथोत्सर्पिण्यवसर्पिण्योः किं प्रमाणमुच्यते ? द्वादशारकालचक्रमुत्सर्पिण्यवसर्पिण्यौ तत्स्वरूपं

उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणीनु काळमान शु छे ? बार आरावाळु, काळचक्र ते उत्सर्पिणी अवसर्पिणी छे, तेनु स्वरूप आ प्रमाणे छे.

यथा—दस कोडाकोडीओ—सागरनामाण हुंति पुन्नाओ, उस्सप्पिणीपमाणी
—तच्चेवोसप्पिणीए वि ॥ १ ॥ छच्चेव कालसमया—हवंति ओसप्पिणीइ भरहंमि,
तासि नामविहत्ति—अहक्कम कित्तइस्सामि—॥ २ ॥ सुसमसुसमा य सुसमा—त-
इया पुण सुसमदुस्समा होइ, दुसमसुसमा चउत्थी—दूसम अइदूसमा छट्ठी ॥ ३ ॥
एएचेव विभागा—हवंति उस्सप्पिणीइ छच्चेव, पडिलोमा परिवाडी—नवरि विभागे-
सु नायव्वा ॥ ४ ॥ सुसमसुसमाइ कालो—चत्तारि हवंति कोडिकोडीओ, तिन्नि
सुसमाइकालो—दुन्नि भवे सुसमदुसमाए ॥ ५ ॥ एक्का कोडाकोडी—बायालीसाइ
जा सहस्सेहिं, वासाण होइ,ऊणा—दूसमसुसमाइ सो कालो ॥ ६ ॥ अह दूसमाई कालो—
वाससहस्साइं एक्कवीस तु, तावइओ चेव भवे—कालो अइदूसमाए वि ॥ ७ ॥ इत्यादि

दश कोमाकोमी सागरोपम पूरा थाय ते उत्सर्पिणी अने तेटलाज काळनी अवसर्पिणी पण छे. १ जरतक्षेत्र मा अवसर्पिणीना छ काळसमय थाय छे. तेमना अनुक्रमे नामो कहीये छीये २ पहेली सुषमसुषमा, बीजी सुषमा, त्रीजी सुषमदुःषमा, चोथी दुःषमसुषमा, पांचमी दुःषमा, अने छठी अतिदुःषमा ३ अवसर्पिणीना पण एज छ विजागो छे, पण ते उलटा क्रमे लेवाना छे. ४ सुषमसुषमा चार कोमाकोम सागरोपमनी छे, सुषमा त्रणनी अने सुषमदुःषमा बेनी छे. ५ बेताळीश हजार वर्ष ऊणा एक कोमाकोम सागरोपम ए दुःषम सुषमानो काळ छे. ६ एकवीश हजार वर्षनी दुःषमा छे अने अतिदुःषमानो काळ पण तेटलोज छे ७ इत्यादि

एवं द्वाज्यामुत्सर्पिण्यवसर्पिणीज्यां कालचक्रं द्वादशारं विंशतिसागरोपमकोटाकोटिप्रमाणं तत्रच यथोत्तरं कालानुजावस्वरूपं ग्रंथांतरादवसेयं

एम उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी ए बे मळीने बार आरानु वीश कोमाकोमि सागरोपमनु कालचक्र थाय छे. त्यां चमता पमता काळानुजावनु स्वरूप ग्रंथांतरथी जाणी लेवु

विकलेन्डियाणां पंचेन्डियतिरश्चां मनुष्याणां च कायस्थितिरनया गाथयाज्ञेया यथा—

वाससहस्सासखा—विगलाण ठिई उ होइ बोधव्वा, सतट्ठ जवा उ जवे—पणिदितिरिमणुय उक्कोसा (१) इति

विकलेंद्रिय, पंचेंद्री तिर्यंच अने मनुष्योनी कायस्थिति आ गाथावमे जाणवी जेमके—विकलेंद्रियनी स्थिति सख्याता हजार वर्षनी छे, अने पंचेंद्रिय तिर्यंच तथा मनुष्यना उत्कृष्टा सात आठ जव थाय छे. १

जवतु नामैकेन्डियादीनां दीर्घा कायस्थितिस्तथापि किंनिमित्तासाविति वक्तव्यमित्याशंक्याह एसा य असइदोसासेवणाओ धम्मवज्जचित्ताणं, ता धम्मे जइयव्वं—सम्मं सइ धीरपुरिसेहिं ॥ १८ ॥

जले एकेंद्रिय वगेरेनी लावी कायस्थिति छे, पण ते शा कारणे थाय छे ते कहेवु जोइए तो ते कहे छे. एवी स्थिति जेओ धर्मथी बाहेर मन राखीने वारवार दोषो सेवे छे तेमने थाय छे, माटे बुद्धिमान् पुरुषोए वारवार सम्यक्री ते धर्ममां यत्न करवो १७

(टीका)

एषा चेयं पुनर्द्राघीयसी स्थितिः असकृदनेकवारान् अनेकेषु नवेष्वित्यर्थः दोषासेवनत. दोषाणा राहुमंमलवत् शशधरकरनिकरव्रातस्पर्द्धिस्वनावस्य जीवस्य मालिन्याधायकतया दूषकाणा निविरूवेदोदयाज्ञाननयमोहादीनां—यदासेवनं मनोवाक्कायैः कृतकारितानुमतिसहायैराचरणं—तस्मात्—केषामित्याह—धर्मवाह्यचित्तानां श्रुतधर्माच्चारित्रधर्माच्च सर्वथा वाह्यचित्तानां स्वप्नायमानावस्थायामपि तत्रावतीर्णमानसानामित्यर्थ.

टीका

ए लावी कायस्थिति अनेकवार एटलेके अनेक नवोमां दोषा सेववाथी थाय छे. दोषो एटले चद्रना किरणोनी हरीफाइ करनार मलिनकरी राहुना माफक दूषित करनार तीव्र वेदोदय—अज्ञान—नय—मोह वगेरे दोषो, तेमनु मनवचन कायावरू करण कारापण अनुमोदननथीजे सेववु तेनाथी ते थाय छे कोने थाय ते कहे छे. धर्म वाह्यचित्तवाळाने एटले के श्रुतधर्म अने चारित्र धर्मथी सर्वथा वाहेर मन राखनाराओने अर्थात् स्वप्नमां पण त्यां मनने नहि उतारनार जीवोने तेवी लावी स्थिति थाय छे.

यत एव ता इति तस्माद्धर्मे उक्तलक्षणे एव एकांतेनैवैकेन्द्रियादिजातिप्रवेशनिवारणकारिणि नवोद्भवभूरिदुःखज्वलनविध्यापनवारिणि यतितव्य सर्वप्रमादस्थापनपरिहारेणोद्यम कार्य—सम्यग् मार्गानुसारिण्या प्रवृत्त्या स्वसामर्थ्यालोचनसार—सदा सर्वास्ववस्थासु धीरपुरुषैर्बुद्धिमद्भि पुम्भि (७)

जे माटे एम छे ते माटे एकांते एकेंद्रियादि जातिमा जता अटकावनार अने आ ससारना अनेक दु.खरूप आगने होलववा पाणी समान धर्ममाज सघळा प्रमादस्थान छोडीने सम्यक् रीते एटले के मार्गानुसारि प्रवृत्तिवडे पोतानु बळ जोइने सघळी अवस्थाओमा बुद्धिमान् पुरुषोए उद्यम करवो

सम्यग् धर्मे यतितव्यमित्युक्तमथ सम्यग्भावमेव भावयन्नाह—सम्मत्त पुण इत्थ—सुत्तणुसारेण जा पवित्ती उ, सुत्तगहणमि तम्हा—पवत्तियव्व इह पढम ॥ १९॥

सम्यक् रीते धर्ममा उद्यम करवो एम कह्यु, हवे सम्यकपणु ते शु ते जणावता कहे छे. अही सम्यक्पणु ते सूत्रानुसारे जे प्रवर्त्तवु ते छे माटे अहा पहेला सूत्र शीखवा जोइए ॥ १९ ॥

टीका

सम्यक्त्वमवितथरूपता पुनरत्र धर्मप्रयत्ने का इत्याह—सूत्रानुसारेण या प्रवृत्ति—स्तुशब्दोवधारणार्थो भिन्नक्रमश्चेति—तत सूत्रानुसारेणैव सर्वज्ञागमानुसारेणैव या चैत्यवदनादिरूपा प्रवृत्तिश्चेष्टा सम्यक्त्व

टीका

सम्यक्त्व एटले खरापणु अहीं एटले धर्म प्रयत्नमा शु छे ते कहे छे—सूत्रानुसारे जे प्रवृत्ति ते इहा तु शब्द अवधारणार्थे छे अने ते अनुसारपद पछी लगाडवानो छे. तेथी सूत्रानुसारेज एटले सर्वज्ञप्रणीत आगमना अनुसारेज जे चैत्यवदन वगेरे प्रवृत्ति ते सम्यक्त्व जाणवु.

एवसति यद विधेय तदाह—

सूत्रस्य परमपुरुषार्थानुकूलभावकलापसूचकस्य असारससारचारकावासनिर्वासनकालघटाकल्पस्य आवश्यकप्रविष्टादिभेदभाज श्रुतस्य ग्रहणे नष्टदृष्टेस्तल्लाभतुष्टिदृष्टातेनांगीकरणे तस्मात् कारणात्प्रवर्त्तितव्यं—इह यत्ने विधेयतया उपदिष्टे—प्रथमभादौ

एम छे त्यारे शु करवु जोइए ते कहे छे.

ते माटे इहा एटले यत्न करवो कह्यो ते बाबतमां पहेला प्रथम परम पुरुषार्थने अनुकूळ रहेला भावो न जणावनार अने ससाररूप केदखानाथी छूटी पामवाना घर समान आवश्यक तथा अंग प्रविष्ट वगेरे भेदवाळा श्रुतना ग्रहणमां एटले आधळाने नजर मळता जे आनद थाय तेवा आनदथी अगीकार करवामा प्रवर्त्तवु जोइए. जे माटे कहेलुं छे के—

यत.

पढमं णाण तओ दया—एवं चिट्ठइ सव्वसजए, अणाणी किं काही—किंवा णाही छेयपावगं (१) सोच्चा जाणइ कल्लाणं—सोच्चा जाणइ पावगं, उभयपि जाणई सोच्चा—जं छेय तं समाचरे (२)

पहेलु ज्ञान छे अने पछी दया छे एम सवळा साधुओ प्रवर्त्ते छे केमके अज्ञानी शु करशे अने शु नलु छे शु जुरु छे ते शु जाणशे ? ॥ १ ॥

साजळीने कल्याणने जाणे अने साजळीने पापने जाणे—ए बन्नेने साजळीने जाएया बाद जे सारु होय ते आचरवु ॥ २ ॥

तच्च सूत्रग्रहणं विनयादिगुणवतैव शिष्येण क्रियमाणमन्नीप्सितफलं स्यान्नान्यथेति समयसिद्धदृष्टांतेन स्पष्टयन्नाह —

देवीदोहल एगत्थभप्पासाय अन्नयवणगमण, रुक्खुवलद्धहिवासण—वंतरतोसे सुपासाओ ॥ ३० ॥

ते सूत्रग्रहण विनयादि गुणवाळो थइने ज जोशिष्य करे तोज ते अन्नीप्सित फळ आपे बीजी रीते करता नहि आपे—ए वात सूत्रमां आपेला दृष्टांतवेम स्पष्ट करे छेः—

देवीने दोहळो थयो के एक थन्नी मेहेल जोइए, ते माटे अन्नयकुमारे वनमा जइ तेवु झाम मेळवी तेनु अधिवासन कर्यु, एटले व्यतर खुशी थइ एक थन्नो मेहेल करी आपेज ॥ ३० ॥

कथानकसंग्रहगाथासत्तक

आ गाथाथी मांमीने सात गाथाओ कथानकनी सग्रहगाथारूप छे

(टीका)

रायगिहमिय नयरे—राया नामेण सेणिओ आसि, संमत्तथिरत्तपहिट्ठसक्कवि-

प्फारियपसरो ॥ १ ॥ सयलतेउरपवरा—देवी नामेण चेल्लणा तस्स, चउविहबुद्धि-
समेओ—मंती पुत्तो य अभओ त्ति ॥ २ ॥ एगम्मिय पत्थावे—देवीए जायदोह-
लाइ निवो, भणिओ पासायमे—गक्खभं करावेह ॥ ३ ॥ दुन्निग्गाहेण इत्थी-
गहेण सताविएण नरवइणा, पभिवाण तव्वयणं—अभयकुमारो य आइट्ठो ॥ ४ ॥
तो वड्ढइणा समगं—थंभनिमित्त महाडवीइ गओ, दिट्ठो तेहि च रुक्खो—सुस-
णिद्धो अइमहासाहो ॥ ५ ॥ साहिट्ठिओ सुरेण—होहि त्ति विचित्तकुसुमधूवेहि,
अहिवासिओ स साही—कओववासेण अभएण ॥ ६ ॥ अह बुद्धिरजिएणं—त-
रुवासिसुरेण निसि पसुत्तस्स, सिट्ठं अभयस्स महाणुभाव मा छिदिहिसि एय ॥७॥

टीका

राजगृहनगरमा सम्यक्त्वनी स्थिरता जोइ हर्षथी इन्द्रे वखाणायलो श्रेणिक नामे राजा हतो. ॥ १ ॥ तेनी आखा अंत:पुरमा श्रेष्ठ चेल्लणा नामे राणी हती अने चार बुद्धिवालो अभयकुमार पुत्र मंत्री हतो. ॥ २ ॥ एक वखते देवीने दोहलो थतां तेणीए राजाने कह्यु के मारा माटे एक थंभो मेहेल करावी आपो ॥ ३ ॥ नहि अटकावी शकाय एवा स्त्रीहठथी मुझाइने राजाए तेणीने हा पाडीने अभयकुमारने ते बाबत हुकम कर्यो ॥ ४ ॥ त्यारे सुथार साथे तेनो थंभ मेळववा अभयकुमार अटवीमा गयो. तेमणे त्या जळकदार अने मोटी शाखावाळु झाड जोयु. ॥ ५ ॥ ए झाड देवताथी अधिष्ठित होवु जोइए एम धारी अभयकुमारे उपवास करी फूल अने धूपथी तेनी पूजा करी. ६ त्यारे तेनी बुद्धिथी खुश थएला तरुवासि देवे राते अभयकुमारने स्वप्नमा कह्यु के महानुभाव, आ झाडने नहि काप

वच्चसु सगिहमि तुम—काहं मह मेगसत्नपासाय, सव्वोउयतरुफलफुल्लमणहरारामप-रिकलिय ॥ ८ ॥ इय पम्भिसिद्धो अन्नओ—वड्ढइणा सह गओ सगेहमि, देवेण-वि णिम्मविओ—आरामसमेयपासाओ ॥ ए ॥ तमिय देवीइ सम—विचित्तकी-डाहि कीलमाणस्स, रइसागरावगाढस्स—राइणो जति दिवहाइ ॥ १० ॥ अह त-न्नयरनिवासिस्स पाणवइणो कयाइ गब्भवसा, जज्जाइ समुप्पन्नो—दोहलओ अवय-फलस्स ॥ ११ ॥ तो तमि अपुज्जते—पइदियह खिज्जमाणसव्वगि, त दट्ठूण पुट्ठ—तेण, पिए, कारण किमिह ? ॥ १२ ॥ परिपक्कवयफलदोहलो य तीए विवइओ, ताहे—पाणाहिवेण जणिय—चूयफलाण अकालो य —॥ १३ ॥ जइविहु, तहावि कत्तोवि—सुयणु, सपाम्भिमो थिरा होसु, निसुओ य तेण रव्वो—सव्वोउयफलदुमा-रामो ॥ १४ ॥ तचाराम वाहि ठिएण पेहतएण पक्कफलो, दिट्ठो अवयसाही—

ता—तु तारे घेर चाल्यो जा हु सर्व ऋतुमा फळफूल आपनार मनोहर वगीचावाळो एकथंभो महेल त्या करी आपीश ७—८ एम ना थवाथी अजय सुथार साथे घेर आव्यो के देवे वगीचासहित मेहेल बनावी आप्यो. ए ते मेहेलमा राणी साथे अनेक क्रीडाओ करी रतिसागरमा डूबेलो राजा दिवसो पसार करवा लाग्यो. १० हवे ते नगरमा रहेता मातगना धणीनी स्त्रीने गर्भना योगे आबानु फळ खावानो दोहलो थयो. ११ पण ते पूरो न पड्याथी प्रतिदिन घसावा लागेली तेणीने जोइने मातगना मुखीए तेने पूछ्यु के हे प्रिये, आम थवानु कारण शु छे ? १२ तेणीए कह्यु केमने पाकेल केरी खावानो दोहलो थयो छे त्यारे मातगना मुखीए कह्यु, आवाना फळ मळवानो आ वखत नथी -१३ जो के एम छे, तोपण हे सुतनु धीरी रहे, हु क्याथी पण ते लावी आपीश बाद तेणे सा भळ्यु के राजानो वगीचो सर्वऋतुमा फळता झाडोवाळो छे ११४ त्यारे ते ते वगीचा पासे जइ बाहेरथी जोवानाग्यो तो

ताहे जायाइ रयणीए—॥ १५ ॥ श्रोणामणीइ विज्जाइ—साहि मोणामिऊण ग-हियाइ, अवयफलाइ पुणरवि—पच्चोणामिणिसुविज्जाए—॥ १६ ॥ साहं विसज्जिऊण—समप्पियाइं पियाइ हिट्ठेण, पडिपुन्नडोहला सा—गब्भं वोढु समाढत्ता ॥१७॥ अह अवरावरतरुवरपलोयणं राइणा कुणतेणं, पुव्वदिणदिट्ठफलपडलवियल मवलो इ-य मूय ॥ १८ ॥ भणिया रक्खगपुरिसा—रे केणा सो विलुत्तफलभारो—विहिश्रो त्ति तेहि भणिय—देव, न तावेत्थ परपुरिसो—॥ १९ ॥ नूण पविट्ठो, नय नीहर-तपविसतयस्सथ पयाणि—कस्सवि दीसंति महीयलम्मि, देव चोज्ज मिण ॥ २० ॥ ज-स्सा माणुससामत्थ—मेरिसं तस्स किं पकराणिज्ज—नत्थि त्तिय चिततेण राइणा सिट्ठ मभयस्स ॥ २१ ॥ एवविहत्थकरणक्खमं लहु लहसु पुत्त चोर ति, जह ह-

तेणे कहेलो फळवाळो आंबो जोयो. बाद रात पडता अवनामिनी विद्याथी तेणे डाळ नमावीने केरीओ उतारीने फरी प्रत्यवनामिनी विद्याथी डाळ ज्या हती त्या करीने हर्षित थइ ते फळो पोतानी प्रियाने सोंप्या, आ रीते दोहलो पुरायाथी ते सुखे गर्भ धरवा लागी. १५—१६—१७— हवे (बळतादिने) जूदा जूदा झाडोनु अवलोकन करता राजाए आगला दिवसे जोयेला फळना जथ्थावगरनो ते आंबो जोयो १८ राजाए रखेवाळने कह्यु के अरे! आना फळ कोणे उतारी लीधा छे? तेओए जवाब वाळयो के हजुर, अहा बीजो माणस तो बीलकुल पेठो नथी अने जमीनपर नीकळवाके पेशवाना कोइना पगला पण जणाता नथी माटे हजूर, आ अचबानी ज वात छे. १९—२० राजाए विचार्यु के जेनापासे आवु अमानुषी (दिव्य) सामर्थ्य छे, ते बीजु शु न करी शके, एम धारी तेणें अभयकुमारने कह्यु के:—२१

रियाइ फलाइ---तह सया दारुमवि हरिही ॥ २२ ॥ भूमीयलनिहियसिरो,---महापसाउ त्ति जपिउ अन्नयो, तियचम्मरेसु चोर---निरूविउ वाढ माढत्तो ॥ २३ ॥ वोलीणाइ कश्वयदिणाइ पत्ता न तप्पउत्तीवि, चिंतानाउलचित्तो---ताहे अन्नओ ठ-ढ जाओ ॥ २४ ॥ पारद्धमहिदमहे---नरेण नयरीइ बाहि पेछणय, मिलिओ पउरनरगणो---अन्नएणवि तत्थ गतूण,---॥ २५ ॥ नावोवलक्खणट्ठ---पयपिय, नोजणा, निसामेह, जाव नओ नागछइ---ताव मम कहाणग एग ॥ २६ ॥ तेहि पयपिय नाह---कहह कहतो कहेउ मारद्धो, नयरमि वसतपुरे---आसि सुया जुण्णसेट्ठिस्स ॥ २७ ॥ दारिद्दविहुयत्तेण---नेव परिणाविया य सा पिउणा, वड्डकुमारी जाया---वरत्थिणी पूयए मयण. ॥ २८ ॥ आरामाओ सा चोरिऊण कुसुमुच्चय करेमाणी

हे पुत्र, आवी वात करवा समर्थ चोरने जलदी पकडीपाड,नहीतो हमणा जेम एणे फळो हर्या छे, तेम बीजीवेळा स्त्रीओने पण हरीजशे २२ अभयकुमार जमीनपर माथु धरी बोल्यो के मोटी महेरबानी थइ एम कही आज्ञा उठावीने ते त्रिवाट तथा चोवाटाओमा चोरने खूब शोधवा लाग्यो २३ एम करता घणा दिवस नीकळी गया छता तेनो कशो पत्तो लाग्यो नहि, त्यारे अभयकुमार भारे चितामा पड्यो २४ एवामा इंद्रमहोत्सव शरु थता नगरीना बाहेर एक नटे तमासा करवो शरु कर्यो, एटले त्या घणा लोक एकठा थया, तथी अभयकुमार त्या दिल तपासवा खातर कहेवा लाग्यो के हे लोको, ज्या लगी नट नथी आव्यो त्या लगी मारी एक वार्त्ता साभळो २५---२६ लोको बोल्या के खुशीथी कथा चलावो, त्यारे ते कहेवा लाग्यो के वसतपुरनगरमा जूनाशेठनी एक दीकरी हती. २७ तेने तेना पिताए निर्धनपणाना लीधे परणावीजनहि एटले ते वृद्ध कुमारी थइ तेथी वरना माटे तेणी कामदेवने पूजवा लागी. २८ तेणीने बगीचामाथी

—पत्ता मायायारेण—जपिय किमि सविचार ॥ २९ ॥ तीए वुत्त कि तुज्झ—भ-
गिणिधूयाउ सहसरित्थाओ—नेवत्थि ज कुमारिवि—म तुम एव मुल्लवसि ? ॥ ३०
॥ सपत्त तेण, तुम—उव्वूढा भत्तुणा अत्तुत्ताय— एसि समीवे जइ मे—मुचासी अ
न्नहा नेव ॥ ३१ ॥ एव ति पडिसुणित्ता—गया गिहं सा, कयाइ तुट्ठेण—मयणेण
से दिन्नो—मतिस्स सुओ वरो पवरो ॥ ३२ ॥ सुपसत्थे हत्थग्गहजोग्गे लग्गमि
तेण उव्वूढा, एत्थतरमि—अत्थगिरि—मुवगय भाणुणो बिंब ॥ ३३ ॥ कज्जलभ-
सलछाया—वियभिया दिसिसु तिमिररिंछोली, हयकुमुयसमुज्जइ—समुग्गय मडलं स-
सिणो ॥ ३४ ॥ अह सा विचित्तमणिमयभूसणसोहतकतसव्वगी—वासभवणमि प-
त्ता—भत्ता एवय विण्णत्तो ॥ ३५ ॥ त व्वेलुव्वूढाए—आगतव्व ति मालियस्स मए

चोरीछुपीथी फूलो वीणती मालिए पकडीने तेने कड्क फुसलावना मांडी. २९ ते बोलीके अरे तारे शुं माराजेवी व्हेन-
दीकरीओ नथी के जेथी तुं हुं कुवारी छु तेनातरफ आवु वके छे ? ३० तेणे कह्यु के ठीकके, तुं परण्याबाद तारा भर्तारे
अणभोगवेली छता मारीपासे जो आवे तो तो तने जती मेलु, नहितो नहिज मेलु. ३१ ते वातने कबूल राखी तेणी घेर गइ
बाद कोइवेळाए कामदेवे तुष्ट थइ तेने मत्रिनो पुत्र वरतरीके आप्यो. ३२ हवे हथुरो मेळववामाटे सारो ग्रहयोगलागता
ते तेने परण्यो एवामा सूर्यनु बिंब अस्ताचळे जवामाड्यु. ३३ त्यारे काजळ अने भमराजेवी अधारानी टोळ दिशाओमा
वळगवालागी एटलामा कुमुदोनी जडता हणनार चद्रनु मडळ ऊगवा माड्यु ३४ हवे विचित्र मणिमय भूषणोथी सघळा
अगे शोभती थकी ते स्त्री वासभवनमा आवी अने तेणीए भर्तारने आ रीते विनति करी. ३५ हे प्रियतम, माळि-

—पडिवन्न मासि पियम—ता जामि तहि विसज्जेसु ॥ ३६ ॥ सच्चपडणा एस त्ति–मन्नमाणेण तेण णुन्नाया, वच्चती परिहिमपवरभूसणा सा पुरीउवहि –॥ ३७ ॥ दिट्ठा चोरेहि, तओ—महानिही सो इमो त्ति जणिरेहि—गहिया नवरतीए–निवेइओ नियसब्भावो — ॥ ३८ ॥ चोरेहि जपिय सुयणु—जाहि सिग्घं पर वलिज्जाहि, मुसिऊण जेण तुम—जह्रागय पडिनियत्तामो ॥ ३९ ॥ एव काहति पयपिऊण सपट्ठिया, अहच्चपहे, तरलतरतारयाउलसमुच्छलतछिविछोहो–॥ ४० ॥ रणझणिरदी-हदतो—दूर पसारियरउद्दमुहकुहरो—विरल्लुहिएण लद्धासि—एहि एहि त्ति जप-तो—॥ ४१ ॥ अच्चतन्नीसणगो—सुमुट्ठिओ रक्खसो सुडुप्पेच्छो, तेणावि करे ध-रिया—कहिओ तीएय सब्भावो ॥ ४२ ॥ पम्मुक्का, आरामे गतूण बोहिओ सु-

ना आगळ में एवी प्रतिज्ञा करेल छे के परण्या पछी तरतज तेनापासे आवुं, माटे जो तमे रजा आपो तो त्या जइ आवु ३६ तेना जर्ताए विचार्यु के आ सत्यप्रतिज्ञावाळी लागे छे एम धारी तेणे तेणीने रजा आपी एटले पहेरेला सरस भूषणोसाथे नगरीथी बाहेर जती थकी चोरोए जोइ, त्यारे आ मोटो खजानो छे एम जाणता तेमणे तेने पकडी त्यारे तेणीए पोतानी खरी हकीकत जणावी. ३७—३८ चोरो बोल्या के जल्दीथी जल्दी जा, पण पाछी आ रस्तेज वळजे के जेथी तु जेवी आवशे के तने लूटीने अमे नाशता थइशु ३९ एम करीश एम कही ते आगळ चाली एवामा अर्धे रस्ते चचळ कीकीथी झळकती आखोवाळो, रणझणता लाबा दातवाळो, भयानक रीते जयकर मुखविवरवाळो, अने लांबा वखतथी भूखेनो रखेने माटे आव आव एम बोलतो अत्यत बीहामणा अगवाळो नजरे न जोइ शकाय एवो भयकर एक राक्षस तेने सामे मळ्यो. तेणे पण तेने हाथमां पकडी त्यारे तेणीए तेने खरी हकीकत कही.४०—४१—४२—

हयसुत्तो,—मालागारो जणिओ य—सुयणु सा ह इहं पत्ता ॥ ४३ ॥ एवंविहर-यणीए—सभूसणा कह समागया त सि, इय तेण सा पुट्ठा—सिट्ठ तीएय जहवि-त्त ॥ ४४ ॥ अव्वो सच्चपइण्णा—महासई म त्ति जावमाणेण—चलणेसु निवडिऊ-ण—मालागारेण तो मुक्का ॥ ४५ ॥ पत्ता रक्खसपासे—सिट्ठो से मालियस्स वुत्ततो, अव्वो महप्पभावा—एसा, जा उज्झिया तेण—॥ ४६ ॥ इइ भावितेण निवडिऊ-ण पाएसु तेणवि विमुक्का, चोरसमीवे च गया—सिट्ठो तह पुव्ववुत्ततो ॥ ४७ ॥ तेहिवि अणप्पमाहप्पदंसणुप्पन्नपक्खवाएहि—सालकारच्चियवदिऊण सगिहमी पट्ठ-विया ॥ ४८ ॥ अह आभरणसमेया—अक्खयदेहा अभग्गसीला य, पत्ता पइस्स

ते सांभळी तेणे तेने छोडी एटले बगीचामां जइ तेणीए सुखेसूतेला माळीने जगाड्यो अने कह्यु के हु ते सुंदरी इहां आवी छु. ४३ तेणे पूछ्युं के आवी रीते तु घरेणासाथे केम आवी शकी? त्यारे तेणीए बनेली वात कही. ४४ माळिए विचार्युं के अहो आ तो सत्यप्रतिज्ञावाळी होवाथी महासती देखाय छे एम विचारी तेणे पगेपडीने तेने रवाने करी. ४५ त्यांथी तेणीए राक्षसपासे आवी माळीनो वृत्तांत कह्यो एटले तेणे चिंतव्यु के अहो, आ कोइ महाप्रभावनावाळी लागे छे के जेने तेणे जतीमेल्ली छे एम धारी तेणे पण पगेपडीने तेने मूकीदीधी एटले ते चोरोपासे आवी अने तेमने तेणीए पूर्व-नो वृतांत कहीसंभळाव्यो. ४६—४७ त्यारे तेमणे तेनु भारे माहात्म्य जोइ तेणीना पक्षपाती थइने तेने पगेपडीने घरे-णासाथे ज तेना घरे मोकलावी ४८ हवे ते घरेणा साथे अक्षत शरीर अने अखंडित शीळवाळी रहीने पतिपासे आवी

पासे—कहिय सव्व जहावित्तं ॥ ४९ ॥ परितुट्ठमणेण सम—तेण पसुत्ता समत्थरयाणिपि, जाए पच्चायसमए—चिंतिय मिय मति पुत्तेण—॥ ५० ॥ छंदट्ठिय सुरूव—समसुहदुक्ख अणिग्गयरहस्स—धण्णा सुत्तविबुद्धा—मित्त महिला चपेच्छति ॥ ५१ ॥ इय चावेतेण कया—घरस्स सा सामिणी समग्गस्स, किव न कीरइ निक्कवडपेम्मपडिबद्धहिययम्मि ? ॥ ५२ ॥ इय पइतक्कररक्खसमालागाराण मज्झओ केण—तच्चागेण कय दुक्कर ति जो मज्झ साहेइ ॥ ५३ ॥ ईसालुएहि जणिय—सामी, पइणा सुदुक्कर विहिय, परपुरिससमीवे जेण—पेसिया सव्वरीइ पिया ॥ ५४ ॥ जणिय बुहाणुएहि—सुदुक्करचेव रक्खसेण कय, जेहा चिर बुहिएणवि—न भक्खिया भक्खणिज्जावि ॥ ५५ ॥ अह पारदारिएहि—पयपिय, देव मालिओ एक्को—दुक्करकारी

सघळी वनेनी हकीकत कहेवा लागी ४९ ते सांभळी ते खुश थता तेनाराये ते आखीरातसूती प्रभात थता मंत्रिपुत्र आ रीते विचारवा लाग्यो ५० मरजीमुजब चालनार, रूपवत, सुख दुखमा साथे रहेनार, रहस्यने छुपावी राखनार एवा मित्र अने एवी स्त्रीने जागी जोनेरा भाग्यशाळिओज जुवेछे ५१ एम विचारीने तेणे तेणीने घरनी धणिआणी करी केमके निष्कपट प्रेममा मन राखनारना भले शु नहिकराय ? ५२ आ वातमा पति, चोर, राक्षस, अने माळी ए चारमा कोणे तेणीने जतीमेली ने दुष्कर काम कर्यु ते मने कहो. ५३ त्यारे जेओ ईर्ष्यालु हता तेओ बोल्या के स्वामि, पतिए दुष्कर कर्यु के जेणे परपुरुषनापासे राते तेने जवा दीधी ५४ भुखातुरो बोल्या के राक्षसे दुष्कर कर्यु के जेणे खूब भूखेलो होवाछता पोतानु खाज नहि खाधु ५५ पारदारिको बोल्या के माळीज दुष्करकारी गणाय के जेणे राते पोते

जेण—चत्ता सा निसि सयं पत्ता ॥ ५६ ॥ पाणेण जपिय होउ ताव चोरेहि डुक्कर विहिय—पइरिक्केवि विमुक्का—ससुवन्ना जेहि सा तइया ॥ ५७ ॥ एवंवुत्ते चोरो त्ति निछिओ सो नएण मायगो, गिण्हाविऊण पुट्ठो—कह मारामो विछुत्तोत्ति. ॥५८॥ तेण पयपियं नाह—नवरविजावल्लेण नियएण, कहिओ य वइयरो सेणियस्स एसो स-मग्गोवि ॥ ५९ ॥ रण्णावि ससिय देइ—मज्झ जइ कहवि नियविज्जाओ—सो पाणो तो मुंचह—इहरा से हरह जीय ति ॥ ६० ॥ पम्विन्न पाणेण—विज्जादा-णंपि, अह महीनाहो—सीहासणे निसन्नो—विजाए पढिउ माढत्तो ॥ ६१ ॥ पु-णरुत्तयत्तुक्कित्तियावि रण्णो न ठंति जा विज्जा, सो ता तज्जइ रुट्ठो—न रे तुमं दे-सि सम्म ति ॥ ६२ ॥ अन्नयेण जणिय मिहदेव—नत्थि एयस्स थेवमवि दोसो,

चाली आवेभीने जती मेली. ५६ मातग बोल्यो के चोरोए दुष्कर कर्यु छे के जेमणे एकात छता तेने घरेणा साथे जवा दीधी. ५७ मातग आम बोल्यो ते परथी अभयकुमारे धार्यु के ए चोर छे एटले पकडावीने पूछ्युं के तें बगीचो केम नगाड्यो. ५८ तेणे कह्युं के मारा विद्यानः बळथी में तेम कर्युंछे. त्यारे आ सघळी हकीकत अभये श्रेणिकने कही. ५९ राजाए फरमाव्युं के जो ए मातग कोइ रीते मने पोतानी विद्याओ आपे तो तेने मूको, नहितो मारी नाखो. ६० त्यारे मातग विद्या आपवा कबूल थयो. हवे राजा सिंहासनपर बेठो रही विद्याओ भणवा लाग्यो. ६१ हवे फरीफरीने बोलतां पण ते राजाने कंठे चडी नहि एटले ते गुस्से थइ तेने तरछोडवा लाग्यो के तु बरोबर रीते शीखवतो नथी. ६२ त्यारे अभयकुमारे कह्युं के हे देव, इहां एनो लगारे वाक नथी, केमके विद्याओने विनयथी ग्रहण करता ते आवडे छे अने फळदायक

पासे—कंहिय सव्व जहाविस्तं ॥ ४ए ॥ परितुट्ठमणेण सम—तेण पसुत्ता समत्थरयणिपि, जाए पन्नायसमए—चिंतिय मिय मति पुत्तेण—॥ ५० ॥ छदट्ठिय सुरूव—समसुहदुक्ख अणिग्गयरहस्स—धणा सुत्तविबुद्धा—मित्त महिला चपेछति ॥ ५१ ॥ इय भावेतेण कया—घरस्स सा सामिणी समग्गस्स, किंव न कीरइ निक्कवडपेम्मपडिबद्धहिययमि ? ॥ ५२ ॥ इय पइतक्कररक्खसमालागाराण मज्झओ केण—तच्चागेण कय दुक्कर ति भो मज्झ साहेह ॥ ५३ ॥ ईसालुएहि भणिय—सामी, पइणा सुदुक्कर विहिय, परपुरिससमीवे जेण—पेसिया सव्वरीइ पिया ॥ ५४ ॥ भणिय छुहाणुएहि—सुदुक्करचेव रक्खसेण कय, जेहा चिर छुहिएणवि—न भक्खिया भक्खणिज्जावि ॥ ५५ ॥ अह पारदारिएहि—पयपिय, देव मालिओ एक्को—दुक्करकारी

सघळी बनेली हकीकत कहेवा लागी ४ए ते साभळी ते खुश थता तेनासाथे ते आखीरातसूती. प्रभात थता मानिपुत्र आ रीते विचारवा लाग्यो ५० मरजीमुजब चालनार, रूपवत, सुख-दुखमा साथे रहेनार, रहस्यने छुपारी राखनार एवा मित्र अने एवी स्त्रीने जागी जलेला भाग्यशाळिओज जुवेछे. ५१ एम विचारीने तेणे तणीने घरनी धणिआणी करी केमके निष्कपट प्रेममा मन राखनारना मत्ये शु नहिकराय ? ५२ आ वातमा पति, चोर, राक्षस, अने माळी ए चारमा कोणे तेणीने जतीमेली ने दुष्कर काम कर्यु ते मने कहो. ५३ त्यारे जेओ ईर्ष्यालु हता तेओ बोल्या के स्वामि, पतिए दुष्कर कर्यु के जेणे परपुरुषनापासे राते तेने जवा दीधी ५४ भुखातुरो बोल्या के राक्षसे दुष्कर कर्यु के जेणे खूब भुखेलो होवाछता पोतानु खाज नहि खाधु ५५ पारदारिको बोल्या के माळीज दुष्करकारी गणाय के जेणे राते पोते

जेणं—चत्ता सा निसि सयं पत्ता ॥ ५६ ॥ पाणेण जपिय होउ ताव चोरेहि डक्करं विहिय—पइरिक्केवि विमुक्का—ससुवन्ना जेहि सा तइया ॥ ५७ ॥ एवंवुत्ते चोरो त्ति निच्छिओ सो नएण मायंगो, गिण्हाविऊण पुट्ठो—कह मारामो विलुत्तोत्ति ॥५८॥ तेण पयपिय नाह—नवरविज्जावलेण नियएण, कहिओ य वइयरो सेणियस्स एसो सम्मगोवि ॥ ५९ ॥ रणावि ससिय देइ—मज्झ जइ कहवि नियविज्जाओ—सो पाणो तो मुचइ—इहरा से हरइ जीयं ति ॥ ६० ॥ पडिवन्न पाणेण—विज्जादाणपि, अह महीनाहो—सीहासणे निसन्नो—विज्जाए पढिउ माढत्तो ॥ ६१ ॥ पुणरुत्तयपत्तुक्कित्तियावि रणो न ठति जा विज्जा, सो ता तज्जइ रुट्ठो—न रे तुमं देसि सम्म ति ॥ ६२ ॥ अभयेण जणिय मिहदेव—नत्थि एयस्स थेवमवि दोसो,

चाडी आपीने जवी मेली. ५६ मातंग बोल्यो के चोरोए दुष्कर कर्यु छे के जेमणे एकांत छतां तेने घरेणा साथे जवा दीधी. ५७ [illegible] आम बोल्यो ते परथी अभयकुमारे धार्यु के ए चोर छे एम्हे पकडावीने पछ्युं के तें वगीचो केम लुटाव्यो. ५८ तेणे कह्यु के [illegible] विद्याना बळथी में तेम कर्युं. त्यारे आ सघळी हकीकत अभये श्रेणिकने कही. पण राजाए फरमाव्यु के जो ए मातंग राई होय तो पोतानी विद्याओ आपे तो तेने मूको, नहितो मारी नाखो. ६० त्यारे मातंगे ते [illegible] कबूल थयो. हवे राजा सिंहासन पर बेसी रहीने विद्याओ भणवा लाग्यो. ६१ हवे वारंवार बोलतां पण ते राजाने [illegible] रही नहि एट्ले ते गुस्से थइ तेने तर्जना आपवा लाग्यो के तुं बराबर रीते शीखवतो नथी. ६२ त्यारे अभयकुमारे कह्यु के हे देव, एनो थोडो पण वांक नथी. केमके विद्याओने विनयथी ग्रहण करतां ते आवे छे अने [illegible]

विणयगहियाउ विज्जाउ—उति फलदाय जायति ॥ ६३ ॥ ता पाण मिम सीहासणमि उविऊण सयमवि महीए—होऊण विणयसार—पढसु जहा ठति इणिहमि ॥ ६४ ॥ तहचेव कय रणा—सकताओ लहु च विज्जाओ, सक्कारिऊण मुक्को—पाणो अच्चतपणइ व्व ॥ ६५ ॥ इय जइ इहलोइयतुच्छकज्जविज्जावि जावसारेण—पाविज्जइ हीणस्सवि— गुरुणो अच्चतविणएण—॥ ६६ ॥ ता कह समत्थमणवछियत्थदाणखमाइ विज्जाए—जिणजणियाए दाईण—विणयविमुहो बुहो होज्जा ? ॥ ६७ ॥ इति

थाय छे. ६३ माटे आ मातगने सिंहासनपर बेसाडी तमे जमीनपर बेशी विनयपूर्वक भणो के ते हजुपण आवडे ६४ राजाए तेमज कर्यु एटले झटपट विद्याओ आवडवा लागी त्यारे मातगने अत्यत स्नेहि सगानी माफक सत्कार करीने रवाने कर्यो ६५ आ रीते ज्यारे आ लोकना तुच्छ कामनी साधनार विद्या पण भाव राखीने हीनजातिना गुरुनो पण अत्यत विनय करताज आवडे छे—तो त्यारे समस्त मनवाछित देवा समर्थ जिनभाषित विद्याना देनार गुरुनो विनय साचववामां समजु माणस शी रीते विमुख रहे ? ६६—६७

अथसग्रहगाथाक्षरार्थ —

देवीदोहलत्ति देव्याश्चेल्लनाभिधानाया कश्चित् समये दोहद समपादि, एगत्थभप्पासायत्ति एकस्तभप्रासादक्रीडनाभिलाषरूप., ततो राजादिट्ठस्य—अभयत्ति अभयकुमारस्य—वनगमन महाटवीप्रवेश समजायत तत्रच—रुक्खुवलद्धहिवासण त्ति विशिष्टवृक्षोपलब्धिरधिवासना च वृक्षस्यैव, ततो वतरतोसोत्ति तदधिष्ठायकव्यतरेण तोषे समुत्पन्ने सति सुप्रासादो व्यधीयत

हवे सग्रहगाथनो अक्षरार्थ कहेछे'—

देवीदोहळ एटले के चेल्लणा नामनी राणीने कोइक समये दोहलो उपन्यो—एक स्थज प्रासाद एटले एक-थज्ञा मेहेलमा रमवारूप दोहळो—बाद राजाए फरमावेला अभयकुमारनु वनमा गमन थयु त्या वृक्षनी उपलब्धि एटले विशिष्ट वृक्ष मळीआव्यो, तेनी तेणे अधिवासना करी, एटले तेना अधिष्ठायक व्यतरने तोप थता तेणे सुदर महेल बनावी आप्यो.

उउसमवाए अवग—अकालदोहलग पाणपत्तीए विज्जाहरणं रण्णादिट्ठो कोवो भयाणत्ती ॥ २१ ॥

त्या ऋतुओनो समवाय थतो, मातगनी स्त्रीने अकाळे आम्र फळ खावानो दोहद थयो. तेणे विद्याथी (फळ) हर्या राजाए ते जोइ कोप कर्यो अने अभयने हुकम कर्यो. २१

(टीका)

तस्यच प्रासादस्य चतसृष्वपि दिक्ष्वारामे षण्णामृतूना वसतग्रीष्मप्रावृट्शरद्धेमतशिशिरलक्षणाना समवायो मीलनं नित्यमेवाभवद् व्यंतरानुभावादेव एवच प्रयाति काले कदाचित् अंबगत्ति आम्रफलेष्वकाले आम्रफलोत्सत्यनवसरे दोहदक पाणपत्न्याश्वमातंगकलत्रस्य समुद्भूत् ततो विद्यया आहरणमादानमक्रियत चूतफलाना चमालेन तत्रारामे तदनु राज्ञा श्रेणिकेन दृष्टे फलविकलैकशाखे चूतशाखिनि विलोकिते सति कोपः कृत., अथाभयस्याज्ञप्तिः चोरगवेषणगोचरा आज्ञा वितीर्णा (७)

टीका

ते महेलनी चारे बाजुना बगीचामा वसंत-ग्रीष्म प्रावृट् शरद हेमंत-शिशिररूप छ ऋतुओनो समवाय एटले व्यंतरना अनुभावथीज नित्य मेळ हतो. एम वखत जतां कोइ वेळाए आंबाना फळनी उत्पत्तिना अकाळमां चमाळनी स्त्रीने दोहळो थयो. त्यारे चमाळे ते बगीचामाथी विद्याबळे आंबाना फळ हरी लीधा. ते बाद श्रेणिके फळरहित डाळी वाळा आंबाने जोइ कोप कर्यो. बाद अभयने आज्ञप्ति एटले चोर शोधवा बाबतनी आज्ञा आपी

चोरनिरूवणा इंदमह लोगनियरंमि अप्पणा ठिओ, चोरस्स कए नट्टिय वुड्ढ-

कुमारि परिकहिसु ॥ २२ ॥

चोरनिरूपण करतां इन्द्रमह आवतां लोकना समूहवचे पोते ऊभो रही चोरने पकडवा माटे नाटय चालनार हतु त्यां वृद्धकुमारीनी कथा ते कहेवा लाग्यो २२

(टीका)

ततश्चोरनिरूपणे प्रक्रान्ते सति—इन्द्रमहे समायाते—लोकनिकरे जनसमूहमध्ये —आत्मना स्वयं—स्थितक ऊर्ध्वस्थितएव—चोरस्य कृते चोरोपलम्भनिमित्तं, नट्टिय त्ति नाट्येन नटने प्रस्तुते सति—वुड्ढकुमारित्ति वृद्धकुमारिकाख्यायिका—पर्यकथयत् निवेदितवानभयकुमार ॥ २२ ॥

टीका.

त्यारे चोरनी शोध चालु करतां इन्द्रमहोत्सव आवतां जनसमूहना वचे पोते जाते ऊभो रहीने ज चोरने पकडी पाडवा माटे, नाटय चालु थनार हतुं त्यां अभयकुमार वृद्धकुमारीनी आख्यायिका कहेवा लाग्यो

कथ मित्याह.

काइ कुमारी पइदेवयत्थ मारामकुसुमगहमोक्खो, नवपरिणीयब्भुवगम—पइकहण विसज्जणा गमणं ॥ ३३ ॥

शी रीते कथा कही ते कहेछे.

कोइ कुमारी पति देवता माटे बगीचामाथी फूल लावतां पकडाइ. नवी परणेल आवु एम कबूल करता छूटको थयो. तेणीए पतिने कह्यायी तेणे रजा आपतां ते त्या जवा लागी. ३३

(टीका)

काचित् कुमारी स्त्री—पइदेवयत्थमिति पत्युःकृते देवतापूजानिमित्त— आरासकुसुमत्ति आरामे मालाकारस्य संबंधिनि कुसुमान्यवचिन्वाना—गहमोक्खोत्ति मालाकारेण कदाचित् गृहीता ततो मोक्षो मोचन कृत तस्या एव—नवपरिणीयब्भुयवगमत्ति नवपरिणीतया त्वया प्रथमतएव मत्समीपे समागंतव्यमित्यभ्युपगमे कृते सति वृद्दकुमार्या, पइकहणविसज्जणागमणंति ततःकायेन तया परिणीतया पत्युर्यथावस्थितवस्तुकथनमकारि, तेनापि विसर्जन व्यधायि तस्याः, तदनु गमन मालाकारसमीपे तया प्रारब्ध, ७

टीका

कोइ कुवारी स्त्री पतिना माटे देवतानी पूजासारु माळीना बगीचामाथी फूल तोडतां माळीए पकडी बाद नवी परणेली तु पहेलां मारी पासे आवजे एम कबूल करावीने तेने जती मेली बाद अवसरे ते परणी एटले तेणीए

पतिने खरेखरी हकीकत कही तेणे पण तेने जवानी रजा आपी त्यार केमे ते माळी पासे जवा लागी

तेणगरक्खसदसण—कहण मुयण मेव मालगारेण, अक्खयपस्मागय दुक्कर-
मि पुच्छाइ नियभावो २४

चोरो अने राक्षसनु दर्शन थता खर कहेवाथी छूटको थयो एम माळिए पण कर्यु अक्षत रही ते पाछी आवी दुष्करपणा माटे पूछता सौए पोतानो अभिप्राय जणाव्यो २४

(टीका)

मार्गे च गच्छत्यास्तस्या स्तेनाना चौराणा राक्षसस्य च दर्शन सजात कहणत्ति तथापि तेषा तस्यच यथावद्वस्तुतत्वकथन कृत ततो मुयणमिति चौरै राक्षसेन च तस्या मोचनमधिष्टित एवमालगारेणत्ति मालाकारेणापि निवेदित प्राच्यवृत्तांते मुक्ता इत्यर्थ तत अक्षता मालाकारेणाप्रतिस्खलिता स्फटिकोपलोज्वलशीला राक्षसेनाभक्षिता चौरै रविलुप्ता च सती प्रत्यागता प्रत्यु पार्श्वे तत - दुक्करमि पुच्छाइ नियभावोत्ति केन तेषा मध्ये दु करमाचरितमिति पृच्छाया कृताया मत्रयकुमारेण, सर्वै सामाजिकजनैर्निजभाव स्वाभिप्राय प्रकाशित

टीका

रस्ते चालतां तेणीने चोरो तथा राक्षसनु दर्शन थयु तेणीए तेमने खरीवात कही, तेथी तेमणे तेने छोडी दीधी. माळिए पण पूर्वनो वृत्तात जणावता छोडी. त्यारे ते माळिए नहि अटकेली होइ स्फटिकनेवु निर्मळ शील

... अभयकुमार पूछयु के
एमा कोणे दुष्कर कर्युं त्यारे सर्व सज्जनोए पोतानो अभिप्राय मकाशित कर्यो.

ईसालुगाइणाण—चोरग्गह पुच्छ विज्जकहणाओ, दंडो तद्दाणासणभूमी पाण-
स्स परिणामो ॥ २५ ॥

ईर्ष्यालु वगेरेनु ज्ञान थयु चोर पकडायो. पूछता विद्यानी वात कही ते विद्या आपवानो दंड थयो. मातगने जमीनपर बेसाड्यो तेथी विद्या नहि परणमी २५

(टीका)

ईर्ष्यालुकादीना ईर्ष्यालुकजड्ढकचौराणा ज्ञान सपन्नमभयकुमारमहामन्त्रिण ततश्चौरस्य ग्रह पृच्छत्ति पृष्टश्चासावभयकुमारेण यथा भो त्वया कथं वहिरवस्थितेनैव गृहीतान्याम्रफलानि ? तदद्—विज्जत्ति विद्याप्रसादत इति निवेदित पाणेन अथ —कहणाओ अभयकुमारेण श्रेणिकाग्रत. पुन कथना अस्य वृत्तांतस्य विहिता, तत दण्डश्रमाळस्य तद्दाणत्ति तस्याएव विद्याया दानलक्षण· कृत·, प्रतिपन्नं च त तेन, प्रारब्ध च श्रेणिकाय विद्याप्रदान आसणभूमी पाणस्सत्ति आसन भूमी पाणस्य दत्त. आत्मना तु सिंहासने निपण्ण: श्रेणिक,—स्ततश्चापरिणाम: सम्यगपरिणमनं विद्याया श्रेणिकस्य

टीका

अभयकुमारने ईर्ष्यालुक. जडक तथा चोरोनी माहिती मळी, एटले चोरने पकडयो. तेने अभयकुमारे पूछयु के अरे तं बाहेर रहीने शी रीते आंबानाफळ तोड्या ? ते मातगे जणाव्यु के विद्याना पसायथी आ वात अभयकु

मारे श्रेणिक आगळ कही त्यारे चमाळने ते विद्या आपी देवा रूप दम कर्यो. ते वात तेणे कबूल करीने श्रेणिकने विद्या आपवा मांमी त्या मातगने जमीनपर वेशामवामा आव्यो, अने श्रेणिक पोते सिंहासने वेठो. तेथी तेने वरोवर रीते विद्या आवमी नहि.

रसो कोवो एय वितह अन्नयविणउ त्ति पाणस्स, आसण नूमी राया—परि-णामो एव मणुत्थ ॥ २६ ॥

राजाने कोप थयो मातगे कह्यु आ कइ खोटु नथी अन्नय वोल्यो अविनय थाय छे तेथी मातगने आसन आप्यु, राजा जमीनपर वेठो, एटले विद्या आवमी एम बीजा स्थळे जाणवु २६

(टीका)

तत राज्ञ कोप प्रोद्भूत. यथा न त्व करोषि मम सम्यग् विद्याप्रदान तत प्राह पाण —नेद वितथं विधीयते मया विद्यादान तदनु नणितवानन्नयकुमार —अविणउत्ति अविनय इत्येवमात्मनातु सिहासनाध्यासनलक्षणस्त्वया राजन् क्रियते इत्यपरिणामो विद्याया: ततश्च पाणस्स—आसणत्ति सिहासन वितीर्ण, नूमी राया इति राजा स्वय वसुधरायामुपविष्ट तदनतर यथावतूपरिणामो विद्याया सपन्न इ-ति एवमन्यत्रापि विद्याग्रहणे विनय. कार्य इति

टीका.

बाद राजाने कोप थयो के तु वरोवर रीते विद्या आपतो नथी त्यारे मातग वोल्यो के हु कइ जूठी रीते आपतो मथी त्यारे अन्नयकुमार वोल्यो के हे राजन् तु पोते सिंहासने वेशवारूप अविनय करे छे एटले विद्या नथी आ-वमती बाद मातगने सिहासन आप्यु अने राजा पोते जमीनपर वेठो त्यारे तरतमां वरोवर विद्या आवमवा लागी एमबी-जा स्थळे पण विद्याग्रहण करतां विनय करवो जोइए.

यतः पठ्यते—

विणएण सुय महीयं-कहवि पमाया विसुमरिय सत-त मुवट्ठाइ परन्भवे-केव-लणाण च आवहइ ॥ १ ॥ विज्जावि होइ बलिया-गहिया पुरिसेण विणयमंतेण, सुकुलपसूया कुलबालियव्व पवर पइ पत्ता ॥ २ ॥ (७)

जे माटे कहेवायछे के

विनयथी शीखेलु शास्त्र कदाच प्रमादना लीधे भूली जवाय तो ते परभव तरत उपस्थित थाय छे अने छेवटे केवळज्ञान पमाडे छे. (')

रुडा कुळमा जन्मेली कुलीन बाळा रुडा पतिने पामीने बळवान् थाय तेम विनयवंत पुरुषे ग्रहण करेली विद्या बळवान् रहे छे. (२)

अमुमेवार्थमन्वयव्यतिरेकाभ्या भावयन्नाह ,—विहिणा गुरुविणएण—एवं-चिय सुत्तपरिणती होइ, इहरा उ सुत्तगहण विवज्जयफल मुणेयव्व २७

आ ज वातने अन्वय अने व्यतिरेकथी बतावे छे.

विधिपूर्वक गुरुनो विनय कर्याथी ए रीते सूत्रनी परिणति थाय छे. पण बीजी रीते सूत्रग्रहण करता विपरीत फळ थाय छे. २७

(टीका)

विधिना मण्डलीप्रमार्जननिषद्याप्रदानकृतिकर्मकायोत्सर्गकरणादिना सिद्धात-प्रसिद्धेन, तथा गुरौ सूत्रार्थोभयप्रदातुः सूरेर्विनयोऽभ्युत्थानासनप्रदानपादपरिधावन-

विश्रामणाकरणोचितान्नपानौपधादिसंपादनलक्षणश्चितानुवृत्तिरूपश्च गृह्यते--अतस्तेन गुरुविनयेन, एवच्चियत्ति एवमेव श्रेणिकमहाराजन्यायेनैव सूत्रपरिणतिर्गृह्यमाणागमग्रथानामात्मना सहैकीभाव भवति सपद्यते नहि सम्यगुपाय प्रयुक्त स्वसाध्यमसाध्यैवोपरम प्रतिपद्यते —इतरथात्वन्यथा पुनरविधिना गुरोरविनयेनचेत्यर्थ सूत्रग्रहण प्रस्तुतमेव विपर्ययफल विपरीतसाध्यसाधक मुणितव्य विज्ञेय

टीका

विधिवडे एटले के मरुळी योजी, वेठक गोठवी वदन दइ, कायोत्सर्ग करी—तथा सूत्रार्थ शीखवनार गुरुनो विनय एटले के अभ्युत्थान, आसनदान, पादपरिधावन, विश्रामणा अने उचित अन्नपानौषध संपादन रूप अने चित्तानुवृत्ति रूप, ते वडे—एज रीते एटले श्रेणिक राजाना दृष्टांत माफक भणवामा आवता आगम ग्रंथो भिलमा चोंटे वाकी अविधि अने अविनयथी सूत्र शीखता धारवायी विपरीतफळ थाय छे, एम जाणवु

सूत्रग्रहणफल हि यथावस्थितोत्सर्गापवादशुद्धहेयोपादेयपदार्थसार्थपरिज्ञानतदनुसारेण चरणकरणप्रवृत्तिश्च अविधिना गुरुविनयविरहेण च दूषितस्य पुन प्राणिन सूत्रग्रहणप्रवृत्तावप्येतद्द्वितयमपि विपरीत प्रजायत इति (७)

कमके सूत्र शीखवानु फळ ए छे के खरेखरा उत्सर्गापवाद साथे हेयोपादेय पदार्थो ओळखवा अने ते प्रमाणे चालवु होवु परंतु अविधि अने गुरुविनयना अभावथी दूषित प्राणी सूत्रो शीखे तोपण ए बे फळ उलटी रीतना थशे

विपर्ययफलमेव दृष्टान्तद्वारेण भावयति

समणीयपि जरुदये–दोसफलचेव हंत सिद्धमिण, एवंचिय सुत्तपिहु–मिच्छत्तजरोदए णेयं ॥ ९८ ॥

उलटु फळ दृष्टांत आपीने जणावे छे —

तावना जोरमां शमनीय पण दोष वधारे छे ए जाणीती वात छे. तेम मिथ्यात्वरूप ज्वरना जोरमां सूत्र पण जाणवुं. ९८

(टीका)

शमय–त्युपशमयति शमनीय पर्पटकादि तदपि–किंपुनरन्यत्तत्प्रकोपहेतुर्घृतादि–ज्वरोदये पित्तादि प्रकोपजन्यज्वरोदये–किमित्याह–दोषफलं चैव सन्निपातादिमहारोगविकारहेतुरेव हतत्ति सन्निहितभव्यसत्त्वामंत्रण–सिद्धं प्रत्यक्षादिप्रमाणप्रतिष्ठित इदं पूर्वोक्त वस्तु दृष्टान्तमुपदर्श्य दार्ष्टान्तिकयोजनामाह

टीका

दरदने शमावे ते शमनीय पापड वगेरे ते पण— तो पछी तेना प्रकोपना हेतु घी वगेरानी शी वात करवी— पित्तादिकना प्रकोपथी प्रगटेला तावमां दोषने वधारे छे एटले के सन्निपात वगेरे महारोग विकारनो हेतु थइ पडे छे. हे भव्यो, ए वात प्रत्यक्षादि प्रमाण सिद्ध छे. आ दृष्टांत आपी दार्ष्टान्तिकनी योजना करे छे:-एज रीते मिथ्यात्वरूप ज्वरना उदयमां सूत्र पण जाणवुं

॥ १७२ ॥ एवचियत्ति एवमेव—सुत्तपिढुत्ति सूत्रमप्युक्तलक्षण मिथ्यात्वज्वरोदये मि-थ्यात्व नाम सर्वज्ञप्रज्ञप्तेसु जीवाजीवादिन्नावेपु नित्यानित्यादिविचित्रपर्यायपरपरापरिगतेपु विपरीततया श्रद्धान

त्या मिथ्यात्व एटले सर्वज्ञे कहेवा नित्यानित्यादि विचित्र पर्यायवाळा जीवाजीवादि पदार्थोमा उलटु श्रद्धान करवु ते

तच्च सप्तधा ,—

ऐकातिकसाशयिकवैनयिकपूर्वव्युद्ग्राहविपरीतरुचिनिसर्गमूढदृष्टिन्नेदात्

ते मिथ्यात्व सात प्रकारे छे—

ऐकांतिक, साशयिक, वैनयिक, पूर्वव्युद्ग्राह, विपरीतरुचि, निसर्ग, अने मढदृष्टि

यथोक्त

पदार्थाना जिनोक्तानां—तदश्रद्धानलक्षण, ऐकातिकादिन्नेदेन—सप्तन्नेदमुदाहृत ॥ १ ॥ क्षणिकोऽक्षणिको जीव —सर्वथा सगुणोऽगुण , इत्यादिन्नापमाणस्य—तदैकातिकमुच्यते ॥ २ ॥ सर्वज्ञेन विरागेण—जीवाजीवादि न्नापित, तथ्य नवे ति स कल्प—दृष्टि साशयिकी मता ॥ ३ ॥ आगमा लिगिनो देवा—धर्म्मा सर्वे सदास-

जे माटे कहेलु छे के—

जिनन्नापित पदार्थोनु अश्रद्धान ते मिथ्यात्व. ते ऐकातिक वगेरे न्नेदोथी सात प्रकारे कहेल छे. (१) जी-

माः, इत्येषा कथ्यते बुद्धिः–पुंसो वैनयिकी जिनैः ॥ ४ ॥ पूर्ण. कुहेतुदृष्टांतै–र्न तत्वं प्रतिपद्यते, मडलश्चर्मकारस्य–त्नोज्य चर्मलवैरिव ॥ ५ ॥ अतथ्य मन्यते तथ्य–वि-परीतरुचिर्जन, दोपातुरमनास्तिक्तं–ज्वरीव मधुर रसं ॥ ६ ॥ दीनो निसर्गमिथ्या-त्व–स्तत्वातत्वं न बुध्यते, सुदरासुदर रूप–जात्यध इव सर्वथा ॥ ७ ॥ देवो रागी, यति. सगी–धर्म प्राणिनिशुंत्ननः, मूढदृष्टिरिति ब्रूते–युक्तायुक्तविवेचक ॥ ८ ॥

व सर्वथा क्षणिक के अक्षणिकज छे, सगुण के निर्गुण ज छे एम बोलवु ते अेकातिक छे. (२) वीतराग सर्वज्ञे कहेला जीवाजीवादि खरा छे के नहि एम सकल्प करवो ते साशयिक छे (३) सर्व आगमो, सर्व लिंगवाळा सर्व देवो, अने सर्व धर्मो हमेश सरखाज छे एम जे पुरुषनी बुद्धि छे तेने जिनभगवानोए वैनयिक मिथ्यात्व कहेलु छे. (४) चमारोना टोळाए चा-मडाना कटकाना भजीया खाता मेल्या नहि तेम जे कुहेतु अने दृष्टांतोथी भरमायलो रही तत्वने कबूल नहि करे तेने पूर्वव्युद्ग्राह मिथ्यात्व छे. (५) सन्निपातमा चमेलो ज्वरी जेम तीखाने मीठु रस माने तेम खोटाने खरु माने ते विप-रीत रुचि जाणवी (६) जन्माध पुरुष जेम सुदर के असुदर रूपने कोइ रीते ओळखी शके नहि तेम जे विचारो तत्वातत्वने मूळथी ज नहि समजे तेने निसर्गमिथ्यात्व जाणवु (७) मूढदृष्टि मिथ्यात्ववाळो पुरुष युक्तायुक्तनो वि-वेक नहि करता रागीने देव कहे छे. सगमा फसेलाने यति मानी बेसे छे, अने प्राणिनी हिंसाने धर्म कथा करे छे, मा-टे ए मूढ दृष्टि जाणवी. (८)

तदेव दुर्निवारवैधुर्याधायकतया ज्वरो रोगविशेपस्तस्योदय उद्भवस्तत्र ज्ञेय

ए मिथ्यात्व भारे वैधर्य करनार होवाथी ज्वर तुल्य छे तेनो उदय होता तेम थाय छे एम जाणवु.

अयमत्र भाव

यथा ज्वरोदये शमनीयमप्यौपध प्रयुज्यमान न गुणाय किंतु महते दोपाय सपद्यते, एव सूत्रमपि ससारव्याधिवाधानिरोधकारकतया परमौपधसममपि दुर्विनीतप्रकृतेरविधिप्रधानस्य च जीवस्य महति मिथ्यात्वज्वरोदये योजनीय

मतलब ए के जेम ज्वरना जोरमा शामक औपध पण फायदो नहि करता दोपने वधारे छे, एम सूत्र पण ससार रूप व्याधिनी पीडाने अटकावनार होवाथी सरस औपध समान छता पण दुर्विनीत प्रकृतिवाळा अने अविधीथी वर्त्तनारा जीवने भारे मिथ्यात्व ज्वरनो उदय होवाथी विपरीत फळ आपे छे-

अन्यत्राप्युक्त —

सप्तप्रकारमिथ्यात्वमोहितेनेति जतुना सर्वं विपाकुलेनेव—विपरीत विलोक्यते ॥ १ ॥

तथा

अप्रशातमतौ शास्त्रसद्भावप्रतिपादन—दोपायाभिनवोदीर्णो शमनीयमिव ज्वरे ॥२॥

पठन्नपि वचो जैन—मिथ्यात्व न विमुचति, कुदृष्टि पन्नगो दुग्ध—पिवन्निव महाविप ॥३॥

ए वावत बीजा ठेकाणे पण कह्यु छे के ए सात प्रकारना मिथ्यात्वथी मुझायलो जीव विपथी घेरायलानी माफक सघळु विपरीत देखे छे (१) वळी कह्यु छे के नवा आवेला तावमा शामक दवा पण दोप भणी थाय छे तेम अप्रशात मतिवाळा आगळ शास्त्रनो सद्भाव जणावतां पण दोप भणी थाय छे. (२)
जेम सर्प दूध पीता पण विपने छोडतो नथी तेम कुदृष्टि पुरुष जिनवचन भणता पण मिथ्यात्वने छोडतो नथी. (३)

इत्थ शिष्यविपयमुपदेशमभिधाय साप्रत तमेव गुरुगोचरमाह

आ रीते शिष्यना सबधे उपदेश आपी गुरुना सबधे उपदेश करे छे—

गुरुणावि सुत्तदाणं–विहिणा जोग्गाणचेव कायव्व, सुत्ताणुसारओ खलु,—

सिद्धायरिया इहाहरण ॥ ३ए ॥

गुरुए पण विधिपूर्वक योग्यशिष्योने ज सूत्रानुसारेज सूत्र शीखववा इहां सिद्धाचार्य उदाहरण रूपे छे. ३ए

(टीका)

गृणाति शास्त्रार्थमिति व्युत्पत्त्या श्राप्तयथार्थाभिधान स्वपरतन्त्रवेदी पराशयवेदक परहितनिरत यतिविशेषो गुरुः, तेनापि, न केवल शिष्येण विनयेन च सूत्र ग्रहीतव्यमित्यपिशब्दार्थः—सूत्रदानं श्रुतरत्नवितरण विधिना–सुत्तत्थो खलु पढमो इत्यादिना आवश्यकनिर्युक्तिनिरूपितेन क्रमेण, जोगाणचेवत्ति योग्यानामेव विनयाववनामादिगुणभाजनत्वेनोचितानामेव कर्त्तव्य, न पुनरयोग्यानामपि

टीका

" गृणाति शास्त्रार्थमिति गुरु " ए व्युत्पत्ति प्रमाणे नामने खर करनार, स्वपर शास्त्रनो जाण परना आशयने शमजनार अने परहित करवा तत्पर एवो जे यति होय ते गुरु. तेणे पण नहिके फक्त शिष्येज विधि अने विनयथी सूत्र शीखवु, श्रुतरत्ननु दान—सुत्तत्थो खलु पढमो इत्यादिक आवश्यक निर्युक्तिमां बतावेला क्रमथी विनय वगेरे गुणना भाजन होवाथी योग्य गणाता शिष्योने ज करवु. नहिके अयोग्यो ने

यथोक्तं

विणओणएहि पंजलिउडेहि छंद मणुवत्तमाणेहि, आराहिओ गुरुजणो–सुय

वहुविह लहु देइ ॥ १ ॥

जे माटे कहु छे के विनयनम्र रही अजविबद्ध रही अने मरजी साचवीने आराधेल गुरु जुदा जुदा श्रुत-शास्त्रो तरतमा शीखवे छे (१)

तथा—जवहियजोगदव्वो—देसे काले परेण विणएण, चित्तन्नू अणकूलो—सीसो-सम्म सुय लहइ ॥ २ ॥

वळी कहु छे के देशकालने योग्य चीजो पूरा विनयथी लावी आपनार, चित्तने पारखनार, अने अनुकूळपणे वर्त्तनार शिष्य रुडीरीते श्रुत पामी शके छे (२)

कथमित्याह—सूत्रानुसारत सूत्रस्य व्यवहारज्ञाप्यस्यानुसारोऽनुवर्त्तन तस्मात् —खनुरवधारणे—तत सूत्रानुसारादेव तदतिक्रमेण सूत्रदाने तद्वेपित्वमेव कृत स्यात्

गुरुए शिष्यने केवी रीते श्रुत आपवु ते कहे छे—सूत्र एटले व्यवहारज्ञाप्य तेना अनुसारेज तेने उल्लंघीने सूत्र शीखवे तो तेनो दुश्मनाइ करतोज गणाय जे माटे कहेलु छे के —

यथोक्तं—तत्कारी स्यात्सनियमा—त्तद्वेपी चेति यो जड , आगमार्थे तमुल्लंघ्य—ततएव प्रवर्त्तते ॥ १ ॥ आगमात्सर्वएवाय—व्यवहारो व्यवस्थित , तत्रापि हाठिको यस्तु—हताशाना स शेखर ॥ २ ॥

जे जड होय ते तेने करतो थको तेनो दुश्मन थाय छे ते आगमार्थमा तेने उल्लंघीने ते वडे ज प्रवर्त्ते छे. (१) आगमथीज आ सघळो व्यवहार चाले छे, माटे त्या पण जे हठ करे ते अजाणनो सरदार जाणवो (२)

सूत्रानुसारश्चायं

तिवरिसपरियागस्स उ—आचारयकप्पनाम अज्झयणं, चउवरिसस्स उ सम्मं —सूयगडं नाम अंग ति ॥ १ ॥ दसकप्पव्ववहारा—संवच्छरपणगदिक्खियस्सेव, ठाणं समवाओ च्चिय—दो अंगे अट्ठवासस्स ॥ २ ॥ दसवासस्स विवाहो—एक्कारसवासयस्स उ इमे उ—खुड्डियविमाणमाई—अज्झयणा पंच नायव्वा ॥ ३ ॥ बारसवासस्स तहा—अरुणुववायाइ पंच अज्झयणा, तेरसवासस्स तहा -उट्ठाणसुयाइया चउरो ॥ ४ ॥ चोद्दसवासस्स तहा—आसीविसभावणा जिणा बिंति, पन्नरसवासगस्स य—दिट्ठीविसभावणं तहय ॥५॥ सोलसवासाईसु य—एगुत्तरवड्ढिएसु जहसंखं, चारण-

सूत्रोनुं अनुसरण आ रीते छे:—

त्रण वर्षना दीक्षितने आचारांग अने प्रकल्प नामे अध्ययन शीखामणु. चार वर्षना दीक्षितने सूयगडांग शीखामणुं १ पांच वर्षना दीक्षितने दशाश्रुतस्कंध बृहत्कल्प अने व्यवहार सूत्र शीखववा आठ वर्षना दीक्षितने स्थानांग अने समवायांग शीखववा. (२) दश वर्षना दीक्षितने भगवती सूत्र शीखववुं अग्यार वर्षना दीक्षितने क्षुल्लकविमान वगेरे पांच सूत्र शीखववा. (३)बार वर्षना दीक्षितने अरुणोपपात वगेरे पांच सूत्र शीखववा तेर वर्षना दीक्षितने उत्थानश्रुत वगेरे चार सूत्र शीखववा. (४) चौद वर्षना दीक्षितने आशीविषभावना शीखामणी एम जिनेश्वरो कहे छे. पंनर वर्षना दीक्षितने दृष्टिविष भावना शीखामणी. (५) सोळ सत्तर अने अढार वर्षना दीक्षितने अनुक्रमे चार

जावण मद्दसुविणजावणा तेयगनिसग्गा ॥ ६ ॥ एगूणवीसगस्स उ दिट्ठीवाओ दु-
वालसम मग, सपुन्नवीसवरिसो—अणुवाई सव्वसुत्तस्स ॥ ७ इति

श्रमणीस्तु प्रतीत्या कालचारित्वादिपरिहारलक्षण सूत्रानुसार.—अकालचा-
रित्वलक्षण चेद

अट्ठमीपक्खिए मोत्तु—वायणाकाल मेव उ, सेसकाल मइंतीओ नायव्वा कालचारिओ १

सिद्धाचार्या सिद्धाभिधानसूरय इह सूत्रानुसारत सूत्रदाने, आह्रियते आक्षि-
प्यते प्रतीतिपथेऽवतार्यते दार्ष्टांतिको र्थो येन तदाहरण दृष्टात

तदेवाह —

चपा धणसुदरि तामलित्ति वसुणंदसड्ढसवधो, सुदरि णदे पीती—समए पर-

णजावना, स्वमजावना, अने तेने निसर्ग सूत्र शीखामवां (६) ओगणीश वर्षना दीक्षितने दृष्टिवाद नामनु बारमु अ
ग शीखामवु अने पूरा वीश वर्षनो दीक्षित होय ते सर्व सूत्रो शीखवानो अधिकारी गणाय छे (७)

साध्वीओ माटे- एवी परिपाटी छे के अकाळचारिपणानो त्याग करवो अकाळचारिपणु ते आ छे आठम
पाखी शिवाय वाचनाना वखते ज आववु, बीजा वखते आवता अकाळचारि गणाय छे (१)

इहा सूत्रानुसारे सूत्र देवामा सिद्ध नामना सूरि आहरण एटले दृष्टातरूपे छे आहरण शब्दनी व्युत्पत्ति
आ छे के आकर्षाय अर्थात् प्रतीतिमा उतराय दार्ष्टांतिक अर्थ जेनावडे ते आहरण

चपामा धनशेठनी पुत्री हती ताम्रलिप्तीमा वसुशेठनो पुत्र नद हतो. बे शेठ श्रावक हता तेमणे सगाइ करी

तीर मागमणे ॥ १ ॥ जाणविवत्ती फलगं—तीरे उदगत्थि सीहवाणरए, सिरिउर-रसो सुदरिगहरागे निब्ब कहधरणा ॥ २ ॥ चित्तविणोए वाणरणट्टमी जाइसरण-सवरण, देवपरिच्छा नियरुवकहण रन्नो उ संवोही ॥ ३ ॥ सावत्थी सिद्धगुरु—विउव्वदिक्खा परिच्छ सामइए, आलावगा णिमित्ते—अदाण कोवेतरा देवे. ॥ ४ ॥ लोगपससा सव्वण्णुसासण एरिसं सुदिट्ठं ति, वोहीवीयाराहण—एवं सव्वत्थ विणेय ॥ ५ ॥

सिद्धाचार्यकथा

एत्थेव जंबुदीवे—भारहवासंमि वासवपुरि व्व, विवुहजणहिययहरिणी—अ-णवरयपयट्टपरममहा—॥ १ ॥ सिरिवासुपुज्जजिणवरवयणिंदुविवुद्धभवियकुमुयवणा,

सुदरी अने नट बन्ने प्रीति थइ समये बीजा तीरे तेओ गया, त्यांथी पाछा वळता— (१) नहाण जाणु. तेओ पा-णिधु मेळवी किनारे आव्या. नट पाणी माटे जता सिंहे मार्यो थको वादर थयो. श्रीपुरना राजाए सुदरीने पकडी. ते ते-नापर मोहित थयो तेणीए नामरजी बतावी. वातोवडे राजाए तेने धरी. (२) चितविनोद माटे वादराए नाच करता तेने जाति स्मरण थवाथी तेणे अणसण कर्यु, अने देव थयो. तेणे सुदरीना शीळनी परीक्षा करी पोतानु रूप प्रगट करी वात कही. राजाने सबोध थयो. (३) श्रावस्तीमा सिद्धसूरिनी वैक्रियरूपे सुदरीने दीक्षित करी सामायिकनु आ लायक लेवा माटे देवे परीक्षा करी. तेमणे ते नहि आपता देवे बाहेरथी गुस्सो अने अदरथी सतोष कर्यो. (४) लोको प्रशसा करवा लाग्या के सर्वज्ञनु शासन आवु सुदर छे. तेथी बोधि तथा बीज प्राप्ति थइ. एम बधा स्थळे जाणवु. ५

आ जबूद्वीपमा भरत क्षेत्रमा इन्द्रपुरी माफक विबुधजनना मनने हरनार, निरतर प्रवर्त्तता महोत्सववाळी, श्री

लच्छीइ सोहिया चक्कपाणिमुत्ति व्व जयपयडा—॥ २ ॥ चंपा णामेण पुरी—आसी, परिहवियधणवइधणोहो—वत्थव्वो तत्थ धणो—अहेसि सिट्ठी गुणविसिट्ठो ॥ ३ ॥ तस्सय वसुनामेण—निवासिणा तामलित्तिनयरीए, वणिएण सम मित्ती—सजाया निक्कवरियत्ति ॥ ४॥ जिणधम्मपालणपरायणाण सुस्समणचलणभत्ताण, तेसिं वच्चते-सु—दिणेसु एगमि पत्थावे—॥ ५ ॥ अव्वोच्छिन्न पीइ—पवत्तमाणेण निच्चकालंपि, सुदरिनामा धूया—नियगा धणसेट्ठिणा दिन्ना—॥ ६॥ नदस्स वसुसुयस्सा—कओ विवाहो य सोहणमुहुत्ते, दावियभुवणब्भरिओ—महया रिद्धी समुदएण ॥ ७ ॥ अह सुदरीइ सद्धिं—पुव्वज्जियपुन्नपायवस्स चिय, नदस्स विसयसुहफल—मुवभु-जतस्स जति दिणा ॥ ८ ॥ अच्चतविमलबुद्धित्तणेण विन्नायजिणमयस्सावि, तस्से

वासुपूज्य भगवानना मुखचद्रवडे भव्यजन रूप कुमुदवनने विकसित करनार, विष्णुनी मूर्ति माफक लक्ष्मीथी शोभती अने जयपताकावाळी चंपा नामे नगरी हती त्यां कुबेरना धनसग्रहने हलावनार गुणवान् धन नामे शेठ रहेतो हतो १ —२—३ तेने ताम्रलिप्तीना रहेवासी वसु नामना वाणिया साथे खरेखरी दोस्ती थइ. ४ तेओ बन्ने जैन धर्म पाळता अने सुसाधुना चरणना भक्त रहेता. एम दिवसो जता एक वेळाए—(५) धन शेठे ते प्रीति हमेश कायम राखवा माटे पोतानी पुत्री सुदरी वसुशेठना पुत्र नदने आपी, अने सारा मुहूर्त्ते तेनो भारे ठाठमाठथी जगतने अजायबी पमाडनार विवाह कर्यो. ६—७ हवे नद पूर्वोपार्जित पुण्यतरुना प्रमाणे सुदरी साथे विषय सुख भोगवतो रही दिवसो पसार करवा लाग्यो ८ ते अति निर्मळ बुद्धिवाळो होवाथी जिनधर्मनो जाण हतो छता तेने एक वेळाए आ रीते विचार आव्यो के जे पुण्य

गमि अवसरे—जाया चिंता इय सरूवा ॥ ए ॥ ववसायविन्नविगओ—पुरिसो लो-
गमि होइ अवगीओ, काउरिसो त्ति विमुच्चइ—पुव्वसिरीएवि अचिरेण ॥ १० ॥
ता पुव्वपुरिससतइसमागयं जाणवत्तवाणिज्ज—पकरेमि पुव्वधणविणासणेण का चंगिमा
मज्झ ॥ ११ ॥ किं सोवि जीवइजए—नियभुयजुयलज्जिएणदव्वेण, जो वच्चिय पय-
छइ—न मग्गणाण पइदिणपि ॥ १२ ॥ विजाविक्कमनूणासलहणिज्जवित्तीइ जो धर-
इ जीयं—तस्सेव जीवियं वदणिज्ज, मियरस्स किं तेण? ॥ १३ ॥ उप्पज्जंति विणस्सं-
ति—णेगसो के जयंमि नो पुरिसा, जलबुब्बुउ व्व परमत्थरहियसोहेहिं किं तेहिं?
॥ १४ ॥ कह सोवि पसंसिज्जति—न जस्स सप्पुरिसकित्तणावसरे, चागाइगुणगणे-
ण—पढम च्चिय जायए रेहा ॥ १५ ॥ इय चिंतिऊण तेण—परतीरउचियभंडभरियपवह-
णं, पारे पारावारस्स—झत्ति पगुणीकयं पोयं ॥ १६ ॥ गमणुम्मणं च तं पेच्छिऊण

काम धधा वगर बेठो रहे ते आ लोकमा निंदाय छे अने ते कापुरुष छे एम मानी तेनी पासे रहेली लक्ष्मी पण तेने थो-
डाज वखतमा छोडी जती रहे. १० माटे हु बापदादानी परपराए आवेलो वहाणोनो वेपार करु तो ठीक. बेठो रही पू-
र्वेनु धन खाता मारी शी शोभा गणाय? ११ जे पोतानी बाहोथी धन कमावी मागणोने दररोज दान नथी आपतो ते
आ जगत्मा जीवे शा कामनु छे? १२ जे विद्या अने पराक्रमथी वखाणती वर्त्तणुकवडे जीवे छे तेनु जीवित वखाणवा
योग्य छे, बाकी बीजानु ते शा कामनु छे? १३ आ जगत्मा पाणीना परपोटा माफक कया अनेक पुरुषो जनमता मरता नथी?
पण तेवा परमार्थ रहित जनोथी शु वळ्यु? १४ सज्जनोमां जे दानादिगुणो वडे पहेलो पंकातो नहि होय तेना पण शु
वखाण थाय? १५ एम चिंतवीने तेणे बीजा काठे नहि मळे तेवा मालथी वहाण भरीने दरिया पार जवा झट तैयार कर्यु.
१६ तेने जवा व्याकुळ थएलो जोइ अति विरहकातरपणाथी अत्यत शोक करती सुंदरी कहेवा लागी के हे आर्य पुत्र,

अइविरहकायरत्तेण, अच्चतसोगविहराइ सुदरीए इम जणिओ ॥ १७ ॥ हे अज्जउत्त अहमवि—तुमए सह नूण मागमिस्सामि, पेमपरायत्त—मिमचित्त न तरामि सठविउ ॥ १८ ॥ इय जणिए दढतरपणयजावक्खित्तचित्तपसरेण—पडिवन्नमिण नढेण—तयणु जायमि पत्थावे—॥ १९ ॥ आरूढाइ दोन्निवि ताणि विसिट्ठमि जाणवत्तमि, पत्ताणि च परतीर—खेमेणा णाउज्ञमणाणि ॥ २० ॥ विणिवढियं च जउ—उवज्जिओ भूरिकणयसज्जारो, पडिज्जड घेत्तूण य—इताए समुद्दमज्झमि—॥२१॥ पुव्वकयकम्मपरिणाइवसेण अच्चतपवलपवणेण—विखुमिज्जती नावा—खणेण सयसिक्करा जाया ॥ २२ अह कहमि तहाजवियव्वाइ उल्लघ्फलगखग्गाणि, एक्कमिमेव वेलाउमि लग्गाणि लहु ताणि ॥ २३ ॥ अयम्तघडणसुघडियविहडणावाडविहिस्स जोगेण—जाय परोप्पर दसण च गुरुविरहविहुराण ॥ २४ ॥ ता हरिसविसायवसु-

हु पण नक्की तमारी साथेज चालीश केमके प्रेमने वश पडेलु आ मन हु ठेरवी शकती नथी. १७—१८ एम सांजळी मजबूत प्रेम जावथी खेंचाइने तेणे ते वात कबूल राखी. बाद समय आवता ते बन्ने जण सारा वहाणपर चडीने आनंदना साथे खेमकुशळे बीजा कांठे पहोच्या. १९—२० ते मांत्र वेंची घणो पैसो कमावी बीजो माल लइ तेओ पाछा वळ्या एवामां समुद्र वच्चे पूर्वकृतकर्मना परिणामना लीधे सख्त तोफानमा झोला खातु ने वहाण सेकडो कटका थइ गयु. २१—२२ हवे तथा प्रकारनी जवितव्यताथी ते बन्ने पाटिया मेळवी एकज किनारे आवी पडया. २३ नशीब नवनवानु बनावे छे अने बनेनु बगाडेले छे तेना योगे ते विरहपीडित बन्ने जण एक बीजाने जेट्या २४ त्यारे हर्ष अने शो-

वलतदढमएणपुणगलसरणी—सहसत्ति सुंदरी नंदकव मवलविन डीणा—॥ २५ ॥ रोविउ मारद्धा निव्विरामानिवरुतनयणसलिलन्नरा, जलनिहिसगुवलग्गवुविडनिवह मुयति व्व ॥ २६ ॥ कहकहवि धीरिम धारिकहा नदेण जपिय ताहे—सुयणु किमेव सोग—करेसि अच्चतकसिणमुही ? ॥ २७ ॥ को नाम मयच्छि, जए—जो जस्स नेव वसणाइ—पाउन्भूयाणि, नवा—जायाणियजम्ममरणाणि ? ॥ २८ ॥ कमलमुहि, पेच्छगयणगणेक्कचूडामाणिस्सवि रविस्स—उदयपयावविणासा—पइदियसं चिय वियत्नति ॥ २९ ॥ किवा न सुय तुमए—जिणिदवयणमि ज सुरिदावि—पुव्वसुकयक्खयमी—दुत्थावत्थ उवलहति ॥ ३० ॥ कम्मवसवत्तिजतूण—सुयणु कि एत्तिएवि परितावो ? जेसि गायव्वसर—नमरुइ दुक्खाण ढदोली ॥ ३१ ॥ इय एवमाइवय-

कना वशे जळलता नारे गजरादथी गळे जराइने दीन थएली सुदरी झट दइ नदना कठे वळगी —२५ ते कठे वळगी ने अटक्या वगर पडता आसुओथी जाणे दरियाना सगथी लागेला पाणीना बिंदुओ धरती होय तेम रोवा लागी २६ त्यारे जेम तेम धीरज धरी नदे कह्यु के हे सुतनु, अति झाखु मुख धरी आम का शोक करे छे ? २७ हे मृगाक्षि, जगतमा एवो कोण जन्म्यो छे के जेने सकटो के जन्म मरण नथी थता. २८ हे कमळमुखी, जो आकाशना चूडामणि समान सूर्यने पण दररोज उदय, प्रताप अने विनाश ए त्रण अवस्थाओ वळगी रही छे. २९ अथवा तें जिनप्रवचनमा शुं नथी साभळ्यु हे इद्रो पण पूर्वकृतकर्मना क्षये दु.खी अवस्था पामे छे ३० हे सुतनु, कर्मवशवर्त्ती जतुओने शो शोक करवानो छे ? केमके तेमनी साथे छायाना माफक दुःखनी धाडी तो फरती ज रहे छे. ३१ आवा आवा वचनोथी सुद-

णेहि—सुदरि सासिउ, वसिमहुत्त—तीइ समचिय मलिओ—नदो तएहाछुहकिलतो ॥ ३२ ॥ अह सुदरीइ जणिय—पिययम, एत्तो परिस्समकिलता—अच्चततिसाभिहया—पयमवि न तरामि गतु मह ॥ ३३ ॥ नदेण जपिय सुयणु—एत्थ वीसमसु त खण एक्क, जेणाह तुज्झकए—सलिल कत्तोवि आणेमि ॥ ३४ ॥ पभिसुय मणाइ, ताहे—नदो आसन्नकाणणुद्देसे—सलिलावलोयणत्थं—त मोत्तूण गओ सहसा ॥ ३५ ॥ दिट्ठो य कयतेण व—विगिचिउज्जमुहेण सीहेण, तिव्वछुहाभिहएण—अइचवललतजीहेण ॥ ३६ ॥ तत्तो जयसजतो—विस्सुमरियअणसणाइकायव्वो—अट्टज्झाणोवगओ—निहओ सो सरणओ तेण ॥ ३७ ॥ एत्तो य सुदरीए—परिपालतीइ अइगय दिवस, तहविहु न जावनदो—समागओ ताव सवुत्ता ३८ णिच्छइयतव्विणासा—

रीने समजावीने तेनी सायेज नृत्यो नद वस्ति तरफ वळ्यो ३२ एवामा सुदरी बोली के हे प्रियतम परिश्रमथी थाकेली होइ जारे तरसथी हु पीडाउ छु तेथी इहाथी आगळ एक डगलु देवा समर्थ नथी ३३ नदे कयु के हे सुतनु, तु इहा थोडी वार वीसामो ले के जेथी तारा माटे क्याथी पण पाणी लावु ३४ तेणीए ते कबूल राखी एटले नद तेणीने त्या मेली जगलमा पाणी शोधवा खातर उतावळो थइ पेठो ३५ तेने मोतनी माफक मुख फाडता, अति चपळपणे चालती जीभवाळा, अति भूख्या रहेला सिंहे जोयो ३६ त्यारे ते जयमा पडी अणसण वगेरे करवा भूली जइ आर्त्तध्यानमा रह्यो एटलामा ज ते सिंहाने सिंहे मारी नाख्यो. ३७ आणीमेर सुदरीने वाट जोता दिवस पूरो थयो, छता नद नहि आव्यो एटले ते गभरामा पडी ३८ तेणे धार्यु के खचित तेनो नाश थयो हशे तेथी ते घर दइने जमी-

हरेण सइ अप्पणो परेसि च वाढमणुग्गहमइणा-- पयट्टियव्व विहिपरेण ॥९६॥ इति

अत्राक्षरार्थ

चपाधणसुदरित्ति चपानगर्यां धनोनाम श्रेष्ठी अभूत, तस्यसुदरी तनया ताम्रलित्तिवसुनदत्ति ताम्रलिप्त्या पूर्वपारावारतीरवर्त्तिन्या पुरि वसुश्रेष्ठी, तस्यच नदो नदन समुत्पन्न. —सड्ढसवधोत्ति तौ द्वावपि श्रेष्ठिनौ श्राद्धौ श्रावकाविति सवध स्वापत्यैवाह्यलक्षण कृतस्ताभ्या ततः—सुंदरिनदेपीइ इति नदसुदर्यो परस्पर प्रीति प्रकर्षवती सपन्ना समये क्वापि प्रस्तावे परतीर जलधिपरकूल नद ससुदरीको ययौ तदन्वागमने प्रत्यावर्त्तने परतीरात् ॥ १ ॥ यानस्य प्रवहणस्य विपत्ति विनाशः सपन्नस्तत फलक काष्टशकलमासाद्य तीरे एकस्मिन्नेव वेलाकूले द्वे अप्युत्तीर्णे तत उदकार्थी परिक्राम्यन्नद सिहेन हत सन् वानर सजात इतश्च श्री-

प्रवर्त्तं ९६

इहा सग्रहगाथानो अक्षरार्थ करिये छीये.

चपा नगरीमा धननामे शेठ हतो, तेनी सुदरी नामे पुत्री हती. पूर्व समुद्रना काठे आवेली ताम्रलिप्ती नगरीमा वसुशेठ हतो, तेनो नदनामे पुत्र हतो ते बे शेठ श्रावक हता. तेमणे पोताना दीकरी दीकरानी सगाइ करी. हवे नंद अने सुदरीने परस्पर मजबूत प्रीति वधाइ. एक वखते सुदरीने साथे लइ नद दरियाना पहेले पार गयो, त्याथी पाछा वळता (१) वहाण नाश पाम्यु. त्यारे पाटियु मेळवी ते बे जण एकज किनारे उतर्या. बाद पाणी माटे फरता नदने

पुरराजेन सुदर्या ग्रहो ग्रहणं कृत रागश्चाभिष्वगस्तस्यामेव तस्य जात. निहक-हधरणा इति प्रार्थिता च सा तेन सविकार, पर तया न इछाभिपायरूपा दर्शिता, —तदनु तस्यास्ताभिस्ताभि कथाभिर्विनोदहेतुभिर्धरण कालयापन प्रारब्ध नृत्तुजा ॥२॥ चित्तविणोए इति चित्तविनोदमात्रे च तस्य सपन्ने अन्यदा—वानरनट्टमित्ति वा-नरेण नदजीवेन नृत्ये प्रारब्धे सति, जातिसरणत्ति जातिस्मरणमासादित्त, तदनु स-वरणमनशन विहित तेन देवत्ति देवस्तदनतरमभूद्वानरजीव· परीक्षा कृता तेन सुदरीशीलस्य ततोथ निजरूपमादर्शित कहणत्ति कथन च समग्रस्यापि प्रा-ग्यवृत्तातस्य रणो उ सवोहित्ति राज्ञ पुन सवोधि सम्यग्वोध प्रादुर्भूत ॥ ३ ॥ तत श्रावस्त्या नगर्या—सिद्धगुरु इति सिध्धाभिधानसूरीणा, विव्वदिक्खा इति वैक्रि-

सिद्दे मारी नाख्यो एटले ते वादरो थयो आ राजु श्रीपुरना राजा सुदरीने वश गयो. ते तेनापर मोहित थयो, तेथी तेणे तेने भूमी मागणी करी, पण तेणीए इच्छा नहि बतावी बाद ते तेवी तेवी विनोदकारि वातोथी तेणीनो वखत पसार करवा लाग्यो (२) तेणीनो चित्तविनोद थतो हतो एवामा एकदा नटना जीव वादराए नृत्य करता जातिस्मरण मेळव्यु बाद तेणे अणसण कर्यु एटले त देव थयो तेणे सुदरीना शीलनी चोकसी करीने पोतानु रूप बताव्यु, तथा सघळी पूर्वनी हकीकत कही एथी राजाने पण खरो बोध थयो, (३) बाद श्रावस्तीनगरीमा सिद्ध नामना आचार्यनी सुदरीने वक्रियरूपे दीक्षित करी सामायिकना आलावाना निमित्ते परीक्षा करी गुरुए ते आलावो नहि देता देवे बाहेरथी कोप

यरूपेण विहितदीक्षा सुदरी विधाय—परिछत्ति परीक्षा सामइए आलावगानिमित्ते इति सामायिकालापकनिमित्त विहिता देवेन अदाणत्ति सामायिकालापकस्याप्रदाने कृते सति गुरुणा, कोवेयरी इति कोपेतरौ—देवे इति देवेन विहितौ बहिर्वृत्त्या कोप. अतर्वृत्त्या च सतोपः कृत इत्यर्थ ॥ ४ ॥ ततो ज्ञातवृत्तातेन लोकेन प्रशसा कृता—यथा, सर्वज्ञशासनमीदृशं सुदृष्ट निपुणप्रज्ञापकानिरूपितं इत्यनेनोल्लेखेन ततो —बोहिबीयाराहणत्ति बोधि. पारगतगदितधर्मप्राप्तिः केषाचिज्जीवाना समभूदन्येषा च वीजस्य सम्यग्दर्शनादिगुणकलापकल्पपादपमूलकल्पस्य देवगुरुधर्मगोचरकुशलमनोवाक्कायप्रवृत्तिलक्षणस्याराधन सेवन समपद्यत एवं प्रस्तुतसूत्रप्रदानवत् सर्वत्र प्रव्रज्यादानादौ सूत्रानुसारादेव मतिमता च वर्त्तन विज्ञेयमिति ॥ ५ ॥

वताव्यो अने अतरथी ते सतोप पाम्यो ४ बाद ते वृत्तातनी लोकने खबर पडता तेमणे प्रशसा करी के सर्वज्ञनु शासन आवु सुदृष्ट एटले निपुणप्रज्ञापके बतावेलु छे. आवा उल्लेखथी ते टाकणे केटलाक जीवोने बोधि एटले परमेश्वर भणीत धर्मनी प्राप्ति थइ, तथा केटलाकने बीज एटलेके सम्यग्दर्शन वगेरे गुण रूप कल्पवृक्षनी मूळ समान एवी देवगुरु धर्म सबधे कुशळ मन वचनकायनी प्रवृत्ति तेनी प्राप्ति थइ. आ रीते आ सूत्रप्रदानना माफक सघळे स्थळे एटले प्रव्रज्यादान वगेरे सघळी बाबतोमा बुद्धिमत पुरुषोए सूत्रना अनुसारेज वर्त्तन राखवु जोइए एम समजवुं. ५

अथ सूत्रानुसारप्रवृत्तिमधिकृत्याह

आसन्नसिद्धियाण—लिंगं सुत्ताणुसारओ मेव—उचियत्तणे पवित्ती [सव्वत्थ

॥ १७६॥ जिणमि वहुमाणा ॥ ३५ ॥

(टीका)

आसन्ना तद्भवनादित्वाविलेन समीपोपस्थायिनी सिद्धिर्मुक्तिर्येषा ते तथा—तेपा भव्यविशेषाणा लिग चिह्न व्यजकमित्यर्थ धूम इव गिरिकुहरादिवर्त्तिनो वन्हे ,—कासानित्याह—सूत्रानुसारादेवागमार्थानुवृत्तेरेव उचितत्वेन तत्तद्द्रव्यक्षेत्र-कालभावानुरूपेण या प्रवृत्ति स्वकुटुवचितनरूपा द्रव्यस्तवभावस्तवरूपा च

कुत एतदेवमित्याह

सर्वत्र कृत्ये इत्य प्रवृत्तौ धार्मिकस्य जिने भगवति सर्वत्रौचित्यप्रतिपादयित-रि वहुमानात् गौरवात्

हवे सूत्रानुसारि प्रवृत्तिन उद्देशीने कहेछे.

आसन्नसिद्धिवाळाओनु ए लिंग छे के सूत्रानुसारेज उचितपणामां तेमनी प्रवृत्ति होय केमके सघळी वातोमा तेमने जिनमां वहुमान होय छे ३५

टीका

आसन्न एटले तेज के बीजा भवे मळनार होवाथी समीपे रहेले सिद्धि जेमने तेवा भव्योनु पर्वतमा रहेला अग्निना लिंग धूमनी माफक ए लिंग छे के आगमना अर्थने अनुसरीनेज ते ते द्रव्य क्षेत्र काळ भावना प्रमाणे उचितपणे पोताना कुटुंबनी सभाळ रूप तथा द्रव्यस्तव अने भावस्तवरूप प्रवृत्ति होय छे

एम शाथी होयछे ते कहे छे

केमके तेमने सघळा कामोमा एम प्रवर्त्तता सघळा स्थळे औचित्य बतावनार जिनभगवानमा वहु मान होय छे

सद्दि सूत्रानुसारेण प्रवर्त्तमानो—" भगवतेदमिदमित्यमित्थ चोक्त " मिति नित्य मनसानुस्मरन् भगवतमेव बहुमन्यते सजातभगवद्बहुमानश्च पुमानचिरावितमेव भगवद्भावभाक् सपद्यते

यथोक्त

अम्खयभावे मिलिओ—भावो तब्भावसाहगो नियमा, नहु तय रसविद्ध — पुणोवि तब्भाण मुवेइ ॥ १ ॥

इति सर्वत्रौचित्यप्रवृत्तिरासन्नसिद्धेर्जीवस्य लिंगमुक्तमिति ७,

एतद्विपर्यये दोषमाह

आयपरपरिच्चाओ—आणाकोवेण इहरहा णियमा, एव विचितियव्व—सम्म अइणिउणबुद्धिए ॥ ३६ ॥

जे माटे ते पुरुष सूत्रानुसारे प्रवर्त्ततो थको "भगवाने आ आ आवी आवी रीते कहेल छे " एम हमेशा मनमां सभारतो थको भगवाननुज बहुमान करे छे. अने जेने भगवाननुं बहुमान रहे ते पुरुष तो वगर विलंबे भगवानपणाने पामे

जे माटे कहेलुं छे के.

अक्षय भावमा जो भाव मळयो तो ते भावनो नियमा साधक थाय छे जे माटे रसथी भरायलु तांबु फरीने तांबापणामां नहि रहेशे. (१)

एटला माटे सघळी बाबतोमां औचित्यपणे प्रवृत्ति करवी ते आसन्नसिद्धिगामी जीवनु लिंग कह्यु

एथी उलटी रीते चालता दोष बतावे छे.

बीजी रीते वर्त्तता आज्ञाकोप थतो होवाथी नियम स्वपरना उद्धारनो परित्याग थाय छे, एम अति निपुण बुद्धिथी बरोबर विचारवु. ३६

(टीका)

आत्मपरपरित्याग आत्मनः स्वस्य परेषां चानुगृहीतुमिष्टानां देहिनां परित्याग दुर्गतिगर्त्तान्तर्गतानां प्रोज्झनं कृतं भवति आज्ञाकोपेन भगवद्वचनवितथासेवनरूपेण—इतरथा सूत्रानुसारप्रवृत्तिरूपप्रकारपरिहारेण प्रवृत्तौ सत्यां नियमादवश्यम्भावेन

यथोक्त

इहलोयम्मि अकित्ती—परलोए दुग्गई धुवा तेसिं, आणं विणा जिणाणं—जे ववहारं ववहरंति ॥ १ ॥

यत एवं तत एवमुक्तप्रकारेण विचिंतयितव्यं विमर्शनीयं सम्यग् यथावत् अतिनिपुणबुद्ध्या कुशाग्रादपि तीक्ष्णतरया प्रज्ञया अनिपुणबुद्धिभिर्विचिंतितस्याप्यर्थस्य व्यभिचारसम्भवात्

टीका

पोतानी अने दुर्गतिना खाडामां पडेला बीजा के जेमने मदद करवानी छे तेमनो परित्याग एटले तेमने मूकी आप्यानुं थाय छे (शाथी ते कहे छे) आज्ञाकोपथी एटले के भगवानना वचनथी उलटुं काम होय तेनुं सेवन कराथी (क्यारे एम थाय ते कहे छे) सूत्रानुसार प्रवृत्ति छोडीने बीजी रीते प्रवृत्ति करता. ए वात नियमा एटले के अवश्यपणे बने छे जे माटे कहेलुं छे के'—

जेओ जिननी आज्ञाविना व्यवहार चलावे छे तेमनी आलोकमां अपकीर्त्ति अने परलोकमां नक्की दुर्गति थायछे (१)

जे माटे एम छे ते माटे ए कहेला प्रकारे सम्यग्पणे एटले बरोबर अतिनिपुण बुद्धिवडे एटले के दर्भनी अणीथी पण वधु तीक्ष्ण प्रज्ञावडे विचारवुं केमके गाफल बुद्धिवाळाओए विचारेलो वात पण एकनी बीजी थइ पडे छे

अत एवाह

बुद्धिजुया खलु एवं—तत्त बुज्झति, णउण सव्वेवि, ता तीइ ञेयणाए—

वोच्छ तव्वुड्ढिहेउत्ति ॥ ३७ ॥

(टीका)

बुद्धियुता अतिनिपुणोहापोहरूपप्रज्ञासमन्विताः —खलुरवधारणे—ततो बुद्धि-युता एव एवमुक्तरूपेण तत्व सूत्रानुसारेण प्रवृत्तिरासन्नसिद्धिकजीवानां लक्षणमित्येवरूप बुध्यते व्यवच्छेद्यमाह नपुन· सर्वेपि बुद्धिविकलाअपीतिनाव बहुबुद्धिवोध्यस्यार्थस्य सामान्यबुद्धिभि कृतशतप्रयत्नैरपि वोद्धुमपार्यमाणत्वात

एथी ज मूलकार कहे छे के,

बुद्धिमानो ज एवी रीते तत्त्व जाणे छे, सघळा नहि जाणी शके. माटे बुद्धिनी वृद्धिना माटे तेना भेद तथा ज्ञात कहीश ३७

टीका

अति निपुण ऊहापोहरूपप्रज्ञावाळा ज ए रीते तत्त्वने एटले के सूत्रानुसारे प्रवृत्तिए आसनसिद्धिक जीवोनु लक्षण छे ए वातने समजे छे. (एकारनु) व्यवच्छेद्य कहे छे. नहिके सर्वे अर्थात् बुद्धिविकल होय ते. केमके बहुबुद्धि वोध्य अर्थने सामान्य बुद्धिवाळा सेंकडो प्रयत्न करे तोपण समजवा समर्थ थइ शकता नथी

तदुक्त

महता न बुद्धिविभव —कृतप्रयत्नैरपीतरैर्लभ्य , यत्नशतैरपि ताम्य— यदि शूची भवति पाराची ॥ १ ॥

यत एव तत्तस्मात्तस्या बुद्धेर्भेदज्ञातानि भेदानौत्पत्तिक्यादीन् ज्ञातानि च रोहकादिदृष्टातान् वक्ष्ये भणिष्यामि,— किमर्थमित्याह —तद्बुद्धिहेउत्ति — तद्बुद्धिहेतोर्बुद्धिप्रकर्षनिमित्त—इतिर्वाक्यपरिसमाप्त्यर्थं बुद्धिप्रकर्षयोग्या हि पुरुषा बुद्धेर्भेदास्तज्ज्ञातानि च धीमत्पुरुषान्त्यर्णो सम्यक् समाकर्णयतो निश्चयेन तथाविधबुद्धिधननिधानभूता सपद्यते यदवाचि,—

विमलस्वच्छात्मान·—सागरयातुपरगुणानुपाददते, उपनिहितपद्मराग —स्फटिकोरुणिमानमातनुते ॥ १ ॥

जे माटे कहेलु छे के इतरजनो गमे तेट्लो प्रयत्न करे तोपण तेओ कइ मोटाओना बुद्धि धनने पामी शके नहि सकमो यत्नथी कृयो तोपण सोय कइ पाराइ बने नहि (१)

जे माटे एम छे ते माटे ते बुद्धिना औत्पत्तिकी वगेरे भेद तथा रोहकादिना ज्ञात एटले दृष्टांतो कहीश,—शा माटे ते कहेछे के ते बुद्धिना वधाराना माटे इति शब्द वाक्य समाप्ति माटे छे,

कारण के बुद्धिना वधाराने योग्य पुरुषो बुद्धिना भेदो अने तेना उदाहरणो बुद्धिमान पुरुष पासेथी बरोबर सांभळता थका नक्की पणे तेवा प्रकारना बुद्धिधनना निधानरूप बने छे. जे माटे कहेलु छे के

निर्मळ अने खुल्ला स्वभाववाळा सोबतना योगे पराया गुणो ग्रहण करीज्ये छे. दाखलातरीके पद्मराग (माणेक) पासे स्फटिकने धर्यो होय तो ते तेना रताशने पकडीट्ये छे. (१)

यथोद्देश निर्देश इतिन्यायात् बुद्धिभेदानाह

उप्पत्तिय वेणइया—कम्मय तह पारिणामिया चेव, बुद्धी चउव्विहा खलु—
निद्दिट्ठा समयकेऊहिं ॥ ३८ ॥

(टीका)

उत्पत्ति. प्रयोजन कारणं यस्या सा औत्पत्तिकी आह —क्षयोपशम· प्रयोजनमस्या —सत्यं, किंतु स खल्वंतरगत्वात् सर्वबुद्धिसाधारण इति न विवक्ष्यते नचान्यच्छास्त्रधर्मादिकमपेक्ष्यते उत्पत्ति विहाय यदत्र, उप्पत्तिगीति निर्देष्टव्ये उप्पत्तिय इति निर्देश· स प्राकृतत्वात् एवमन्यत्राप्यन्यथानिर्देशहेतुर्वाच्य. ॥ १ ॥

जेम उद्देश कर्यो होय तेम निर्देश करवो ए न्यायथी बुद्धिना भेद कहे छे
औत्पत्तिकी, वैनयिकी, कर्मजा, अने पारिणामिकी एम चार प्रकारे समयना जाण पुरुषोए बुद्धि बतावी छे.३८

टीका.

उत्पत्ति छे प्रयोजन एटले कारण जेनु ते औत्पत्तिकी. शिष्य कहे छे के एनु कारण तो क्षयोपशम छे.गुरु कहे छे—साची वात पण ते तो अंतरंग छे माटे सर्व बुद्धिमां साधारण कारण रूप छे एटले तेनी विवक्षा नथी. इहां उत्पत्ति शिवाय बीजा शास्त्र के कर्म वगेरेनी अपेक्षा होती नथी

इहा उप्पत्तिगी एवु रूप वापरवु जोइये तेने बदले उप्पत्तिय एम निर्देश कर्यो छे ते प्राकृतपणाना लीधे छे. एम बीजा रूपोमां पण बीजी रीते निर्देश छे तेनुं कारण तेज जणाववुं. (१) विनय एटले गुरुनी शुश्रूषा ते जे

वेणइया इति विनयो गुरुशुश्रूषा सच कारणमस्यास्तत्प्रधाना वा वैनयिकी ॥ २ ॥ कम्मयत्ति इहकर्मशब्देन शिल्पमपि गृह्यते तत्र अनाचार्यकं कर्म, साचार्यकं शिल्प– कादाचित्कं वा कर्म, शिल्पं नित्यव्यापार ततः कर्मणो जाता कर्मजा ॥ ३ ॥ तथा-शब्दः समुच्चये—पारिणामिया इति परि समतात् नमनं परिणाम —सुदीर्घकाल पूर्वापरार्थावलोकनादिजन्य आत्मधर्म इत्यर्थ., स कारणमस्यास्तत्प्रधाना वा पारिणामिकी ॥ ४ ॥

चैवशब्दस्तथाशब्दवत् बुध्यतेऽनयेति बुद्धिर्मति —सा च चतुर्विधैव— खलुशब्दस्य निर्धारणार्थत्वात् निर्दिष्टोक्ता—समयकेतुभि सिद्धांतप्रसादचिह्नभूतै स्तीर्थंकरगणधरादिभिरित्यर्थ ७

कारण जेनु ते अथवा विनयप्रधान ते वैनयिकी (२) कर्मथी थाय ते कर्मजा. इहा कर्म शब्दे शिल्प पण लेवु त्या पोतानी मेळे कराय ते कर्म आचार्य पासे शीखीने कराय ते शिल्प अथवा कोइ वेळाए कराय ते कर्म अने दररोज कराय ते शिल्प छे ३ तेमज परिणाम छे कारण जेनु अथवा परिणामप्रधान ते पारिणामिकी. त्या परि एटले सघळी तरफथी नमवु ते परिणाम अर्थात् लाबो वखत पूर्वापरना बनाव जोवाथी थती जीवनी खुबी. ४

चैव शब्द तथा शब्द जेवो छे जेनाथी बोध ते बुद्धि ते चार प्रकारनीज समयकेतु एटले सिद्धातरूप महेलना धजा समान तीर्थंकरगणधर वगेरे कहेली छे

औत्पत्तिक्या लक्षणं प्रतिपादयन्नाह

पुव्वमदिठ्ठमसूयमवेइयतक्खणविसुद्धगहियत्था, अव्वाहयफलजोगी—बुद्धी उ-प्पत्तिया नाम ॥ ३९ ॥

(टीका)

पूर्वं बुध्ध्युत्पादात् प्राक् अदृष्ट स्वयमनवलोकित —मसूय इति मकारस्यालाक्षणिकत्वादश्रुतोऽन्यतोपि नाकर्णितः—मवेइयत्ति अत्रापि मकार प्राग्वत् तवोऽवेदिता मनसाप्यनालोचित—स्तस्मिन्नेव क्षणे विशुद्धो यथावस्थितो गृहीतोऽवधारितोऽर्थोऽभिप्रेत पदार्थो यया सा तथाऽदृष्टाश्रुतावेदिततत्क्षणविशुद्धगृहीतार्था, अव्याहत-फलजोगी इति इहैकांतिकमिहपरलोकाविरुद्धं फलांतराबाधित वाऽव्याहतमुच्यते—

औत्पत्तिकी बुद्धिनुं लक्षण कहेछेः—

पूर्वे अणदीठा अणसांभळ्या अणविचारेला अर्थने तेज क्षणे खरेखर रीते पकडनार अव्याहतफळवाळी बुद्धि ते औत्पत्तिकी जाणवी. ३९

टीका

बुद्धि ऊपजवानी अगाउ पोते न जोयेलो, बीजा पासेथी नहि सांभळेलो, मनथी अणविचारेलो छतां ते ज क्षणे यथावस्थितपणे अभिमत पदार्थ जेना वडे ग्रहण करी शकाय तेवी अने एकांतिक इहपरलोकथी अविरुद्ध फलांतरथी अबाधित एवा अव्याहत फळ साथे जोडायली बुद्धि ते औत्पत्तिकी बुद्धि जाणवी. इहां मदिठ्ठ मसूय

फल प्रयोजनं—अव्याहत च तत फलंच अव्याहतफल योगोऽस्या अस्तीति योगिनी-—अव्याहतफलेन योगिनी, योगिणिति पाठे प्राप्ते योगीति निर्देश प्राकृतत्वात, अन्येतु अव्वाहयफळजोगा इति पठति—अव्याहतफळेन योगो यस्या.साव्याहतफळयोगा बुद्धि औत्पत्तिकीनाम औत्पत्तिक्यभिधाना वोद्धव्या

सांप्रतमेतद्दृज्ञातान्याह

भरहसिल—पणिय—रुक्खे—खडुग—पड—सरड—काय—उच्चारे, गय—घयण—गोल
—खंभे—खुड्डुग—मगि—त्थि—पइ—पुत्ते ॥ ४० ॥

टीका—द्वारगाथा अस्या सप्तदशोदाहरणानि—तद्यथा—भरहसिलत्ति भरतशिला (१), पणियत्ति पणित (२), वृक्ष (३), खड्डुगत्ति मुद्रारत्न (४) पडसरडका-

मेदिय ए पदमा यथा मकार अलाक्षणिक (उपस्टंपेकाना) छे. जोगिणीना बदले जे जोगी एवु रूप वापर्यु छे ते प्राकृतना लीधे छे, कोइ ए स्थळे अव्वाहयफलजोगा एम पण वांचे छे

हवे एना उदाहरण कहेछे:—

भरतशिला, पणित, वृक्षक्षुद्रक, पट शरड, काक, उच्चार, गज घयण, गोळ, स्तम्भ, क्षुल्लक, मार्ग, स्त्री, पति, अने पुत्र. ४०

टीका.

आ द्वारगाथा छे एमा सतर उदाहरण छे, ते आ रीते भरतशिला, (१) पणित, (२) वृक्ष, (३) क्षुद्रक एटले मुद्रारत्न, (४) पट, (५) सरड, (६) कागडा (७) उच्चार, (८)गज, (९) घयण एटले भांड, (

यउच्चारे इति पटः (५), सरू (६) काका. (७), उच्चार. (८),—गयघल-णगोलखंभे इति गज. (९), घयणत्ति नाग· (१०), गोल· (११), स्तंभ (१२), —खुड्डगमग्गित्थिपइपुत्ते इति क्षुल्लक. (१३), मार्गः (१४), स्त्री (१५), द्रौपती (१६) पुत्रः (१७) इति—एतानि सप्तदशपदानि तत्रज्ञातसूचामात्रफलान्येवेति न सूक्ष्मेक्षिका कार्या

तत्राद्यज्ञातसग्रहगाथा

भरहसिल मिढ कुक्कुड—तिलवालुगहत्थि अगड वणसडे, पायस अइया पत्ते —खाडहिला पच पियरो य ॥ ४१ ॥—टीका —भरतो नटस्तद्वृत्तातगता शिला भरतशिला मंढो मेषः १, कुक्कुटस्ताम्रचूड २, तिलत्ति तिलाः ३, वालुगत्ति वालु-

१०) गोळ, (११) स्तंभ, १२ क्षुल्लक, १३ मार्ग (१४) स्त्री, १५ ते पति, (१६) अने पुत्र १७.—एम ए सतर पदो ते ते उदाहरणनी सूचना मात्र करे छे, माटे इहां बारीक नजरे अर्थ करवानी जरूर नथी.

त्या पहेला उदाहरणनी सग्रहगाथा कहे छे.

भरतशिला, मढ, कुक्कुट, तिल, वालुका, अवट, वनखड, पायस, अजिका, पत्र, खिल्लहडिका, अने पांच बाप.

टीका.

भरत नामनो नट तेनी वातमा आवती शिला ते भरत शिला, मेढ एटले मेष, कुक्कुट एटले कुकडो, तिलो, वालुका एटले वालुकानी वाधर, हाथी, अवट एटले कुवो, वनखंड, पायस आजिका एटले बकरीना गाणनी गोळी, प-

काया. सवधिनी वरत्रा ४, हस्ती, ५, अगमत्ति, अवट कूप. ६, वरखम ७ पायस, ८ अइया इति अजिकाया बगलिकाया पुरोपगोलिका, ए पत्ते इति पिप्पलपत्र, १० खामहिलत्ति सिह्लाहम्किा, ११ पचपितरश्च तव राजन् पच जनका १२ इयच सग्रह गाथा स्वयमेव सूत्रकृता व्याख्यास्यते इति न विस्तार्यते

तथा

महुसित्थ–मुद्दिय–के,–णाहाए–भिक्खु–चेडगानिहाणे, सिक्खा य–अत्थ स-त्थे–इगाय मह–सयसहस्से ॥ ४२ ॥

(टीका)

महुसित्थत्ति मधुसिक्थक मदन १, मुद्रिका २, अकश्च ३, ज्ञानक व्यवहाराहैरूपकलक्षण ४, भिक्खुचेमगनिहाणे इति भिक्षु. ५, चेटकनिधान ६, शिक्षाच ७,

न एटले पीपळनु पान, खिल्लहरिका (खिसोखी), अने च पितर एटले हे राजन् तारा पाच बाप छे ते.

आ सग्रहगाथाने सूत्रकार पोतेज वर्णवनार छे एटले इहां अमे एनी विस्तारथी व्याख्या नथी करता

वळी

मधुसिक्थ, मुद्रिका, अक, ज्ञानक, भिक्षु, चेटकनिधान, शिक्षा, अर्थ, शस्त्र, मारी इच्छा अने शतसहस्र. ४२

टीका

मधुसिक्थक एटले मीण, मुद्रिका, अक, ज्ञानक एटले व्यवहारमा चालतो रुपियो, भिक्षु, चेटकनिधान, शि_

अर्थः ८, शस्त्र ९, इच्छायमहंति इच्छा च मम १०, शतसहस्त्र ११.—एतान्यपि स्व-यमेव सूत्रकृता व्याख्यास्यते एवचाद्यसंग्रहगाथाया. संबधीनि शसदशएतानि चैका-दश—मीलितानि अष्टाविंशतिर्मूलज्ञातानि औत्पत्तिक्या बुद्धाविति (१) ७

अथ वैनयिकीस्वरूपमाह

नरनित्थरणसमत्था—तिवग्गसुत्तत्थगहियपेयाला उभओलोगफलवई—वि-णयसमुत्था हवइ बुद्धी ॥ ४३ ॥

(टीका)

इहातिगुरुकार्यं दुर्निर्वहत्वाद्नरइव नरकस्तस्य निस्तरणे पारप्रापणे समर्था नरनिस्तरणसमर्था, त्रयो वर्गा त्रिवर्ग लोकरूढेधर्मार्थकामा —तदर्जनपरोपायप्रतिपा-

क्षा, अर्थ, शस्त्र, मारी इच्छा अने सो हजार —एम पण सूत्रकार पोतेज व्याख्या करशे. एम पहेली गाथाना सत्तर अने आ गाथाना अग्यार मळी अठावीश मूळ उदाहरणो औत्पत्तिकी बुद्धि पेटे छे.

हवे वैनयिकीनु स्वरूप कहेछे.

भारने उपाडवा समर्थ, त्रण वर्गना सूत्रार्थना सारने लेनारी, उभयलोकमां फळ आपनारी विनयथी उपजती बुद्धि होय छे ४३

टीका

इहा अति मोटु कार्य दुःखे टकावी शकाय एवुं होवाथी भार रूप गणाय छे तेने पार पोहोचाडवा समर्थ, त्रण वर्ग ते त्रिवर्ग अर्थात् लोकरूढिथी धर्म अर्थ अने काम जाणवा तेना अर्जनना उपाय बतावनार ते सूत्र अने तेनी व्या-

दनमेव सूत्र—तदन्वाख्यान तदर्थपेयालो विचार सार इत्येकोर्थ.—ततस्त्रिवर्गसूत्रार्थयोर्गृहीत पेयाल यया सा त्रिवर्गसूत्रार्थगृहीतपेयाला, उन्नओलोगफलवइत्ति उन्नयलोकफलवती ऐहिकामुष्मिकफलप्राप्तिप्रगुणा, विनयसमुत्था विनयोद्भवा वैनयिकी इत्यर्थं नवति बुद्धि

अथैतद्ज्ञातानि

णिमित्ते अत्थसत्थे य—लेहे गणिए य कूव आसे य, गद्दनलक्खणगंठी—अगए गणिया य रहिए य ॥ ४४ ॥ सीआ साडी दीह च तणं अवसव्वय च कुचस्स, निव्वोदए य गोणे—घोडगपडण च रुक्खाओ ॥ ४५ ॥

(टीका)

निमित्त १, अर्थशास्त्र च २ लेहे इति लेखन ३, गणित च ४, कूपः ५, अश्व-

रन्या ते अर्थ तेनो पेयाळ एटले विचार के सार तेने लेनारी अने उनयलोक फळवती एटले आनव परनवना फळने पामनारी विनयथी ऊपजती अर्थात् वेनयिकी बुद्धि छे.

हवे एना उदाहरण कहे छे.—

निमित्त, अर्थ शास्त्र, लेखन, गणित, कूप, अश्व, गर्दन, लक्षण, ग्रथि, अगद, गणिका अने रथिक ४४ शीत साडी लांबु तृण—अने कौंचनु अपसव्यक, नीनोदक तथा गोण—घोडक—अने वृक्षथी पतन. —४५

टीका.

निमत्त अर्थशास्त्र, लेखन, गणित, कुवा, घोडो, गधेडो, लक्षण, गांठ, दवा, गणिका अने रथिक, शीत साडी

श्व ६, गर्दभ. ७, लक्षण ८, ग्रथि. ए, अगद. १०, गणिका च रथिकश्चेति ११, शी-
तसाटी दीर्घं च तृण—अपसव्यक च क्रौंचस्य इत्येकमेव १२, नीव्रोदकच १३, गौः
—घोटक —पतन च वृक्षादित्येकमेव १४—एव वैनयिक्या सर्वाग्रेण चतुर्दश ज्ञा-
तानि, एतान्यपि स्वयमेव शास्त्रकृता व्याख्यास्यते इति नेह प्रयत्न (२)

अथ कर्मजाया स्वरूपमाह

उवओगदिठ्ठसारा—कम्मपसंगपरिघोलणविसाला, साहुकारफलवई—कम्मस-
मुत्था हवइ बुद्धि ॥ ४६ ॥

(टीका)

उपयोजनमुपयोगो विवक्षितकर्मणि मनसोऽभिनिवेशः—सारस्तस्यैव कर्मण.

लाबु घास--अने कूजतुं मावी तरफ जवुं एम एक उदाहरण नेवातु पाणी, तथा बळद--घोडो—अने झाडथी ए पडवु पण एक उदाहरण —एम वैनयिकी पेटे कुल चौद उदाहरण छे. एनी पण शास्त्रकार पोतेज व्याख्या करनार छे, माटे इहा अमे ए सबधी तस्ती नथी लेता.

हवे कर्मजानु स्वरूप कहे छेः—

उपयोगथी सारने जोनारी, कर्मना अभ्यास अने विचारथी विशाल, अने साबासीवडे सफळ कर्मजा बुद्धि होय छे ४६

टीका

उपयोग एटले अमुक कामना मनतु खंचाण—ते वडे सार एटले ते ज कामनो परमार्थ जेनाथी जणाय एवी

परमार्थं —उपयोगेन दृष्ट सारो यया सा उपयोगदृष्टसारा अभिनिवेशोपलब्धकर्मसामर्थ्येत्यर्थ , कर्मणि प्रसंगोऽभ्यास —परिघोलन विचार —आभ्या विशाला कर्मप्रसंगपरिघोलनविशाला अभ्यासविचारविस्तीर्णा इति यावत्, साधुकृत सुष्ठु कृतमिति विद्वद्भ्य प्रशसा साधुकारस्तेन फलवतीति समास —साधुकारेण वा शेषमपि फल यस्या सा तथा, कर्मसमुत्था कर्मजा भवति बुद्धि ७

अथैतदुदाहरणानि

हेरणिए करिसए–कोलिय–मोवेय–मुत्ति–घय–पवए, तुणाय–वड्ढई–पूइएय घडचित्तकारे य ॥ ४७ ॥

(टीका)

हैरण्यिक सौवर्णिक (१) कर्षक कृषीवल (२), कोळियत्ति कोलिक

अर्थात् खेचाणथी कामनुं मर्म ग्रहण करनारी, कर्मनो प्रसंग एटले अभ्यास अने परियोलन एटले विचार ते बे वडे विशाळ थती अर्थात् अभ्यास अने विचारथी वधती, अने साधुकार ठीक कर्युं एवी विद्वानो तरफथी थती प्रशंसा तेणे करीने सफळ अथवा साबासी शिवाय बीजां पण फळवाळी कर्मथी उपजती बुद्धि अर्थात् कर्मजा बुद्धि होय छे.

हवे कर्मजाना उदाहरण कहे छे —

हैरण्यिक, कर्षक, कोलिक, दर्वाकर, मौक्तिक, घृतप्रक्षेपक, प्लवक, तुन्नवाय, वर्द्धकि, पूतिक, घटकार अने चित्रकार ४७

टीका.

हैरणिक एटले सोनारो, कर्षक एटले खेडुत, कोलिक एटले, वणकर, दर्वीकर एटले पीरसनार, मौक्तिक एटले

स्तंतुवाय. (३), कोवेयत्ति दर्वीकरश्च परिवेपक इत्यर्थ. (४) मुत्तित्ति मौक्तिकप्रोता (५) घयत्ति वृतप्रक्षेपक (६) प्लवक (७) तुन्नायत्ति तुन्नवाय· तुन्नं त्रुटितं वयति सीव्यति य स तथा (८), वर्द्धकि (९), पूइए य इति पूतिक कान्दविक· [१०], घडचित्तगारे य त्ति घटकार कुंभकारः [११], चित्रकारश्चित्रकर्मविधाता [१२] —एवं द्वादश दृष्टांता कर्मजायां मतौ एतानपि स्वयं सूत्रकृद्वक्ष्यतीति नेह कृतो विस्तर. [३]

अथ पारिणामिकीस्वरूपमाह

अणु माणहेउदिट्ठंतसाहिया वयविवक्कपरिणामा, हियनिस्सेसफलवई—बुद्धी परिणामिया णाम ४८

मोती परोवनार, घृतप्रक्षेपक-(घी नाखनार)प्लवक (तारु) तुन्नवाय एटले तूटेलाने शीवनार, वर्धकि (सुथार) पूतिक एटले कंदोइ, घटकार एटले कुंभार अने चित्रकार एटले चितारो—एम कर्मजा बुद्धिपेटे बार उदाहरण छे. एमनो पण सूत्रकार पोतेज व्याख्या करनार छे तेथी अमे एनो विस्तार करता नथी.

हवे परिणामिकी बुद्धिनु स्वरूप कहे छे.

अनुमान हेतु दृष्टांतथी साधनारी वयोविपक्व परिणामवाळी अने हितनिःश्रेयस फळवाळी बुद्धि ते परिणामिकी जाणवी. ४८

[टीका]

अनुमानहेतुदृष्टांतैः साध्यमर्थं साधयतीत्यनुमानहेतुदृष्टांतसाधिका—इह लिंगिज्ञानमनुमानं स्वार्थमित्यर्थः तत्प्रतिपादकं वचो हेतुः परार्थमित्यर्थः —अथवा ज्ञापकमनुमानं, कारको हेतुः,—साध्यव्याप्तिप्रदर्शनविषयो दृष्टांतः —अनुमानग्रहणादेवास्य गतत्वाद्व्यर्थमुपादानमितिचेत्—न—अनुमानस्य तत्त्वतोन्यथानुपपन्नत्वेलक्षणैकरूपत्वान्न गतार्थत्वं दृष्टांतस्य,—कालकृतो देहावस्थाविशेषो वय इत्युच्यते ततस्तेन विपक्वः पुष्टिमानीतः परिणामोऽवस्थाविशेषो यस्याःसा वयोविपक्वपरिणामा, तथा हियनिस्सेसफलवई इति हितमभ्युदयस्तत्कारणं वा पुण्यं—निःश्रेयसो मोक्षस्तन्निबंधनं वा सम्यग्दर्शनादि—ततस्ताभ्यां फलवती बुद्धिः पारिणामिकी नाम

टीका.

अनुमान, हेतु, तथा दृष्टांतवमे साध्य अर्थने साधनारी —[इहां लिंगनु पोते जाणवु ते अनुमान, ते अने बीजाने ते जणावनार वचन ते हेतु—अथवा जणावनार ते अनुमान अने करावनार ते हेतु, साध्यनी व्याप्ति ज्यां जणाय ते दृष्टांत,—कोइ कहेशे के अनुमान लेतां दृष्टांत आवीज जाय छे माटे तेने फोकट जुदो लीधो छे, तो तम नथी, केमके अनुमान तो परमार्थ अन्यथानुपपन्नपणा रूप छे माटे तेमां कइ दृष्टांत गतार्थ गणाय नहि,—] वयोविपक्व परिणामवाळी एटले के काळकृत देहावस्था विशेष ते वय तेणे करीने परिपक्व थाय छे परिणाम एटले अवस्था जेनी एवी तथा हितनिःश्रेय सफळवाळी एटले हित कहेता स्वर्ग अथवा तेनु कारण पुण्य अने निःश्रेयस कहेता मोक्ष अथवा तेनां कारण सम्यग्दर्शनादिक ते वडे फळवाळी गणाती बुद्धि ते पारिणामिकी जाणवी.

अथैतद्दृज्ञातानि गाथात्रयेणाह.—

अजए—सेट्ठिकुमारे—देवी उदिओदओ हवइ राया, साहू य णंदिसेणे—
धणदत्ते—सावग—अमच्चे धए खमए—अमच्चपुत्ते—चाणक्के चेव थूलजद्दे य, ना-
सिक सुदरी णद—वइर—परिणामिया बुद्धि ५०

[टीका]

अजए इति अजयकुमार [१], सिट्ठित्ति काष्टश्रेष्टी [२], कुमारे इति-
क्षुल्लककुमार [३], देवी पुष्पवत्यभिधाना [४] उदितोदयो जवति राजा [५],
साधुश्च नन्दिषेण श्रेणिकपुत्र. [६], धनदत्त.सुसुमापिता [७], श्रावक [८],
अमात्य. [९], शमक. [१०], अमात्यपुत्रः [११], चाणक्यश्चैव [१२],
स्थूलजद्रश्च [१३], नासिक्कसुदरीनदत्ति नासिक्यनाम्नि नगरे सुंदरीनदो वणिक्

हवे त्रण गाथाएं परिणामिकी बुद्धिना उदाहरण बतावे छे'—

अजय, शेठ, कुमार, देवी, उदितोदय राजा, नदिषेण साधु, धनदत्त, श्रावक, अमात्य,—शमक, अमात्यपुत्र, चाणक्य, स्थूलजद्र, नासिकनो सुंदरीनद वैर, अने परिणामिकी बुद्धिवाळा. ४९—५०

टीका.

अजयकुमार, काष्टशेठ, क्षुल्लककुमार पुष्पवती देवी, उदितोदय राजा, श्रेणिकनो पुत्र नदिषेणसाधु, सुसमानो पिता धनदत्त' श्रावक, अमात्य, शमक, अमात्यपुत्र, चाणक्य, स्थूलजद्र, नाशिक्यनगरनो सुदरीनद नामे वाणिओ, वैर-

[१४], वइर इति वैरस्वामी [१५] परिणामिकी बुद्धिरित्यनेन वाक्येनात्र परिणामिकीबुद्धियुक्ता ब्राह्मणी देवदत्ता च गणिका गृह्यते [१६]

चलणाहण–आमंडे–मणी य–सप्पे य–खग्ग–थूभिंदे, परिणामिएबुद्धिए—
एमाई होंतु दाहरणा ॥ ५१ ॥

[टीका]

चरणाहनन १७, आमड इति कृत्रिमामलक १८, मणिश्च १९, सर्प्पश्च २०, खग्गत्ति खड्ग २१, स्तूपेन्द्र २२—पारिणामिक्यां बुद्धौ एवमाइयत्ति एवमादीनि जवत्युदाहरणानि एव च पारिणामिक्यां बुद्धौ सूत्रोपात्तानि द्वाविंशतिज्ञातानि एतान्यपि स्वयमेव सूत्रकृता जणिष्यते इति नेहाश्रितो विस्तर [३] ७

रोहानी कथा

साम्प्रतमुद्दिष्टज्ञातानां स्वरूप विजाणिपुरादावेव जरहसिलेतिज्ञातसंग्रहगाथा

स्वामी, अने परिणामिकी बुद्धिवाळी ए शब्दे करीने इहां ब्राह्मणी तथा देवदत्ता गणिका लेवी.

चरणाहनन, आमक, मणि, सर्प, खड्ग, अने स्तूपेंद्र—ए वगेरे परिणामिकी बुद्धिना उदाहरण छे ५१

टीका.

चरणाघात, आमक एटले बनावटी आमलकफळ, मणि, सर्प, खड्ग, अने स्तूपनो इंद्र—ए वगेरे परिणामिकी बुद्धिना उदाहरणो छे आ रीते परिणामिकी बुद्धि पेटे सूत्रमा बावीश उदाहरण लीधां छे एमनी पण सूत्रकार पोतेज व्याख्या करशे एटले इहां अमे तेनो विस्तार नथी करता.

भरहसिल–मेंढ–कुक्कुमेत्यादिकां अष्टाविंशतिगाथां निर्व्याचष्टे .–

उज्जेणिसिलागामे–भेयर रोह–णामाउवसणम्मि, पितिकोवेतर–गोहे–ञायाक-
हणेण मज्जुदओ ॥ ५१ ॥

(टीका)

मालवमंमलमरणभूया नयर समुद्धुरधणो हा, नामेण उज्जणी–समत्थि विबुि-
णसुरजवणा ॥ १ ॥ तत्थ रिउपक्खविक्खोहकारओ सङ्गुणी सुदढपणओ, आसी
जियसत्तुनामा–नरनाहो नयगुणसणाहो ॥ २ ॥ सो भुजइ निरवज्ज—नियरज्ज चो-
ज्जकारगं भुवणे, धम्मत्थकामपुरिसत्थसुदाराहणपहाणो—॥ ३ ॥ नाडयनट्टकहाणय-
गीयाइसु कोसल्ल परं पत्तो—कोऊहलतरलमणो—सविज्जजणजोग्गकज्जेसु ॥ ४ ॥

हवे कहेला उदाहरणोनु स्वरूप बताववा खातर शरुआतमां भरहसिलमंढकुक्कड ए आदि पदवाळी सग्रहगा
थाने अगावीश गाथाओवडे वर्णवी बतावेछेः—

उजेणी पासेना सिलागाममा रोहो नामे छोकरो हतो. तेनी ओरमा तेने दुःख आपती तेथी तेणे बापने पर
पुरुष आवेनो कही कोपमा पाडयो बाद छाया बतावीने तेणीने मानीती करवी. ५१

मालव देशनी सणगार रूप, भारे धनवाळी अने मोटा देवमदिरवाळी उज्जेणी नामे नगरी छे. १ त्या दुश्म-
नोना पक्षने तोडी नाखनार 'सदा गुणवान्' दृढ प्रेमी अने न्याये वर्त्तनार जितशत्रु नामे राजा हतो. २

ते राजा धर्म अर्थ अने काम ए त्रणे पुरुषार्थने बरोबर शोधतो थको पोताना चोखा अने अजब भरेला राज्य
ने भोगवतो हतो. ३ वळी ते नाटक, नृत्य, कथानक तथा गीत वगेरे विद्वानजने योग्य कार्योमा कुतुहळना लीधे मन रा

अह उज्जेणिसमीवे अत्थि सिलासगओ सिलागामो, गुणनिप्फाइयनामो–गामो, भ-रहो च तत्थ नमो ॥ ५ ॥ सो नामयविज्जाए –अब्भपससो वहूय तग्गामे, णामेण रोहओ सोहओ य गामस्स सुओ ॥ ६ ॥ अह अन्नया कयाइवि–रोहयमाया मया, तओ भरहो–आण तजणणि सव्वेइ घरकज्जकरकए ॥ ७ ॥ वालो य रोहओ साय –तस्स हीलापरायणा हवइ, उप्पत्तियबुद्धिसमन्निएण तो तेण सा भणिया –॥ ८ ॥ अम्मा मम न वट्टसि–ज सम्म, सुदर न तं होरी, तह काह मह एत्तो –जह त मा-एसु मे पडसि ॥ ९ ॥ एव वच्चइ कालो–अहणया सन्निपयासधवळाए—रयणीट जणगसहिओ—पासुत्तो एगसिज्जाए १० तो रयणिमज्झभागे—उट्ठित्ता उब्भएण होजण, दहूण निय छायं—काउ परपुरिससकप्प --११ उच्चसरेण जणओ--- उट्ठ-

खी तेमा खरी कुशळता पाम्यो हतो. ४ हवे उज्जेणीना पासे शिलाओथी भरायलो शिलागाम नामे गुणनिष्पन्न नाम-वाळो एक गाम हतो त्या भरत नामे नट रहेतो ५ ते नाटय विद्याना लीधे ते गाममा बहु वखणातो हतो तेनो रोहि-क नामे पुत्र हतो जे गामनी शोभा वधारनार हतो. ६ हवे एक वखते रोहनी मा मरी गइ, त्यारे भरते घरनु कामकाज करवा तेनी बीजी मा आणी ७ रोहो हजु नानो हतो तेथी ते ओरमा तेनी हीलना करवा लागी त्यारे औत्पत्ति-की बुद्धिवाळा रोहाए तेणीने कहु के—८ मा, तु मारी साथे ठीक नथी वर्त्तती ते सारु नहि थशे हु एवु करीश के जेथी तु मारे पगे पडशे ९ आ रीते वखत जाता एक वेळा अजवाळी राते रोहो पोताना बाप साथे शय्यामा सूतो ह-तो तेवामां मधराते ऊठी जागृत थइ पोतानी छाया जोइ परपुरुषनो सकल्प धरी तेणे ऊचा स्वरथी बापने जगाडी क-ह्यु के पिताजी, जुओ आ ओचितो ऊठीने कोइक परायो माणस जाय छे १०—११—१२ तेनो पिता निद्रा दूर क-

विय न्नासिओ जहा ताय, पेक्खसु नरपुरिसो एस जाइ सहसुट्ठिओ कोइ ॥ १२ ॥
जाव स निद्दामोक्खं—काऊण लोयणेहिं जोएइ, ताव न दिट्ठो, पुट्ठो य—वच्छा, सो
कत्थ परपुरिसो ? ॥ १३ ॥ भणिओ तेण इमेण—दिसाविभागेण तुरियतुरियं सो-
गच्छतो मे दिट्ठो—मा मणसु असहा ताय ॥ १४ ॥ परिकलिय नट्ठसील—महि-
ल सिढिला यरो तओ तीए—नरहो सब्भावपयंपणाइरहिओ तओ जाओ ॥ १५
॥ पच्छायावपरिगया—सा भासइ कुणसु वच्छ मा एव, सो भणइ न मम लट्ठ—वट्ट-
सि, सा वेइ वट्टिस्स —॥ १६ ॥ तह कुणसु जहाएसो—तुह जणओ मज्झ आय-
र कुणइ, पडिवन्न मिम रोहेण—सावि तह वट्टिउ लग्गा ॥ १७ ॥ तहचेव रयणि-
मज्झे—कयावि सुत्तुट्ठिओ भणइ जणग, सो एस एस पुरिसो—कहिति पुट्ठो य पि-
उणावि ॥ १८ ॥ तो नियय चिय छायं—दंसित्ता भणइ पेच्छह इमं ति, स विल-

री आखोथी जोवा लाग्यो के कोइ देखायो नहिं' त्यारे तेणे पुछ्युं के दीकरा, ते परायो माणस क्यां छे ? १३ रोहाए कर्युं के आ दिशा तरफ ते उतावळो थइने जतो में जोयो. हे पिता ए वात खोटी जाणोमा. त्यारे भरत पोतानी नवी स्त्री वगरशीली धारीने तेनापर प्रीत ओछी करीने तेनी साथे खरेखरी वातचीतो नहि करता वेगळो रहेवा लाग्यो १४ —१५ आथी ते ओरमा पश्चात्ताप करी रोहने कहेवा लागी के दीकरा आवुं म कर ते बोल्यो के तुं मारी साथे सीधी वर्त्तती नथी ते बोली के हवेथी सीधी वर्तीश, पण एवुं कर के जेथी ए तारो बाप मारो आदर करे रोहाए तेम करवा कबूल्युं अने ते पण तेना साथे सीधी वर्त्तवा लागी. १६—१७ बाद एक वखते मधराते तेज रीते सूतो उठीने ते बापने कहेवा लाग्यो के आ रह्यो पुरुष. बापे पूछ्युं के ते क्यां छे ? १८ त्यारे तेणे पोतानीज छाया बतावी कह्युं के आ जुवोने. आथी

खमणो जाओ—पुच्छइ किं एरिसो सोवि ? ॥ १९ ॥ आमंति तेण जणिए—अव्वो बालाण केरिसु जावा, इय चिंतिऊण जरहो घणराओ तीइ सजाओ ॥२०॥ तो वि-सपपाणजीओ—पिउणो सह रोहए सया जिमइ, अह उज्जेणिं मइगओ—कयाइ जणएण सद्धि सो ॥ २१ दिट्ठा नयरी तियचच्चराइदेसोवसोहिया सव्वा, दिवसा-वसाणसमए—गामाभिमुह पडिनियत्ता ॥ २२ ॥ सिप्पानईइ पत्ता—वालुयपुलिण-मि तो सुय ठविउ, पम्हुट्ठगहणहेउ—पुणोवि नयरिं गओ जणओ ॥ २३ ॥ तो रोहेण अइनिउणबुद्धिणा तंमि वालुयापुलिणे, तियचच्चराइकलिया—लिहिया नयरी सपायारा ॥ २४ ॥ अह जियसत्तू राया—नयरीबाहिं गओ पडिनियत्तो, पसुजणए-गागी—तुरयारूढो तहिं देसे—॥ २५ ॥ जा एइ तुरियवेगो—जणिओ ता रोह-

बापे तेनया पनी पूछ्युं के शुं ते वखते पण आवोज पुरुष हतो के ? १९ रोहाए हा पाडी एटले बाप विचारवा ला-ग्यो के बाळकोना बोल ते केवा होय ! एम चिंतवी ते पोतानी स्त्रीपर घणो राग धरवा लाग्यो २० त्यारे रखेने तेणी विष आपे तेथी करीने रोहो बापना साथेज हमेशां जमतो, बाद बापने साथे एक वेळा ते उज्जेणीमां गयो २१ तेणे त्रिकच त्वरना वगेरेथी शोभती सघळी नगरी जोइ. बाद सांजे तेओ गाम तरफ पाछा वळ्या २२ तेओ शिप्रानदीना रेताळ का-ठापर आव्या आ स्थळे रोहाने बेसाडी तेनो बाप वीसरेली चीज लेवा पाछो नगरी तरफ गयो. २३ दरम्यान अतिनिपुण बु-द्धिवाळा रोहाए त्यां रेतीमां त्रिकचोक वगेरेनी साथे कोट किल्लावाळी नगरीनो नकशो चीतर्यो २४ एवामां जितशत्रु राजा नगरीथी बाहेर गएलो हतो ते घूळना जथथी एकलो घोडे स्वार थइ पाछो वळता त्यां आव्यो २५ ते जेवो ज-

गेण मा वच्च, पुरओ किं न नियच्छसि—रायउलं तुगपासायं ॥ २६ ॥ कत्तो राय-उल इह—जा जणइ नराहिवो तओ जाओ—सजणो अइजूरिगुणो—सवियको तो निवो जाओ ॥ २७ ॥ तो रोहएण नयरी–सवित्थरं त च राउल कहिय, तुज्झ-कत्थ निवासो–भणिओ रन्ना, तओ जणइ—॥ २८ ॥ इत्थेव सिलागामे—नरहस्स सुओ वसामि कज्जेण—पिउणा सद्धिं इह आगओम्हि, सपइ तहिं जामि ॥ २९॥ रन्नो पचसयाइ—मती एगूणगाइ अह संति, जो चूडामणिसरिसो—तेसिं त मग्गए एक ॥ ३० ॥ तत्तो खणमेत्ताओ—काउं कज्जाइ आगओ नरहो, तेण समं संपत्तो —स रोहओ नियगाममि ॥ ३१ ॥ आरद्धं नरवइणा—बुद्धीइ परिक्खणं तओ, तस्स, जणिओ गामो बाहिं—सिला विसाल त्थिजा तीए—॥ ३२ ॥ मन्नियपरिस-

तारळी चाले त्यारो पसार थता लाग्यो के रोहाए तेने त्यां ही चालवा ना पाडी अने कह्यु के आ उंचा महेलवाळा दरबारने केम तु नथी जोतो. २६ राजाए कह्यु के इहा ते दरबार क्यांथी ? एटला वाणे सरस शकुन थयो तेथी राजा विचारमा पड्या. २७ त्यारे रोहाए त्या चीतरेली नगरी तथा विस्तारवाळो दरबार बताव्यो. राजाए पूछ्यु के तु क्या रहेछे? रोहो बोल्यो के—२८ पासेना शिलागाममा हु भरतनटनो दीकरो रहुछु. कामना माटे बाप साथे इहा आवेलो छु, अने हवे पाछो त्या जाउ छु. २९ हवे राजाने एक ऊणा पाचसो मत्रि हता तेथी ते बधाना सरदार जेवा एक मत्रिने ते शोधतो हतो, ३० एटलामा तरतमाज भरत काम पतावी आव्यो एटले तेना साथे रोहो पोताने गाम आव्यो ३१ बाद राजाए तेनी बुद्धिनी परीक्षा करवी शरु करी. तेणे गामना लोकोने फरमाव्युं के बाहेर जे मोटी शिला छे तेनो ३२ आजुबाजु

रदेस—मरुव मुदंमथंजपव्जारं, कुणहत्ति एव जणिए—गामो सो आउली हूओ ॥ ३३ ॥ पत्तिया जोयणवेला—स रोहगो नो जिमेइ पियरहिओ, मामे विससजोग—विराहिया दाहिही जणणी ॥ ३४ ॥ अह सो पसणवयणो—उस्सूरसमागय जणइ पियर, मज्झ महल्लवेला—छुहापिवासापरद्धस्स ॥ ३५ ॥ सुहिओ सि पुत्त, अइदारुणे त्थ आणा समागया रस्रो, तो तीए वाउलमाणसाण सजाय मुस्सूर ॥ ३६ ॥ सुणियाए आणाए–लद्धरहस्सेण तेण सलत्त–जुजह ताव जहिह–पच्छा जुत्त करिस्सामि ॥ ३७ ॥ जुत्तु त्तरेण जणिओ—सो गामो रोहएण जह खणह—हेट्ठा सिलातल तह—थन्ने उरयजए देह ॥ ३८ ॥ एव विहिए सते—स मरुवो तेसि तल्खण जाओ, आवेइओ य रस्रो—कह केण कओ? निवो जणइ ॥३९॥

जजको करीने ऊचा थाजलावाळो मारुवो बनावो. आ रीते राजाए फरमाव्याथी ते गाम मुझाइने आकुळ थइ पत्त्यो ३३ हवे जमवानो वखत थयो, पण बाप वगर रोहो जम्यो नहि केमके ते मरतो हतो के रखेने तेनी ओरमान मा खीजेली थइने तेने विष आपी देशे २४ बाद असूरे तेनो बाप आव्यो एटले ते हसते चहेरे कहेवा लाग्यो के हु घणो वखत थयो भूख तरसथी हेरान छु ३५ बापे कह्यु के दीकरा तु सुखी छे, बाकी अमने तो इहा राजानी बहु मुश्केल आज्ञा आवी छे तेथी तेमा मुझाइ पड्या छीए तेथी असूरु थयु छे ३६ ते आज्ञा साजळता रोहो तेनु रहस्य समजी बोल्यो के पहेला खूब जमी ल्यो पछी ठीक हशे ते करीशु. ३७ जम्या पछी तेणे गामना लोकोने कह्यु के शिलानी नीचे खोदीने थाजलाना टेका देता आवो. ३८ तेम करवाथी तेओए तरतमा ते मारुवो तैयार करी राजाने जणाव्यु. राजाए कह्यु के ए शी रीते अने कोणे तैयार कर्यो? ३९ तेओ बोल्या के जरतना पुत्र रोहानी बुद्धिना प्रतापे अमे नी-

तलभूमीखणणेण—थंभयजत्थंभणेण य कओ सो, नरहतणयस्स रोहगनामस्स मइप्पभावेण ॥ ४० ॥ विहिओ सवाओ से—अन्नं आपुच्छिऊण संनिहिय, इय रोहगस्स बुद्धि—भणिया उप्पत्तिया नाम ॥ ४१ ॥ एवं अन्नेसुवि मेढगाइ नाएसु जोयणा कज्जा, उप्पत्तियबुद्धिए—जा एयकहापरिसमत्ती ॥ ४२ ॥

अथ पूर्वोक्तसंग्रहगाथाचतुष्टयस्याक्षरार्थ.—उज्जेणिसिलागामे—गोयररोहस्स माउनसणम्मि—पितिकोवेतर गोहे—छायाकहणेण मच्छुदओ ॥ ५२ ॥ पितिसम मुज्जेणीगमणिग्गम पम्हुडुणदिणियत्तणया, सइदिठनयरिलिहणे—रायणिसेहो णियघरम्मि ॥ ५३ ॥ पुच्छा साहु निमित्तं—मतिपरिच्छा सिलाइमंरूवए, आदसेसुं

चेनी जमीन खोदी थांभलाना टेका दइ तैयार कर्युं छे. ४० त्यारे वीजा पासे जणेलाने पुछी राजाए ते वात नक्की करी. एम रोहानी बुद्धि ते औत्पत्तिकी जाणवी. ४१ एम ए रोहनी कथा पूरी थाय त्यां लगण मेंढा वगेरे दृष्टांतोमा औत्पत्तिकी बुद्धिनी योजना करी लेवी. ४२

हवे पूर्वे कहेली चार संग्रहगाथानो अक्षरार्थ करीये छीये.

उज्जेणी पासेना शिलागाममा रोहो नामे छोकरो हतो तेने तेनी ओरमा दुःख आपती तेथी तेणे तेना बापने परपुरुष आवेलो कही कोपमां पाड्यो बाद छाया बतावी तेने संतुष्ट करी माने मानीती करावी. ५२ ते बाप साथे उज्जेणी जइ पाछो वळ्यो. कइ काम वीसर्याथी तेने नदीपर मेली बाप पाछो गयो. तेणे एक वार दीठेली नगरी आलेखी, त्यां आलेखेला राजकुळमांथी पसार थता राजाने अटकाव्यो. ५३ राजाए पूछयुं एवामां सारो शकुन थयो. मंत्री

पितिसुज गमणखणणेगयन्नो ज ॥ ५४ ॥ कहणे चालण संबद्धन्नासगो तसि असु-
हा णेय, माणुसमेत्तस्सुचिय—तयपुछण पुच्छ रोहेणं ॥ ५५ ॥

(टीका)—उज्जयि॰या. समीपे शिलाग्रामे—गोयररोहत्ति गोकरो मृतस्वमा-
तृक रोहकनामा भरतसुत समभूत् तस्यच अन्यमात्रा व्यसनेऽसम्यगुपचाररूपे क्रि-
यमाणे सति पितु कोप इतरश्च सतोपोऽन्यमातृगोचर एव तेन सपादित कथमित्या-
ह—गोहस्य परपुरुषस्य प्रथम, पश्चात्स्वदेहछायाया गोहत्वेन परिकल्पिताया क-
थनेन पितुर्निवेदनेन ततोऽभ्युदय सम्यगुपचाररूपोऽन्यमात्रासपादितोस्य (६७) ॥ १ ॥

पित्रा सममुज्जयिनीगमो रोहकस्य कदाचिदभूत् तदनु दृष्टोज्जयिनीवृत्तातस्य

करवा माटे राजाए तेनी परीक्षा करवा शिलानो मांडवो करवा हुकम कर्यो लोको आकुळ थता रोहनो बाप असूरो ज-
मवा आव्यो. बाद खोदीने थांभला लगाडवानी रोहाए सलाह आपी ते प्रमाणे मांडवो तैयार थता राजाने ते वात कोइए कही
एटले राजाए तेमा शक दर्शाव्यो के तु असंबद्ध बोलनार छे तेणे कह्यु के नहि, ए वात एमज छे. राजाए कह्यु शु मनुष्य एवु
काम करी शके ? बाद तेने नहि पूछता बीजाने पूछी जोयु तो तेणे पण कह्यु के ए काम रोहाए कर्यु छे ५४—५५

टीका—उजेणी पासेना शिलागाममा गोकरो एटले मरेली मावाळो रोहो नामे भरतनो दीकरो हतो तेने ओ-
रमाए दुःख आपता तेणे बापने मा तरफ कोप तथा संतोष कराव्यो ते शी रीते ते कहेछे — पहेला गोह एटले पर-
पुरुष आव्यो कह्यो बाद गोहरूप करीने पोताना शरीरनी छाया बतावीने तेम करता तेनी मा तेनी रूडी रीते चाकरी
करवा लागी ?

बाप साथे रोहो एकवेळा उज्जेणी गयो अने त्यानो वृत्तात जोइ ते बाप साथेज पाछो वळ्यो तेवामा

निर्गम. पित्रैव सह तत. पम्हुट्ठत्ति विस्मृतस्य कस्यचिदर्थस्य निमित्त—णइनियत्त-णया इति नदीपुलिनात् पित्रा निवर्त्तन कृत तत्रच सकृद्दृष्टनगरीलेखनं रोहकेण—तदनु तद्देशागतस्य राज्ञो निषेधो निजगृहे आलिखितराजकुलमध्ये प्रविशत· सत कृत (७) ॥ २ ॥

ततो राज्ञा पृच्छा कृता अत्रांतरे साधु निमित्तं शोभनशकुनरूप संजात तदनु—मतिपरिक्खा इति मन्त्रिपदनिमित्त तस्य परीक्षा प्रारब्धा यथा शिलाया मरूप· कार्य. तत —आउलेसुत्ति आकुलेषु ग्रामवृद्धेषु सत्सु—पिइभुजगमणत्ति रोहकपितुर्भोजनार्थमुत्सूरे गृहगमनं संपन्न ततो रोहकबुद्ध्या खनने संपादिते एकमहामूलस्तत्र शिलामरूप. संपादित तु· पादपूरणार्थ. (७) ॥ ३ ॥

ततो राज्ञस्तद्ग्रामवासिना केनचित् कथने कृते सति—चालणत्ति चालना

कोइ काम भूली जवाथी नदी किनारेथी बाप पाछो वळ्यो. दरम्यान त्यां रोहाए एकवार जोयेली नगरी चीतरी. बाद ते ठेकाणे राजा आवी तेणे चीतरेला राजमहेलमां पेशवा लाग्यो एटले तेणे तेने अटकाव कर्यो २

बाद राजाए परपृछ करी एवामां सारं शकुन थयुं त्यारे मन्त्रिपदना माटे तेनी परीक्षा करवा मांडी. तेणे हुकम कर्यो के शिलानो मांडवो बनाववो. आथी गामना मुखीओ आकुळ थता रोहानो बाप मोडो जमवा आव्यो. बाद रोहानी अकलथी जमीन खोदीने तेमणे एक मोटो मूळ्यत्नवाळो शिलामंडप तैयार कर्यो. तु शब्द पादपूरणार्थे छे ३

पछी राजाने ते गामना कोइक रहीशे ते वात कही त्यारे तेणे शक लावी कह्युं के तुं जूठुं बोलनार छे. पेला

२४॥

विहिता पार्थिवेन यथाऽसवद्भ्ज्ञापकस्त्वमसि तेनाप्युक्त अन्यथा नेदं ततो नृ-
नुजा काका प्रत्यपादि–माणुसमेत्तस्सुचियति मानुपमात्रस्योचित किमेवविधार्थकरण?
तत तदपुत्तण पुत्तरोहेणति तस्य प्रथमनिवेदकस्य पुरुपस्यापृच्छनेन तमपृच्छ्यमान
कृत्वेत्यर्थ अन्यस्य कस्यचिन्मध्यस्थस्य पृच्छा कृता तेनाप्यावेदित यथा रोहकेणा
यमाश्चर्यभूतो मरूप कारित इति (७) ॥ ४ ॥

अथ मेढेति द्वार—तत्तो मेड्ढगपेसण—मण्णूणाहिय मह द्धमासेण, ज-
वसविगसणिहाणा–सपारुण मोत्त एयस्स ॥ ५६ ॥

(टीका)–ततस्तदनतर मेढकप्रेपण मेढकस्य मेपस्य प्रेपण कृत राज्ञा ग्रामे,
उक्ताश्च ग्रामवृद्धा यथामु मम मेपमन्यूनाधिक च धारयध्व अथार्द्धमासेन समर्पा

माणसे कह्यु के ना ए वात एमज छे त्यारे राजा क्राकु करी बोल्यो के शु मनुष्य माणी आवु काम करी शके के ? बाद ते माणसने छोडी बीजा कोइ मध्यस्थ माणसने पूछ्यु एटले तेणे पण जणाव्यु के रोहाएज आ चमत्कारि मांडवो कराव्योछे ।४

हवे मेढानु द्वार कहेछे

बाद मेंढो मोकलावी कह्यु के अर्ध मास लगी तेने अन्यूनाधिक राखजो. त्यारे घास अने वरु सामे राखी ते प्रमाणे करवामां आव्यु. ५६—टीका—बाद राजाए मेंढो (बकरो) मोकलावीने गामना मुखीओने कह्यु के आ मारा बकराने वजनमां जयो अधको न थाय तेम राखीने पदरमे दाडे पाछो मोकलावजो त्यारे तेमणे रोहानी सलाह प्रमाणे तेने लीलु घास खावा आपी तेना सामे वरु नामे जगली जानवर बाधी राख्यो ए रीते हुकम बजाव्यो कारण के ते न

येध्वमिति ततस्ते रोहकादिष्टैर्यवसवृकसन्निधानात् यवसस्य यवहरितकलक्षणस्य वृकस्यचाटव्यजीवविशेषस्य समीपस्थानात्—सपारुणत्ति संपादन—मो उत्ति पादपूरणार्थ —एतस्यादेशस्य कृत मेढो हि यवस चरन् यावद्बल लभते, सतत वृकदर्शनोत्पन्नभयात्तावदसौ मुचतीति अन्यूनाधिकवलता सजातास्येति (७) ५

अथ कुक्कुमेत्तिद्वारं—जुज्झावेयव्वो कुक्कुमोत्ति यम्हिकुक्कुड विणा आणा, आदरिसगपडिबिंवप्पओगसपाडणा णवर ॥ ५१ ॥

(टीका)—योधयितव्यो युद्ध कारणीयोय मम कुक्कुटस्ताम्रचूड,—इतिशब्दो भिन्नक्रम उत्तरत्र योज्यते—प्रतिकुक्कुटं द्वितीयकुक्कुट विनांतरेण इत्येषा आज्ञा राज्ञा प्रहिता तत आदर्शके दर्पणे यन्निजमेव प्रतिबिंबं प्रतिकुक्कुटतया सं-

करो घास खाइ जेट्लु बळ मेळवतो तेटलु हमेशा सामे देखता वरुना भयथी खोइ देतो ए रीते तेनु वळ वजन वधघट नहि थता सरखुं रह्यु. एहा मोज ए पद पादपूरणार्थ छे. ५

हवे कूकडानु द्वार कहे छे.—राजाए हुकम कर्यो के सामा कूकडा विना कूकडाने लडाववु. त्यारें फकत आरीसामांनु प्रतिबिंब बतावी ते हुकम पूरो पाड्यो. ५१

आ मारा कूकडाने बीजा कूकडा विनाज लडाववु एवी राजाए आज्ञा मोकलावी. त्यारे रोहाए आरसामा तेनु जे प्रतिबिंब पडतु अने तेने ते सामेनो हरीफ धारतो ते ज फकत बतावीने ते आज्ञा पूरी करी, नहिके बीजो कोइ प्रयोग कर्यो. केमके कूकडो जोळो होवाथी पोताना प्रतिबिंबने हरीफ धारी भारे मत्सरथी उत्साह पूर्वक तेना साथे ल-

न्नावित तेन—तस्य प्रयोगो व्यापार —तेन सपादना घटना आज्ञाया. कृता रोहकेण—नवर केवलं नान्यप्रयोगेणेत्यर्थ.

स हि मुग्धतया निजप्रतिबिंबमेव प्रतिकुक्कुटतया सन्नावयन् सपत्नतीव्रमत्सरतया सजातोत्साहो युध्यति नच कथचिद्नज्यते इति (७) ॥ ६ ॥

तिल्लसममाणगहणे—तिलाण तत्तो य एस आदेसो, आदरिसगमाणेण–गहणा सपाडए मिमस्स ॥ ५८ ॥

(टीका)—तैलसमेन मानेन ग्रहण तिलाना—इदमुक्त नवति—येन मानेन मदीयानेतास्तिलान् कश्चिद्गृह्णाति तेनैव तैलमप्यस्य दातव्य, आत्मवचना च रक्षणीया —ततश्च पूर्वोक्तादेशानतर पुनरेष आदेश प्रेपितो महीपालेन रोहकबुद्ध्या च आदर्शकमानेन दर्पणलक्षणेन प्रमाणेन ग्रहणात्तिलाना, उपलक्षणत्वात्तैलप्रदानाच्च सपादनमस्यादेशस्य कृत ग्रामवृद्धै

मना कोइ रीते जागतोज नथी इहा इति शब्द जिनक्रम तेथी आज्ञा शब्दना पछी ते जोमजो ६

वाद हुकम कर्यो के तेलना मापे तल द्यो, त्यार आरीसाना मापे ते लइ हुकम बजाव्यो ५८

टीका—तेलना जेवा मान करी तल लेवा एटले के जे मापवडे मारा आ तल कोइ ल्ये तेणे ते ज मापवडे एनु तेल पण आपवु अने पोते ठगावु पण नहि,—एम प्रथमना हुकम बाद आ हुकम राजाए मोकल्यो त्यारे गामना मुखीओए रोहानी सलाहथी दर्पणवडे तलो लइ तेल आपीने हुकम बजाव्यो, केमके दर्पणथी तल लेता अने तेल दे-

आदर्शकेन हि तिलेषु गृह्यमाणेषु दीयमाने च तैले ग्रामेयकाणां न कदाचि-दात्मवञ्चना सपद्यते, यदि पर तिलस्वामिनो राज्ञः (ध) ॥ ७ ॥

वालुगवरट्टाणत्ती—अदिट्ठपुव्वोत्ति देहपडिच्छंदं, किं एम होइ कत्थइ, जाण-ह, इम जाणइ देवो ॥ ए ॥

(टीका)—ततो वालुकावरहस्य सिकतामयवरत्रालक्षणस्य आज्ञप्तिराज्ञा, दत्ता राज्ञा—यथा—वालुकावरहक कूपसलिलसमुद्धरणार्थमिह प्रेषणीया रोहकव्युत्पादितैश्चतै-र्भणित—यथा—ऽदृष्टपूर्वोयमस्माकमीदृशो वरहक इत्यस्मात्कारणात् दत्त समर्प-यत देव यूय प्रतिच्छन्द वालुकावरहकप्रतिबिम्बक एवमुक्तो राजा प्रतिभणति यथा—किमेष प्रतिच्छन्दो भवति कुत्रापि इति भणत यूयमेव ग्राम्या ततो रोहकशिक्षि-तैरेव तैरुक्त—यथेद वालुकावरहक. कुत्रापि भवति नवेत्येवरूपं वस्तु जानाति देव (छ) ॥ ८ ॥

ता गामडीयाओने कइ नुकशान थतु नथी, बाकी तलना मालिक राजाने नुकशान थाय खरो ७

वालुकानी वरत मोकलवानो हुकम कर्यो गामडियाओए कह्युं ए अमे जोइ नथी माटे नमूनो मोकलो. राजाए कह्युं शुं नमुनो क्यां पण थाय छे ते जाणोछो के ? तेओ बोल्या के ते तो तमेज जाणोछो. ए

टीका—बाद रेतीनी वरतनो हुकम राजाए कर्यो एटले फरमाव्युं के कुवामाथी पाणी कहाडवा माटे रेतीनी वाधर बनावी इहां मोकलावो त्यारे रोहाए शीखवेला गामडियाओए कह्युं के एवी वाधर अमे अगाउ जोइ नथी तेथी तमे एवो नमूनो मोकलावो. आम कहेता राजा बोल्यो के शुं एवो नमूनो कोइ ठेकाणे थाय छे ते तमे जणावो. त्यारे रोहाए शीखवेला तेओ बोल्या के रेतीनी वाधर थाय छे के नहि ते वात आपज जाणो छो ८

अप्पाउहत्थिअप्पण—पउत्ति अणिवेयणं च मरणस्स, आहारादिनिरोहा—पउत्तिकहणेण पच्छिज्जेदो. ॥ ६० ॥

(टीका)—तत –अप्पाउहत्थिअप्पणत्ति अल्पायुष पारप्राप्तप्रायप्राणस्य हस्तिनो गजस्यार्पण ढौकन तेषां राज्ञा कृत,—इद चोक्त—यथा—प्रयुक्तिर्वार्त्ता प्रति दिनमस्य देया—अनिवेदन चाकथनमेव मरणस्य—एष मृत सन्न कथनीय इत्यर्थ

तथेति प्रतिपन्नमेतत्तै अन्यदा च मृतो हस्ती व्याकुलीभूतश्च ग्राम रोहकादेशेन आहारादिनिरोधात् आहारादिनिरोधमाश्रित्येत्यर्थं प्रयुक्तिकथनेन प्रतिभेद प्रत्युत्तर प्रमेण कृत—यथा देव, युष्मदीयो हस्ती—नो जानीम कि तत्कारण—मद्य नोत्तिष्ठति, न निषीदति, न समर्पितमपि चरण चरति, जलच न पिबति, नो-

अल्प आयुषवाळो हाथी आपी फरमाव्यु के खबर आपो पण मरण न जणावो त्यारे आहारादिकनी मनाइ जणावी खबर मोकली जवाब वाळ्यो ६०

टीका—बाद राजाए तेमने मरणतोल हाथी मोकलावीने कह्यु के दररोज एनी खबर देवी पण ए मरे ते न कहेवु ए वात तेमणे कबल राखी. बाद हाथी मर्यो के गाम मुझायो त्यारे रोहनी सलाहथी आहारादिक मोकलवानीना जणावीने खबर आप्या साथे उत्तर मोकल्यु के हे देव, तमारो हाथी कोण जाणे शा कारणथी आज ऊठतो नथी, बेसतो नथी, आपेलो चारो खातो नथी पाणी पीतो नथी, उश्वास निःश्वास लेतो नथी, आखोथी जोतो नथी अने पूछडु वगेरे हलावतो नथी त्यारे राजाए कह्यु के शु ते मरी गयो छे के ? तेओ बोल्या के आवी हकीकत होतां जे थाय छे ते आप

च्छ्रानिति, न नि श्वसिति नाक्षिभ्या निरीक्षते, नच पुच्छादि चालयतीति. ततो भूमी-भुजोक्तं—किमसौ मृत.? तैरुक्त–एवंविधव्यतिकरे यद्भवति तद्देवएव जानाति, किं व-य ग्रामीणा विद्म (७) ॥ ए ॥

आणेह सग अगड—उदग मिट्ठति मीइ आणाए, आरणगोत्ति पेसह—

क्खिय साकरण मित्तीओ ॥ ६१ ॥

(टीका)—तत आनयत स्वकमवट कूप अत्र,—कुत,–उदक जल तत्सवधि मिष्ट मधुरमित्यस्माद्धेतोः — अत्रहि नगर्यामतिसञ्चारजनवासवशेन क्षालादिरसस-क्रमाद्विरसानि कूपजलानीति कृत्वा ग्रामावटानयनमादिष्ट भवतामिति

अस्यामाज्ञाया पतिताया सत्या तैर्ग्रामेयकै आरण्यकोऽरण्योद्भवोऽज्ञ इत्यर्थ, इत्यस्माद्धेतो प्रेषयत एतदाकर्षिकां कूपिका नगरीसवधिनीं सुदक्षामेका, तेन तदनुमा-

णाणे, अमे गामडीया शु जाणिये ? ए

मीठु पाणी होवाथी तमारो कूवो इहां लावो एवो हुकम थता तेमणे कह्यु के ते जगली होवाथी तेने खेंचनारी तमारी नगरनी मोकलो. ६१

टीका—याद तमारो कूवो इहां लावो केमके तेनु पाणी मीठु छे, एटले के अहीं नगरीमां गीच वस्तीना का-रणे खातर वगेरेनो रस जवाथी कूवाना पाणी बगडी गयां छे तेथी गामडाना कूवा लाववानु तमने फरमाव्युं छे. आ हुकम थता ते गामडीयाओए ते आज्ञा ए रीते अटकावी के अहींनो कूवो जगली छे माटे तेने खेंचनारी तमारी नगरीनी एक सारी वाव मोकलावो के तेना मार्गे आवीने अमारो कूवो नगरी तरफ आवे. मतलब के राजा जेम बावडी न

३० ॥ गेऽलग्नोऽसावस्मदीयकूप —पुरीं समन्वेतीति —अनेन प्रकारेण निवर्त्तनमस्या आज्ञाया यथा न राजा कूपिका प्रेषयितु पटुस्तयातेऽपि स्वकमवटमित्यनपराधतैव तेषामितिभाव (७) ॥ १० ॥

गामा अर वणसम—पुव्व कुणहत्ति सीयय इम तु, तत्तो वरेण ठवण—तेण निवेसेण गामस्स ॥ ६२ ॥

टीका—तत ग्रामात् अपरस्या दिशि यो वनषण्डस्त पूर्वं पूर्वदिग्भागवर्त्तिन ग्रामात् कुरुत इत्येवरूपायामस्या च नृपाज्ञाया पुन इद त्विदमेव वक्ष्यमाणलक्षणमुत्तर तै कृत, यथा ततो वनषण्डादपरेण पश्चिमाया दिशि स्थापन कृत तेन निवशेनैवाकारेणेत्यथ ग्रामस्य एवहि कृते पूर्वेण वनषण्डो ग्रामात्, अपरेण ग्रामश्च वनखण्डात् सपन्न (७) ॥ ११ ॥

मोकनी शकें तेम तेओ पण पोताना कूवाने मोकनी शकता नथी माटे तेओनो तेमा वाक नथी १०

गामनी पश्चिम बाजुना बगीचाने पूर्व बाजुपर करो आम हुकम थता तेमणे आ ज काम कर्यु के ते बगीचाथी पश्चिम तरफ गामने जे आकारमा ते हतो ते आकारमां वसाव्यु ६२

टीका —बाद गामथी पश्चिम दिशामा जे बगीचो छे तेने गामथी पूर्व दिशामा करो ए रीतनी राजानी आज्ञा थता आ नीचे प्रमाणेज तेओए काम करीने जवाब वाळ्यो ते ए के जे आकारे गाम हतो तेज आकारे ते बगीचाथी आथमणी बाजुए तेने वसाव्यु एम कर्याथी गामनी पूर्वे बगीचो थयो अने बगीचाथी पश्चिमे गाम थइ रह्यो ११

अग्गि सूर च विणा—चाउलखीरेहि पायसं कुणह, आदेसे संपाडण—मु-
क्कुरुमुम्हाइ एयस्स ॥ ६३ ॥

(टीका)—अग्नि वैश्वानर सूर चादित्यं विना अंतरेण—चाउलखीरेहिति
—चाउलक्षीरै चाउलैस्तंडुलै क्षीरेण च पयसा पायस परमान्न कुरुत अस्मिन्ना-
देशे राजाज्ञारूपे आपतिते सति संपादन कृत, कथमित्याह—उक्कुरुटिकोष्मणा उ-
त्कुरुटिका नाम बहुकालसमिलितगोमयादिकचवरपुंजस्तस्योष्मा उष्णस्पर्शलक्षण
स्तेन एतस्यादेशस्य

रोहकादिष्टैस्तैर्निविड मृन्मयभाजन मध्यनिक्षिप्तसमुचिततंडुलदुग्ध विधाया-
गाधे उत्कुरुटिकाक्षेत्रे निक्षिप्त तत. कतिपयप्रहरपर्यंते सुपक्व पायस सजातं राज्ञश्च
निवेदितमिति (७) ॥ १२ ॥

एमाइ रोहगाओ—इम ति नाऊण आणवे राया, आगंतव्व सो सिग्घ—

आग अने सूर्य वगर चोखा अने दूधथी दूधपाक करो एम हुकम थता उकरडानी बाफ वडे ते बनाव्यो ६३

टीका.—आग अने सूर्य वगर चोखा एम दूधवडे दूधपाक करो आ हुकम थतां उकरडो एटले घणा काळथी एकठा करेला छाण वगेराना कचरनो ढगलो तेनी बाफथी ते हुकम बजव्यो. एटले के रोहानी सलाहथी तेमणे माटीनु मजबूत वासण लइ तेना अदर दूध चोखा नरी ऊंडा उकरडामा दाट्यु बाद केटलाक पहोरे ते बरोबर पचीने दूधपाक थयु एटले राजाने खबर आपी. १२

परिवज्जतो इमे थाने ॥ ६४ ॥

(टीका)—एवमादि शिलामण्डपसंपादनप्रभृति रोहकात्सकाशादिद पूर्वोक्त कार्यं संपन्नमित्येव ज्ञात्वा आज्ञापयत्यादिशति राजा जितशत्रु कथमित्याह आगच्छतु मम समीपे स रोहक शीघ्रमविलंबमेव पर परिवर्जयन् परिहरन्निमानि स्थानानि एतानर्थानित्यर्थ ॥ १३ ॥

तान्येवाह —पक्खदुग दिणराई—छायण्हे छत्तणह पहुम्मग्गे, जाणचलणे य तह ह्णाणमइलगो आगहा गच्छे ॥ ६५ ॥

(टीका)—पक्षद्विक शुक्लकृष्णपक्षद्वयलक्षण, दिनरात्री प्रतीतरूपे छायोष्णौ छायामातपाभावरूपामुष्ण च चण्डकरकिरणलक्षण, छत्रनभसी छत्रमातपवारण न-

ए वगेरे सघळा कामो रोहाथी थया जाणी राजाए फरमाव्यु के रोहाए नीचे प्रमाणे स्थानोनो परिहार करीने इहा जलदी आववु ६४

टीका —ए वगेरे एटले के शिलामंडप बनाववा वगेरे ए पूर्व कहेला कामो रोहा मारफत थया छे एम जाणीने जितशत्रु राजाए आ रीते फरमाव्यु के ते रोहाए मारा पासे वगरविलंबे आववु, पण आ स्थानो एटले बाबतोने परिहरता आववु. १३

ते बाबतो बतावे छे —बे पक्ष, दिनरात, छाया तडको, छत्र आकाश, मार्ग उन्मार्ग, यान चलन, तथा स्नान मलिन, एटलाथी जुदा थइने आववु ६५

टीका—बे पक्ष एटले सुदिवदि, दिनरात छाया एटले तडकानो अभाव अने उष्ण एटले सूर्यना किरण, ~

नभ शुद्धमाकाश, तथा पथा मार्ग उन्मार्गश्चोत्पथ. मार्गमुन्मार्ग च परिहृत्येत्यर्थ, यानचलने च यान गव्यादि चलनशब्देन चरणचेष्टा परिगृह्यते ततस्ते परिहृत्येत्यर्थ, तथाशब्द समुच्चये, स्नानमलिनक स्नाने सत्यपि मलिनको मलिनदेह स्नातो मलाविलकलेवरश्च सन्नित्यर्थ ,—अन्यथा पक्षाद्यादिपरिहारवता प्रकारेणागच्छतु मत्समीपमिति (७) ॥ १४ ॥

ततोऽसौ रोहक एवमाज्ञापितो नरपतिना तदादेशसपादनार्थमागतु प्रारब्ध.—यथा,—

अमवस्सासंधीए—सझाए चक्कमज्झजूमीए, एमकगाइहांगो हालि च काउ-
ए संपत्तो ॥ ६६ ॥

(टीका)—इह चन्द्रमासस्य द्वौ पक्षौ, तत्राद्य कृष्णो द्वितीयश्च शुक्ल, तत्र च कृष्णपक्षोऽमावास्यापर्यंत शुक्लश्च पौर्णमासीपरिनिष्ठित. ,—एवचामावास्या

एटले आतपन अने नभस् एटले खुल्लो आकाश, मार्ग अने उन्मार्ग तथा यान एटले गाडी वगेरे अने चलन एटले पगे चालवु ते ए बधानो परिहार करीने अने स्नान कर्या छता मेला शरीरवालो रहीने अन्यथा एटले ए सघळा प्रकार परिहार करीने मारी पासे तेणे आववु. १४

हवे रोहाने राजाए आ रीते फरमावता ते तेनो हुकम बजाववा माटे आ रीते आववा लाग्यो:—
अमासनी संधिमां साजना वखते वे पैडानी वचेनी जमीनमा थइने घेटो वगेरे लइ अगोडी करीने त्या आव्यो. ६६

टीका—इहा चद्रमासना बे पक्ष थाय छे:—त्या पहेलो कृष्ण अने बीजो शुक्ल. त्या कृष्णपक्षना छेडे अमा-

पक्षसंधितया व्यवह्रियते, पौर्णमासी च माससंधितया,—ततोऽमावास्यैव सधिरमावास्यासधिरग्रेतनपक्षात्यतसन्निधानलक्षणस्तस्मिन् सप्राप्त इति योग ,—एवच किल तेनपक्षद्वय परिहृत जवति

सध्यायामादित्यास्तमयलक्षणाया,—अनेन दिनरात्रिपरिहार —चक्रमध्यजूम्या चक्रयोर्गन्त्रीसबधिनोर्गच्छतोर्या मध्यजूमि प्रसिद्धरूपा तया,—एतेनापथमार्गपरिवर्जन—सोहि न पथा नाप्युत्पथ —तथा एरुक्कगायणगोहलि च काउजत्ति एरुकादिना एरुकेन आदिशब्दाद्दिनावसानसजूततातपेन चाज्ञनिकाजलेण चोपलक्षित सन्, —अनेन यानचलनयोश्छायोष्णयो ञ्वनजसोश्च परिहारो विहित —अगोहलि मगावक्षालन—च समुच्चये—कृत्वा विधाय,—सर्वांगप्रक्षालने हि स्नानमिति लो-

वास्या आवे छे अने शुक्लपक्षना ठेके प्रनम आवे छे एथी अमावास्या ते पक्षनी सधिरूपे गणाय छे, अने प्रनम ते मासनी सधि गणाय छे. तेथी अमावास्या सधि एटले के आगना पक्षनी अमोअमनो दिवस आवे छते ते त्या आव्यो. एम करता तेणे वे पक्षनो परिहार कर्यो मावित थइ शके छे

सध्या नरते एटले सूर्य आथमती वेलाए, आथी दिनरातनो परिहार कर्यो चक्रमध्य जूमिमा चालीने एटले के गाडीना वे पडा चाले तेनी वच्चे जे जमीन रहे ते रस्ते, एणे करीने मार्ग उन्मार्ग परिहार कर्यो गणाय—केमके तेमार्ग पण न गणाय अने उन्मार्ग पण न गणाय —तथा एरुकक एटले घेटापर चडीने अने आदिशब्दथी दिवसना छेके रहेला तडकामा तथा चालणीने छत्र तरीके धरीने ते ओळखवा लाग्यो.—एणे करीने यानचलन, छाया तडको तथा छत्र अने आकाशनो परिहार कर्यो —तेमज अगोहलि एटले के अगप्रक्षालन करीने ते आव्यो केमके लोकमा सर्वा अ

करूढि —शिर प्रक्षालनपरिहारेण चांगावक्षालन ततो अगावक्षालनमात्रे कृते न

स्नातो नापि मलिनक —सप्रासो राजन्नवनद्वारे (७) ॥ १५ ॥

राजन्नवनद्वारप्रासेन च तेन "कथ रिक्तहस्तो राजानं द्रक्ष्यामि यत इत्य नी-

तिविद्वचन,—रिक्तहस्तो न पश्येत्—राजान देवता गुरुमिति, नच नटानामस्माक-

मन्यत् पुष्पफलादि राजोपनयनयोग्य मगलभूत किंचिदस्ती"ति विचित्य—

पुढवीदरिसणविउलजलीइ घेत्तु नरिंदवंदणया , आसणदाणावसरे—चरुपा-

ढो मणहरसरेण ॥ ६७ ॥

(टीका)—पुढवीदरिसणत्ति पृथिव्या कुमारमृत्तिकालक्षणाया दर्शन पश्यत

सतो राज्ञ प्रयोजन विपुलांजलिस्थिताया. तेन कृत घेत्तु नरिंदवंदणया इति ततो

ग पखाळवा ते स्नान गणाय छे अने माथु नहि पखाळता बाकीना अग पखाळवा ते अगोछी गणाय छे, तेथी अगो-

छी करता नहि न्हायो नहि मेलो गणाय.—ए रीते थइने ते राजमदिरना दरवाजे आवी पहोंच्यो. १५

तेणे राजमदिरना दरवाजे ऊभा रही विचार्यु के खाली हाथे राजाने केम जोउं जे माटे नीतिवाळा एम कहे छे

के राजा, देवता अने गुरुना खाली हाथे दर्शन न करवा परतु अमो नटोना पासे कइ फूल फळ वगेरे राजाने भेट-

णा योग्य मगलरूप चीज होय नहि एम धारीने तेणे—

पहोळी अजलिमा पृथ्वी बतावी, तेने लइने राजाए तेने नमस्कार कर्यो. बाद आसन देवा वखते रोहाए मनो-

हर स्वरथी चउपाठ कर्यो. ६७

टीका—पृथ्वी एटले कुवारी माटी पहोळी हथेळीमा धरीने राजाने बतावी. त्यारे राजाए ते हाथमा लइ ते

गृहीत्वा करेण नरेन्द्रेण वदना प्रणाम कृतो मृत्तिकाया तदनतर च प्रणामादिकाया मुचितप्रतिपत्तौ विहितायां सत्यां रोहकस्यासनदानस्य विष्टरवितरणस्यावसरे प्रस्तावे रोहकेण चटुपाठ प्रियवाक्योच्चारण मनोहरेण स्वरेण मधुरगम्भीरध्वनिना कृत मिति (छ) ॥ १६ ॥

चटुपाठमेव दर्शयति—गधव्वमुरवसद्दो—मा सुच्चउ तुह नरिंद भवणम्मि,

चकम्मतविलासिणिखलंतपयणेउररवेण ॥ ५७ ॥

(टीका)—गधर्वस्य गीतस्य मुरवस्य च मृदगस्य शब्दो ध्वनिर्मा श्रूयता समाकर्ण्यता केनापि कृतावधानेनापि तव भवत हे नरेन्द्र राजन् भवने प्रासादे—एवमुच्चरिते राजा यावत् किंचित् सवितर्कमना सजातस्तावदनेन झगित्येव लब्धराजाभिप्रायेण पठित,—चक्रमतीना कुटिलगत्या भृश सचरतीना विलासिनीना स्खलतो विसस्थुलभावभाजो ये पदा पादास्तेषु यानि नूपुराणि तेषा यो रव सिंजितलक्षण-

माटीने नमस्कार कर्यो त्यारबाद एटले प्रणाम वगेरे उचित प्रतिपत्ति पूरी थवा रोहाने आसन आपती वेळाए तेणे चटुपाठ एटले प्रियवाक्यनु उच्चारण मनोहर स्वरथी एटले मधुर अने गम्भीर ध्वनिथी कर्यो. १६

चटुपाठ केवी रीते कर्या ते बतावे छे—हे नरेंद्र, तारा महेलमा गवैया अने मृदगनो अवाज न संभळाओ (केम तो कहेछे के) त्यां फरती विलासिनीओना अथडाता पगोमा रहेली नेवरीओना अवाजने लीधे. ५७

टीका —गवैयानो एटले के तेना गीतनो तथा मृदगनो अवाज कोइ सावधान माणसथी पण म सभळाओ, हे राजन् तमारा महेलमा आम बोलता राजा जराक विचारमा पड्यो के रोहाए झट तेनो अभिप्राय जाणी लइ कयु

स्तेन चक्रमद्विलासिनीस्खलत्पदनूपुररवेण व्याजस्तुतिनामकोऽयमलंकार· (ज)॥१७॥

सक्कारतियसोवण—विजढ्ढनिवकविपुढजग्गामि, किं चिंतिसि अइयालिभिव-

ट्टय सा कुतो जलणा ॥ ६ए ॥

(टीका)—एवंच रोहकेण पठिते तुष्टमना नरनाथ.—सक्कारतियसोवणत्ति सत्कार वस्त्रपुष्पभोजनाछदनादिप्रदानरूप तस्य चकार, रात्रिवृत्तांतोपलंभनिमित्तमंतिके स्वस्यैव समीपे स्वप्न निद्रालाभरूपमनुज्ञातवान् ततोऽसौ मार्गखेदपरिश्रांततया प्रथमयामिन्यामेव निर्भरनिद्राभाक् सपन्न विजढ्ढनिवकलित्ति प्रथमयामिनीयामांते च तदुत्तरदानकृतकौतुकेन विबुद्धेन कृतनिद्रामोक्षेण नृपेणाविबुध्यमानोऽसौ कविकया लीलायष्टिरूपया स्पृष्ट—स्तदनु—पुढत्ति जागरितश्च सन् पृष्ट. " किं स्वपिसि

के वाकी टेकी फरती विलासिनीओना लयकना पगोमा रहेली नेवरीओना खणखणाटना लीधे.—आ व्याजस्तुतिनामे अलंकार छे. १७

सत्कार करी पासे सूवाड्यु. जागेला राजाए कंबा अडकावी पूछता (तेणे कह्यु के) जागु छु. शुं चितवेछे (एम पूछतां तेणे कह्युं के) बकरीनी लींडी गोळ केम थाय छे ? ते केम थाय छे ? पेटनी अग्निथी. ६ए

टीका.—एम रोहाए चडुपाठ करता राजाए खुश थइ तेने वस्त्र पुष्प भोजन वगेरथी सत्कार करी रातनी हकीकत जणावी पोताना पासे सूवाड्यो. हवे रोहो रस्ते चाली थाकेलो होवाथी रातना पेहेला भागमाज भर ऊंघमां पडी गयो. बाद पेहेले पहोरना छेडे जागेला राजाए ते केवुं उत्तर आपे छे तेना कौतुकथी तेने चूम मारी छतां ते न जाग्यो त्या-

भ्रमिति " स च किल निद्रापराधभीरुतया प्राह—" जागर्मि,—को हि मम तत्र वैतालिकस्यस्य देव शयनावकाश "

राजा —यदि जागर्षि तर्हि कृतालापस्यापि मम झगिति किमिति नोत्तरं दत्त मिति ? रोहक —देव चिंतया व्याकुलीकृतत्वात् राजा —किं चिंतयसि ? रोह—अश्वत्थलिंडियमहयति अजिकाना अगलिकाना या झिंमिका पुरीषगोलिरूपास्तासां वृत्तता वर्त्तुलत्वात्र चिंतयामि राजा सा वृत्तता कुतोनिमित्तादिति निवेदयतु जवानेव रोहक —देव. ज्वलनाख्युदरवैश्वानरात् स हि तासामुदरे ज्वलस्तथाविधवातसहाय उपजीवितमाहार खण्डशो विधाय तावत्तत्रैवोदरमध्ये लोलयति यावत् सुपक्वा सवृत्ताश्च पुरीषगोलिका सपन्ना इति (७) ॥ १० ॥

रे कार अगाजी एम्जे ते जागी उठ्यो त्यारे पूछ्युं के केम सूवे छे के ? रोहो ऊगना अपराधथी करीने बोल्यो के जागुं छुं साहेब, तमारा पासे रहेता मने ऊंघवानो अवकाश क्यांथी होय.

राजा बोल्यो:—जो जागेछे तो मे बोलाव्या छतां तें कां केम उत्तर नहि आप्यो ? रोहो बोल्यो साहेब हुं चिंतामां व्याकुळ हतो. राजा बोल्यो:—शुं चिंतवतो हतो ? रोहो बोल्यो बकरीओनी लींडियो गोळ केम होयछे ते चिंतवतो राजा बोल्यो —वारु त्यारे कहे के ते केम गोळ होयछे रोहो बोल्यो —साहेब, पेटनी अग्निथी केमके ते तेमना उदरमां बळता थका तेनी किसमना वायुनी मददथी खावेला आहारने कूके कूका करी त्यां तेटली वार फरतुं राखे

एव पुणोवि पुत्रा—आसोत्थपत्तपुच्छाण कि दीह ? कि तत्त मित्थ, दोन्निवि—पाय तुल्लाणि उ हवंति ॥ ७० ॥

(टीका)—प्रथमप्रहरपर्यवसाने इव द्वितीययामाते पुनरपि कनिष्ठिकास्पर्शद्वारेण प्रतिबोध्य त, राज्ञा पृच्छा कृता यथा—कि चिंतयसीति ? रोहक. —आसोत्थपत्तपुच्छाण कि दीहमिति अश्वत्थ पिप्पलस्तत्पत्रस्य तत्पुच्छस्यच कि दीर्घमिति, राजा —कि तत्वमत्रेति कथयतु भवानेव रोहक —द्वे अपि प्रायो बाहुल्येन तुल्ये एव भवत —प्रायोग्रहणं कस्याचित कदाचित् किंचिदतुल्यभावेपि न विरोध इति ख्यापनार्थं

इयच गाथा प्रथमार्द्धे पंचमात्रासप्तमांशा एव "बहुला विचित्र" इति वचनान्न दुष्यति बहुलेति पंचमात्रगणयुक्ता इति (७) ॥ १९ ॥

एम फरी पूछता तेणे कह्यु के पीपळना पान अने पूछडीमा कोण लांबु छे ? त्या शु तत्व छे ? प्राये ते तुल्यछे ७०

टीका—पेहेला पहोरना छेडा माफक बीजा पहोरना छेडे फरीने कान अडकाडी तेने जगाडीने राजाए पूछ्यु के शु चिंतवे छे ? रोहो बोल्यो:—पीपळना पान अने पूछडीमा कोण लांबु होय छे ते राजा बोल्यो. तु ज कहे के तेमा शु तत्व छे ? रोहो बोल्यो—घणु करीने बन्ने सरखाज होय छे प्राये कहेवानो ए मतलब के कोइकपा कदाच कइ फरक होय तो पण बाधो न पडे. आ गाथामा पूर्वार्धमा सातमो गण पांच मात्रानो छे, छता ते बहुला जातिनी होवाथी तेमा दोप नथी केमके बहुला विचित्र प्रकारे थाय छे एम कहेलुं छे' बहुला एटले पाच मात्रावाळा गणवाळी. १९

एव पुणोवि पुच्छा—खाम्हिलाकिएहसुक्करेहाण, का बहुगा, का, तुल्ला ? पुच्छ-सरीराण मन्नेउ ॥ ७१ ॥

(टीका)—एव पुनरपि तृतीयप्रहराते पृच्छा पूर्ववत् रोहक —खाम्हिला-या खिल्लहम्भिकेति लोकप्रसिद्धनामकस्य भुजपरिसर्पजीवविशेषस्य शरीरे कृष्णरेखाणा शुक्लरेखाणा च मध्ये का अधिका बह्व्य राजा—का इति कास्तत्र बहु का इत्य-भिधेहि त्वमेव रोहक —तुल्या समानसख्या॰ कृष्णा शुक्लाश्च रेखा

अत्रैव मतातरमाह —पुच्छसरीराण मन्नेउ इति अन्येपुनराचार्या पुच्छशरीरयो खाम्हिलाया एव सबधिनो कतरद्दीर्घमिति चितित रोहकेण —राज्ञा पृष्टेनच तेनैव द्वे अपि समे इति प्रतिपादितमित्याहु (७) ॥ २० ॥

चरिमाइ कइ पिया ते—के, पण, के, रायधाणयचम्माला, सोहागविच्युग जणा-

एम करी पूछता तेणे कह्यु के खीलोम्डीनी काळी धोळी रेखाओमा कोण जाजी ? सरखी छे ? बीजा कहे छे के पुछडी अने शरीरमा कोण लाबु छे ७१

टीका—एम फरीने त्रीजापहोरना छेडे राजाए पूछ्यु रोहो बोल्यो —खीलोम्डी नामे लोकमा प्रसिद्ध भुजचा-रि जीवना शरीरमा काळी रेखाओ अने धोळी रेखाओ होय छे तेमा कोण अधिक हशे ?

राजा बोल्यो.—तु ज कहे के कोण जाजी छे. रोहो बोल्यो:—काळी अने धोळी रेखाओ बन्ने सरखीज होय छे इहा मतातर कहेछे —बीजा आचार्यो एम कहेछे के खीलोम्डीना पूछ अने शरीरमा कोण लाबु एम रोहाए चितव्यु, अने राजाए पूछता तेणे बे सरखाज छे एम कह्यु २०

एो पुछा एवंति कहणाय ॥ ७२ ॥

(टीका)—चरिमाइ इत्यादि चरमाया यामिन्या पश्चिमप्रहरपर्यंतजागरूपा-या पूर्वरात्रिवहुजागरणाल्लब्धातिस्वाडुनिद्रो रोहक कम्बिकास्पर्शनातिरेकवशेन प्रतिनोधित. सन्नवदत् यथा—कइ पिया ते इति कति कियत· पितरो जनकास्तव हे राजन् वर्त्तते इति चितयामि राजा—के इति कति मे जनका इति निवेदयितुमर्हसि त्वमेव रोहक—पणत्ति पच राजा—के इति किरूपा रोहक —राजधनदचण्डाला.—सोहगविच्चुगत्ति शोधको वस्त्रप्रक्षालको वृश्चिकश्चेति

ततो राज्ञा सदेहापन्नचेतसा जननीपृच्छा कृता यथा किमेव मे पच पितरः ? तथापि एत्रमिति यथा रोहक. प्राह कयनाय तथैव निवेदन कृत पुन (७) ॥२१॥

छल्ली राते पूछता तारा वाप केटला छे, ते केटना ? पाच, कोण कोण ? राजा, कुबेर, चाण्डाल, धोबी, अने वींछी. तेपरथी राजाए जननीने पूछता तेणीए एमज छे एम कह्यु ७२

टीका—छेल्ली राते एटने छेल्ला पहोरना छेडे आगली राते बहु जागवाथी अति मीठी उघमा पडेलो रोहो जरा चयारे काम अटकवाथी जाग्यो थको बोल्यो के हे राजन्, तारा बाप केटला छे ते विचारु छुं राजाए कह्युः—केटला छे ते तारेज कहेवु जोइए. रोहाए कह्युः—पाच छे. राजाए कह्यु ते कोण कोण ? रोहाए कह्युः—राजा, कुबेर, चाण्डाल, धोबी अने वींछी·

त्यारे राजाए शका पडी माताने पूछ्युं के शु मारा आ रीते पाच पिता छे ? त्यारे तेणीए पण हा पाडी जेम रोहाए कह्यु तेमज हकीकत जणावी. २१

तानेव सहेतुकान् सा दर्शयति—राया रइवीएण—धणओ उउण्हायपुज्जफा-
सेण, चमालरयगदसण—विच्छुग म रहस्सज्जनखणया ॥ ७३॥

(टीका)—राया इत्यादि राजा तावद्रतिवीजेन सुरतकाले वीजनिक्षेपरूपेण, धनद कुबेर उउण्हायपुज्जफासेण ति ऋतुस्नातया चतुर्थदिवसे तस्य पूजाया कृताया मनोहरतदाकाराक्षिप्तचित्तया य स्पर्शस्तस्यैव सर्वांगमालिंगन तेन (२)

चमालरयगदसणत्ति चमालरजकयो ऋतुस्नाताएव तथाविधप्रघट्टकवशाद्दर्शन-मवलोकन मनाक्संयोगाभिलापश्च मे सपन्न इति तावपि पितरौ (४)

विच्छुगम रहस्सज्जनखणया इति अत्र मकारोऽलाक्षणिक ततो वृश्चिको रह-स्यजक्षणेन रह एकातस्तत्रजव रहस्य तच्च तद्जक्षण च तेन जनक सपन्न मम हि

ते माता ते पाचने कारण साथे दर्शावे छे. रति वीजथी राजा छे, ऋतुस्नात थइ पूज्य स्पर्श करता धनद छे, चांमार अने धोबी दर्शन मात्रथी छे अने छुपी रीते जक्षणथी वींछी छे ७३

टीका रतिवीजथी एटले सुरत वखते बीज नाखवाथी तो राजाज तारो पिता छे, (१) अने हु ऋतुस्नात थइ चोथा दिवस कुबेरनी पूजा करती हती तेवामा तेनो मनोहर आकार जोइ खेंचाइने मे तेनो सर्वांगे आलिंगन करी स्पर्श कर्या ते रीते ते तारो पिता छे (२)

वळी हु ऋतुस्नात थइ एवामा तेरी गममथनना योगे चांमार अने धोबी मारा जोवामा आव्या अने जराक सयोगनी इच्छा पण थइ हती तेथी ते बे पण तारा बाप गणाय (४)

विच्छुगमरहस्सजक्खणया ए पदमा मकार अलाक्षणिक एटले फालतु होवाथी ते पदनो ए अर्थ छे के एकांतमा

पुत्र त्वय्युदरगते वृश्चिकभक्षणदोहद. समजनि, संपादितश्चासौ रहसि कणिकामयस्य तस्य भक्षणेनेत्यसावपि मनाग् जनकत्वमापन्न· (७) ॥ ४२ ॥

कारण पुच्छा, रज—णाएण दाणरोसदमेहिं, कंचिच्छिवणा य तहा—रायादी ण सुतो सित्ति ७४

(टीका)—एवं जनकसत्यासंवादे संपन्नविस्मयेन राज्ञा कारणगोचरा पृच्छा कृता यथा केन कारणेन त्वयायमर्थोऽत्यतनिपुणधियामपि बुद्धेरगोचरो ज्ञात इति ?

रोहक —राज्य प्रतीतरूपमेव न्यायेन नीत्या सामादिप्रयोगरूपया यत् परिपालयसि, तथा दानरोषदमै दानेन कृपणादिजनस्वविभवितरणरूपेण कुबेरधनत्यागानुकारिणा, रोषेण कचिदविनयवर्त्तिनि जने चंडाज्ञाचाक्यिकल्पेनासहिष्णुतालक्षणेन, द-

वीछीनु मे भक्षण कर्यु तेथी ते पण बाप थयो गणाय—ते ए रीते के हे पुत्र, ज्यारे तु मारा पेटे हतो त्यारे मने वींछी खावानो दोहलो थयो तेथी एकातमा लोटनो बनावेल वींछी खवरावीने मारो दोहलो पूर्ण करवामा आव्यो हतो तेथी ते पण जराक बाप थयो गणाय ४२

कारण पूछता रोहाए कह्यु के न्याय पूर्वक राज्य पाळवाथी, दानथी, रोषथी, दमथी, अने कन्निका लगाडवाथी तु राजा वगेरेनो पुत्र छे एम मे जाण्यु. ७४

टीका—ए रीते वापनी सरखी मळती आवता विस्मय पामेला राजाए कारण संबंधे पृच्छा करी के शा कारणथी तें आ अत्यत बुद्धिवानोनी बुद्धिने पण अगोचर वात जाणी ? रोहो बोल्यो:—राज्यने तुं न्यायथी एटले सामादिकप्रयोगरूप नीतिथी पाळे छे तेथी, तथा कृपण वगेरे जनोने कुबेरना दान माफक तु पोतानु धन आपे छे तेथी, तथा रोषथी

मेन पूर्वराजनिरूपितनीतिपथप्रमाथिनोजनस्य सर्वस्वापहाररूपेण वस्त्रशोधकविधीयमानवस्त्रक्षालनतुल्येन कञ्चिच्छिद्रणायत्ति कञ्चिकाछोपनाच्च कञ्चिकया लीलायष्ट्या पुन पुनर्मम विघट्टनाच्च, तथाशब्द उक्तसमुच्चये, राजादीना सुतोऽसि त्व हे राजन्निति —

नयेनैवविधप्राज्यराज्यपरिपालनात् ज्ञायसे यथा राजपुत्रस्त्व नहि अराजजाता एवविधानवद्यराज्यभारधुरावरणधौरया भवितुमर्हति —एव दानेन धनदजात —रोषेण चण्डालपुत्रः —दडेन वस्त्रशोधकप्रसूत —कञ्चिकाघातेन च वृश्चिकापत्य —कारणस्वरूपानुकारित्वात् सवकार्याणा ॥ २३ ॥

साहु परिग्गह सघण—कोवो असोण सज्झ पेसणया, धम्मोवायणसाहण—वुग्गह णिवकियगकोवो उ ॥ ७५ ॥

एटने कोइ अविनयथी चालता माणसपर चण्डालनी चण्डिमा सरखी असहिष्णुता धरे छे तेथी, तथा दण्डथी एटले के पूर्वना राजाओए स्थापेल नीतिमार्गने ओळघनार माणसनु धोबी जेम कपडाने नीचोवे तेम सघळु धन लुटी ल्ये छे तेथी, तथा कंचिका लगाडवाथी एटलेके मने तु तारी रमतनी लाकडीथी वारवार अडकतो तेथी हे राजन्, तु राजादिकनो पुत्र छे.

न्यायथी आवु महान् राज्य पाळे छे तेथी जणाय के तु राजपुत्र छे केमके जे राजबीज न होय ते आवा चोरा राजकारभारनी धुसरीना धोरी थइ शकता नथी. ए रीते दानथी तु धनदनो पुत्र छे. रोषथी चण्डालनो पुत्र छे, दण्डथी धोबीनो पुत्र छे, अने कंचिका मारवाथी वींछीनो पुत्र छे केमके सघळा कार्य कारणने मळतां होय छे. २३

ठीक जाणी तेने राख्यो सधि इच्छी. ते न थतां कोप थयो. बीजाथी ते असाध्य जाणी रोहाने मोकल्यो.

(टीका)—ततस्तदीयबुद्धिकौशलावर्जितेन नृपतिना साहुपरिग्गहत्ति साधु
शोभनोऽयमिति मत्वा परिग्रह स्वीकार कृतस्तस्य
तस्मिश्च समये केनचिदनंतरभूमिवासिना भूपालेन सह कुतोपि निमित्तादैरं अ-
ग्नमासीन्नृपस्य तत्रच सधणत्ति संधान कर्तुमभिलपितं राज्ञा नचासौ तत् प्रतिप-
द्यत इति तंप्रति—कोवोत्ति—कोप· समजनि जितशत्रो· ततःअन्नेणसज्झपेसणया
इति अन्येन रोहकव्यतिरिक्तेनासावसाध्य साधयितुमशक्य इति कृत्वा रोहकस्य तत्र
प्रेपण कृत नृभुजा पत्तश्च तत्र रोहक· पृष्टश्च स प्रत्यर्थी नृप समयेच—ध-
म्मो वायणसाहणत्ति—यश्च तैस्तैरुपायैरुच्यमानोपि अविश्वासान्न सधानमनुमन्यते
तदा धर्म एवोपायन ढौकनीयं तेन साधन स्ववशीभावकरण रोहकेण तस्य कृतं

टीका.—त्यारे तेनी बुद्धिनी कुशळताथी खुश थएला राजाए आ सारो छे एम जाणी तेने पोतानी नो-
करीमां राख्यो.

ते वखते जिपशत्रु राजाने तेनी पडोशनी जमीनमा रहेता कोइ राजाना साथे कोइक कारणना योगे वैर जाम्यु
हतु त्या राजानी मरजी एम थइके संधि करवी. पण ते सामेनो राजा कबूल करतो न हतो, तेथी तेना ऊपर जितशत्रु-
ने गुस्सो चड्यो एथी तेणे विचार्यु के रोहाशिवाय बीजाथी ए वश थाय तेम नथी एम धारी तेणे रोहाने त्यां मोक-
ल्यो. हवे रोहो त्या आवी पहोच्यो. तेणे दुश्मन राजानी साथे परपूछ करी. बाद समय आवता ज्यारे ते ते उपायोथी
समजावता छता पण अविश्वासना लीधे संधिने कबूल करवा न लाग्यो त्यारे रोहाए धर्म रूप भेटणु बने धरीने तेने पो-
ताना वशमा लीधो

अयमत्र जाव.

इदमुक्त राहकेण त प्रति—यदि स मदीयो नृपो जवद्भिः सह सधाय पश्चात् किंचिद्व्यजिचरति तदा तेन यस्तीर्थगमनदेवजवनसपादनद्विजादिप्रदानवापीतडागादिखननादिना विधानेनोपार्जितो धर्म स सर्वो मया जवते दत्त ,—तद्रहितश्चासाविहलोकपरलोकयोर्न किंचित्कल्याणमवाप्स्यतीति—करोतु जवास्तेनसह सधान नह्येवविधा प्रतिज्ञां कश्चिद्भनक्ति एव विश्वासिते तस्मिन्—वुग्गहत्ति व्युद्ग्रहोऽवस्कदो धाटिरित्यर्थ बलेन तत्र गत्वा राज्ञा सपादित स्वहस्तगृहीतश्चासौ कृतो द्विपन्, आनीतश्चोज्जयिन्या तत्रच चिंतित तेन "कथमनेन राज्ञा आत्मीयधर्मस्य मत्प्रदानेन व्यय कृत इति"—तस्य मिथ्याविकल्पापनोदाय निवकियगकोवोत्ति नृपेण जितशत्रु-

आ वातनो आ खुलासो छे :—

रोहाए तेने आ रीते कह्यु के जो मारो राजा तमारी सनाह करी पाछळथी कइ करे तो तेणे जे तीर्थ यात्राओ करी होय, देव मन्दिर बनाव्या होय, ब्राह्मणो वगेरे दान आप्यु होय, वावतळाव खोदाव्या होय—एम जे काइ धर्म कर्या होय ते सघळो हु तमोने आपु छु. तेथी ते तेनाथी रहित थइ आ लोकमा अने परलोकमा कइ पण कल्याण पामी शकशे नहि,—वास्ते तमे तेनी साथे सलाह करो केमके आवी प्रतिज्ञा कोइ भागे नहि. आम तेने विश्वास पमाड्यो एटलामा राजाए गुपचुप त्या आवी धाड पाडी अने ते दुश्मनने पोताना कबजामा लइ उज्जेणी आण्यो त्या तेणे चितव्यु के आ राजाए पोतानो धर्म मने दइने केम तेनो नाश कर्यो आवी रीतना तेना वहेमने टाळवा

धम्मो मे हारविओ—काऊण,—अत्तणो नओ दिन्नो, कह होइ मज्झएसो-एसो—जह तुहतणओ ऊ तस्सेव ७६

टीका—ततो रोहकेणाऽभ्यधायि—किमर्थमस्मान्निरपराधानपि प्रतीत्य देवेन इयान् कोप कृत इति तत्रोक्त पृथिवीपतिना—धम्मो मेहाविओ काऊणत्ति धर्मो मम हि यस्त्वया हारित इति कृत्वा ततो रोहकेणान्यसत्को महर्षे. कस्यचित् सवधीवको धर्मो दत्तो राज्ञे अयमभिप्राय —देव यदि मया दत्तो धर्मस्त्वदीयोऽन्यत्र प्रयाति तदानेन महर्षिणा आबालकालाद् यदनुष्ठितो धर्म स मया तुभ्यं वितीर्ण इति —नास्ति मयि कोपस्यावकाश. प्रश्नो

माटे जितशत्रुराजाए रोहा मत्ये खोटो कोप कर्यो ७४

मारो धर्म तें गमाव्यो तेथी करीने (गुस्से छु). त्यारे धर्म (तमने) आप्यो ए मारो केम ? जेम तारो तेने थयो तेम. ७६

टीका—त्यारे रोहाए कह्यु के शामाटे अमो निरपराधी उपर आप साहेबे आटलो कोप कर्यो छे ? राजाए कह्यु के मारो धर्म तें गमाव्यो तेथी करीने. त्यारे रोहाए वीजा कोइ महर्षिनो धर्म राजाने आप्यो—एटले के तेणे कह्यु के महाराज जो मे दीधेलो तमारो धर्म वीजाने पहोचतो होयतो आ महर्षिए नानपणथी मांडीने जे धर्म करेलो छे ते हु तमोने आपुछु—एटले हवे मारापर गुस्सो राखवानु तमोने सबब नथी.

राजा —कथ ननवति मम एप धर्मो महर्पिसत्को यतो मया न कृतो नापि कारित इति ? रोहक —यथा तवतनकस्त्वत्सवधी पुनर्धर्म तस्यैव विपक्षभूपतेरभून्मया वितीर्ण. सन्निति

जीवण दाणे पेसण—तदन्नवुग्गहगहाण, तेसि तु, अथुत्तग्गहगोग्गहनिमित्त तित्थ तओ धामी ७७

टीका—तत सुप्रसन्नमानसेन जितशत्रुणा रोहकाय जीवनदाने परिपूर्णनिर्वाहस्थानवितरणे कृते सति प्रेसणत्ति प्रेपण कृत रोहकस्यैव, किमर्थमित्याह,—तयन्नवुग्गहगहाणत्ति व्युद्ग्रहे विवादे कुतोऽपि हेतोरुत्पन्ने सति ग्रहो लोकप्रसिद्धएव उज्जयिनीविपयमध्यवर्त्तिनो द्विपदचतुष्पदादेरर्थस्य येपा ते व्युद्ग्रहग्रहा पर्वतवनादिव्यवस्थितपल्लिवासिनो लोका—स्तस्मान्नृपादन्येच तदन्ये ते च व्युद्ग्रहग्रहाश्च तदन्यव्युद्ग्रहग्रहास्तेपां सग्रहनिमित्तमिति गम्यते

राजा बोल्यो—महर्पिनो धर्म ते मारो केम थाय ? जे माटे ते में कर्या के कराव्यो छे नहि रोहो बोल्यो — जेम तारो धर्म में सामेना राजाने आप्यो एटले ते तेनो थयो तेम ७५

त्यारे जीवन आपी फरीने तेने बीजा हुल्लड करी धमपकड करनाराओने पकडवा माटे मोकलवामा आव्यो तेणे तेमने समजाव्यु के अपुत्रिया अने गायोने पकडतां अटकावु ते तीर्थ छे एम कही त्यां धाड पाडी. ७७

टीका—त्यारे जितशत्रु राजाए खुश थइ रोहाने पूरतो निर्वाह चाले तेवी जागीर आपीने तेने फरीने मोकलाव्यो,—शा माटे ते कहेछे—कोइ कारणथी तकरार उत्पन्न थतां उज्जेणीनी हदमांथी द्विपदचतुष्पद वगेरे मालनी लूट मचावनारा पर्वत अने जगल वगेरेमा पल्लि बाधीने रहेनार लोकने पकडवा खातर तेने मोकलाव्यो.

यदा च ते सुखेन संग्रहीतुं न शक्यते तदा तेषा तु सग्रहनिमित्त पुनरपुत्रग्रहगोग्रहनिमित्ततीर्थं प्रज्ञप्तमिति गम्यते–यथा–" अपुत्रस्य गृहीतस्य शत्रुभिर्गवा च यन्मोचन तन्महत्तीर्थमिति पूर्वमुनयो व्याहरति "—इति प्रज्ञप्ते उज्जयिनीराजवलेन रोहकप्रयुक्तेन वलघातिना पल्लिसवधिनीषु गोषु गृहीतासु तन्मोचनाय पल्लीभिल्लेषु निर्गतेषु शून्यासु पल्लीषु ततो धाटी निपातिता,— वहिर्निर्गताश्च ते गृहीता इति (७) ॥ २६ ॥

तत.—वीसासाणण पुव्वा—सिट्ठ हियएण मप्पमत्तो उ, तह धम्मिगो सपुणो—अन्नओ परचित्तनाणीय ॥ ७० ॥

(टीका)—विश्वासानयने सर्वेषा सामतमहामात्यादीनामात्मविषये विश्वासे

हवे ज्यारे तेओ सहेलाइथी पकडी नहि शकाया त्यारे तेमने पकडवा माटे तेमने एवु जणाव्यु के अपुत्रियाने अथवा गायोने दुश्मन पकडी जाय तेने छोडावबु ते मोटु तीर्थ छे एम पूर्वेना ऋषिओ कही गयाछे एम समजावी तेणे उजेणीना राजाना बळवान् लश्करना मारफत ते पल्लिनी गायो पकडावी त्यारे तेमने छोडववा पल्लीना भीलो नीकळी पड्या एटले पल्लीओ शुनी थतां त्या तेणे धाड पाडी अने ते बाहेर नीकळेलाओने पकडी पाड्या. २६

वाद—रोहाए विश्वासमा आणवाथी राजाए पूछी जोता सघळाए खरा दिलथी कह्यु के रोहो अप्रमत्त तेमज ते धार्मिक पुण्यवान् निर्जय, अने परचित्तने तरत पारखनार छे. ७०

टीका—रोहाए सघळा सामंत तथा महामन्त्रिओने कबजावता राजाए तेमने पूछी जोयु के तमारा मनमा रोहो

समुत्पादिते सति रोहकेण, पृच्छा राज्ञा तेषां कृता—यथा—कीदृशो रोहको जवता चित्ते वर्त्तत इति ? तैश्च शिष्ट हृदयेन जावसारमित्यर्थ ,—यथा देव, एकांतेनैव देवकार्येष्वप्रमत्तस्त्वप्रमत्तएव, तथाशब्द समुच्चये धार्मिक स्वपक्षपरपक्षयोरप्यनुपद्रवकर , सपुण्य पुण्यवान्, अन्नयो निर्जयो नि शक त्रिपक्षमध्ये प्रवेशात्, परचित्तज्ञानी च अन्यानध्यवसेयपराजिप्रायपरिज्ञानवाश्च (७)

तुट्ठो राया सव्वेसि—मुवरि मतीण ठाविओ एसो , परिपालिय च विहिणा—त बुद्धिगुणेण एएण ॥ ७५ ॥

(टीका)—एव तस्य विचित्रैश्चित्रीयितविद्वज्जनमानसैश्चरितैस्तुष्ट आक्षिप्तचेता राजा जितशत्रु सपन्नस्ततस्तेन सर्वेषामेकोनपचशतप्रमाणानामुपरि अग्रेसरतया शिरसि नायकत्वेनेत्यर्थ मन्त्रिणाममात्याना स्थापित प्रतिष्ठित एष रोहक परिपा-

केवो लागे छे ? तेओए खरा दिलथी कयु के हे देव! ते एकदम आपना काममा सावधानज छे, तेमज ते धार्मिक एटले स्वपक्ष तथा परपक्षने पण नुकशानमा नहि उतारनार छे, पुण्यवान छे, वगर बीके विपक्षमा आवजा करतो होवाथी निडर छे अने बीजाने अगम्य एवा परना अभिप्रायने जाणी लेनार छे राजाए खुशी थइ सघळा मन्त्रिओनो तेने उपरी बनाव्यो, अने तेणे बुद्धिना गुणथी ते उपरीपणु विधि पूर्वक परिपालित कर्यु ७५

टीका—आ रीते तेना विद्वानोना मनने अचबो पमाडनार विचित्र चरितोथी जितशत्रु राजाए खेंचाइने तेने चारसे नवाणु मन्त्रिनो नायक बनाव्यो ते नायकपणाने तेणे विधिथी एटले पोतानी अवस्थाने उचितपणे बुद्धिगुणवडे ए-

क्षित च निष्टा नीत पुनर्विधिना स्वावस्थौचित्यरूपेण तन्मत्रिनायकत्व बुद्धिगुणेन औत्पत्तिकीनामकमतिसामर्थ्येन करणभूतेन एतेन रोहकेण,—सर्वगुणेषु बुद्धिगुणातिशायित्वात्,—यत पठ्यते,—

श्रिय. प्रसूते विपदो रुणद्धि—यशांसि दुग्धे मलिन प्रमार्ष्टि, सस्कारशौचेन पर पुनीते—शुद्धा हि बुद्धिः कुलकामधेनु ॥ १ ॥

उदन्वच्छन्नाभू, स च निधिरपा योजनशत—सदा पाथ पूषा गगनपरिमाणं कलयति, इति प्रायो भावा स्फुरदवधिमुद्रामुकलिता —सता प्रज्ञोन्मेष पुनरसमसीमा विजयते ॥ २ ॥ इति ॥ ३० ॥

टले के औत्पत्तिकी नामनी बुद्धिना बळवडे पार पहोचाड्यु केमके सघळा गुणोमा बुद्धिगुण चढियातो छे, जे माटे कहेवाय छे केः

पवित्र बुद्धि खरेखर कामधेनु छे ते लक्ष्मी वधारेछे, विपदाओने रोके छे, यश पेदा करेछे, अपकीर्त्ति भूसे छे, अने सस्कारशौचथी बीजाने पण पवित्र करे छे १ पृथ्वी दरियाथी परिछिन्न छे, दरियो सो योजननो गणायछे, अने आकाशनो पण हमेश फरतो रहेनार सूर्य माप करेछे, ए रीते प्राये सघळा पदार्थोने हदनी छाप लागेली छे, पण सज्जनोनी प्रज्ञानो विकाश तो हदविनानोज जगमगे छे. ३०

रोहानी कथा समाप्त थइ.

भरतशिला रूप द्वार विस्तारथी वर्णव्यु हवे पणित रूप द्वार कहे छे.

२५२॥ औत्पत्तिकी बुद्धि—व्याख्यात सप्रपंच भरहसिलेत्तिद्वारं—अथ पणियत्ति-द्वार—पणिए पभूतल्लोमसि—भक्खणज्य दारणिप्फिरुगमोए, चाखण खड्डा वि-क्कय—जुयग दारे अणिप्फेमो ॥ ८० ॥

(टीका)—पणिए इति द्वारपरामर्श । कश्चित् ग्रामेयक. स्वभावतएव मुग्ध-बुद्धि भचिन्नगरे धूर्तलोकबहुले—बहूयल्लोमसित्ति बहुका शकटभरमाणा लोमसिका कर्कटिका. समादाय विक्रयार्थं गतवान् तासु च विपणिपथावतारितासु केनचिद्धूर्तेन स उक्त यथा भक्खणजयत्ति यदि कश्चिदेता सर्वा भक्षयति तदा त्व किं तेन जीय-से ? तेन चासम्भाव्योयमर्थ इति मनसि मत्वाऽसम्भवनीयमेव पणितक निबद्ध यथा दार-प्फिरुगमोए इति यो नगरद्वारेण मोदको न निर्गच्छति त तस्य प्रयच्छामि

पणितमा गणी काकरीओ खावाथी जय ठेरव्यो ते बदल दरवाजामाथी न नीकळे एवो लाडु देवा ठराव्यु. बाद चारवीने सघळी काकरीओ खाधी. वेचवा मांडी तो लोको कहे के खाधेली छे त्यारे जुगारीओनी सलाहथी दर-वाजाना अगरापर लाडु राखता ते नीकळ्यो नहि ८०

टीका—पणितना उदाहरणमा ए वात छे के कोइक गामडियो स्वभावथीज भोळो होइ घणा धूतारायी वसेला कोइ नगरमा काकडीओनु गाडु भरी वेचवा गयो ते काकडीओ बजारना रस्तामा उतारी एटले कोइ धूर्त तेने कहेवा लाग्यो के जो कोइ आ बधी खाइ जाय तो तु जीताय खरो के ? ते गामडियाए आ वात न बनी शके तेवी मानीने न बनी शके एवु पण बाध्यु के तेवाने हु नगरना दरवाजामाथी न नीकळी शके तेवो लाडु आपु.

ततस्तेन तद्ग्रामसिकाशकटमारुह्य चक्खणत्ति दतनिर्भेदमात्रेण खद्धत्ति सर्वासामपि तासा जक्षणं कृतम् विक्रयत्ति विक्रेतुमारब्धश्चासौ ता.—नाच लोको गृह्णाति " जक्षिता केनाप्येता " इति प्रवदन् सन् ततो धूर्त्तेन लोकप्रवादसहायेन जितो ग्रामयक· तदनु तं मोदकं याचितुमारब्ध. ग्रामेयकश्च अशक्यदानोयं मोदक इति कृत्वा तस्य रूपकं प्रयच्छति, स नेच्छति,—एव द्वे त्रीणि यावच्छतमपि नेच्छत्यसौ चिंतितं च ग्रामेयकेण—" नैतस्माद्धूर्त्तान्मम कथचिन्मुक्तिरस्ति इति निपुणबुद्धिपरिच्छेद्योऽय व्यवहार ,—चतुरबुद्धयश्च प्रायो द्यूतकारा एव जवंतीति तानेवावलगामि " तथैव च कृतं तेन पृष्टश्चासौ तैः—यथा जद्रक किमर्थमस्मान्निरतरमासेवसे त्वं ? जणित च तेन यथा ममैवंविधं व्यसनमायातमिति —ततो—चुयंग दारे अनिप्फेमो इति जु-

हवे ते धूर्त्त ते काकमीओना गामापर चमी ते सघळी दात लगावीने चाखी. बांद तेने वेचवा मांडतां लोको " ए तो कोइकनी खाधेली छे " एम कही लेता अटक्या. त्यारे लोकना मवादनी मददथी ते धूर्त्ते गामडीयाने जीतीने ते लाडु मागवा लाग्यो. गामडियाए धार्यु के एवडो लाडु केम दइ शकाय तेथी ते तेने रुपियो आपवा लाग्यो, पण धूर्त्ते न लीधो एम बे त्रणने छेवटे सो रुपिया पण न लीधा. त्यारे गामडियाए विचार्यु के आ धूर्त्त मने छोडनार नथी. आ वातनो खुलासो जेओ निपुणबुद्धि होय ते करी शके अने तेवी बुद्धिवाळा घणे भागे जुगारियो होय छे माटे तेमने सेवुं, एम चितवी तेणे तेमज कर्यु. त्यारे तेमणे पूछ्युं के अमारी तु हरहमेश शा माटे सेवा करे छे' तेणे कह्यु के मारा पर आवी रीतनी आफत पडी छे. त्यारे तेमणे शीखव्यु के कदोइने त्यांथी मुठमां आवे तेवडो एक लाडु लइ ते धूर्त्त तथा नगरना लोकोनी साथे

जगैर्द्यूतकारैरसावेव शिक्षितो यथा पूतिकापणे मुष्टिप्रमाणमेकं मोदकं गृहीत्वा त- द्धूर्तसहायं शेषनगरलोकसहायश्च प्रतोलीद्वारे गत्वा इन्द्रकीलस्थाने तं विमुच्य प्रति- पादय यथा निर्गच्छ जो मोदक इति विहितं च तेनैवं परं द्वारे मोदकस्य अनिष्फेडो नि काशनाभाव संपन्न प्रतिजितश्चासौ तेन एव च द्यूतकाराणामौत्पत्तिकीबुद्धि रिति (७)

अथ रूक्खे इति द्वार —रुक्खे फलपरिबधो वाणरएहि तु लेट्ठुफलखेवो, असे अन्नक्खणिज्जा—इमे फला पथवहणाओ ॥ ८१ ॥

(टीका)—रूक्खे इति द्वारपरामर्शः फलाना गृह्यमाणाना प्रतिबन्धः प्रतिस्ख- लना, केभ्य इत्याह—वानरकेभ्यस्तु कपिभ्य एव इदं मुक्तं भवति—क्वचित् पथि फ-

पोळना दरवाजे जइ अमगरा पासे तेने मेवी बोनजे के अरे लाडु इहाथी नीकळ तेणे तेम कर्युं पण मोदक कइ त्या- थी नीकळयो नहि तेथी ते जीत्यो ए रीते जुगारीओनी औत्पत्तिकी बुद्धि जाणवी

हवे वृक्ष रूप द्वार कहे छे —

झाडमां वादराओए फल लेता अटकाव कर्यो. तेमने पथर मारता तेमणे फल फेक्या बीजा कहे छे के रहेतो मार्ग होवाथी आ फळो अभक्ष्य छे. ८१

टीका —वादराओए फळ लेता अटकाव कर्यो एटले के कोइक रस्तामां फळना भारथी नमेली माळवाळो को- इ आंबानु झाड हतु तेना पासेथी हमेश ते ते कामना लीधे जता आवता वटेमार्गुओ तेना पाकेला फळो जोइने भूख- थी भावी भूख होवाथी ते लेवा लाग्या पण ते झाडपर रहेला अतिचपल वांदराओ सामे थवाथी ते लइ शक्या न-

अप्रागन्नारनम्रशाखासञ्चार कश्चिदाम्रादिमहाद्रुम समस्ति तत्समीपेन च निरतर तत्तत्प्रयोजनाकुल· पथिकलोको गच्छन्नागच्छंश्च पक्वान्यवलोक्य तत्फलानि बुभुक्षाक्रामकुक्षितया गृहीतुमारभते, पर तच्छाखासमारूढातिचपलकपिकुलेन प्रतिस्खलितो न तानि गृहीतु शक्नोति लेष्टुफखेवोत्ति—अन्यदा च केनचिन्निपुणबुद्धिना पथिकेन लेष्टुक्षेपः कृतो मर्कटाभिमुख तदनु कोपावेगव्याकुलीकृतमानसैस्तैस्तत्प्रतिघाताय तानि फलानि क्षिप्तानि एव च परिपूर्णमनोरथ समजनि पथिकः इति तस्यौत्पत्तिकी बुद्धिरिति (७)

अत्रैव मतातरमाह—अन्ये आचार्या वृक्षद्वारमित्थ व्याख्याति–यथा कैश्चित्पथिकै. क्वापि प्रदेशे केनाप्यनुपजीवितफलान् वृक्षानालोक्य चिंतित यथा अभक्षणीयानि इमानि फलानि वर्त्तते, कुत.—पंथवहाणाओ इति पाथवहनात् पथिकलोकस्यानेन मार्गेण गमनादागमनाच्च यदि ह्येतानि फलानि भक्षयितु योग्यान्यभवि-

हि बाद एक वखते कोइ हुशियार वटेमार्गुए आवी ते वादराओ सामे पथर फेंक्यो एटले तेओ गुस्से थइ तेने मारवा फलो फेंकवा लाग्या एटले तेना मनोरथ पूरो थया. एनी औत्पत्तिकी बुद्धि जाणवी.

आ जगोए मतातर बतावे छे.—बीजा आचार्यो वृक्षद्वारनी आ रीते व्याख्या करे छे के केटलाक वटेमार्गुओए कोइक ठेकाणे कोइए पण नहि वापरेला फळवाळा झाडोने जोइने विचार्युं के आ फळो अभक्ष्य लागे छे केमके आ मार्गे वटेमार्गुओ जाय आवे छे, तथी जो ए फळो खावा योग्य होत तो कोइ पण तेने अवश्य खात, पण आ तो कोइए

प्यस्तदा केनाप्यवश्यमजक्षयिष्यत, न च केनापि जक्षितानि तन्नूनमजक्ष्याणीति,- पथिकानामौत्पत्तिकी बुद्धिरिति (छ)

अथ खड्डगत्ति द्वार-खड्डगमंतिपरिच्छा- सेणियगम सुमिण सेट्ठि णंद ज-ए, मुद्दा कूवतम्मगह-जणुद जणली पवेसणया ८२

टीका-रायगिह इह नयर-समत्थि नयरम्मपरिसरुद्देस राया तत्थ पसेणइय-नामगो पालइ य रज्ज ॥ १ ॥ सेणियनामा पुत्तो-जुत्तो निवलक्खणेहि सव्वेहि, सयलसुएसु पहाणो-तस्सासि सहावओ गुणव ॥ २ ॥ पोरिससज्ज रज्जं-पुन्ने सतेवि एस जणवाओ, तो काहामि परिक्ख-सुयाण इय चितिउ रणा-॥ ३ ॥ अन्न-दिणे सव्वेविहु-जणिया तणया जहामिलियगेहि, तुब्भेहि जोत्तव्व-एत्र पीई क-

खाधेना नथी,—माटे ते नकी अजक्ष्य छे आ रीते वटेमार्गुओनी औत्पत्तिकी बुद्धि जाणवी.

हवे खड्डगद्वार कहे छे.—खड्डगद्वारमा मंत्रिनी परीक्षामा श्रेणिकनु नीकळवु, शेठने स्वप्न, नंदानी कुखे अजय कुमारनो जन्म, तेणे कुवाना कांठे रही छाण अने पाणी जरीने वींटी कहाडी. बाद माताने राजग्रहीमा आणी ८२

टीका.—आसपासमा पर्वतोथी रमणीय लागतु राजगृह नामे नगर हतु त्या प्रसेनजित् नामे राजा राज्य करतो. १ तेने सघळा राजलक्षणथी युक्त अने स्वजावथीज गुणवान श्रेणिकनामे पुत्र हतो. ते सघळा पुत्रोमा प्रधान हतो २ राजाए विचार्यु के लोकमा एवो प्रवाद छे के पुण्य छता पण पराक्रमथीज राज्य मळे छे माटे हु मारा पुत्रोनी परीक्षा करी जोउ ३ तेथी एक दिवसे तेणे सघळा पुत्रोने कह्यु के तमो बधाए साथे मळीने जमवु केमके एम कर्याथी प्रीति व-

या हवई ॥ ४ ॥ ज जाणइ महाराओ—त कायव्वं ति मउलियकरेहि, पडिसुय मि-
मेहि समए—उवविट्ठा भोयणस्स कए ॥ ५ ॥ तत्तो य भायणाइ—पायसभरियाइ
तेसि दिन्नाइ, जाय पवत्ता भोत्तुं—मुक्का पारद्धिसुणगाओ ॥ ६ ॥ सदूलरूवचरणा
—थालाभिमुह समागया जाव, सेणियवज्जकुमारा—ताव भएण पलाया ते ॥ ७ ॥
सेणियकुमरेण पुणो—घेत्तूण तेसि ताइ थालाइ, खित्ताइं अभिमुहाइं—लग्गा ते
पायसे तम्मि ॥ ८ ॥ भुत्त नियथालगय—पायस मेएण धीरचित्तेण, दिट्ठो एस व-
इयरो—निवेण तो तमि सतुट्ठो ॥ ९ ॥ नूण सुनिउणबुद्धि—एस कुमारो जमेव व-
सणेवि नो चुक्को नियकज्जा—धरिया सुणगावि सतोसे ॥ १० ॥ एव रज्जाउ इमो
—खोहिज्जतोवि, अन्नराईहि, नो रज्जपरिच्चाय—काही दाणप्पयाणाओ ॥ ११ ॥

थशे ४ तेमणे हाथ जोडी कबूल्यु के तमो कहोछो तेम करशु बाद समय थता तेओ जमवा बेठा. ५ त्यारे दूधपाक थी भरेला भाणा तेमने देवामा आव्या. हवे जेवा तेओ जमवा लाग्या के पारधीना कुतरा छूटा मेळवामां आव्या. ६ तेओ सिंहजेवा पगावाळा होइ जेवा थाळो पासे आव्या के श्रेणिक शिवाय बीजा कुमारो डरीने त्यांथी जती नाठा. ७ परतु श्रेणिक कुमारे तो तेमना थाळ खेंची कुतराओनी सामे धकेल्या एटले तेओ तेमानु दूध पाक खावा वळगी गया. ८ एटलामा तेणे धरे कलेजे पोताना थाळमा रहेलो दूधपाक खाइ लीधो. आ बनाव जाणी राजा तेनापर खुश थयो. ९ राजाए विचार्यु के आ कुमार खरेखर झीणी बुध्धिवाळो लागे छे केमके आवी आफतमा पण ते पोताना कार्यथी चूक्यो नहि ते साथे कुतराओने पण संतोषमा राख्या. १० ए रीते राज्यथी पण ए बीजा राजाओए रुंध्यो थको दानप्रदान करी राज्य खोइ नहि बेशशे ११ माटे हाल एने काइ मान देवु नहि केमके नहितो बीजा कुमारो मत्सर धरी एने मारी

ता सपइ नो गोरवजोग्गो एसो जओ इमे कुमरा—उपन्नमछरा मारिहिंति एयति पु-
णिजए—॥ १२ ॥ दिट्ठो अवभ्रयगई सिणिओ, तोन जुत्त मिहमज्झ, इय चिंतिय
परिचलिओ—कुमरो देसतराभिमुहो ॥ १३ ॥ पत्तो विन्नाइ नईइ तीरन्नागप्पइट्ठिय-
त्तेण—विन्नायमाभिहाणे—पुरमि परपउरजणकलिए ॥ १४ ॥ परिनियनिच्चाहि—
पसगओ सगओ पविट्ठोय—अब्भितरमि तत्तो—पत्तो एगस्स सेट्ठिस्स—॥ १५ ॥
खीणविहवस्स हट्टमि—तत्थ लद्धासणो समुवइट्ठो, दिट्ठो आसि निसाए—जहा ग-
ओ मम गिहे जलही ॥ १६ ॥ सुविणो मणोहरो इय—णूण तप्फल मिम ति चि-
त्तेण—सतुट्ठो सो सेट्ठी—तमि दिणे तस्स पुन्नेहि—॥ १७ ॥ पट्टणसखोहकरो—
महो पयट्टो तओ जणो बहुओ—कुकुमचदणधूयाइकिणणकज्जेण हट्टमि—॥ १८ ॥
ओइन्नो अइबहुय—विढत्त मसढाइ तेण नीईए, पच्छा भोयणकाले—उट्ठिउकामेण

नावशे एम धारीने (राजा चुप रह्यो) १२ तेणे श्रेणिक तरफ जरा अनादरथी जोयु एटले श्रेणिके विचार्यु के मारे इहां रहेवु नहि एम चितवी ते देशातर नीकळी पड्यो १३ ते वेणा नदीना काठे रहेला वेणातट नामना घणा पैसादार वसतिवाळा गाममा आव्यो. १४ बाद काम प्रसगे पोताना थोका चाकरो साथे दाखल थइ एक क्षीण विभव शेठना हाटे आव्यो एटले तेणे तेने आसन आप्यु ते पर ते बेठो त्यारे ते शेठे विचार्यु के राते मे जे मारा घरे दरियो आव्यो एवु मनोहर स्वप्न जोयु तेनुज आ फळ छे एम धारी ते शेठ मनमा सतुष्ट थयो. हवे ते दिवसे तेना पुण्ययोगे नगरने खळभळाटमा आणनार महोत्सव चालु थयो तेथी घणा लोक केशर चदन तथा धूप वगेरे लेवा सारु ते हाटपर आववा लाग्या १५—१६—१७—१८ घणा लोक जता पछाडी ते शेठे निष्कपटपणे नीतिथी घणु धन कमाव्यु बाद जम

सो पुट्ठो ॥ १९ ॥ कस्स इह पाहुणगा—तुम्हे, तेणावि तुम्ह जणिय मिण, नीओ घरमि उचिया—विहिया सव्वत्थपडिवत्ती ॥ २० ॥ तो तस्स वायणकोसलसुभगत्त-ण विणयसुयण भावेहिं, अक्खित्तमणो सिट्ठी—धूयं नंदं निय देइ ॥ २१ ॥ परिणा-विओ पवधेण—भूरिणा जणियजणपमोएणं, तक्कालोचियसपन्नसव्वकज्जो समं तीए ॥ २२ ॥ अच्चतणुरत्ताए—सुविणमिवि विप्पिय मुणतीए, एत्तोच्चियविणयपरायणाइ मिउमहुरवयणाए—॥ २३ ॥ लग्गो भोगे तोत्तु—मोत्तुं सव्वाउ सेसचिताओ, अइ-जामाउयबहुसुरजणाणीय सम्माणो ॥ ॥ २४ सुहपासुत्ता पेच्छइ—अहन्नया सु-विणयमि सा नंदा—हरहासकासधवल—चउदसण उसियकर च—॥ २५ ॥ निय-

वाना वखते उत्तवानी येयारी करता तेणे तेने पूछ्युं के. १९ तमे इहा कोना परोणा थइ आव्याछो ? तेणे कह्यु के तमारा तेथी ते शेठ तेने घरे तेडी गयो त्या तेनी सघळी वाते योग्य स्वागता करी २० बाद तेनी बोलवानी चतुराइ, सुभगपणु, विनय, तथा सौजन्य भावथी खेंचाइने शेठे तेने पोतानी नंदा नामनी पुत्री आपी अने लोकोने आनंददायक-भारे ठाठमाठथी वखतने अनुसरती सघळी गोठवण करी तेना साथे तेने परणाव्यो. २१—२२ नंदा तेनापर अत्यत अनुरक्त होइ स्वप्नमा पण तेनो अपराध नहि करती अने एथीज ते विनयमा तत्पर रहेती अने मृदु तथा मधुर वाणी बोलती हती. २३ तेणी साथे श्रेणिक बीजी सघळी चिंताओ छोडीने भोग विलास भोगवा लाग्यो. केमके जमाइ ऊपर भारे हेत राखता सासरीया तेनु रूडी रीते सत्कार सन्मान साचवता हता २४ हवे ते नंदा एकवेळा सुखे सूती थकी स्वप्नना महादेवना हास्य अने काशना फूल जेवो धोळो चार दतोसळवाळो, ऊची सुढवाळो, एवो हाथीशो वच्चो पोताना मुखमा पेशतो जोइ जागी ऊठीने तरतज पतिने जणाधा लागी त्यारे तेणे तेने आ प्रमाणे कह्यु. २५ २६ हे प्रि

वयणे पविसत—मत्तंगयकलह मेग मह बुद्धा—तक्खणमेव निवेइय पइणो तेणावि सा जणिया ॥ २६ ॥ उचियसमएण होही—ते पुत्तो पुन्नलक्खणो दइग, सुरवासा चविऊण—स पुन्नसेसो सुरो एगो ॥ २७ ॥ तो सुहलग्गे लग्गे—सुपसत्थे वासरपि सलग्गो—गब्भो तीए अएपोढपुन्नपब्भारलब्भो त्ति ॥ २८ ॥ एव वच्चइ कालो—जा ताव पसेणईच नरनाहो, जाओ असमत्थतणू—गवेसणा सेणियस्स कया ॥ २९ ॥ नाउ जहा विन्नायम्पुरमि सो सपय सुह वसइ, तो तस्सा णयणाकए–विसज्जिया तक्खण चरया ॥ ३० ॥ पत्ता तस्स समीवे—निवेइयो वइयरो य रायगओ, गमणुम्मणा य जाओ—तो तक्खणमेव सो कुमरो ॥ ३१ ॥ अह अपुच्छइ सेठि—नियजणगगिह पओयणवसाओ, वच्चामि सपइ अह—सतुठमणा विसज्जेह ॥ ३२ ॥ जणिया य तेण नदा—अम्हे रायग्गिहमि योवाला, वाले पकुरकुड्डा—जइ कज्ज

ये, इवनाकयी कोइ एक पुण्यशाली देव चवीने उचित समये तारे सपूर्ण लक्षण युक्त पुत्र थशे २७ हवे ते वस ते शुभ लगनथा अने शुभ दिवसमा तेणीने अति भारे पुण्ययोगे मळे एवो गर्भ रह्यो २८ आ रीते वखत पसार थतो हतो तेवामां प्रसेनजित् राजा माढो पड्यो एटले तेणे श्रेणिकनी शोध करावी २९ तेम करता मालूम थयु के ते हमणा वेणातट नगरमा सुखे रहेछे तेथी तेने बोलाववा तरत दूतो मोकलाव्या ३० तेओ तेना पासे आवी राजानी सघळी हकीकत कहेवा लाग्या, तेथी ते तरतज त्याज जवा उत्सुक थयो. ३१ तेथी तेणे शेठने पूछ्यु के जरुरी कामना लीधे हु हाल बापना घेर जनार छु, माटे तमो खुशीथी रजा आपो ३२ वळी तेणे नदाने कह्यु के अमे राजगृहना गोपाळ छीये

तत्थ एज्जाहि ॥ ३३ ॥ पत्तो जणयसमीवम्मि—सेणिओ पाविय च त रज्ज, सव्वो आणासज्जो—सज्जो जाओ परियणोवि ॥ ३४ ॥ नदाए पुण तइए—मासे गब्भाणुभावओ जाओ—अइविमलो दोहणओ—कहिओ तीए य सेणिस्स ॥ ३५ ॥ जइ ताय हत्थिखधारुढा छत्ते धरिज्जमाण—नयरे सबाहिरब्भतरम्मि हिंडामि अभयं च—॥ ३६ ॥ घोसिज्जत महया सरेण निसुणामि तो मम तोसो, संपज्जइ अइवहुओ—अन्नह मे जीवियच्चाओ. ॥ ३७ ॥ तो सुट्ठुतुट्ठचित्तेण—सेणिणा नरियरयणाणेण, दिट्ठो राया तेणावि—मन्निओ कुणह जहइट्ठ ॥ ३८ ॥ वरकरिखंधगया सा—सियछत्तछन्नहयलाभोगा, निसुणइ अभउग्घोसणं च परिहिंडिया नयरि ॥ ३९ ॥ संमाणियदोहलया—निम्म पणुव्विग्गमाणसा धणिय, सा साहियनवमासा-वसाणसमयंमि य पसूया ॥ ४० ॥ देवकुमारागारं—दारग मइरेगलोयणाणद, विहि-

अने हे बाळा, अमारा धोळा कुत्रा (भूपका) छे, माटे काम पडे त्या आवजे. ३३ बाद श्रेणिक पिता पासे आव्यो अने तेने सघळु राज्य मळ्यु तथा सघळा परिजनो आज्ञावर्त्ती थया. ३४ हवे आणीमेर नदाने त्रीजे मासे गर्भना अनुभावे अति उत्तम दोहलो थयो ते तेणीए राजने कह्यो. ३५ ते ए रीते के पिताजी, हु हाथीना खाधे चडु अने उपर छत्र धराय एम नगरना अदर तथा बाहेर फरु, ते साथे मोटा अवाजथी अभय घोषणा थती साभळु तो मने खूब आनद थाय, नहितो हु मरी जइश. ३६—३७ त्यारे शेठ घणो खुशी थइ रत्नो वाळा जरी राजाने जोयो एटले तेणे रजा आपी के मरजी मुजब करो. ३८ हवे नदाने मोटा हाथीना खाधे चडाववामा आवी अने उपर श्वेतछत्र धरावामा आव्यु, अने अभयनी उद्घोषणा कराववामा आवी तेने साभळी ते नगरीमा फरी. ३९ आरीते दोहलो पूर्ण थयाथी

ओ जम्ममहो सेट्ठिणावि तक्काल जोग्गोजो ॥ ४१ ॥ पत्तमि पवित्तदिणे–विहिय नाम सुयस्स अत्रओ त्ति, सजाओ जणणीए—इमस्स ज अत्रयमोहलओ ॥ ४२ ॥ तो सुक्कपक्खससिमण्डल व सो वड्ढिउ समाढत्तो, जाओ य अट्ठवरिसो—बंदुबधुरबुद्धिरिद्धिल्लो ॥ ४३ ॥ पुच्छइ पत्थावक्सा—अम्मो मे कत्थ परिवसइ ताओ ? त्नणिय रायगिहपुरे—सेणियनामा स नरनाहो ॥ ४४ ॥ ताहे त्नणिया जणणी—अम्मो नो एत्थ अत्थिउ जुत्त, सुपसत्थसत्थसहिओ—पिउगेह पत्थिओ तत्तो ॥ ४५ ॥ पत्तो रायगिहबहि—सिविरनिवेसेण ठाविया जणणी, तत्थ प्पणा पुण गओ—नगरस्स ब्नतर अत्रओ. ॥ ४६ ॥ तमि समयमि राया—अच्चब्नुयभूयबुद्धिसपन्न, मति मग्गइ सव्वायरेण तो तस्स लाभकए—॥ ४७ ॥ नियय अगुलिमुदारय-

तेणीए निरंतर आनदमा रही काइक अधिक नवमासनी आखरे देवकुमारना जेवो आखोने आनद आपनार पुत्र जण्यो त्यारे शेठे वखतने अनुसरतो तेनो जन्मोत्सव कर्यो ४०—४१ बाद पवित्र दिवसे एनु अत्रय एवु नाम पाड्यु केमके तेनी माने अत्रयनो दोहलो थयो हतो ४२ हवे ते शुक्ल पक्षमा चद्रमडळना माफक वधतो थको आठ वर्षनो थयो, अने ते त्यारे सरस बुद्धिनो भडार थयो ४३ हवे प्रस्ताव आवता अत्रयकुमारे माताने पूछ्यु के मारो बाप क्या रहे छे ? तेणीए कह्यु के ते तो राजगृहनगरमा श्रेणिकनामे राजा छे ४४ त्यारे तेणे माने कह्यु के आपणे इहा रहीशु नहि, एम कही सारा साथ साथे ते बापना घर तरफ चाल्यो. ४५ ते राजगृह आवी पोतानी माने बाहेर तबुमा मेली पोते नगरनी अदर गयो ४६ ते समये राजाने अद्भुत बुद्धिवाळो मत्री जोइतो हतो तेथी बनती महेनते तेने मेळववा खातर तेणे पोतानी आगळीमां पहेरवानी वींटी एक अत्यत सूकामणाना लीधे पाणीथी रहित थयेला ऊडा कूवामा नाखी

ए खित्तं महावक्के गहिरे, अच्चतं सुक्कसिरत्तणेण जलवजियतलम्मि ॥ ४८ ॥ जणियो य सयललोगो—तम्मे निविठ्ठो करेण जो गहिही, एय तस्स जहिछिय वित्तिपयाण करेमि अह ॥ ४९ ॥ लग्गो लोओ लाउ—विविहोवायप्पओगसजुत्तो, नय फुरइ उवाओ कोवि—तारिसो, जेण तग्गहणं ॥ ५० पत्तो अभयकुमारो—तद्देस, पुच्छिय किमेय ति ? कहिओ जणेण सव्वो—वुत्ततो जो कओ रन्ना ॥ ५१ फुरिओ तक्ख-ण मेयस्स—एयपडिग्गाहगो उवाओ त्ति, खित्तो य अल्लगोमयपिंडो तस्सोवरि सह-सा ॥ ५२ ॥ खुत्त त झत्ति तहि—जलतगो तणमओ तओ पूलो—खित्तो तस्सु-वहाए—सुक्को सो गोमओ सव्वो ॥ ५३ ॥ तीरट्ठियकूवतरसारणिसलिलेण पूरिओ अगडो, तो तेण सो गोमयपिंडो उव्वालिओ दूर. ॥ ५४ ॥ पत्तो उवरिपएसे—गहि-

टीपी. ४७—४८ बाद राजाए सघळा लोकने कहुं के किनारे रही जे हाथवडे एने काढे तेने मनमानती वृत्ति आपीश. ४९ त्यारे लोको विविध उपाय अने प्रयोगो करी तेने लेवा लाग्या, पण कोइने तेवो उपाय सूज्यो नहि के जेथी ते ल-इ शके. ५० ए वखते त्या अभयकुमार आवी चड्यो तेणे पूछ्युं के आ शी गमत्तम छे ? त्यारे लोकोए राजाए क-रेलो सघळो वृत्तात तेने जणाव्यो ५१ अभयकुमारने तरतज वींटी कहाडवानो उपाय सूज्यो तेणे झट लीलाछाणनु पिंड लइ तेपर नांख्यु. ५२ ते तळियामा वींटीपर खूच्यु एटले बळता तणखलानो पूळो लइ तेना उपर नाख्यो तेनी गरमीथी ते छाण बरोबर सूकाइ गयुं ५३ बाद तेणे पासे रहेला बीजा कूवाना पाणीनीनीक तेमा वाळीने ते कूवो पाणीथी भर्यो, एटले ते पाणी साथे ते छाणनु पिंड उचे उछळ्यु. ५४ ते छेक उपर आव्युं एटले किनारे बेठेला अभये तेने लइने ते-

ओ अन्नएण तम्मनिविट्ठेण, आयट्टिय च तत्तो-तं खित्तं मुद्दियारयण ॥५५॥नीओ रायसमीवे
—तक्कज्जनिउत्तगेहिं पुरिसेहिं, आपुच्छिओ य रन्ना-पयपणओ कोसि वच्छ तुमं? ॥५६॥ सो
भणइ तुम्ह पुत्तो-किह कत्थव पुच्छिओ निवेएइ, सव्वं विन्नायरू नयरसतिय पुव्ववुत्तंत
॥५७॥ हरिसजलपूरिच्छो—उच्छंगेऊण नियववस्थंमि, पुणयकुरपरियरिओ—पुणो पु,
णो त मवगूहेइ ॥५८॥ पुट्ठो कत्थ तुहंबा ? —सो भणई देव नयरबाहिंमि, चलिओ
सपरियरो तप्पवेसहेउ तओ राया ॥५९॥ निन्नायवइयराए—नंदाए भणिओ तओ अ-
प्पा, अन्नएण सा विनिवारियायनो अव जुत्त मिण ॥६०॥पइविरहियाउ सुकुलुग्गमा-
उ रापाउ जेण नेवत्थ—अच्चुब्भडं न गिण्हंति—किंतु सुपसत्थमेव त्ति ॥ ६१ ॥
तो तक्खणाउ तीए—वयण पुत्तस्स मन्नमाणीए—गहिओ सोच्चिय वेसो—जो पु-

माथी वींटी कहाडी लीधी ५५ त्यारे पछी ते कामपर राखेला माणसो तेने राजा पासे तेडी गया. त्यां ते राजाने पगे लाग्यो एटले राजाए पूछ्युं के वत्स तुं कोण छे ? ५६ ते बोल्यो के हुं तमारो पुत्र छुं. राजाए पूछ्युं ते शी रीते ? त्यारे तेणे बेणातटनगर संबंधी पूर्व वृत्तांत समजाव्यो ५७ त्यारे राजा हर्षना आंसुथी आंखो भरीने तेने पोताना खोळामा लइ रोमांचित थइ वारंवार तेने बाथ भीडी भेटवा लाग्यो. ५८ राजाए पूछ्युं के तारी मा क्यां छे ? तेणे कह्युं के नगरी बाहेर छे त्यारे राजा परिवार साथे तेने लेवा चाल्यो. ५९ नंदाने ते वातनी खबर पडता थेणीए सणगार सजवा मांडयो त्यारे अभये तेने अटकावी के एम करवु युक्त नथी. ६० जे माटे पतिना वियोगवाळी कुलीन स्त्रीओ अति उत्कट वेष नथी पहेरती पण सादो वेषज पहेरे छे ६१ त्यारे तेणीए पुत्रनुं वचन मानी तरतज ते ज वेष राख्यो के जे पहेला पहेरेलो ह-

ठिव आसिपरिज्जुत्तो ॥ ६२ ॥ संपाभियपवरमहं—ऊसियणाणा पमायरेहिल्ल, अ-भओ रन्ना नयर—पवेसिओ जणणिसजुत्तो ॥ ६३ ॥ लद्धो पवरपसाओ—ठविओ सव्वेसि उवरि मतीण उप्परियबुद्धिगुणेण— एस एवं सुही जाओ ॥ ६४ ॥—इति

अथ सग्रहगाथाक्षरार्थ —खड्डगत्ति द्वारपरामर्श· मति परिक्षा इति मन्त्रिणः परीक्षाया प्रक्रांतायां अभयो दृष्टात कथमयं जात इत्याह—सेणियगमत्ति श्रेणिकस्य कुमारावस्थायां पित्रावज्ञातस्य विन्नातटे गमो गमनमभूत् सुयिणसेट्ठिनदणए इति तत्र चैकेन श्रेष्ठिना निशि स्वप्नो दृष्टो यथा रत्नकरो मद्गृहमागत ततस्तेन नदाभिधाना दुहिता तस्मै दत्ता तस्यां चासावभयकुमारं पुत्रमजीजनत प्रस्तावे च श्रेणि-

तो. ६२ पाद चारे महोत्सववाळा अने फरकती विचित्र धजाओथी शोभता नगरमा अभय अने तेनी माने राजाए तेडी आण्या ६३ तेणे राजानी पूरती महेरवानी मेळवी अने तेने सघळा मन्त्रिओनो ऊपरी ठरवामा आव्यो आ रीते आत्तिकी बुद्धिना गुणे करी ते एवी रीते सुखी थयो ६४

हवे सग्रहगाथानो अक्षरार्थ करे छे:—खड्गद्वारमा मन्त्रिनी परीक्षा देवे अभयनो दृष्टात छे ते शी रीते ते कहे छे श्रेणिकन कुमारपणामा पिताए अवज्ञा करता ते विन्नातटमा गयो त्या एक शेठे रातना स्वप्न जोयु के दरियो मारे घेर आव्यो तेथी तेणे नदा नामनी पुत्री तेने परणावी तेणीनी कुखथी अभयकुमार पुत्र पेदा थयो. अवसरे श्रेणिक पोताना राज्यमा गयो अवसर आवता अभयकुमार पण पोतानी माताने शहेर बाहेर राखीने पोते राजगृहमा पेसतो थको कूवामा पडेली वींटीने जोवा लाग्यो एटले तेणे लोकोने पूछता तेमणे कह्यु के जे किनारा पर रही आने कहाडे तेने राजा

क स्वराज्य गत अभयकुमारोपि समये स्वजननीं बहिर्व्यवस्थाप्य राजगृह प्रविशन् सन् मुद्दाकूवत्ति मुद्रा खड्डकमगुलीयकमित्यर्थ कूपे पतित ददर्श, लोक च पश्च स चावोचत् यस्तटस्थिन इदमादत्ते तस्मै राजा महात प्रसादमाधत्ते इति ततोऽभयकुमारेण छाणुगत्ति छगणको गोमयस्तदुपरि प्रक्षिप्त उदक च प्रवेशित तत कथानकोक्तक्रमेण गृहीत तत राज्ञा च दृष्ट तदनु जणणीपवेसणया इति जनन्या अभयकुमारसवित्र्या प्रवेशन नगरे कृत राज्ञा इति

पड जुण्णदगोहलि—वत्थय ववहार सीसओविहणा, अण्णे जायाकत्तण—तक्तसदसणा णाण ॥ ८३ ॥

(टीका)—पट इति द्वारपरामर्श जुन्नादगोहत्ति—किल कौचित् द्वौ पुरुषौ, तयोरेकस्य जीर्ण पटो न्यस्य चादिशब्दादितर प्रावरणरुपतया वर्त्तते तौ च

मागे प्रसाद आपशे त्यारे अभयकुमारे छाण ताड तेना पर नाख्यु अने पछी तेमा पाणी भर्यु ए रीति कथामा कहेला क्रमथी ते वींटी कहाडी ते जनार राजाए जोयो बाद राजाए अभयकुमारनी मानो नगरमा प्रवेश कराव्यो

हवे पटद्वार कहेछे.—पट ते एम के जूना नवा वे वस्त्र, अगोरूता वस्त्राय तेनो इन्साफ माथा ओळीने करवामा आव्यो बीजा कहेछे के स्त्रीआना कतणा तपासता तेमा ते जूदा जणाया. ८३

टीका —पटद्वारमा एम वात छे के कोइ बे पुरुष हता तेमाना एकनु जूनु ओढण हतु अने बीजानु आदि एटले नवु ओढण हतु ते बे जण रोट वगेरे स्थळे समकाळे न्हावा लाग्या एटले ओढणा उतारी काठे राख्या हवे

स्नविज्ञद्यादिस्थाने समकालमेवाग.वक्काल कर्त्तुमारब्धो तदेव मुक्तौ पटौ वचयत्ति त-योर्जीर्णपटस्वामिना छोत्रेन विपर्ययो व्यत्यासश्चक्रे नूतनपटमादाय प्रस्थित इत्यर्थं द्वि-तीयश्च त निज पट याचितुमारब्ध —अवल्कश्चानेन सपन्नश्च तयो राजभवनद्वारे कारणिकपुरुषसमीपे व्यवहार. (ग्र ३०००)

कारणिकैश्च किमत्र तत्वमित्यजानद्भि —सीमओलिहणा इति—शीर्षयोस्त-न्मस्तकयो क्कतकेन अवलेखना परोमज्ञानार्थं कृता, लब्धानि च रोमाणि तत-स्तदनुमानेन यो यस्य स तस्य वितीर्ण इति कारणिकानामौत्पत्तिकी बुद्धिरिति

अत्रैव मतातरमाह —अन्ये आचार्या ब्रुवते—जाया कत्तणत्ति—तौ पुरुषौ कारणिकैः पृष्टौ यथा केनैतौ भवतो. पटौ कर्त्तितौ ? प्राहतु , निजनिजजायाभ्या त-तो द्वयोरपि जाये कर्त्तन कारिते ततस्तदन्यसदर्शनात् व्यत्ययेन सूत्रकर्त्तनोपलम्भात्

जूना ओढणवाळाए लोभाइने अदला बदला करी एटले के नवु ओढण जवामी ते चालतो थयो त्यारे बीजाए पोतानु ते ओढण माग्यु, पण पेलो तेने ओळववा लाग्यो तेथी तेओनो दरबारमा न्यायाधीश पासे मुकरदमो चाल्यो.

त्यारे कारणिक पुरुषोए आमा खरो वात शी हशे ते नहि जाणी शकवाथी ते बेना माथाना वाळ कासकीथी ओळाव्या. ते एटला खातर के तेमाथी ते वस्त्रना तातणा मळी आवे ते प्रमाणे तातणा मळी आवता तेना अनुमानथी जे जेनु हतु ते तेने आप्यु ए बाबतमा कारणिकोनी औत्पत्तिकी बुद्धि जाणवी .

आ स्थळे मतातर कहे छे —बीजा आचार्य कहेछे के ते बे जणने कारणिकोए पूछ्यु के आ तमारा ओढणनु सूत्र कोणे कातेल छे ? तेओ बोल्या के अमारी स्त्रीओए. त्यारे ते बेनी स्त्रीओ पासेथी सूत्र कताव्यु. ते उपरथी रीते

॥ ज्ञान निश्चय कारणिकाना सपन्नो, वितीर्णश्च यो यस्य स तस्येति (७)

अथ सरटेत्तिद्वार —सरडहिगरणे सन्नावोसिरदरि वाहि दमणेविगमो, अ-
ण तव्वणिग चेल्लणाणपुच्छाइ पुरिसादी ॥ ७४ ॥

(टीका)—इह किल कश्चिद्वणिक् क्वचिद्बहुरभ्राया भुवि पुरोषमुत्सृष्टुमार-
ब्ध' तत्र च दैवसयोगात्—सरडहिगरणे इति—द्वयो सरटयोरधिकरण युद्धमभू-
त् तत्र चैक —सन्नावोसिरदरित्ति—सञ्ज्ञा व्युत्सृजतो वणिज पुच्छेनापानरन्ध्रमाच्छेद्य
तदधोभागवर्त्तिन्या दर्यां प्रविष्ट, अन्यस्तु तद्दृष्टएव पलाय्यान्यत्र गत एव च त-
स्यात्यतमुग्धमते शङ्का समुत्पन्ना—यदयमेक सरटो नोपलभ्यते तन्नुनमपान-
रन्ध्रेणोदर प्रविष्ट —इत्येव शङ्कावशेन—वाहित्ति व्याधिस्तस्याभूदुदरे

जणायाथी कारणिकोने निश्चय थयो अने ते प्रमाणे तेमणे जे जेनु ओढण हतुं ते तेने अपाव्यु

हवे सरडानु द्वार कहे छे —सरडानी लडाइमा एक सज्ञा मूकवाना स्थळे दरमा पेठो. तेना शकथी व्याधि थइ तेने पाछु जोयाथी टळी. वीजा कहे छे के शाक्यभिक्षुए चेल्लाने पूछता तेणे कहु के पुरुष छे के स्त्री छे ७४

टीका—एक वात चाले छे के कोइक वाणियो घणा दरोवाळी जमीनमा खरचु करवा बेठो. त्या दैवयोगे बे सरडा-नी लडाइ थइ तेमानो एक ते खरचु बेठेला वाणियानी गाडना पूछ मारी तेनी नीचेना दरमां पेसी गयो अने बीजो ते देखे तेम नाशीने बीजे स्थळे जतो रह्यो हवे ते वाणियो बहु मुग्धबुद्धिवाळो होवाथी तेने शका थइ पडी के एक स-रडो नथी देखातो ते नक्की मारी गाडमा थइने मारा पेटमा पेसी गयो छे आवी शकाने लीधे तेने पेटमां व्याधि थवा लागी

निवेदित च तेन तथाविधवैद्याय यथा ममाय वृत्तात संपन्न वैद्येनापि स प्रतिपादित "यदि मम दीनारशतं वितरसि तदा त्वामह नीरुजं करोमीति" अभ्युपगत चैतत्तेन ततो वैद्येन लाक्षारसविलिप्तमेक सरट विधाय घटमध्ये च प्रक्षिप्य विरेचकौषधप्रयोगेण पुरीषोत्सर्गप्रवृत्तौ कारितस्तत्र तत.—दसणाववगमो इति पुरीषवेगाहतसरटस्य घटान्निर्गतस्य दर्शनेपगमो विनाश संपन्नो व्याधेरिति (७)

अत्रैव मतांतरमाह अन्ये आचार्या एव ब्रुवति—तव्वन्निगचिल्लाणाए पुच्छाए इति—तृतीयवर्णिक. शाक्यभिक्षु क्षुल्लकश्च लघुश्वेताम्बरव्रती तयो परस्पर पृच्छाया प्रवृत्ताया सत्या क्षुल्लकेन—पुरुषादि इति—किमय पुरुष' उत स्त्रीत्युत्तर दत्त

अयमत्र भाव.—क्वचित्प्रदेशे केनापि शाक्यभिक्षुणा सरटो नानाविकारै

तेणे कोइ हुश्यार वैद्यने जणाव्यु के आ रीते मारा सबंधे हकीकत बनी छे. त्यारे वैद्ये तेने जणाव्यु के जो मने सो सोना म्होर आपे तो तने हु नीरोगी करु. तेणे ते कबूल्यु एटले वैद्ये एक सरमाने लाखना रसमा रबोळीने घडामा नाखी ते वाणियाने जुलाब आपीने ते घडामा खरचु करवा बेसाड्यो. तेने खरचु आवता तेना वेगथी हणायलो सरडो बहार नीकळ्यो ते जोइ तेने मादगी टळी.

इहा मतातर कहे छे.—बीजा आचार्यो आम कहे छे के तद्वर्णिक एटले बौद्धमती भिक्षु अने क्षुल्लक एटले नानकडो श्वेताबर यति, ते बे जणनी पृच्छपरछमा क्षुल्लके "आ पुरुष छे के स्त्री छे ?" एम उत्तर वाळ्यो.

आ वातनो मतलब आ छे —कोइक ठेकाणे कोइ बौद्धभिक्षुके सरडाने अनेक चाळा साथे मायु धुणावतो जोयो. एवामा त्या कोइ कारणे जैननो चेलो आवी चड्यो. तेने तेणे मश्करी साथे पूछ्यु 'अरे चेला तु सर्वज्ञपुत्र छे तो क

शिरश्चालयन्नुपलब्ध तदनु कथचित् तत्प्रदेशे समागत. क्षुल्लक तेन सोपहासमेव पृष्ट –“ भो भो. क्षुल्लक, सर्वज्ञपुत्रकस्त्व, तत्कथय कि निमित्तमेष सरट शिरो धून्यत्येव ?” तदनु तत्क्षणौत्पत्तिकीबुद्धिसहाय क्षुल्लकस्तस्यैव उत्तर दत्तवान् यथा “भो-भो शाक्यव्रतिन्नाकर्णय—अय सरटो भवतमालोक्य चिताक्रातमानस सन्नूर्ध्वमधश्च निभालयति–कि भवान् भिक्षु—रुपरि कूर्चदर्शनात्, उत भिक्षुकी–अधशाटकदर्शनादिति (७)

कागे सद्वे वचिय—विन्नायरु सढि उण पवसाढी, अहिं घरिणिपरिक्खा–णिहिफुट्टे रायणुन्नाओ ॥ ८९ ॥

(टीका)—काक इति द्वारपरामर्श —सखे वचियत्ति—सख्याप्रमाण एव-

हे के शा माटे सरमो आ रीते माथु धुणावे छे ?” त्यारे ते चेलो तरतबुद्धिवाळो होवाथी उत्तर देवा लाग्यो के अरे शाक्यभिक्षु' साभळ, आ सरमो तने जोई चितामा पडी ऊचे नीचे जुवे छे के तु मोढा पर दाढीमूछ होवाथी भिक्षु छे के लाबी साडी पहेरेली छे एटले भिक्षुकी छे ?

एमज कागडानी सख्या बिन्नातटमा साठहजार छे ओछा थाय तो परदेश गया छे बीजा कहे छे के निधि माटे स्त्रीनी परीक्षा करता वात फुटता राजानी रजा थइ ८९

टीका—पूर्वना उदाहरण माफकज कोइक राता कपडावाळाए चेलाने पूछ्यु के बिन्नातटनगरमा केटला कागडा छे ? त्यारे चेलाए कह्यु के अरे भिक्षु ! साठ हजार कागडा आ नगरमा छे भिक्षु बोल्यो के जो ओछा अधिका थशे तो शु करीश ? चेलाए कह्यु के जो तारी गणतीमा ओछा थाय तो मोसाळ एने देशातरमा गया छे एम जाणवु, अने जो

मेव भान्यकज्ञाते इव रक्तपटेन क्षुल्लक पृष्ट यथा विन्नायमसाष्टीत्त विन्नातट नगर
कियत काका वर्त्तते ? तत क्षुल्लकेनोक्त—अहो भिक्षो पष्टि काकसहस्त्राणि अत्र
नगरे वर्त्तंते—भिक्षु—ननु यद्यूना अधिका वा काका भविष्यति तदा का वार्त्तेति?
क्षुल्लक—जणपत्रासाई इति उना उपलक्षणत्वात् अभ्यधिका वा यदि भवतो गणय-
तः काका सपद्यते तदा प्रोपिताद्य प्रोपिता देशांतर गता. आदिशब्दादन्यतो वा
देशातरात् प्राघुणका. आगता.—इदमुक्त भवति–यदि ऊना सजायते 'तदान्यत्र ग-
ता इति ज्ञेय,—अथाभ्यधिकास्तर्हि प्राघुणका समायाता इति तदनु निरुत्तरी ब-
भूव शाक्यशिष्य

अत्रैव मतातरमाह—अन्ये आचार्या ब्रुवते यथा केनाचिद्वणिजा तथाविधाद्-

अधिक थाय तो देशातरथी प्राहुणा आवेला समजवा. आथी ते शाक्यभिक्षु निरुत्तर थयो.

इहा मतातर कहे छे:—बीजा आचार्यो कहे छे के कोइक वाणियाने तेवा पुण्यना योगे कोइ बुधी जग्याथी निधान मळ्यु बाद तेणे ते निधिने राखवा खातर पोतानी स्त्रीनी परीक्षा करी के ते बुधी वात छानी राखी शके छे के नहि ? एटले के तेणे पोतानी स्त्रीने कह्यु के हु कारे फरतो हतो तेवामा मारी गाममा धोळो कागडो पेसी गयो. ह-वे स्त्रीपणानी चपळताथी तेणीए ते हकीकत पोतानी सहीयरने जणावी, तेणीए वळी बीजीने जणावी एम छेवटे राजाए पण ए वात जाणी. त्यारे ते वात पूछता राजाए तेने बोलावी पूछ्यु के अरे वाणिया ! तारी गाममा धोळो कागडो पेसी गयो एम संभळायछे ते साची वात छे ? त्यारे तेणे जणाव्यु के स्वामिन्' मने निधान मळेल छे तेथी स्त्रीनी परीक्षा माटे

[illegible]
ञाणिहित्ति–गृहिएया जार्याया परीक्षा तेन निधिरक्षणार्थं कृता–किमिय रहस्य धारयितु शक्नोति न वेति बुद्ध्या इदमत्रैदपर्यं—तेन निजजायैव प्रतिपादिता, यथा मम पुरीषोत्सर्गं कुर्वाणस्य श्वेतवायसोपानरध्र प्रविष्ट इति तया तु स्त्रीत्वचापल्योपेतया निजसख्या· ख्यापितोय वृत्तात तयाप्यन्यस्या —एव यावत्परपरया राज्ञापि ज्ञातेपा वार्त्ता तत —फुट्टे रायणुन्नाओ इति स्फुटिते प्रकटगतेस्मिन् व्यतिकरे पार्थिवेनसमाहूय पृष्टोसौ, यथा वणिक् किमिद सत्य ? यत श्रूयते त्वदधिष्ठाने पाण्डुरागो ध्वाङ्क्ष प्राविक्षदिति ततो निवेदित तेन—यथा देव, मया निधि प्राप्तस्ततो महिलापरीक्षणार्थमिदमसत्याव्य मया तस्या पुरत प्रतिपादित, यदीयमिद रहस्य धारयिष्यति तदा निधिलाभमस्या निवेदयिष्यामि इति मत्वानेनेति एव च सद्भावे निवेदिते राज्ञा तस्य निधि पुनरनुज्ञात इति (७)

उच्चार वुड्ढतरुणी—तदणलग्गत्ति नायमाहारे, पत्तेय पुच्छसक्कुलि–सणावोसिरण णाण तु ॥ ८६ ॥

आ असत्यवित वात में तेना आगल करी पणु धारीने के जो ते आ वात छानी राखशे तो निधाननी वात एने कहीश. आम खरी वात कही आप्याथी राजाए निधाननी तेने रजा आपी

उच्चारना दृष्टांतमा वृद्धनी तरुणी वीजामा लागता न्यायमा प्रत्येकनो आहार पूछता शष्कुलिनो आहार करता खर्चु कराव्याथी तेनी खातरी करी ८६

(टीका)—उच्चार इति द्वारपरामर्शः —वुड्ढतरुणी इति कस्यचिद्वृद्धब्राह्मणस्य तरुणी जाया समजनि अन्यदा चासौ तथाविधप्रयोजनवशात्तया सह ग्रामं गन्तु प्रवृत्तः —सा चाभिनवतारुण्योन्मत्तमानसा तस्मिन्ननुरागं स्वप्नेप्यकुर्वाणा—तदन्नलग्गत्ति—तस्मान्निजभर्तुरन्यस्मिंस्तरुणे धूर्ते लग्नानुरागं गता सा भर्तारं परिमुच्य तेन सह प्रस्थिता इत्यर्थः—इति वाक्यपरिसमाप्तौ नायत्ति ततो न्यायो व्यवहारः स्वापि ग्रामे तयोर्ब्राह्मण धूर्तयोरभूत् आहारे पत्तेय पुच्छत्ति—ततः कारणिकैः प्रत्येकं श्रीयपि तान्यतीतदिवसाहाराभ्यवहारं पृष्टानि सक्कुलित्ति ततो ब्राह्मणेन तद्भार्यया च सक्कुलिका लक्षण एक एवाहारः कथितस्तदनु सन्नावोसिरण णाण तु इति विरेचकप्रदाने कृते तेपां द्वितयस्यैकाकारसज्ञाव्युत्सर्गोपलम्भात् ज्ञानं पुनरजायत कारणिकानां यद्भुतास्यैव ब्राह्मणस्येयं भार्या, नास्य धूर्तस्येति (७)

टीका—उच्चारना द्वारमां कोइ वृद्ध ब्राह्मणनी जुवान स्त्री हशे. हवे एक वेळा कामकाज माटे तेनी साथे ते ब्राह्मण बीजा गामे चाल्यो पण तेणीनवयौवनथी उन्मत्त होइ तेना पर स्वप्नामां पण प्रीति नहि लावता बीजा जुवान ठगारामां अनुराग धरी पोताना भर्तारने छोडी तेनी साथे चालती थइ बाद कोइ गाममां ते ब्राह्मण अने धूर्तनो न्याय थयो त्यां कारणिकोए दरेकने गया दिवसे शुं खाधु हतुं ते पूछ्युं त्यारे ब्राह्मण अने स्त्रीए शष्कुलि खाधानुं सरखुं जणाव्युं. बाद जुलाब आपी खरचु करावता बन्नेनी एकज आकारवाळी मळ देखवाथी तेमने खातरी थइ के आ स्त्री आ ब्राह्मणनीज भार्या छे, पण ठगारानी ते नथी.

अथ गज इति द्वार —गयतुलणा मतिपरिक्खणत्थ नावाइ उदगरेहाओ, पा-
हाणन्तरणतुलणा—एव सखापरिणाण ॥ ८७ ॥

(टीका)—गजस्य कुजरस्य तुलना प्रारब्धा मन्त्रिपरीक्षणार्थं अयमभिप्राय, —क्वापि नगरे मन्त्रिपदप्रायोग्यविशद्बुद्ध्युपेतपुरुषोपलक्षणार्थं राज्ञा पटहप्रदानपुरस्सरमेवमुद्घोषणा कारिता—यथा यो मदीय मतगज तुलयति तस्याह शतसहस्र दीनाराणा प्रयच्छामीति नावाए उदगरेहाओ इति तत केनापि निपुणधिषणेन नावि द्रोण्या गज प्रक्षिप्यागाधे उदके नीतासौ नौर्यावच्चासौ गजभाराक्रान्ता सती ब्रुडिता तावति भागे रेखा दत्ता ततो गजमुत्तार्य—पाहाणतरणत्ति पाषाणाना भृतासौ तावद्यावत्ता रेखा यावज्जलमध्ये निमग्ना ततस्ते पाषाणास्तुलिता —एव सख्याया गजगोचरभारपलादिप्रमाणलक्षणाया परिज्ञानमभूत्तस्य—यावती सख्या पाषाणप्रति

हवे गजद्वार कहे छे —मन्त्रिनी परीक्षा माटे हाथीनो तोल करवा माड्यो नाव पाणीमा डूब्यु त्या निशानी करी बाद तेमा पाहाण भरी तोल करी एम वजननु ज्ञान मेळव्यु ८७

टीका—मन्त्रिनी परीक्षा माटे हाथीनो तोल करवा माड्यो एटले के कोइ नगरमा मन्त्रिपदयोग्य उत्तम बुद्धिवाळा पुरुषने ओळखवा सारु राजाए पडो फेरवी उद्घोषणा करावी के जे मारा हाथीने तोळे तेने हु लाख सोना म्होर आपु त्यारे कोइ हुश्यार माणसे हाथीने नावमा नाखीने ते नाव ऊडा पाणीमा आण्यु त्या ते हाथीना भारथी जेटलु ब्रुड्यु तेटला भागमा निशानी करी लीधी बाद हाथीने उतारी तेमा ते निशानी सुधी पाणीमा ते डूबे त्या लगण पथ-

वद्धत्रारादीना तावत्येव गजस्यापीति ज्ञात तेनेति त्राव   तत परितुष्टमानसन वरा-
धिराजेन मन्त्रिपदमस्यै वितीर्णमिति

घयणे णामयदेवी—राया ह ण एव गधपारिल्ला, णति हसणा पुच्छण—कह
रोसे धाकुवाहत्तिती ॥ ८८ ॥

(टीका)—घयण इति द्वारपरामर्श —अणामयदेवी रायाहत्ति—कोपि रा-
जा सर्वराहसिकप्रयोजनवेत्तु स्वकीयत्राकस्याग्रत इद प्राह,—यदुत मम देवी पट्टरा-
ज्ञी अनामया नीरोगकायलतिका कदाचित् सरोगता सूचक वातकर्मादि कुत्सित कर्म
न विधत्ते इति—घयण — न एवत्ति देव नैवायमर्थ· सन्नवति यन्मानुपेषु वाता-
दि न सन्नवतीति ततो राज्ञोक्त,—कथ त्व वेत्सि ?

रा जर्या बाद ते पथरा तोळी जोया एटले हाथीना वजननी खातरी थइ एटले के जेटलु वजन ते पथराओनु थयु ते-
टलुज हाथीनु वजन छे एम तेणे जाएयु. तेथी राजाए खुशी थइ तेने मन्त्रिनु पद आप्यु.

घयणना दृष्टांतमा राजाए कह्यु के राणी नीरोगी छे त्यारे कह्यु के एम होय नहि गध आपता परीक्षा करी. लु-
च्चाइ जणातां हसतु आव्यु पूछता वात कही गुस्से थइ त्याने कर्यो तेणे जोमा उचस्या एटले अटकावी राख्यो. ८८

टीका.— घयणना द्वारमा कोइक राजा पोतानी सर्वे छानी वातो जाणनार मश्करा आगळ आ रीते बोल्यो
के मारी पटराणी एवी अनामय एटले नीरोगकायावाळी छे के कोइ वेळा सरोगतासूचक वातकर्म विगेरे निदित काम
करती नथी. मश्करो बोल्यो:—हे देव ! ए वात बनेज नहि के माणस थइ वात विगेरे करे नहि. त्यारे राजाए कह्यु के ते
तु केम जाणी शके छे ?

घयण —गंधपरिक्षा इति महाराज, यदा देवी तव गधानुपलक्षणत्वात् पुष्पादि च सुरभिद्रव्यमर्पयति तदा परीक्षणीया सम्यक्—वातकर्म विधत्ते नवेति ? कृत चैवमेव धराधिपेन ततो ज्ञाते देव्या शठत्वे हसणा इति राज्ञा हसन कृत पुछणत्ति तयाप्यकाले एव हसतमालोक्य स पृष्टोसौ, यथा किमर्थ देव हसित त्वया प्रस्तावे एवेति ? कहत्ति ततो यथावृत्त निवेदित देव्या नरनाथेन—अथ—रोसे धाडुवाहत्ति—तस्य प्रति रोषे जाते देव्या घाटितो निर्घाटितो घयण ततो महती वशयष्टि निबद्धप्रभूतोपानद्भारामादाय देवीप्रणामार्थमुपस्थितोसौ पृष्टश्च तया यथा कि रे एता उपानहस्त्वया वशे निबद्धा ? तेनाप्युक्त तावकी कीर्त्ति निखिला महीवलये ख्यापयित्वा एता घर्षणीया इति ततो लज्जितया देव्या स्थिति तस्य कृता—विधृतोसावित्यर्थ (७)

मश्करो नोक्यो के महाराज ! ज्यारे राणी तमोने अत्तरफूल विगेरे सुगधी द्रव्य आपे त्यारे तेनी बरोबर तपास करवी के वातकर्म करे छे के नहि ? राजाए तेमज करता देवीनी लुचाई जणाइ आवधाथी तेने हसवु आव्यु त्यारे वगर प्रस्तावे तेने हसतो जोइ तेणीए पूछ्यु के तमे वगर प्रस्तावे केम हस्या ? त्यारे राजाए देवीने बनेली वात जणावी तेथी मश्करा उपर गुस्से थइ राणीए तेने जतो रहेवा फरमाव्यु, एटले ते मोटी वासनी लाकडीमा घणा पगरखा बाधी देवीने नमवा आव्यो. आ परथी राणीए तेने पूछ्यु के अरे ! शा माटे आटला पगरखा ते आ वासमा बाध्या छे ? तेणे कह्यु के तारी तमाम कीर्त्तिने भूमडलमा जणावीने आ बधा मारे घसावबा छे. तेथी देवीए शरमाइने तेने रोकी राख्यो

गोलग जउमयणक्के पवेसण दूरगमणडुक्खंमि, तत्तसलागाखोहो–सीयल गाढत्ति कट्टणया ॥ ८ए ॥

(टीका)—गोलगत्ति द्वारपरामर्शः —जउमयनक्के पवेसणमितिजतुमयस्य लाक्षामयस्य गोलकस्य नक्के नासिकाया क्रीडत कस्यचिल्लशो. प्रवेशनमभूत् दूरगमणडुक्खमित्ति दूरगते च गोलके तस्य गाढ दुःखमुत्पन्न, तस्मिन् सति तत्पित्रा वार्त्ता कथिता कलादाय तेनापि—तत्तसलागाखोहोत्ति तप्तया य शलाकया क्षोत्रो त्नेद. कृतो गोलकस्य नासिकामध्यगतस्यैव तदनु—सीयलत्ति पानीय क्षिप्त्वा शीतला कृता शलाका ततश्च गाढत्ति कट्टणया इति–जलावसिक्ता सती गाढा लग्ना सा शलाका गोलके इति कृत्वा आकर्षण कृत शलाकाया तदाकर्षणे च गोलकोप्याकृष्ट . तदनु सुखित समजनि दारक (७)

लाखनी गोळी नाकमा पेसता अने लावी जता दुःख थयाथी तपावेली सली खोसी ठरी पाणी नाखी रहेता खेंची लीधी. ८ए

टीका—लाखनी गोळी कोइ रमता बाळकना नाकमा पेसी गइ. ते लावी उतरता तेने सखत पीडा थवा लागी ते वात तेना बापे कलादने कही तेणे तपावेल लोढानी सळी नाकमा रहेली गोळीमा खोसी. बाद पाणी रेडी तेने ठरी पाडी. एटले ते पाणीथी चींजायली थइने ते गोळीमा वळगी गइ. एम करीने तेने खेंची एटले गोळी पण खेंचाइ आवी तेथी ते बालक सुखी थयो.

खंभे तलागमज्झे—तब्बंधण तीरसंठिएणे व, खोंटग दीहा रज्जू—भमाडणे बंधणपसिद्धी ॥ ९० ॥

(टीका)—स्तंभ इति द्वारपरामर्शः केनचिद्राज्ञा क्वचिन्नगरे सातिशयबुद्धिमन्त्रिज्ञानार्थं राजभवनद्वारे पत्रमवलम्बितं यथा तडागमध्ये इति नगरपरिसरवर्त्तिनोऽस्य तडागस्य मध्ये य स्तंभो वर्त्तते, तब्बंधणत्ति तस्य स्तंभस्य बंधनं नियंत्रणं येन केनचित् सुबुद्धिबलेन तीरस्थितेनैव तडागजलमध्ये नवगाढेनैव क्रियते दीनारशतसहस्रमहं तस्मै प्रयच्छामि एवं च सर्वत्र प्रवादे प्रवृत्ते केनचिन्मतिमता—खुटयत्ति—तडागतटभुवि खुटक स्थाणुरेको निखातस्तत्र च दीर्घा तडागायामव्यापिनी रज्जु प्रतीतरूपा बद्धा ततस्तस्या भ्रमाटनेन भ्रमणेन प्रवृत्त्याटने सति बंधनप्रसिद्धि स्तंभगोचरा संपन्ना लब्धं च तेन यद्राज्ञा प्रतिपन्नमासीत् तथा मन्त्रि-

तळावमा रहेला थांभलाना किनारे रही बंधन पामवो खूंटमां लांबी दोरी बांधी चोमेर भमावी ते बंधायो ९०

टीका—स्तंभद्वार ते ए के कोइक राजाए कोइक नगरमां चमत्कारि बुद्धिवाळो मंत्रि मेळववा राजमहेलना दरवाजे नोटिस चटकावी के नगर पासे रहेला आ तळावना मध्ये जे स्तंभ छे, तेने जे कोइ बुद्धिमान् तळावना पाणीमां पेस्या वगरज बांधी आपशे तेने हुं लाख सोना म्होर आपीश आ वात सघळा स्थळे जाहेर थतां कोइक बुद्धिमान् माणसे तळावना कांठा पर खूंटो खोस्यो तेमां तळावना घेरावा जेव्डी लांबी दोरी बांधी. बाद तेने लइ चोमेर फरी आव्यो

पटमपीति (५)

खुड्डग पारिव्वाई—जो ज कुणइत्ति काइगा पउम, अणे उ कागविठा पुन्ना-
ए विण्हुमग्गणया ॥ ९१ ॥

(टीका)—खुड्डग इति द्वारपरामर्श. पारिव्वाई जो ज कुणतित्ति—काचि-
त् सदर्पप्रकृत्ति. परिव्राजिका प्रसिद्धरूपा "यो क्त्किचित् कुरुते ज्ञानविज्ञानादि तत्
सर्वमह करोमीत्येव प्रतिज्ञाप्रधाना पटहक नगरे दापितवती क्षुल्लकेन केनचिद्भि-
क्षार्थं नगरमध्ये प्रविष्टेन श्रुतोय वृत्तात. चिंतित च तेन "न सुदरावधीरणास्या ,
—स्पृष्टश्च पटहक , गतश्च राजकुल, दृष्टा च तत्र सा राजसज्ञोपविष्टा

तया च त लघुवयस क्षुल्लकमवलोक्य ज्ञणित,—कुतस्त्वा गिलामि ? नून

एग्ले थाजलामा वध आवी गयो. तेथी तेने राजाए कबूलेलु अन मन्यु तथा मत्रिपद पण मन्यु

क्षुल्लक के एम के परिव्राजिकाए जाहेर कर्यु के जे जे काइ करे ते हु कर. क्षुल्लके मूत्रीने पद्म आलेख्यु. वी
जा कहे छे के कागमानी विष्टा यावत पूछता विष्णुनी मागणी दर्शावी ९१

टीका—क्षुल्लक द्वारमा ए वात छे के कोइक गर्विष्ट परिव्राजिकाए नगरमा एवी प्रतिज्ञा साथे पडो वजडाव्यो
के जे काइ जेकइ हुन्नर करशे ते हु करी आपीश. हवे ए वातनी नगरमां भिक्षार्थे आवेला कोइ एक चेलाने खबर पडी,
त्यारे तेणे विचार्यु के आने जती मेलवी ए ठीक नहि. तेथी ते पडाने छिवी दरबारमा गयो. त्या तेणे तेने राजसभामा
बेठेली दीठी.

तेणीए ते नानकडा चेलाने जोइने कह्यु;—तु खरेखर मारा खोराक माटेज नगीने मोकलावेल छे, माटे तने क्या-

त्व मम जञ्जणनिमित्तमेव देवेन प्रेषितोसि तेन चानुरूपोत्तरदानकुशलेन झगित्येव स्व मेहन दर्शित—एव च प्रथमत एव जिता सा तथा—काइया पउमत्ति—कायिकया प्रतीतरूपया शनै शनैस्तदाकाररूप जुवि पद्मं विलिखित, जणिता च—" धृष्टे, सप्रति सर्वसज्यपुरुषप्रत्यक्ष स्वप्रतिज्ञा निर्वाहय यदि सत्यवादिनी त्वमसि न च सा तल्लिखितु शक्नोति—अत्यतलज्जनीयत्वात् सामग्र्यजावाच्चेति—मतातरमाह—

अन्ये पुनराचार्या ब्रुवते यथा—कागविट्ठापुद्धाए इति काक कश्चित् क्वचित् प्रदेशे विष्ठा विकिरन् केनचिद्भागवतेन दृष्ट —

तत्कालदृष्टिगोचरापन्नश्च क्षुल्लकस्तेन पृष्ट, यथा जो लघुश्वेताम्बर, किमिदकाको विष्टा विक्षिपन्नितस्ततो निजालयतीति वद—सर्वज्ञपुत्रको यतस्त्व अस्या च पृच्छाया जणित क्षुल्लकेन—यथा—विण्हुमग्गणया इति—एप हि काक—

थी स्याउ? तेने मळतो उत्तर देवामां कुशळ ते चेलाए झट पोतानु लिंग बताव्यु एटले पहेलेथीज ते जीताइ बाद मूतनी धारथी धीमे धीमे तेनु योनिकमळ आलेखी ते तेणीने कहेवा लाग्यो के अरे लुच्ची! जो तु साचाबोली होय तो हवे तारी प्रतिज्ञा पार पाड पण तेणी कइ तेम करी शकी नहि केमके ते काम अति लज्जामणु हतु तेम तेनी पासे तेनी सामग्री पण न हती.

इहा मतातर कहे छे—बीजा आचार्यो कहे छे के कोइक भागवते कोइक ठेकाणे कागडाने वीट फेंकतो जोयो.

तेवामा एक चेलो तेनी नजरे पडता तेने तेणे कह्यु के अरे नाना चेलका! तु तो सर्वज्ञनो छोकरो छे माटे कहे

" जले विष्णु स्थलेविष्णुर्विष्णु पर्वतमस्तके, ज्वालामालाकुले विष्णु –सर्वं विष्णुमय जगत्— ' इति श्रुतस्मृतिशास्त्र सपन्नकौतुहलश्च किमत्र विष्णुर्विद्यते न वेति सशयापनोदाय त मार्गयितुमारब्ध. (७)

मग्गम्मि मूलकरुरि—अज्जुववाए कुडगि पसवत्य, जायण पेसण रमणे—आगमहासे पम्गहण ॥ ८२ ॥

(टीका)—मार्गे इति द्वारपरामर्श —मूलकरुरित्ति मूलदेवकरुरीकधूर्त्तौ कदाचित्कुतोपि निमित्तात् पथि व्रजत तत्र चैक पुरुषस्तरुणरमणीसहायो गत्यारूढ सन्मुखमागच्छन्नवलोकित. अज्जुववाए इति अध्युपपन्नश्च कंरुरीकस्तस्या योपिति, निवेदितश्च स्वाभिप्रायो मूलदेवाय तेनचोक्त—मा विषीद घटयाम्येनां ते

के आ कागमो वीज फरता आम तेम शु जुवे छे ? आ स्वालमा चेवाए उत्तर वाग्यो के ए तो " जले विष्णुः स्थले विष्णुः " ए स्मृति सांभळी कुतूहलमा पडीने आहि विष्णु छे के नहि ए सशय टालवा माटे तेने शोधवा लाग्यो छे

(मार्ग द्वार)—मार्गमा मूळदेव अने कंडरीक चाल्या. आशक थता वासना कुरुमा सुवावड करावचा माटे याचना करी वटेमार्गुए स्त्री मोकलावी कंडरीक ते साथे रम्यो तेणीए आवीने हसते मखे मूळदेवनी पाघडी उतारी लीधी. ८२

टीका—मार्गद्वारमा ए वात छे के मूळदेव अने कंडरीक नामना बे ठग एक वखते कोइक कारणे मुसाफरीए नीकळ्या. त्या तेमणे एक माणस जुवान स्त्री साथे गाडी पर चडी तेमनी सामे आवतो जोयो. कंडरीकनुं मन ते स्त्री

तत.—कुडंगिपसवत्थ जायणत्ति—मूलदेवेन कर्परीक एकस्या कुडंग्या वृक्षग-हनरूपाया निवेशित , स्वयं च मार्गस्थ एवासितुमारब्ध यावदसौ पुरुष सभार्य तत्प्रदेशमागत ,—भणितश्च मूलदेवेन—यथैषा मम भार्यात्र वंशकुडंग्या प्रस-वितुमारब्धास्ते, एकाकिनी चासौ, ततस्तस्या प्रसवार्थं स्वभार्यां मुहूर्त्तमेकं प्रेष-येत्येव याचनं कृत तस्या

पेसणत्ति—प्रेषण च कृत तेन तस्या तत —रमणे इति—अंब वा निंब वा —आसन्नगुणेण आरुहइ वल्ली, एव इत्थीओ विहु—ज आसन्न तमिच्छंति —इति न्यायमनुवर्त्तमानायास्तस्या कर्परीकेन सह क्रीडने रमणे सपन्ने सति,—आगम हासे पडग्गहणमिति—मूलदेवान्तिकमागत्य सहासमुखी " प्रिय तव पुत्रो जात " इति च वदती मूलदेवमस्तकात् पटग्रहण कृतवती सा पठित च तया निजभर्त्तारं प्रति,-

तरफ खेंचायु एटले तेणे मूळदेवने पोतानो अभिप्राय जणाव्यो. मूळदेवे कह्यु, धीरो रहे, हु एने मेळवी आपु पछी मूळ-देवे कर्परीकने एक कुडमा वेसाड्यो अने पोते रस्तापर बेसी रह्यो एटलामा ते ठेकाणे ते माणस तेनी स्त्री साथे आ वी पहोंच्यो तेने मूळदेवे कह्यु के आ मारी स्त्री आ वासना कुडमा प्रसववा लागी छे अने ते एकली छे, माटे तेने सुवावडमा मदद करवा खातर तमारी स्त्रीने घडी वार मोकलो. ए रीते तेणे याचना करी।

ते परथी तेणे तेणीने त्या मोकलावी हवे एवी कहेवत छे के आंबो के लींबडो जे नजीकमा होय तेना उपर वे-लडी चढे छे तेम स्त्रीओ पण जे नजीक होय तेने चाहे छे ए न्यायने अनुसरी ते स्त्री कर्परीकना साथे रमीने मूळ-

खम्मि गउम्मी वड्डतुदु—बेटा जाया ताह, राणिवि हुंति मिलावडा—मित्त सहाया जाद

इत्थी वतरि सच्चित्थितुल्ल तीयाइकहण ववहारे, हत्थाविसए ठावण—गह दीहा गरिसणे णाए ॥ ए३ ॥

(टीका)—स्त्रीति द्वारपरामर्शः. वतरिसच्चित्थितुल्लत्ति—कश्चिद्युवा गन्त्यामारुढ सन्नार्योध्वनि व्रजति नार्या च प्रस्तावे जलनिमित्तमुत्तीर्णा शकटात् तत एका व्यंतरी तस्य यूनो रूपे लुब्धा सती सत्यतन्त्री तुल्यरूपमाधाय गन्त्यामारूढा प्रस्थितश्चासौ तया सह तदनु सत्यनार्या पश्चादवस्थिता विलपति यथा—प्रियतम किमिति मामेकाकिनी कानारे परित्यज्य प्रचलितोसि ? तीयाइकहणत्ति तेनापि

न्य पासे आवीने हसते मुखे तेओ के कहु थयु के तमारे पुत्र पेदा थयो छे.—एम तेओने तेणीए मळदेवना माथा परथी पाघडी उतारी लीधी. अने पोताना भर्तारने आ प्रमाणे कह्यु.

गामी, नरदो, तथा तु पोते खमा ऊभा हता, तेवाना त्या रोग पेदा थयो. केमके जेमने मित्रोनो देरो होय ते मनो जगतमा पण जेटो थाय छे.

स्त्रीद्वारमा व्यतरीए साची स्त्री सरखी थइने अतीतादि कथा इनसाफ करता हाथ न पहोचे त्या कोइ नस्तु रागीने लेवा जणावी. लाबेथी खेंची लेता व्यतरी जाणी. ए३

टीका.—स्त्री शब्दे द्वार संनार्या. कोइक युवान पुरुष स्त्री साथे गाडीपर चडी रस्ते ग्याने थयो. अवसरे ते-

७४॥ निश्चयार्थं हे अपि स्वगृहवृत्तातमतीतमादिशब्दाद् वर्त्तमान च पृष्टे—तदनु यथावत् द्वाभ्यामपि कथन कृत समग्रस्यापि तस्य

व्यवहारे इति तदनु कारणिकाग्रत' प्रारब्धे व्यवहारे कारणिकैर्निपुणौत्पत्तिकीबुद्धियुक्तै —हत्याविसए ठाणं ति हस्तस्याविषयेऽगोचरे स्थापन कृत कस्यचित् पटादेर्वस्तुन —गहत्ति या एतद्दूरस्थितैव गृहीष्यति सा एतद्भार्येति वदद्भि दीहा गरिसणे इति तदनु व्यतर्या वैक्रियलब्ध्या दीर्घं हस्त कृत्वा आकर्षण कृत तस्य वस्तुन तस्मिश्च सति ज्ञान सशयापनोद सपन्न कारणिकाना यदुतेय व्यतरीति तदनु निर्घाटिता सा तैरिति

नी स्त्री पाणी पीवा गामी परथी ऊतरी तेवामां एक व्यतरी ते युवान पुरुषना रूपमा लोभाइने तेनी ते साची स्त्रीना जेवु रूप धारण करी गामी पर चडी बेठी एटले ते तेणी साथे रवाने थयो त्यारे खरी स्त्री पाछळ रही रडवा लागी के हे प्रियतम, आ जगनमा मने एकली छोडीने केम चाल्या जाओ छो ? त्यारे तेणे खातरी करवा बन्ने स्त्रीओने पोताना घरनी पूर्व बनेली हकीकत अने आदि शब्दथी वर्त्तमान काळनी हकीकत पण पूछी त्यारे बे ए ते बधी बरोबर कही.

बाद कारणिक पुरुषो पासे इनसाफ करावता तेओ एवी रीते औत्पत्तिकी बुद्धिवाळा होवाथी तेमणे कोइक वस्त्र वगेरे चीज हाथ नहि पहोंचे त्या राखी, अने कह्यु के जे आने लावे रहीनेज लइ लेशे ते एनी स्त्री साबित थशे. त्यारे व्यतरीए वैक्रियलब्धिथी लाबो हाथ करीने ते वस्तु खेंची लीधी तेम थता कारणिकोने सशय जवा साथे खातरी थइ के आ व्यतरी छे. बाद तेने तेमणे धमकावी कहाडी मेली.

अथ पतिरिति द्वार —पतिदुगतुल्लाए परिक्ख—पेसणा वरपियस्स आइआ,
इहरासव्व ग्रुजो—समगगिलाणे असघयणी ॥ ९४ ॥

(टीका)—क्वचिन्नगरे कुतोपि प्रघटकात् कस्याश्चित् स्त्रिया द्वौ पती सपत्नौ, भ्रातरौ च तौ परस्पर लोके महान् प्रवाद उद्घाटितो यथा अहो महदाश्चर्य यदेकस्या द्वौ पती तथापि पइदुगतुल्लेत्ति पतिद्वयेपि तुल्या समानप्रतिबद्धा एका स्त्री एष च वृत्तांतो जने विस्तरन् राजान यावद्गतः —तुल्लोपचारसारा च किन्न सा तयोर्वर्त्तते नेति ?—अमात्येनोक्त—न नैवाय वृत्तात सम्भवति यदुत समानमानसिकानुरागा द्वयोरपीति—तत प्रोवाच महीपति —कथमेतत् ज्ञायते ?

हवे पतिनु द्वार कहे छे —बे पति तरफ तुल्य छे तेनी परीक्षा माटे प्रिय पतिने तेणीए पश्चिममा मोकल्यो. सूर्य तेनी पाछळ रह्यो ए वात अजाणे पण बने एम धारी फरीने बे एक वखते मादा पम्वानी खबर आपता तेणी प्रियपतिने नवळो जणावा लागी ९४

टीका—कोइक नगरमा कोइ सयोगना लीधे कोइ स्त्रीना बे पति थया. ते बे अरसपरसमा भाइ हता. हवे लोकमा महोटो घोंघाट उठ्यो के केवी मोटी अजायबीनी वात छे के एक स्त्रीना बे पति छे छता ते बन्नेमा सरखी प्रीत राखे छे आ वात लोकोमा फेलाती थकी राजा सूधी पहोची. (राजाए सवाल कर्यो) शु तेणी खरेखर बे पति तरफ सरखी सेवा चाकरी करती हशे के नहि ? मन्त्रिए कह्यु—ए वात नहिज बनी शके के ते बे पति तरफ मनथी सरखी प्रीत राखती होय. त्यारे राजा बोल्यो के ते शी रीते मालम पडे?

द्य त्वदीयजर्तृभ्या नगरात् पूर्वापरदिग्नागवर्त्तिनोर्ग्रामयोर्गंतव्यमागतव्य चाद्येव ततो वितीर्णा चेयमाज्ञा राज्ञा—तयापि—पेसणा वरपियस्सत्ति—य प्रिय एति-स्तस्यापरस्या दिशि यो वर्त्तते ग्रामस्तत्र प्रेसण कृत, सामर्थ्यादितरस्येतस्त—तत प्रोक्तममात्येन—आद्म्मो इति–देव, योपरस्या दिशि प्रहित स तस्या समधिक प्रिय , यत तस्य गछत आगछतश्चादित्य पश्चाद्भवति, इतस्य तून्यथापि ल-लाटफलकोपतापकारीति

राजा—इहरासन्नवत्ति इतरथाप्यनाज्ञोगतोप्येव प्रेपणे सन्नवो वटते अत कथ निश्चिनुमो यदुतायमेव प्रेयानिति ?—ततोमात्येन नृप पुन परीक्षार्थं ग्रामे

मन्त्रिए कह्यु के हे देव, तेनी परीक्षा माटे तेणीने एवी आज्ञा करो के आज तारा जर्तारोए आ शहेरथी उग-मणा आथमणा गामे जवु तथा आजेज पाछा आववु. त्यारे राजाए ते आज्ञा आपी तेणीए जे प्रिय पति हतो तेने आ-थमणी तरफ जे गाम हतु त्या मोकल्यो त्यारे बीजाने बीजी तरफ मोकल्यो ए वात सामर्थ्यथीज जणाइ रहे छे. त्यारे मन्त्रिए कह्यु के हे देव ! जेने पश्चिम तरफ मोकल्यो ते तेने अधिक प्रिय छे, केमके तेने जता आवता सूर्य पाछळ रहे छे, अने बीजाने तो वे टाकणे कपाळना पट्टने तपावनार छे

राजा बोल्यो के एम तो कदाच अजाणता पण मोकले ए सन्नव छे, माटे ए परथी आपणने खातरी शी रीते थाय के एज एने प्रिय छे ? त्यारे मन्त्रिए फरीने बीजी परीक्षा माटे गामे गएला ते बनेनी एकी वखतेज मादगी जणावी एट-

गतयोरेव तयो—ममगगिलाणे इति समकमेककालमेव ग्लानत्व सरोगत्वं निवे-
दित तौ तदीयौ द्वावपि पती ग्रामगतौ ग्लानीभूतौ इत्येककालमेव तस्या ज्ञापित-
मितिभाव —तस्मिश्च ज्ञापिते तया प्रोक्त योपरस्यां दिशि गतो मदूत्तर्त्तासौ—
असघयणीत्ति—असहननी अदृढशरीरसस्थानवद्य—इति तत्प्रतिजागरणार्थं गच्छा-
मि तावत् गता च तत्र—ज्ञात च सुनिश्चितममात्यादिभिर्यदुतायमेव प्रियो
विशेषत इति

पुत्ते सवत्तिमाया—भिन्नग पइमरण मज्झ एसत्थो, किरियाभावे भागा—दो
पुत्तो वेइ णो माया ॥ ९९ ॥

(टीका)—इह आसि कत्थवि पुरे—निवसती सेट्ठिसत्थवाहाण, पुत्ता पवि-
त्तचित्ता—चत्तारि कलाकलावविऊ ॥ १ ॥ अन्नोन्नदढप्पणया—पत्ता तरुणत्तण ज-

ले के तेना बे पति गाम गया हता ते मादा पड्या छे एम एकी वखते तेणीने जणाव्यु. तेम जणावता तेणी बोलीके मा-
रो जे भर्त्ता पश्चिम तरफ गयो छे ते नवळा बांधानो छे माटे पहेला तेनी सारसंभाळ लेवा जइश एम कही ते त्या
गइ. आ परथी मंत्रि वगेरेए खातरी साथे जाणी लीधु के एज तेणीने विशेष प्रिय छे

पुत्रमा सावकी मा नाना बाळकनो बाप मरता आ अने पैसो टको मारो छे एम कही बेठी. बीजो उपाय न
होवाथी पुत्रना बे भाग करवा माड्या एटले खरी मा बोली के ना. ९९

टीका—इहा कोइ नगरमा राजा, मंत्रि, शेठ अने सार्थवाहना पवित्र मनवाळा अने कळाना जाण चार पु-
त्रो हता. १ तेओ एक बीजामा भारे हेताळ रही यौवन पाम्या तोपण क्षणभर वखूटा रहेता दिलगीर थता हता.

णमणुन्न, खणमेत्तपि न विरह—सहति, तत्ति चिय वहति ॥२॥ पन्नणति अन्नया ते —परोप्पर एक्कमाणसा होउ, कि सोवि नरो गणण—ब्देइ जणमज्झयारंमि ? ॥ ३ ॥ जेण न अप्पा देसतरंमि ततूण तोलिओ होइ, को मे कज्जारूढस्स—अत्थि सामत्थ सजोजो ॥४ ॥ नियसामत्थपरिक्खा हेउ चलिया पच्छायसमयंपि, नियतणुमेत्तसहाया—एग देसतर सव्वे ॥ ५ ॥ पत्ता दिणक्खसपए—एगंमि पुरे अनायकुलसीला, ओइन्ना कत्थइ देवन्नणट्ठाणे अइ पहाणे ॥ ६ ॥ कह अज्ज भोयण होहित्ति भणिराण सत्थवाह सुओ, अज्ज मए भो भोयण—मुप्पाइय देय मिइ भणइ ॥७॥ भविनु तिन्निवि तहि—भाणे णगरतर अहे गामी, पत्तो पुराणवणियस्स आवणे समुवइट्ठो य ॥८॥ तंमि दिणे किल कस्सइ—देवस्स महूसवो अह पयट्टो, लग्गो रूवविलेवणवासाईण विणिमओ य ॥ ९ ॥ जाहे सो पुक्खियाण—वध काउ न पारए वणिओ,

२ तेओ एक वेळा एक मन करी एक बीजाने कहेवा लाग्या के जे माणसे परदेशमां जइ काम करवामा पोतानु शु सामर्थ्य छे ते नहि तपास्यु होय तेनी माणसोमा शु गणती थती हशे के ? ३—४ तेओ पोताना सामर्थ्यनी परीक्षा करवा मात्र पोतानु शरीर साथे लइ पाछले देशातर जवा नीकळी पड्या ५ वखते तेओ एक नगरमा आव्या पण त्या ओळखाण विनाना होवाथी कोइ उमदा देवमदिरना स्थानमा उतर्या ६ आजे खावानु केम करीशु एम सवाल थता सार्थवाहनो पुत्र बोल्यो के आज हु ते पेदा करी लावीश ७ हवे ते त्रण जणने त्या बेसाडी पोते एकलो नगरमा पेसी एक बुढा वाणियानी दुकाने आवी बेठो ८ हवे ते दिने त्या कोइ देवनो महोत्सव चालु थयो हतो एटले अगरबत्ती चदन तथा सुगधी वस्तुओनो खूब विकरो थवा लाग्यो ९ ते वाणियो पडीओ बाधता मुझाइ पड्यो. एटले सार्थ_

ताहे सत्थाहसुओ—साहेज्ज काउ माढत्तो ॥ १० ॥ पत्ते जोयणकाले—जणिओ वणिएण पाहुणो होहि, पडिजणिय तेण कह—एगागी होमि जं मज्झ—॥ ११ ॥ असे तिन्नि वयंसा—सति बहि, तो जणाइ वाणियओ, आकारेज्जंतु लहु—तेविय ते निव्विसेसा मे ॥ १२ ॥ दिन्न तेसि जोयण—मइगउरवसार मायर काउं, लग्गं च पचरूवग—मेसि किन्न जोयणवयमि ॥ १३ ॥ वीयदिणे सेट्ठिसुओ—जोयणदाणे पडस्स मह काउ, निज्जाओ सोग्गियजणेसु सिररयणसारित्थो ॥ १४ ॥ पत्तो गणियावाम्गमज्झट्ठियपवरदेवकुलमेगं, उवविट्ठो तत्थ तया—पेच्छणगखणो महं आसि ॥ १५ ॥ एगाए गणियाए धूया नवजोव्वणुज्जला पुरिस, कपि न इच्छइ रमिउं—नियसुन्नगत्तण मउम्मत्ता ॥ १६ ॥ सा तं दट्ठुं अक्खित्तमाणसा पेच्छिउ समाढत्ता, स-

वाहनो पुत्र तेने मदद करवा लाग्यो. १० जोजन वेला थता वाणियाए कह्यु के मारो प्राहुणो था. तेणे कह्यु के हु एकलो केम प्राहुणो थाउं? केमके मारा त्रीजा त्रण मित्रो वाहेर छे. त्यारे वाणियाए कह्यु के ऊट तेमने बोलावी लाव, केमके तेओ पण मारे तारा जेवाज छे ११—१२ तेणे त्यारे आदरथी तेमने जोजन आप्यु अने तेमा तेने पाच रुपिया खरच थयु. १३ बीजा दिवसे शेठनो पुत्र के जे सौजागिक जनोना मुगटमणि समान रूपवान हतो ते जोजन लावी आपवानी प्रतिज्ञा लइ नीकळी पड्यो १४ ते गणिकाना पाडामा रहेला एक देवल पासे आवी बेठो. ए वखते त्या तमाशो जोवामा आवतो हतो. १५ हवे एक गणिकानी पुत्री नवयौवनथी छकेल होइ पोतानी सुदरताना मदथी कोइ पुरुप साथे रमवा इच्छती न हती. १६ ते तेने जोइ खेंचाइने कटाक्ष करी अति स्नेहथी गाफल बनी वारवार जोवा लागी. १७ ए

कन्नखरोव मइनिव्वुमुद्धदिट्ठी पुणोपुणावि ॥ १७ ॥ मुणिओ एस वइयरो—गणियाए तो सतोसचित्ता सा, आमंतिय नियगेह—नेइ पणामइ य सा भूय ॥ १८ ॥ विहिओ चउण्हवि तओ—भोयणतंबोलवत्थमाईओ, रूवगसयसोल्लोऽकिरणभावक क्कियाइ उवयारो ॥ १९ ॥ तइयदिणे मच्चसुओ—बुद्धिपहाणो गओ निवघरंमि, जत्थ विवाया वट्टंति—बहुविहा भूरिकाला य ॥ २० ॥ तत्थय दो महिलाओ—एग पुत्त उवट्ठिया घेत्तु, भणिओ ताहिं अमच्चो—भो सामिय सुणसु विणत्ति ॥ २१ ॥ एत्थागयाणमम्ह—दूरा देसंताराउ पइमरणं, सजाय, दविणमिमं—पुत्तो य इमो समत्थित्ति ॥ २२ ॥ ता जीइ एस पुत्तो—दविणंपिहु तीइ निच्छय होइ, लग्गो य बहू कालो—अम्हे तुम्ह सरतीण ॥ २३ ॥ ता जह अज्ज विवाओ—एसो

वातनी गणिकाने खबर पडता ते हर्षित थइ तेने बोलावीने घरे तेडी गइ अने त्यां तेने पोतानी पुत्री पगे पाडी १८ बाद चारे जण माटे भोजन, तांबूल तथा वस्त्र वगेरेनो उदार दिलथी सो रूपिया खरचीने गोठवण करी १९ त्रीजा दिने बुद्धिमान् मंत्रिकुमार राजदरबारमां जइ पहोंच्यो के ज्यां लांबा वखतना अनेक तरेहना कजीया तपासवामां आवता हता २० त्यां बे स्त्रीओ एक पुत्रने लेता ऊभी हती तेमणे मंत्रिने कह्युं के साहेब, अमारी विनति सांभळो के दूर देशांतरथी अमे इहां आवतां अमारो पति मरण पाम्यो, हवे आ पैसो अने आ पुत्र छे २१—२२ माटे जेनो ए पुत्र हशे तेनोज आ पैसो पण छे तेना खुलासा माटे अमोने तमारी पाछळ पडतां घणो वखत नीकळी गयो छे तो हवे आजना आज आ कजीयो तोडीने पुत्र अने धन एकज जणीने सोंपो. त्यारे अमात्य आ प्रमाणे बोल्यो २३—२४

परिच्छिज्जई तहा कुणसु, पुत्त धण च दाऊण—त्तासिय तो अमच्चेण ॥ २४ ॥ अच्चो एस अउव्वो—कह छिज्जिस्सइ सुह विवाउत्ति, इय त्तणिरमि अमच्चे—त्तणिय महा मच्चपुत्तेण—॥ २५ ॥ जइ तुम्हाण मणुन्ना—विवाय मेय अह खु छिदामि, अणुमन्निएण तेण—त्तणिया महिलाउ ता दोवि ॥ २६ ॥ अत्थ मुवट्ठवण धण—पुत्तं च, तओ तहाकए ताहि, उवणीय करवत्तं—धणस्स त्ताग य दोवि कया ॥ २७ ॥ पुत्तस्स नाभिदेसे—करवत्त जा दुत्तागकरणाय, आरोविय, न अन्नह—छिज्जइ एसो विवाउत्ति ॥ २८ ॥ ता सुयजणणी निक्कित्तिमेण नेहेण लविया त्तणइ,—दिज्जउ पुत्तो वित्त विमाइमा होउ सुयमरण ॥ २९ ॥ नायममच्चसुएण—जह एस सुओ इमाइ, न इमीए, निच्छाडिया तओ सा—पुत्तो य धणं च इयराए ॥ ३० ॥

अहो! आ अपूर्व तकरार शी रीते तूटशे एम मंत्रि बोलवा लाग्यो तेवामां ते मंत्रिकुमारे कह्युं के जो तमारी रजा होय तो हुं तकरार तोडी आपुं मंत्रिए रजा आपी एटले तेणे ते बे स्त्रीओने कह्युं के, २५—२६ तमे धन अने पुत्र इहां लावो, त्यारे तेओए तेम कर्युं, एटले तेणे एक करवत मगावी. बाद धनना बे भाग कर्या. २७ अने ते छोकरा-ना बे भाग करवा तेनी नाभि पर करवत चमावी, (अने कह्युं के आम कर्या शिवाय) बीजी रीते आ तकरार नटे एम नथी. २८ त्यारे ते छोकरानी खरी माता खरा प्रेमथी खेंचाइने बोली उठी के पुत्र अने पैसो आ मारी सोक्यनेज आपो, पण आ पुत्रने मारो मा. २९ आ परथी मंत्रिकुमारे जाण्युं लीधुं के आ पुत्र आनो छे अने आनो नथी. तेथी पेली ढोंगी माने देशनिकाल करी बीजी खरी माने पुत्र अने धन सोंप्या. ३० त्यारे तेणीए ते मंत्रिकुमारने पो-

। ३०१ ॥ एत्तो नीओ नियमदिरमि तो तीइ सो अमच्चसुओ, दीणाराण सहस्सं—कयन्नुयत्तेण से दिन्न ॥ ३१ ॥ पत्ते चउत्थदिवसे—रायसुओ निग्गओ नयरमज्झे, जणिय च सति जइ मज्झ—रज्जसपत्तिपुण्णाइ—॥ ३२ ॥ तो उग्घमतु वाढ—अह तप्पुण्णोदएण तत्थ खणे, तप्पुरराया अनिमित्त—मेव जाओ मरणसरणो—॥ ३३ ॥ अप्पुत्तो य, पउत्ता—गवेसणा रज्जजोगपुरिसस्स, नेमित्तिओवइट्ठो—ठविओ सो तस्स रज्जमि ॥ ३४ ॥ चत्तारि वि तो मिलिया—पत्तणति परोप्पर पहिट्ठमणा, सामत्थमेत्त कित्तिय — मम्हाण तो जाणतेव —॥ ३५ ॥ दक्खत्तणय पुरिस्स — पचगं, सइयमाहु सुदर, बुध्दी सहस्समुल्ला—सयसाहस्साइ पुण्णाइ ॥ ३६ ॥ सत्थाहसुओ दक्खत्तणेण सेठीसुओ य रूवेण, बुध्दीइ अमच्चसुओ—जीवइ पुण्णेहि राय-

ताना ग्रे तेभ्री करेला उपकारनो बदलो वाल्वा हजार सोना म्होर आपी. ३१ हवे चोथो दिवस जगता राजकुमार नगरमा फरवा नीकळयो अने तेणे वधु के जो राज्य मळवाना मारा जाग्य होय तो ते जरुर खुल्ला थाओ हवे तेना पुण्यो जयमता ते वखते ते नगरनो राजा ओचिंतो मरी गयो ३४–३३ ते अपुत्र हतो तेथी राज्ययोग्य पुरुषनी शोध थवा माडी, त्यारे निमित्तियाना कहाथी ते राजकुमारने ते राज्य पर स्थापित कर्यो ३४ वाद ते चारे कुमार मळी आनदित मनथी माहो माहे वात करवा लाग्या के आपणु केटलु सामर्थ्य छे ते तपासीए, एम कही तेओ आ रीते बोलवा लाग्याः— ३५ माणसनी हाथकारीगरीनी कीमत पाच टका छे, सुदरतानी कीमत सो टका छे, अकलनी कीमत हजार टका छे, अने पुण्योनी कीमत लाख टका छे. ३६ आ रीते सार्थवाहना पुत्रे हाथकारीगरीथी निर्वाह

सुओ ॥ ३७ ॥ एत्थय पत्थुयमेय—अमच्चपुत्तस्स तस्स किल बुध्धी, उप्पत्तियत्ति नेया—सेसं तु पसगओ जणियं ॥ ३८ ॥ इति

अथ गाथाक्षरार्थ.—पुत्त इति द्वारपरामर्श. —इह कश्चित् प्रचुरद्रव्यसहायो वणिक् जार्यायुगलसमन्वितो राष्ट्रातरमवागमत् तत्र चैकस्यास्तत्पत्न्याः पुत्र. समजनि एव च—सवत्तिमायाभिन्नगत्ति—तस्य डिंभकस्य बालस्य तयोर्मध्यादेका माता सवित्री अन्या च सपत्नी सपन्ना पइमरणत्ति दैवदुर्योगाच्च लघावेव तस्मिन् पुत्रके यश शेषता ययौ स वणिक् डिंभकश्च न जानाति का मम जननी तदन्या वा. तदनु निविकमायासहाया प्राह सपत्नी,—ममैषोर्थः पत्युः सबधी आजाव्य. यतो मया जातोयं पुत्र. इति जातश्च तयोर्द्वयोरपि व्यवहारः प्रभूतं काल यावत् —न च छिद्य-

चलाव्यो, श्रेष्ठीना पुत्रे रूपथी निर्वाह चलाव्यो, मंत्रिकुमारे अक्कलथी निर्वाह चलाव्यो अने राजकुमारे पुण्योथी निर्वाह चलाव्यो. ३७ आ जगोए प्रस्तुत ए छे के ते मंत्रिकुमारनी जे बुध्धि ते औत्पत्तिकी बुध्धि जाणवी. ते शिवाय बाकीनी वात प्रसगथी कही बतावी छे.

हवे गाथानो अक्षरार्थ कहीये छीये.—पुत्रद्वारमा आ वात छे के कोइक पुष्कळ पैसादार वाणियो बे स्त्रीओ साथे देशातरमा दाखल थयो. त्या तेनी एक स्त्रीने पुत्र थयो. एथी ते बाळकनी ते बे स्त्रीओमा एक सवित्री (सगी मा) अने बीजी सपत्नी (सोक्य मा) थइ. बाद कमनशीबे ते बाळक नानो छताज ते वाणियो मरण पाम्यो. हवे ते नानो बाळक तो कइ जाणतो नहि के कोण मारी सगी मा छे अने कोण बीजी छे. एथी पेली नारे कपटी सोक्य मा

तेसौ तत किरियाजावे इति क्रियाव्यवहारस्तस्या. अजावे तयोः संपन्ने सति निपुणबुद्धिना प्रागुक्तकथानकोद्दिष्टेन मंत्रिपुत्रेण प्रोक्तं

जागा दो पुत्तो इति एप नो पुत्रो द्विजागी क्रियता करपत्रकेण तदर्द्धमर्द्धं पुत्रार्थयोर्जवत्यो दास्यामीत्यानीत च करपत्र यावत् पुत्रकोदरोपरि दत्त तावत्— वेइ नो माया इति–या सत्या माता सा ब्रवीति सस्नेहमानसा सती प्रतिपादयति यथा नो नैवामात्य त्वयैतत् कर्त्तव्य, गृह्णात्वेषा मत्पुत्रमर्थं च, अह तु अस्य जीवतो मुखारविंददर्शनेनैव कृतार्था जविष्यामीति ततो ज्ञात मन्त्रिनंदनेन यदुतेयमेव माता, दत्तश्च सपुत्रोर्थ एतस्यै, निर्घाटिता चापरा इति (७)

महुसित्थकरुजामिय—रयजालीदिट्ठकिणाण पतिकहणा, गमणअदसण तह

बेवी स्त्री के पतिनी आ मालमिलकत मनेज मळवी जोइये, केमके आ पुत्र में जणेलो छे. आ प्रमाणे ते बे जणीनी घणा वखत लगी दरबारमां तकरार चाली, पण तेनो खुलासो थयो नहि त्यारे ते बेनो खुलासो नहि मळता पूर्व कहेली कथामां जणावेला निपुणबुद्धिवाळा मंत्रिकुमारे आ रीते कह्यु.—

आ तमारा पुत्रना करवतथी बे जाग करीशु अने तेनो अकेक अर्ध पुत्र मागती तमोने आपीशु, एम बोली तेणे करवत मगावीने जेवी ते छोकराना पेट पर चलावी के तेटलामां जे साची माता हती ते मनमां स्नेहवाळी होवाथी कहेवा लागी के हे अमात्य, तारे ए काम नहिज करवु. आ मारी सोक्यज भले मारा पुत्रने तथा पैसाने ल्ये, हु तो ए जीवतानु मुखकमळ जोइनेज आनंदी रहीश त्यारे मंत्रिकुमारे जाण्यु के एज माता छे, एथी तेणीने पुत्र साथे पै-

ठाण—पासणा डुट्ठसीलत्ति ॥ ए६ ॥

(टीका)—मधुसित्थ इति द्वारपरामर्श. —करुज्झामियत्ति केनापि राज्ञा सर्वस्मिन्निजदेशे मदनकर पातित. यद्रुत सर्वेणापि लोकेन ममैतावत् मदनमानीय दातव्यमिति. इतश्च क्वापि ग्रामे कस्यचित् कौलिकस्य उद्भ्रामिका कुलटा वर्त्तते जाया रयजाली दिठ्ठत्ति अन्यदा च तया केनचिदुपपतिना सह रतं निधुवनमासेवमानया जाल्या पीलुककुडंग्या मध्ये भ्रामर दृष्टं. तत —किणणपइकहणा इति राजदेयमदन क्रीणत, सत पत्यु. कथनं कृतं तया यथा मा क्रीणीहि त्वमेतत् यतो मया तत्र स्थाने भ्रामरमालोकितमास्ते स्वयमेव, अतस्तेदव गृहाण, किमनेन निः—प्रयोजनेन द्रविणव्ययेन कृतेन प्रयोजनमिति गमणे दसणत्ति तदनु तेन सत्कार्येण

सो सोप्यो अने बीजीने देशनिकाल कहाम्यो.

हवे मधुसित्थनु द्वार कहे छे.—मधुसित्थ ते एम के मीणनो कर पाड्यो. हवे कोइनी उद्भ्रामिका एटले कुलटा स्त्री हशे. तेणीए कोइ साथे रमण करतां पेरनी एक जारमा मधपूडो जोयो. बाद तेना पतिए मीण खरीदवा मांडता तेणे ते वात कही तेणे ते साथे जइ जोयुं तो नहि दीठु, त्यारे ते स्त्री रमती वेळा जेम पडी हती तेम पडीने बताववा लागी. ए परथी पतिए जाण्यु के ते दुष्टशील छे ए६

टीका—कोइक राजाए पोताना सघळा मुलकमा मीणनो कर पाड्यो के सौए अमुक मीण लावी आपवु. हवे कोइ गाममां कोइ कोळीनी वंठेल स्त्री हती. तेणीए एक वेळा कोइ जार साथे रमता पेरनी जारना झुंडमा मधपूडो जोयो. बाद

कुडग्यां गमन कृत मदनोपलम्भाय—यदा चादर्शेन निपुण निभालयतोऽपि अनवलोकन मदनस्य सपन्न तस्य, तदा जणिता तेन सा यथा हले न दृश्यते तत्. ततः तद्दाण पासणा इति तथास्थान चौर्यनिधुवनकालभावी आकारस्तया धृत दृष्ट च तद्भ्रामर गृहीत च कुट्टसीभरि तदनु ज्ञात कोलिकेन यद्युत दुष्टशीला विनष्टशीला इत्यस्मात् स्थानकरणलक्षणाद्धेतोरिति (७)

मुद्दिय पुरोह णासावलाव गह मति रस परिपुच्छा, सिट्ठे जूए मुद्दा—गह लाज परिन्नय प्पिणणा ॥ ८७ ॥

टीका—मुद्धिकेति द्वारोपक्षेप—पुरोहत्ति पुरोधा पुरोहित इत्यर्थं तस्य

राजाने आपवानु मीण खरीदता धणीने तेणीए कह्युं के ए खरीदो मा, केमके मे एक ठेकाणे जाल मधपूडो जायेलो छे माटे ते लावीशु आ फोकटना पैसा खरचवानु शु काम छे? आथी कोळी स्त्री सजाते मीण मेळववा ते कुडमां गयो. तेणे त्या खूब जोय्यु पण मीण दीठु नहि, त्यारे ते स्त्रीने कहेवा लाग्यो के अली, ते तो देखातु नथी. त्यारे तेणी रमती वळा जेम सूती हती तेम तेणीए आकार धर्यो एटले ते जोयु अने लीधु आ आकार उपरथी कोळी चेती गयो के ते वगडेली छे

मुद्रिकाद्वार ते एम के पुरोहिते थापण ओळव्याथी तेनो धणी गाडो थयो मन्त्रि तथा राजाए परपृच्छ करी तेणे हकीकत कही बाद राजाए पुरोहित साथे द्यूत रमी तेनी मुद्रा लइ थापण मेळवी परीक्षा करी तेना असल मालेकने सोंपी ८७

टीका—कोइक नगरमां कोइक जौहारीए परदेश जता पोतानु द्रव्य पुरोहितने त्यां थाप्यु. ते पाछो आवी

गृहे कश्चिन्नगरे केनचिद्द्रमकेण देशांतर यियासुना, नासत्ति—न्यासो निक्षेपो निजद्रव्यस्य कृत. प्रत्यागतश्च यदासौ याचते त तदा पुरोधसा अवज्ञावत्ति—अपलापोपह्नवो न किंचित् त्वया मम समर्पितमेवं लक्षणो विहित ततस्तस्य स्वकीय द्रव्यमलज्ञमानस्य ग्रहो ग्रहिलत्व सजात मतिश्चि अन्यदा राजमार्गे व्रजन्मत्री तेन दृष्टः , जणितश्च पुरोहितभ्रांत्या यथा देहि मे पुरोहित दीनारसहस्रं यन्मया प्राग् तव समर्पितमासीदिति

चिंतित च मंत्रिणा —नून अय वराक. पुरोहितेन अनाथ इति संभाव्य मुषित. कृपा चास्य तं प्रति सपन्ना निवेदितश्चायं वृत्तातस्तेन पार्थिवाय. तत रहा परिपुष्टा इति राज्ञा पृष्ट पुरोहित. तदग्रतोप्यपह्नुतमतेने द्रमकश्च सर्वं सप्रत्य-

मागवा लाग्यो एटले पुरोहिते अखाभा कर्यो के ते कइ मने आप्युज नथी. आ रीते ते भीखारीने पोतानु धन नहि मळता ते घेलो बनी गयो. एक वेळा तेणे रस्ते जता मत्रिने जोइ पुरोहित मानीने तेने कह्यु के हे पुरोहित, में जे तने हजार सोनाम्होर पूर्वे सोंपी छे ते आप.

मत्रिए धार्यु के खरेखर आ रांकने पुरोहिते अनाथ जाणी मुसाव्यो लागे छे आथी तेने तेना पर दया आवी, एटले ते हकीकत तेणे राजाने जणावी. त्यारे राजाए पुरोहितने पूछ्यु पण तेना आगळे पण तेणे ते वात उडावी. बाद राजाए भीखारीने खानगीमां खातरी साथे दिवस, मुहूर्त तथा राखती वखतना साक्षि वगेरे पूछता तेणे ते बधी हकीकत कही. हवे राजाए एक वेळा पुरोहित साथे जुगार खेलतां तेने खबर न पडे तेम तेना नामवाळी वींटी लइ ली-

य दिवसमुहूर्त्तस्थापनासमयसाक्षिलोकप्रभृति नृपेण निर्विजने पृष्ट. सिद्धे इति शिष्टे कथिते तेन सर्वस्मिन्नपि वृत्तान्ते —जूए इति अन्यदा राजा-पुरोहितेन सह द्यूत रतुमारब्ध तत्र चालक्षितमेव केनाप्युपायेन मुद्रागहत्ति पुरोहितस्य नामाक मुद्रारत्नं गृहीत ज्ञूमीज़ुजा तदनु पूर्वमेव व्युत्पादितस्यैकस्यात्मपुरुषस्य हस्ते न्यस्त तद्,—जणितश्चासावेकान्ते यथा पुरोहितगृहे गत्वा अनेनाभिज्ञानेन पुरोहितेन प्रेषितोऽहमिति निवेदनपूर्वं द्रमकसवधिन दीनारनकुलक याचस्व गतश्चासौ तत्र लाजत्ति लब्धश्च नकुलक , निक्षिप्तश्चान्यनकुलकमध्ये आकारितश्च द्रमक जणितश्च,—गृहाणामीषा मध्यात् स्वकीय नकुलकं गृहीतश्च तेन स्वकीय एव परिछियप्पिणणा इति एवमौत्पत्तिकीबुद्धिबलेन परिछयार्प्पण ढौकन कृत राज्ञा तन्नकुलस्य जिह्वा च छिन्ना पुरोहितस्येति

अकेवचिय पल्लट्टयमि तह सीवणा विसवयए, अणे ज़ुयगजोहिय —अकिय-

धी, अने ते पूर्वे शीखवेला पोताना एक माणसने सोंपी एकांतमा तेने जणाव्युं के पुरोहितना घरे जइ आ निशानी साथे पुरोहिते मने मोकलेल छे एम कही जीखारीनी सोनामहोरवाळु नोळु मागी लाव तेणे त्या जइ ते मेळव्युं. बाद राजाए ते नोळाने बीजा नोळाओमा भेळवी द्रमकने बोलावी कह्यु के आमांथी तारु नोळु लइ ले तेणे पोतानु नोळुज लीधु आम औत्पत्तिकीबुद्धिवडे परीक्षा करी राजाए ते तेने सोंप्युं अने पुरोहितनी जीज कपावी.

अकदार ते पूर्वनी माफकज नोळु पलटावी पहेला माफक सीवी राख्यु, तेमां खरा रुपीया जरता समाया नहि,

गोचेन्भिगामुयण ॥ ए८ ॥

(टीका)—अकेत्वचियत्ति—अके इति ध्यारपरामर्श. एवमेव प्राच्यज्ञातवत् केनापि कस्यचिद्धेश्मनि खरकदीनारसहस्रभृतो नकुलको निक्षिप्त. , मुद्रा च स्वकीया दत्ता पक्षद्वयमित्ति तेनापि कूटरूपकत्तरणेन परिवर्त्तने कृते—तह सीवणा इति—तथैव सीवन कृतं नकुलस्य आगतेन स्वामिना याचितोसौ नकुलको लब्धश्च याव न्निजालयति तावत् कूटका· सर्वे दीनारा इति कारणिकप्रत्यक्ष च व्यवहार· प्रवृत्त. तैश्च लब्धदीनारसंख्यैस्तथैव सत्यदीनाराणां स नकुलो भृत. त्रुटितश्च. तदनु विसंवयणमिति सत्यदीनाराणां ऽव्याधिकत्वेन पुष्टरूपत्वात् तत्र अमानलक्षण सपन्नं ततो दापितोसौ खरकदीनारान् दंभितश्चेति

बीजा कहे छे के हेरान थयेलाए जुगारीओनी सलाह लइ हरीफनी दीकरीने अक आपी अटकावी एटले पछी वेनी पतावट वट थतां गाय दीकरी मोकलावी. ए८

टीका—अकवारमां पूर्वना दृष्टांत माफक कोइके कोइकना घरे हजार सोनाम्होरथी भरेलु नोलु थाप्यु, अने ते पर पोतानु सील कर्यु. हवे पेलाए तेमा कूमा रुपीया भरी ते पलटावी जेम हतु तेम सीवी राख्यु तेना मालेके आवी ते माग्युं एटले ते तेणे आप्यु. हवे ते मालेक जेवो जुवे छे के बधी खोटी म्होर जणाइ एटले तेणे दरबारमा जइ फरीयाद करी. त्या न्याय आपनार अधिकारिओए म्होर केटली हती तेनी सख्या पूछी. बाद ते नोलामां साची म्होरो भरी के त्रूटी गयुं, केमके साची म्होरोमा अधिक द्रव्य होवाथी ते जामी होता माइ शकी नहि. आम विसंवाद आववाथी तेनी पासेथी खरी म्होरो कढाभवी पेलाने अपावी अने दंभित कर्यो

अन्ये आचार्या ब्रुवते यथा केनचित् पुरुषेण निजमित्रगोकुले स्वकीया गाव श्चरणार्थं प्रक्षिप्ता. मित्रेण च लुब्धेन स्वकीयास्ताश्च गाव. स्वनामाका. कृता. याचितश्च प्रस्तावे तेनासौ यथा समर्पय मदीया गा तेनापि प्रत्युक्त यथा गृहाण यासा नास्त्यंकस्ता ज्ञात च तेन यथा वचितोस्मीति तत चुयंगगोहियत्ति चुजगा द्यूतकारा गोजितेन परिभूतेन सता बुध्देर्लाभार्थमवलगिता· दत्ता च तैरौत्पत्तिकीबुद्धिसारैर्बुद्धि यथा तस्य पुत्री केनाप्युपायेन स्वगृहमानीयमात्मपुत्रिकाभि सह अकियत्ति अकिता कुरु कृत च तथैव तेन याचितश्च मित्रेण स्वपुत्री प्रतिभणित च तेन या. काश्चिदपातिताका सुतास्ता गृहाण ततो द्वाभ्यामपि वचितप्रतिवचिताभ्या—गोचेडियामुयणति गवा चेटिकाना च मोचनं कृत

बीजा आचार्य कहे छे के अकनो दृष्टांत ते एम के कोइक माणसे पोताना मित्रना गोकुलमा पोतानी गायो चरवा मोकलावी. हवे ते मित्रे लोभमां पडी पोतानी अने तेनी गायो पर पोताना नामनु अंक लगाडी दीधु बाद अवसरे पेलाए पोतानी गायो मागी त्यारे तेणे जवाब आप्यो के जआ अंक वगरनी छे ते ले. आथी मित्र समजी गयो के एणे मने ठग्यो छे. तेथी तेणे पराभव पामी अक्कल मेळववा खातर जुगारीओनी सलाह लीधी. त्यारे तेओ औत्पत्तिकीबुद्धिवाळा होवाथी तेमणे ए अक्कल बतावी के तेनी दीकरीओने तारे कोइ उपायथी पोताना घरे तेडी पोतानी दीकरीओ साथे तेमना अंग पर छाप लगाडी देवी तेणे तेमज कर्यु. हवे पेलाए दीकरीओ मागी एटले तेणे कह्यु के जेमना पर छाप न होय ते दीकरीओ लइ जा आम बे जण ठगाया एटले पेलाए गायो मोकलावी अने बीजाए दीकरीओ मोकलावी

णाणेवचिय पल्लट्ट णासकालेण नवर विसाणं, अन्ने नरिंददेवय—ठाणं ट-
कओ इत्ति ॥ ९९ ॥

(टीका)—नाणेवंचियत्ति ज्ञानके इति द्वारोपक्षेप.—एवमेव प्राग्ज्ञाते इव किल केनचित् कस्यचिन्निक्षेपक. समर्पित तेन च पल्लट्टत्ति—नकुलकमध्यगताना पणाना परिवर्त्त कृत., प्रत्यागतेन तेन याचितोसौ लब्धश्च नकुलक यावदुद्घाटयति तावन्नवान्निक्षिप्तपणान् पश्यति विवदमानौ च तौ कारणिकानुपस्थितौ लब्धवृत्तैश्च तै· संपन्नोत्पत्तिकीबुद्धिभि—नासकालेण नवर विसाणंति न्यासकालेन निक्षेपसवत्सररूपेण नवर केवल पणानां ज्ञानं कृतं यथान्ये इमे पणा अल्पद्रव्यत्वात्, निक्षेपकाले च टककसाम्येपि अन्ये आसन् बहुद्रव्यत्वात् . तस्मात्प्राच्यपणापलापकारी एष इति निगृहीत·

ज्ञानकद्वारमा एज रीते पल्लटामण थता थापण राखवाना काळथी फकत खातरी थइ. बीजा कहे छे के राजाए करावेल देवतानी प्रतिमा टांचथी ठग सामे दोरवानु करावती. ९९

टीका —ज्ञानकद्वारमा पूर्वना दृष्टांत प्रमाणेज कोइए कोइने त्या थापण मेली तेणे नोलामा रहेल सिक्को बदली नाख्यो. थापण मेलनारे पाछा आवी नोलु माग्यु के तेणे आप्यु. तेणे उघाड्यु के अंदर नवो सिक्को जोयो.

... पछी औत्पत्तिकीबुद्धिथी क्या वर्षमा थापण मेली ते

अत्रैव मतातर —अन्ये ब्रुवते नरिददेवयत्ति नरेंद्रेण केनचित् द्रव्यलोभिना क्वापि पर्वतविषयमप्रदेशे मार्गतटवर्त्तिनि यंत्रप्रयोगेण विचित्राभरणभूषिता देवताप्रतिमा कारिता तत सार्थवाहादिलोकस्तेन प्रदेशेन गच्छन् कौतुकेन तद्दर्शनार्थं देवकुलगर्भगृहे प्रविशति,—यदा चासौ तद्द्वारि पादनिक्षेप करोति तदा—उट्ठाण टकओ झत्ति इति—उत्थान समुख चलन टकात्ततो विषमपर्वतप्रदेशात् झगित्येव तस्य देवता करोति एव च छलेन प्रतिमाचौरस्त्वमिति कृत्वा गृह्यतेसौ प्रच्छन्ननियुक्तराजपुरुषैराच्छिद्यते च सर्वमपि धन तत सकाशात् एवमौत्पत्तिकीबुद्ध्युपायेन राजा द्रव्यसग्रह कृतवानिति (५)

भिक्खुमिवि एवचिय—जुयंग तव्वेस णास जायणया, अह्ो वाउड वसही

खती वेळा जूदो सिक्को हतो केमके तेमां बधु माल हतो. तेथी ते जूना सिक्काने बदलावनारने पकडी तेने सजा करी.

अहीं मतातर कहे छे'—बीजा आचार्य कहे छे के कोइ पैसाना लोभी राजाए कोइ पहाडनी रस्ता पर आवती टोंचमा यत्र गोठवीने अनेक आभरणोथी शणगारेली देवमूर्ति करावी. बाद ते रस्ते जता शेठ साहुकार वगेरे कौतकथी तेना दर्शन करवा देवळना गभारामां पग मेलता के ते मूर्त्ति तेमने झट त्यांथी पोता सामे खेंची लेती एवामा छाना रहेला सिपाइओ तेमने प्रतिमाना चोर कही पकडी लेता अने तेमनु तमाम धन तेमना पासेथी लूटी लेता आ रीते औत्पत्तिकीबुद्धिना बळथी राजाए द्रव्य एकठु कर्युं

भिक्षुद्वारमा पण पूर्वनी माफक जुगारीओए तेनो वेष लइ थापण राखवानो ढोंग कर्यो एटलामा पेलो मागवा आव्यो बीजा कहे छे के कोइ भिक्षु नागाना मठमां रहेता तेमणे त्यां गधेडी पूरी एटले पेलाए कपडा वाळी तेमनीज

—खरिचीवरमाइ उगाही ॥ १०० ॥

(टीका)—भिक्खुमिवि एवंवियत्ति भिक्षाविति द्वारपरामर्शः—एवमेव प्राग्यज्ञातवत् केनापि भिक्षुणा कस्यचित्पुरुषस्य संबंधिनो न्यासस्यापह्नवः कृत इत्यर्थः ततस्तेन वंचितपुरुषेण द्युयंग इति द्युजगानां द्यूतकारिणां निवेदितं यथायं रक्तपटो मदीयं निक्षेपकमपलप्य स्थित इति ततस्तैस्तस्योपरि कृपां कुर्वाणैराद्यबुद्धिसहायैः—तद्वेहनासत्ति तस्य भिक्षोर्वेषं कृत्वा रक्तपटैर्भूत्वेत्यर्थः तस्यैव भिक्षोः समीपे गमनं कृतं, भणितश्चासौ यथा—

वय तीर्थवंदनार्थं गमिष्याम इत्येनमस्मदीयं सुवर्णं निक्षेपकं गृहाण, प्रत्यागतानामस्माकमर्पयेस्त्वमिति. एवं च ते यावदर्पयितुमारब्धा न चार्पयंति ताव-

फजेती करी. १००

टीका—भिक्षुद्वारमां पूर्वना दृष्टांत माफक कोइक भिक्षुके कोइ माणसनी थापण ओलवी. त्यारे ते माणसे जुगारीओने जणाव्यु के आ गेरूओ मारी थापण ओलवी बेठो छे. त्यारे तेओए तेना पर कृपा करी औत्पत्तिकीबुद्धिथी भगवो वेष पहेरी बावा बनीने ते भिक्षु पासे गया अने तेने आ रीते कहेवा लाग्या.

अमे तीर्थ वांदवा जइए, एथी करीने अमारु सोनु तु थापण तरीके राख अने पाछा वळीये त्यारे अमने आपजे एम कही तेओ आपवानी तैयारी करवा लाग्या पण हजु ते तेमणे आप्युं न हतु तेटलामा ते ठगायला माणसे संकेत प्रमाणे ते दरम्यानमां आवीने पोतानी थापणनी मागणी करी के हे भिक्षु, मारी पहेलां लीधेली थापण

तेन वचितपुरुषेण तत्संकेतितेनैवावातरे समागत्य जायणया इति याचन कृत स्व-कीयनिक्षेपकस्य यथा मदीय प्रागृगृहीतं निक्षेपक तावदर्पय जो जो भिक्षो ततस्ते-न यद्यहमेतस्य न्यास न ढौकयिष्यामि तदा एते न समर्पयिष्यति मम स्वीकीयनिक्षे-पकान् वचक मा मन्यमाना इति तत्क्षणादेव समर्पित द्यूतकारभिक्षुभिरपि मिषा-तर कृत्वा नार्पिता निक्षेपका इति —अत्रैव मतातर

अन्ये ब्रुवते यथा कश्चिद्भाग्यभिक्षु क्वचित् सनिवेशे सध्याकाले मार्ग-श्रात सन्—अवाउरुवसही इति अव्यापृताना दिगवराणा वसतौ मउरुपाया रात्रि-वासायोपस्थित तत्र च प्रागेव भिक्षुदर्शन प्रति सपन्नमत्सरैस्तदुपासकै सकपाट सदीप चापवरकमेक प्रवेशित —खरिचीवरदाह उड्डाहो इति ततो मुहूर्त्तातरे शयनी-

आप त्यारे तेणे विचायु के जो हु एने थापण नहि आपीश,तो एओ मने उगारो गणीन पोतानी थापण नहि आप-शे एथी तरतमाज तेने ते आपी दीधी बाद पेना जुगारी बावाओए पण बीजु मिष करीने पोतानी थापण तेने नहि आपी इहा मतातर कहे छे

बीजा आचार्य एम कहे छे कोइक बौद्धभिक्षुक रस्ते चालता थाक्यो थको साजे कोइक गाममामा दिगबरोनी वसतिमा रातवासो करवा आव्यो. हवे तेमना उपासको प्रथमथीज बौद्धभिक्षुओ तरफ इर्ष्यालु होवाथी तेमणे तेने क-माड अने दीवावाळी एक ओरडीमां उतारो आप्यो बाद एकाद महूर्त्त ते जेवो शय्या पर सूतो के तेमणे त्या बधेथी पूरीने दरवाजो बध कर्यो त्यारे तेणे विचार्यु के नकी एओ मने फजेत करवा इच्छे छे तो कहेवत छे के सौ जीवोने पो-ताना भाव प्रमाणेज फळ मळे छे एटले एमनेज फजेत करवा एम धारीने तेणे बळता दीवानी शिखानी अग्निथी सघ

प्रथमस्य तस्य ग्वरीयकुरिका प्रवेशिता. द्वारं च स्थगितं तत. परिज्ञानितं च तेन " नूनमेते मामुद्दाहयितुमिच्छति". ततो ज्ञानानुरूपफलज्ज्ञात सर्वे जीवा इत्येतेष्वेव पतरत्वामाय इति विमृश्य प्रज्वलत्प्रदीपशिखानलेन दग्धानि सर्वाण्यपि चीवराणि, अनशनिन च नाग्न्य, दैवाच्च प्रासापवरकमध्ये एव पिच्छिका प्रजाते च दिगम्बरोपधारी गृहीत्वा दक्षिणकरेण ग्वरिका यावन्निर्गन्तुमारब्धस्तावन्मीलितस्ते सर्वोपि तत्संनिवेशलोक नगित च तेनोत्कुरकधरेणोच्चस्वरेण च भूत्वा—" यादशोहं तादशा सर्वेप्येते ' इति शिक्षोरोत्पत्तिकीबुद्धिरिति (७)

चेमगनिहाणशाते—नवदिणगारगहण पुणत्ति, इयरेण ज्ञेप्पत्राणरणिमनणा चेमपुणत्ति ॥ १ ॥

। श्रमणे पाळीने नागापु धारण कर्युं, तथा देवयोगे ते ओरडामांथीज तेने मोरपीछ पण मळी आवी, सवार थतां ते जिनवरोनो वेषधारी थइने अगणा हाथे गवेसी पकडी जेवो नीकळवा मांड्यो तेवामां तेमणे सघळा गामना लोक त्यां आवा ने पसे तेने कथा तो अने त्यारे ता पामी के जेवो हुं छु तेवाज ए सघळा छे ए शीरदनिकुनी औत्पत्तिकीबुद्धि जाणवी.

चेटकव्हारमां एक वात छे के निधान मळ्यां तारे दिन ओरडाणो. तेवामां एके अंगारा जरी पण सइ लीधुं अने गळती पोट्यो के आपणे अपुण्य छीये. त्यारे बीजाए तेनी गूर्ति करी ते पर मारगने रस्तारमा मांड्या. पाछ, तेवा चेटक वज्रे रोकता संभाळी रहु के आपणे अपुण्य छीए. ?

(टीका)—चेम्ग इति द्वारपरामर्शः—किल क्वचित् कौचित् द्वौ वयस्यौ परस्पर प्रणयपरायणौ वसत तयोश्च कदाचित् क्वचित् शून्यगृहादौ हिरण्यपूर्णनिधानज्ञान समजनि—नद्दादिणगारगहणपुन्नत्ति परिज्ञावित च तद्ग्रहणोचित नक्ष दिन ताभ्या—अथ च तद्दिनात् द्वितीयदिने गतौ च तौ स्वगृहं तत एकेनाशुद्धाभिसधिना तज्ज्ञात्वेवागाराणा भूत्वा ग्रहणमुपादान कृत द्रविणस्य प्रभाते च यावदागतो तावत पश्यतोगारान्—किमिदमित्थमकस्मादेवान्यथा सवृत्त—मिति यावत परस्पर जल्पतस्तावद्भणित निधिग्राहकेण—“ अहो अपुण्यभावयोरिति रात्रिमात्रातरे एव निधिरगाररूपतया परिणत इति ”. ततो ज्ञातमितरेण नूनमस्य मायानिन कर्मेद

तत —लेप्पवानरनिमतणा चेम्र पुणत्ति लेप्य तस्यैव वचकमित्रस्य प्रतिबिंबं

टीका—चेरकद्वार ते एम के कोइक स्थळे अरस्परस प्रीतिवाळा बे मित्रो रहेता हता तेमने एक वखते कोइ शूना घरमां सोनाथी भरेल निधान जणी आव्यु, त्यारे तेमणे ते लेवा माटे सारा दिननी तपास करी तो वळतो दिवसज नक्की कीधो. हवे भनाते तेओ घेर आव्या बाद एक जणे दानत बदलावी रातेज धन लइने ते निधानमा अगारा भरी दीधा. हवे प्रभाते तेओ त्या आव्या के त्या अगारा दीठा. तेओ अरस्परस बोल्या के आ ओचितु ते केम बदलाइ गयु, तेवामा निधान लइ जनार बोल्यो के अरे आपणे अपुण्य के एक रातना आतरामां निधान अगाररूप थइ गयु आ परथी बीजाए जाण्यु के नक्की आ काम ते कपटीनुज करेलु छे

मृन्मयं निजगृहमध्ये तेन कारित, तन्मस्तके च नित्यमसौ भक्तं मुंचति, द्वौ च वानरौ तन्मस्तकोपरि भक्त आह्वयति तदभ्यासौ च तौ सजातौ अन्यदा च तथाविधोत्सवप्रवृत्तौ निमत्रणा भोजननिमित्त वचकवयस्यचेटकयो कृता, गोपितौ च तौ तेन, न समर्पयति च पितु., उत्तर च कुरुते " किं मद्भाग्या वय कुर्म. येन पश्यत एव मे त्वत्सुतौ वानरौ जातौ " अश्रद्दधानश्च तद्गृहमागत.—उपवेशितो ऽन्यस्थाने अग्रत एव प्रसारिततत्प्रतिबिबेन तेन मुक्तौ च वानरौ किलकिलारावं कुर्वाणावारूढौ तच्छिरसि भणितश्च स तेन—यथा पुण्यैर्निधिः परावृत्त· तथैतावपि त्वत्पुत्राविति ज्ञात च तेन—शठ प्रति शठ कुर्या—दिति वचनमनुष्ठितमेतेन—तदनु दत्तो निधिभाग , प्रतिसमर्पितावितरेणापि पुत्राविति

बाद तेणे पोताना घरे ते ठगारा मित्रनी माटीनी मूर्ति करावी, तेना माथा पर ते दररोज खोराक मेलतो, अने बे वांदराने तेना माथा पर बेसाडी ते खवरावतो. एम करता तेमने टेव पडी रही. हवे कोइ तेवो उत्सव आवता ते पोताने त्यां ठगारा मित्रना बे छोकराने तेडी लाव्यो, अने तेमने सताडी मेल्या. तेमनो बाप मागवा लागतां ते तेणे आप्या नहि पण जवाब दीधो के आपणे मदभाग्य शु करीये के जे माटे हु जोतो रह्यो एटलामा तारा दीकरा वांदरा थइ गया. त्यारे ते वात नहि मानता ते तेना घरे आव्यो, एटले तेणे अगाउथीज तेनी मूर्त्ति खसेडी मेली हती तेना स्थळे तेने बेसाड्यो. बाद वांदरा छूटा मेल्या एटले तेओ किल किल करता तेना माथा पर चडी बेठा. त्यारे ते ठग मित्र समज्यो के कपटी साथे कपटी थवु ए वचन एणे बजाव्युं छे. बाद तेणे तेने निधाननो भाग आपी दीधो एटले तेणे तेना छोकरा तेने सोंप्या.

२०८॥ सिक्खा य दारपाढे—वहुलाहवरत्तमारसवाए, गोमयपिण्डदीए—ठितित्ति तत्तो अवक्कमण ॥ २ ॥

(टीका)—शिक्षा चेति द्वारपरामर्शः—शिक्षा चात्र धनुर्वेदविषयोऽभ्यास. तत्रैक कुलपुत्रको धनुर्वेदाभ्यासकुशल पृथ्वीतलनिभालनकौतुहलेन परिभ्राम्यन् क्वचिन्नगरे कस्याचिदीश्वरस्य गृहमवतीर्ण गृहस्वामिना च सप्रणय परिपूज्य दारपाढे इति स्वकीयदारकपाठे नियुक्त तस्य च तान् पाठयतो वहुलाभ्र सपन्न तत —अवरत्तमारसवाए इति अपरक्तेन दारकपित्रा तदीयार्थलाभच्छेदनार्थ मारो मरण सकल्पित यथा केनाप्युपायेनामु निर्गमकाले मारयित्वार्थो ग्रहीष्यते इति

शिक्षाद्वार ते एम ने के छोकराओने शीखवता वहु कमाणी थइ तेथकामा छोकराना वापे नाखुश थइ मारी नाखवानो इरादो कर्यो नेणे पोतानु धन छाणामा भरी पोतानी कुळस्थिति जणावी ने छाणा नदीमा तरता मेली घरे पहोंचाड्या वाद त्याथी रवाने थयो. २

टीका—शिक्षाद्वारमा शिक्षा ते धनुर्वेदनो अभ्यास जाणवो. त्या ए वात छे के एक धनुर्वेदना अभ्यासमा हुशियार कुळपुत्र पृथ्वी जोवाना कौतकथी भमतो भमतो कोइ नगरमा कोइ सत्ताधारना घरे ऊतर्यो हवे तेणे तेने प्रीतिपूर्वक पूजीने पोताना छोकरा भणाववामा रोक्यो. ते काममा तेने घणो लाभ थयो. एवामां ते छोकराना वाप साथे तेने अणबनाव थयो एटले तेणे तेनी कमाणी छीनवी लेवा माटे तेने मारवानो इरादो कर्यो के ज्यारे ए नीकळशे त्यारे कोइ पण उपायथी एने मारीने एनी कमाणी लइ लेशु.

न लजते चासौ गृहान्निर्गंतु सपादितश्चासौ तेन निजस्वजनानां वृत्तात यथा नूनमय मा मारयितुमभिवाञ्छतीति तदनु च गोमयपिंम नईए त्रिरत्ति त्ति गोमयपिंमेषु सर्वोपि निजार्थ सचारितस्तेन, शोषिताश्च ते पिंमा. , जणितश्च स्वजनलोक यथाद्य नद्या गोमयपिंमकान् मध्यसगोपितार्थान् प्रक्षेप्स्यामि—भवद्भिश्च ते तरतो ग्राह्या इति ततोसावस्माक कुले स्थितिर्नीतिरीतिरेषा इत्युक्त्वा तिथिषु पर्वदिवसेषु च तैर्दारकै समं तान् नद्या निक्षिपति, निर्वाहितश्चानेनोपायेन सर्वोप्यर्थ. तत्तो अवक्कमणत्ति—तत एव कृतेपक्रमणं तत स्थानाल्लब्धावसरेण तेन गमन कृतमिति (७)

अत्थे बालडुमाया—ववहारे देविपुत्तकालोत्ति, अत्ते उ धाउवाइयजोगो सि-

हवे ते त्यांथी नीकळी शके तेम न हतु एटले तेणे ए हकीकत पोताना सगाओने जणावी के मने नक्की ए मारवा इच्छे छे. बाद तेणे पोतानु तमाम धन छाणामा गाळी ते सूकव्यां, अने सगाओने जणाव्यु के हु नदीमा अदर बुपावेल धनवाळा छाणा रहाने करीश ते तमारे तरता लइ लेवा. बाद ते आ अमारा कुळनी स्थिति छे एम जणावी तिथि अने पर्वना दिवसोमां ते छोकराओ साथे नदीए जइ ते छाणाओने नदीमा नाखतो. आ रीते तेणे पोतानु तमाम धन मोकलावी आप्यु. बाद ते ठेकाणेथी लाग आवता रहाने थयो.

अर्थ पेठे एम के बाळकनी बे माताओना इन्साफमा राणीने पुत्र आवनार हतो ते जणाव्यो. त्रीजा कहे छे के धातुधमनारा मळतां राजाए तेनी असिद्धिथी मालम कर्यु. ३

च्छीइ निवणाए ॥ ३ ॥

(टीका)—अर्थ इति द्वारपरामर्शः—बालकुमाया इति कस्यचिद्वालस्य द्वौ मातरावजूता पिता च मृत. ववहारे इति सपत्नश्च द्वयोरपि जनन्योर्विवाद — न चान्य· कोपि तत्र साक्षी समस्ति, दूरदेशातरादागतत्वात्तयो.—ततो राजद्वारे उपस्थिते ते देविपुत्रकालोत्ति तत्र च पट्टमहादेवी गर्नवती—श्रुतश्च तयैष वृत्तांत — उपायातर चापश्यत्या प्रतिपादिते यथा ममैष गर्ने य· पुत्र उत्पत्स्यते, सोशोकपादपस्याध उपविष्टो व्यवहार नवत्यो छेत्स्यतीति तावत च काल यावद् नवतीन्त्या सतुष्टमानसान्त्या उचितान्नपानवस्त्रादिनोगपरान्त्या च स्थातव्य

तुष्टा च सपत्नी यथा लब्धस्तावदियान् काल , पश्चात्कि नविष्यतीति को

टीका—अर्थद्वारमा कोइ बाळकनी बे माताओ हती अने बाप मरी गयेलो हतो तेथी बन्ने माताओने जगडो थयो त्या बीजो कोइ साक्षी न हतो केमके ते दूर देशथी आवेला हता तेथी तेओ ने दरबारमा गइ. एवामां पट्टराणी गर्भवाळी हती तेणे ए वृत्तात साजळ्यो, त्यारे बीजो उपाय नहि मळता तेणीए कह्यु के गर्भमां मारो जे आ पुत्र थशे ते अशोकना झाड नीचे बेसी तमारो खुलासो करशे. त्या लगी तमारे सतोषी रहीने योग्य खान, पान तथा कपडालता वापरता रहेवु

त्यारे जे ओरमान माता हती ते राजी थइ के एटलो वखत तो मळ्यो अने पछी शु थशे ते कोण जाणे छे. आ रीते पट्टराणीने तेनो हर्ष जोवाथी खबर पडी एटले तेणीए तेने धमकावी खरी मातानेज पुत्र अने पैसो सोंपाव्यो

जानीत इति ज्ञातं च यथावस्थितं देव्या—तदीयहर्षावलोकनात, निर्घाटिता चासौ, समर्पितश्च स्वजनन्या एव पुत्रोऽर्थश्चेति—अन्ये त्वाचार्या एवं ब्रुवते यथा धाउवाइय-जोगो सिद्धीइ निवणाणमिति कैश्चित् धातुवादिकै. क्वचित् पर्वतनिगुंजे सर्वे. सुवर्ण-सिद्धिसयोगो विहित—न च सुवर्णसिद्धि सपद्यते—विपन्नाश्चासते ते यावत्—तावदत्रातरे प्रागेव शैलासत्र निवेशितकटकसान्निवेशाद्रात्रौ ज्वलत ज्वलनमवलो-क्य कौतुकेन राजा तत्रैकाकी गत—पृष्टाश्च ते किमिदमारब्ध भवद्भि. ? कथित च सप्रपचं तै. ज्ञातं चौत्पत्तिकीबुद्धियुक्तेन राज्ञा " सत्त्वसाध्योय व्यवहार—न च त-देतेषु समस्तीति, तत् स्वकीय शिरश्छित्त्वा क्षिपाम्यत्र ज्वलने"—तथैव कर्तुमार-ब्धो यावत्तावदाकृष्टासिस्तन्नितो दक्षिणभुजस्तदधिष्ठायिकया देवतया राजपौरुषा-क्षिप्तचित्तया जातं सुवर्णमिति

बीजा आचार्यो एम कहे छे के केटलाक धातु बनाराओए कोइ पर्वतमा सोनु मेळववानी सघळी खटपट करी पण सोनु तैयार थयु नहि, तेथी तेओ दीलगीर थइ रह्या हता एवामा त्या आगळथीज रहेली लश्करी छावणीमाथी राजा राते त्या अग्नी बळती जोइने कौतुकथी एकलो जोवा आव्यो तेणे पूछ्यु के आ शु करवा मांड्यु छे ? तेमणे वि-स्तारथी कह्यु कह्यु त्यारे औत्पत्तिकीबुद्धिवाळा राजाए जाण्युं के आ काम हिम्मतथी सिद्ध थाय तेवु छे अने तेओमा ते छे नहि. माटे हु मारु माथु कापी आ आगमा होमावु एम धारी ते तेमज करवा लाग्यो एटलामा तेनी अधिष्ठायक देवी तेनो तरवारवाळो सवनो हाथ थोभी राखीने तेनी हिम्मतथी खुश थइ एटले तरत सोनु थइ गयु

सत्थो लग्ग परिक्खा—अदाण गम थेवदाण गहणति, अणे उ पक्खवाया—

चउसत्थ विसेस विणाण ॥ ४ ॥

(टीका)—शस्त्र इति द्वारपरामर्श किल कस्यचिद्राज्ञ शस्त्रप्रधाना अ-वलगका अवलगितुमारब्धा —परीक्षार्थं च अदाणत्ति राजा तेषा न किचिद्ददाति तत गमत्ति अन्यत्र गतुमारब्ध ते तत थेवदाण गहणमिति स्तोकदानेन परि-मितजीविकावितरणरूपेण ग्रहण स्वीकरण कृत केषाचित्, अन्ये तु स्वपौरुषानुरूपा वृत्तिमलभमाना अन्यत्र गता ज्ञात चौत्पत्तिकीबुद्धिसारेण राज्ञा—" नूनमेते महापराक्रमा इति

अन्ये त्वाचार्या इदमित्थमभिदधति—पक्षवादात् प्रतिज्ञापूर्वकपक्षवादकरणा-

शस्त्र ते एम के परीक्षा माटे काइ नहि देता केटलाक जता रह्या अने बीजाओने थोडु दइ राख्या बीजा कहे छे के चारे शास्त्रना पक्षनो वाद करावता विशेष विज्ञान मेळव्यु. ४

टीका—शस्त्रद्वार ते एम के कोइक राजाने त्या हथियारबध सेवको आवी तेनी सेवा करवा लाग्या तेमनी परीक्षा करवा खातर राजाए तेमने कइ आप्यु नहि, एथी तेओ बीजे स्थळे जवा माड्या त्यारे थोडोक पगार दइने तेमाथी केटलाकने राख्या, पण बीजाओ पोताना पराक्रमने लायक पगार नहि मळता बीजे जता रह्या आ उपरथी औत्पत्तिकीबुद्धिवाळा राजाए जाणी लीधु के खरेखर ए लोको जनारा महा पराक्रमवाळा छे

बीजा आचार्यो आ दृष्टात आ रीते कहे छे के आत्रेय, कपिल, बृहस्पति अने पाचाल नामे ऋषिओए कहेला

श्चतुर्णां शास्त्राणां वैद्यकधर्मार्थकामगोचराणा आत्रेयकापिलबृहस्पतिपांचालनामकक्र-पिविशेषप्रणीतानां विशेषेण परिज्ञानमवबोध औत्पत्तिकीबुद्ध्या कृतं किल क्वचित् पाटलिपुत्रादौ नगरे कस्यचिद्राज्ञ. क्वचित्समये वैद्यकादिशास्त्रहस्ताश्चत्वार. प्रवादिन उपस्थिता वदन्तश्च यथैतच्छास्त्रावबोधानुरूपां प्रतिपत्तिमस्माक कर्तुमर्हति महाराज परिभावित च तेन यथा न ज्ञायते क कीदृशं शास्त्रमवबुध्यत इति तत्परीक्षार्थं प्रतिज्ञोपन्यासपूर्वकं परस्परं वादं कारयितुमारब्धाः ज्ञात च तत्र प्रज्ञाप्रकर्षाप्रकर्षौ कृता च तदनुरूपा प्रतिपत्तिरिति अत्र च सत्थेत्ति निर्देशस्य प्राकृतशैलीवशेन शस्त्रशास्त्रयोरविरोधादित्य व्याख्यानद्वय न दुष्टमिति (७)

इच्चाइ महं रमा—पइरिण तम्मित्तसाहुववहारे, मतिपरिच्छा दोन्नाग—तयणु

वैद्यक—धर्म—अर्थ—अने काम संबंधी चारे शास्त्रोनो प्रतिज्ञापूर्वक परवाद करावीने औत्पत्तिकीबुद्धिथी विशेष परिज्ञान मेळव्यु. कोइ पाटलिपुत्र जेवा नगरमा कोइक राजाने त्या कोइक वखते वैद्यकादि शास्त्र हाथमा लइने चार वादिओ आवी कहेवा लाग्या के आ शास्त्रना अमारा ज्ञान प्रमाणे अमारी प्रतिपत्ति तमारे करवी जोइए. राजाए विचार्यु के कोण केवु शास्त्र जाणे छे ते कइ आपणे जाणता नथी. तेथी तेमनी परीक्षा सारु तेमने प्रतिज्ञा करावी अरस्परस वाद कराव्यो अने तेमा कोनी बुद्धि वधती घटती छे ते जाणी लइ ते प्रमाणे तेमनी प्रतिपत्ति करी. इहा “ सत्य ” एवो प्राकृत शब्द होवाथी तेना शस्त्र अने शास्त्र एम बे व्याख्यान वगर विरोधे थइ शके छे माटे बे व्याख्यान कर्या ते वाजवी छे.

इच्चाए मोटे ए द्वारमा एक विधवाने पतिना करज माटे तेना लुच्चा मित्र साथे तकरार थइ त्यारे मन्त्रिओए बे

अप्पस्स गाहणया ॥ ५ ॥

(टीका)—इहाइ महंति द्वारपरामर्शः—किल क्वचिन्नगरे कस्यचित्कुलपुत्रकस्य पत्नी जर्तृमरणे रंडेति वैधव्यमनुप्राप्ता सा च—पइरिणत्ति पत्युर्जर्तु. संवधि यद्वृत्तिप्रयुक्त धन लोकस्य च देयत्वेन ऋणतया सपन्न तद्ग्राहयितुमारब्धा, न चासौ किंचिल्लजते, सर्वपुरुषापेक्षत्वात्सर्वलज्यानां जणित च तया तस्य पत्युर्मित्र यथोद्ग्राहयाधमर्णलोकान् मे वित्त जणित च तेन "कोत्र मे जाग ?" तया च सरलस्वजावमवलम्ब्य निगदित "उद्ग्राहय तावत् पश्चाद्यत्ते रोचते तन्मे दद्यास्त्वमिति"

उद्ग्राहित च तेन तत्सर्व जागवेलाया च—असाहुत्ति असाधौ वचके तुछ-

जाग करावी नानो जाग ते मित्रने अपाव्यो. ५

टीका —इच्छाए मोटु ए द्वारमा ए वात छे के कोइ नगरमां कोइ कुलीन माणसनी स्त्री जर्तार मरी जता विधवा थइ ते जर्तारे वेपारमां जे धन जोम्येलु अने लोकोने धीरेलु होवाथी लेणा तरीके नीकळ्यु ते उघरावना माम्यु, पण सघळी दाद माणसनेज मळी शके एम होवाथी तेणी कइ मेळवी शकी नहि त्यारे तेणीए पोताना पतिना मित्रने कह्यु के मारु धन जे लेणदारो पासे छे ते उघरावी आपो तेणे कह्यु के मने तेमा शो जाग आपशो ? त्यारे तेणीए सरल जावथी कह्यु के उघरावी तो ल्यो, पछी तमने रुचे ते मने आपजो

तेणे ते बधु उघराव्यु बाद जाग वखते ते लुच्चाइ करी थोमोज जाग देवा लाग्यो एटले दरबारमा तकरार

नागदानात्तस्मिन् सपन्ने व्यवहारो राजद्वारि प्रवृत्त. लब्धवृत्तातेन च—मतिपरिछा इति मन्त्रिणा परीक्षार्थं पृछा कृता " कीदृश त्व नागमिछसि ? स ग्राह महान्तं ततो द्रव्यस्य द्वौ नागौ कृतौ अल्पो महाश्च तदन्वल्पस्य नागस्य गाहणयत्त्यल्प नाग ग्राहित इत्यर्थ.–किलानया प्रागेवेदमुक्तमास्ते यस्ते रोचते स नागो मे दातव्य.—रोचते च ते महानित्ययमेवास्या दातुमुचित इति—प्रतिपन्ननिर्वाहित्वाच्छिष्टानां. यतः पठ्यते—अलसायतेणवि सज्जणेण जे अक्खरा समुल्लविया, ते पत्थरटंकुक्कीरियव्व नहु अन्नहा हुति

सयसाहस्सो धुत्तो—अपुव्वखोरम्मि लोगमन्नणया, तुज्झ पिया मज्झेवं—तदणधुत्तेण भणत्ति ॥ ६ ॥

चाली. हकीकत जाणीने मन्त्रिए परीक्षा माटे तेने पूछ्यु के तारे केवो नाग जोइये छीये ? ते बोल्यो के मोटो. त्यारे तेणे द्रव्यना बे नाग कराव्या एक नानो अने बीजो मोटो. बाद ते लुच्चाने नानो नाग पकडाव्यो ते एम कहीने के आ नारीए प्रथमथीज कहेलु छे के जे तने रुचे ते नाग मने आपवो. हवे तने तो मोटो नाग रुचे छे माटे तेज एणीने देवो जोइये, केमके सारा माणसो जे कबूले ते पाळेज छे. जेमाटे कह्यु छे के—

सज्जन पुरुष आळसमा पण जे अक्षरो मुखे बोले छे ते पत्थर पर टाकणाथी खोदी कहाड्या होय तेम फेरफार वगरना रहे छे.

लक्षपति ठग बोलतो के अपूर्व लावे तेने लाखना मूल्यवाळुं कचोळुं आपीश एम कही लोकोने ठगतो. बाद बीजा धूर्ते कह्यु के तारा बापे मारी पासेथी आख्खुं लीधुं छे एम कही तेने ठेकाणे आण्यो. ६

सयसहस्सत्ति द्वारे शतसहस्री लक्षप्रमाणधनवान् कश्चिद्धूर्त्त समासीत् तेन च अउव्वखोरमि लोगडन्नणया इति " य कश्चिदपूर्वं किंचन मा श्रावयति तस्माह सोरक लक्षद्रव्यमूल्य कच्चोलकमिद ददामि "—एव च लोक रञ्जयितुमारब्ध —यतो य कश्चिदभिनवकाव्यादि श्रावयति तत्रापि स " पूर्वमेतन्मे ' इति मिथ्योत्तर कृत्वा त विलक्षी करोति, प्रवर्त्तितश्चात्मनि प्रवादो यथाह सर्वश्रुतपारग इति श्रुतश्चैप वृत्तातस्तत्रस्थेनैकेन सिद्धपुत्रेण तत्कालोत्पन्नबुद्धिना च तेन तदग्रतो भूत्वा पठित, यथा—

तुज्झ पिया मह पिउणो—धारेइ अणूणय सयसहस्स, जइ सुयपुव्व दिज्जउ—अहन सुय खोरय देहि एवमनेन प्रकारेण तदन्यधूर्त्तेण सिद्धपुत्ररूपेण छलना बुद्धिपरिज्ञवरूपा तस्य कृतेति (७) समासान्यौत्पत्तिकीबुद्धिज्ञातानि (७)

टीका—शतसहस्रद्वार ते एम के कोइ लक्षपति धूर्त हतो तेणे जणाव्यु के जे कोइ मने कइ अपूर्व सभळावशे तेने हु लाख मूल्यनु आ कचोळु आपीश—एम कही ते लोकोने ठगवा लाग्यो एटले के जे कोइ नवु काव्य वगेरे तेने सभळावतो तेने कहेतो के ए तो मारी पासे प्रथमथीज छे एम खोटो उत्तर आपी तेने विलखो पाडतो, अने पोताना माटे ते एवो जुवाद उठावतो के हु सर्व शास्त्रनो पारगत छु आ वात त्या रहेला एक सिद्धपुत्रे साभळी, त्यारे तेने तरत अक्कल उपजी ते प्रमाणे ते तेना आगळ हाजर थइ आ रीते बोल्यो के—

तारो बाप मारा बापनी बरोबर एक लाख (सोनामहोर) उधारी लावेलो छे. जो आ वात तें पूर्वे साभळी

नम· श्रुतदेवतायै

अथ वैनयिकीज्ञातानि विवियते—वेणइयाइ निमित्ते—सिद्धसुया हत्थिपय-विसेसोत्ति, गुव्विणिदाहिणपुत्ते—थेरी तज्जायणाणादी ॥ ७ ॥

(टीका)—वैनयिक्या बुद्धौ निमित्ते इति द्वारपरामर्शं सिद्धसुयत्ति कस्य-चित् सिद्धपुत्रस्य पार्श्वे द्वौ सुतौ—पुत्ता य सीसा य सम विद्दत्ता—इति वचनात् शि-ष्यावित्यर्थ. निमित्तशास्त्र शिक्षितौ, अन्यदा च तृणकाष्ठाद्यर्थमटव्या प्रविष्टौ दृष्टानि च ताभ्यां तत्र—हत्थिपय विसेसोत्ति—हस्तिपदान्यादिष्टश्चैकेन विशेषो, यथा—हस्ति-न्या एवैतानि कथ ज्ञायते इति चेत् ? कायिकोत्सर्गविशेषात् सा च काणा—एकपा-र्श्वेन तृणाना खादनादिति तथा गुव्विणिदाहिणपुत्तत्ति तत्र च कायिकोत्सर्गविशेषा-

होय तो ते रकम आप, अने नहि भाजळी होय तो लाखनु खोरु आप आ रीते ते सिद्धपुत्ररूप रोजा धूर्ते तेनी बु-द्धिने हरावी छळना करी.—औत्पत्तिकीबुद्धिना उदाहरणो पूरां थयां

श्रुतदेवताने नमस्कार थाओ.

हवे वैनयिकीना उदाहरणो वर्णवीए छीए.—वैनयिकीमां निमित्तनी ए वात छे के सिद्धना चेलाओमाना एके हाथीना पगला जोइ विशेष कही बताव्यु तथा कह्यु के तेना पर एक सगर्भा स्त्री छे, तेनु जमणुं पगजु भारी होवाथी ते पुत्र जणशे. वळी एक डोशीने तेनो पुत्र आव्यानी तेणे खबर आपी वगेरे. ७

टीका—वैनयिकी बुद्धि पेठे निमित्तद्वारमां ए वात छे के कोइ सिद्धपुत्रना पासे बे सुत एटले चेला हता के-

देव एका स्त्री पुरुषश्च विलग्न इति ज्ञायते पीवरगर्भा च सा,—भूमौ हस्तस्तम्भनेनो-त्थानात् दारकश्च भविष्यति तस्याः—येन दक्षिणपादो गुरुको निविडनिवेशाल्लक्ष्यते—दक्षिणकुक्ष्याश्रिते च गर्भे किल पुरुषो भवतीति.

तथा रक्ता दशिका मार्गतटवर्त्तिनि वृक्षे यतो लग्ना दृश्यते ततोपि ज्ञायते पुत्रोत्पत्तिः—मार्गवृक्षलग्ना हि रक्तदशिका मार्गगमनप्रवृत्तगर्भवत्स्त्रीसंबंधिनी निमित्त शास्त्रेषु पुत्रोत्पत्तिसूचिका पठ्यते इति

तथा थेरी तज्जायणाणाई इति तावेव सिद्धपुत्रौ नदीतीरे जलमापीय यावत्

मके दीकरा अने शिष्य सरखाज एम कहेलु छे. तेओने तेणे निमित्तशास्त्र शीखव्यु. हवे एक वेळा तेओ तणकाष्ठ लेवा अटवीमा गया त्या तेमणे हाथीना पगला जोया त्यारे एक जण जणावता लाग्यो के आ पगला हाथणीनाज छे केम मानग पडयु तो कहु छु के एनी मूतरवानी ढबथी वळी ते एक आंखे काणी छे केमके तेणे एक बाजुनाज तृण खाधेला छे तेमज तेना पर एक स्त्री अने पुरुष चडेला छे, ते पण तेमनी लघुनीति करवानी ढब परथी जणाय छे वळी जे स्त्री छे ते पूरा दहाडावाळी गर्भवाळी छे केमके जमीन पर हाथ धरीने उठी शकी छे अने तेने छोकरो आववानार छे, जे माटे तेनु जमणु पगनु वधारे वेसवाथी भारे लागे छे अने जमणी कूखे गर्भ रहे तो पुरुष थाय छे.

वळी रस्ता पर रहेला झाडमा राती दसिओ लागेली देखाय छे तेथी पण पुत्र थशे एम जणाय छे, केमके रस्ते चालती गर्भवती स्त्रीनी रस्ताना वृक्षमा वळगेली राती दसिओ पुत्रनी उत्पत्ति सूचवे एम निमित्तशास्त्रमा कहेवाय छे

वळी तेज बन्ने सिद्धपुत्रो नदीना कांठे पाणी पीने बेठा हता तेवामा एक डोशीए हाथमा पाणीथी भरेल

स्थितावासाते तावदेकया स्थविरया जलभृतहस्तघटया सपन्ननैमित्तिकसुतत्वज्ञानया चिरप्रोषितप्रियपुत्रया तदागमन पृष्टौ—" कदा मे पुत्र स्वगृहमायास्यतीति " तस्मिश्च क्षणे पृच्छाव्यग्रायास्तस्या हस्तात् स घटो भूमौ पतित्वा भग्न. भणित चैकेन—" तज्जाएण य तज्जायं तन्निभे य तन्निभं "—इत्यादिश्लोकमुच्चार्य यथा—मृतस्ते पुत्र., कथमन्यथाय सद्य एव घटभंगो जायेत इति

द्वितीयेन तु प्रतिपादित यथा गच्छ वृद्धे, साम्प्रतमेव स्वगृहमागतस्तिष्ठति तेऽसौ पुत्र गता च सा दृष्टपुत्रा च तुष्टा चेतसि वस्त्रयुगलक रूपकाश्च गृहीत्वा सगौरवं सत्कारितोसौ द्वितीय सिद्धसूनुस्तया इतरश्चादेशविसंवादाद्विलक्षीभूतो गुरुमुपस्थितो निगदति यथा " किं न मम इतरतुल्य सद्भक्तिकस्यापि निमित्तशास्त्रसद्भाव कथ-

घड़ो लइ ते निमित्तियाओने ओळखी लावा वखतथी परदेश गएला पुत्रनी खबर पूछी के क्यारे मारो पुत्र घेर आवशे ? हवे ते क्षणे पूछनामा ते व्यग्र बनी तेथी तेना हाथमाथी ते घड़ो भूमि पर पड़ी भागी गयो त्यारे तेमानो एक बोली उठ्यो के " ते थता ते थाय अने तेना जेवु थता तेना जेवु थाय "—एम श्लोक छे, माटे तारो पुत्र मरी गयो छे नहि तो आम आ ओचितो घड़ो केम भागे ?

बीजाए जणाव्यु के हे बुड्ढी, जा, तारो पुत्र हमणाज घरे आवेलो छे. आ सांभळी ते घरे आवी के पुत्र जोये खुशी थइ बे कपड़ा अने रुपिया लइ ते बीजा सिद्धपुत्रनो सत्कार करवा लागी पहेलो सिद्धपुत्र पोतानो आदेश जुठो पड्याथी विलखो पड़ी गुरु पासे आवी कहेवा लाग्यो के हु भक्तिवाळो छतां मने तमे बीजाना जेवु निमित्त-

यसीति " पृष्टौ च तौ तेन कथित च ताभ्या सर्वं यथावृत्त गुरुणा च भणितं— कथ त्वया तस्य मरणमादिष्ट ? स प्राह—घटविपत्तिदर्शनात्, द्वितीयेन चोक्त—"तज्जायेण य तज्जाय " इत्यादिश्लोकमुच्चार्य एव—घटो भूमेरेव सकाशादुत्पन्नो भूम्या एव च मिलित —एव स पुत्रो मातुरेव सकाशादुत्पन्नो मातुरेवच मिलित इति निर्णीत मयेति

भणितश्चासौ गुरुणा यथा भद्र नाहमपराध्यामि किंतु भवत एव प्रज्ञाजाड्यं यो विशेषादिष्टमपि न निमित्तशास्त्ररहस्यमवबुध्यसे, किं न श्रुत त्वया सूक्तमिद यथा

"वितरति गुरु प्राज्ञे विद्या यथैव तथा जडे—ननु खलु तयोर्ज्ञाने शक्ति करोत्यपहृति वा, भवति च पुनर्भूयान् भेद फल प्रति तद्यथा—प्रभवति मणिर्बिंबग्रा-

शास्त्रनु रहस्य केम शीखवता नथी ? त्यारे गुरुए बन्नेने पूछ्यु जोतां बन्ने जणाए बनेली हकीकत कही. गुरुए कह्यु के तें तेनु मरण शा उपरथी कह्यु ? ते बोल्यो के घडो भागी पड्यो ते जोवाथी. त्यारे बीजाए पण तेज श्लोक बोलीने कह्यु के घडो माटीमाथी पेदा थइ माटीने जइ मल्यो एम ते पुत्र मातामांथी उत्पन्न थयो अने माताने मल्यो एम में निर्णय कर्यो

त्यारे गुरुए पेला शिष्यने कह्यु के भला माणस, मारो एमा कशो वाक नथी पण तारीज बुद्धिनी जडता छे जेथी तु खुलासा साथे जणावेला निमित्तशास्त्रना रहस्यने समजी शकतो नथी. शु तें आ सूक्त नथी सांभळ्यु के—

" गुरु प्राज्ञ तथा जडने सरखी रीतें विद्या आपे छे खरा पण तेमनी समजशक्तिने वधारी घटाडी शा-

ही शुचिर्न मृदादय " —इति

अत्र च येषां सम्यक् शास्त्र परिणमित तस्य वैनयिकी बुद्धिरितरस्य तु तदाभासेति (७)

एत्यच अत्थसत्थे—कापगगमाइछेदन्नेदणया, जक्खपउत्ती किच्चप्पओय अहवा सरावमि ॥ ८ ॥

(टीका)—सेणियराए तह कोणिए य पवत्त मुवगए सते, कोणियसुओ उदाई—पाडलिपुत्त पुर मकासि ॥ १ ॥ चम्पयावो दिसिमण्डलाइ सव्वाइ तविउ माण्डो, मउलावियरिवुकइरवखण्डो सो चण्ड किरणो व्व ॥ २ ॥ परिपूरियन्नण्डारो—गया-

कता नथी, एथी करीने फळमा मोटो फरक पडे छे. दाखला तरीके निर्मळ मणि होय छे ते प्रतिबिंबने पकडे छे पण काइ माटी वगेरे तेने पकडी शकता नथी "

माटे इहा जेने रुडी रीते शास्त्र परिणम्यु तेनी वैनयिकी बुद्धि जाणवी, पण बीजानी बुद्धि तो तेनी नकल जेवी छे.

इहा अर्थशास्त्रद्वारमा कल्पक मंत्री उदाहरण छे, गजेरी (गेडली) वगेरेना छेदन भेदने करीने नळी यक्षनी वार्त्ता पण उदाहरण छे, कृत्यानु उपशमन करवाथी अथवा नवो शराव बनावता चीताराना पुत्रे यक्षने शात करवानो उपाय कर्यो त उदाहरण छे. ८

टीका—श्रेणिकराजा अने कोणिकराजा मरण पाम्या बाद कोणिकना पुत्र उदायिराजाए पाटलिपुत्र नगर वसावी त्या पोतानी राजगादी स्थापी. १ ते उग्र प्रतापी थइने सघळी दिशाओने तपावी सूर्यना माफक दुश्मनरूपी कुमुदोने खीलता अटकाववा लाग्यो. २ तेनो भंडार भरपूर हतो, तेनी पासे हाथी, घोडा वगेरे चतुरग लश्कर मोजुद हतु,

उचरंग साहण मणाहो. सामाइनीइनिउणो–परिपालइ रज्ज मणवज्जं ॥ ३ ॥ तह
नन्निहगुरुपायारविंदसेवोवलद्धसंमत्तो, पसमाइगुणमणीणं—पच्चक्खो रोहणगिरि व्व
॥ ४ ॥ तंमि पुरे कारविअं—पुरबाहीए मणोहराकारं, हिमगिरिसिहरुत्तुंगं—भुवणं
मिरि वीयरायस्स ॥५॥ अट्ठाहियाइमहिमानिब्भरत्तेण मणभिरामेण, साहुपयपूयणेण
य दीणाणाहाइदाणेण ॥ ६ ॥ सम्म मणुव्वयपरिपालणेण तह पोसहाइकरणेण, ते-
ण जिणिंदपणीओ—धम्मो परमुन्नइं नीओ ॥ ७ एत्तोच्चिय जो तित्थयरनामकम्मं
तिलोयमहिमग, बधिसु जेण भणिया—ठाणे तव्वधिजियसत्ता ॥ ८ ॥ —जहा
' सेणिय–सुपास—पोट्टिल—दढाउ—सख सयगा उदाई य, सुलसा य साविया
रेवई य नव वीरतित्थमि ' (१) सव्वे दरुनिवइणी—तेणु ग्गाए नियाइ आणाए,

अने ते सामाजिक नीतिमा निपुण रही रूडी रीते राज्य करवा लाग्यो ३ तेमज ते तथाविध गुरुना चरणकमळनी सेवा
थी सम्यक्त्व पामीने प्रशमादिक गुणमणिओनो ते प्रत्यक्ष जाणे रोहिणाचल होय तेवो जणातो हतो. ४ तेणे ते नग
रनी बाहेरमा हिमाचलना शिखर जेवु ऊंचु अने मनोहर आकारवाळु वीतराग प्रभुनुं मंदिर बंधाव्युं हतुं. ५ ते ह-
मेशा मनोभिराम अष्टाह्निक महोत्सव करावतो, साधुना पग पूजतो, तथा दीन अनाथ लोकोने दान आपतो–तथी ते रूडी
रीते अणुव्रत पाळतो अने पौषधादिक करतो. एम तेणे जिनेंद्रप्रणीत धर्मने खूब उन्नति पर आणेलो हतो. ६–७ एथीज तेणे
त्रिलोकमां महिमा मेळववानुं कारण तीर्थकरनामकर्म बांध्युं. जे माटे ठाणा प्रकरणमां ते पद धारनार गीतार्थोनी आ रीते
गणतरी कही छे — ८ जेमके श्रेणिक, सुपार्श्व, पोट्टिल, दृढायु, शंख, शतक, उदायि, अने सुलसा तथा रेवती एम नव
जणे वीरना तीर्थमां तीर्थकरनामगोत्र बाध्यां छे (१) ते उदायिराजाए पोतानी उग्र आज्ञाथी सघळा राजा

आणाविज्जता निच्चमेव खिज्जति चित्तेण ॥ ९ ॥ कत्तोचिय अवराहा—एगो भूमी-वई सपरिवारो, उद्दालियनियदेसो—विहिओ देसंतरावासी ॥ १० ॥ पत्तो उज्जेणीए —जाओ सेवापरो तदहिवइणो, भणिय च अन्नया तेण निच्चआणाइत्तगेण — ॥ ११ ॥ उज्जेणिराइणा—" नत्थि एत्थ सो कोइ अकुसं अम्ह, जो इममुदायिरा-य—अवणेज्जा सिरसमारूढ. ॥ १२ ॥ तो तस्सेवगरन्नो—भणिय पुत्तेण गरुयखारेण, साहेमि इम कज्ज—जइ पिट्ठिवन्न तुम वहसि ॥ १३ ॥ तो तेण अणुन्नाओ—स कक्खोहस्स कत्तिय व्वेत्तु, चलिओ पाडलिपुत्ते—पत्तो य कमेण तो रन्नो—॥ १४ विहिया सबाहिरब्भंतराइ परिसाइ सेवगजणस्स, उचिया सेवावित्ती—नय लद्धो चि-तियावसरो ॥१५॥ सो पुण उदायिराया—अट्ठमिचउदसिदिणेसु सव्वाइ, मोत्तूण रज्जक-

ओ पर हुकम चलाव्याथी तेओ हमेशा मनमा खिन्न रहेता हता. ९ एवामा कोइएक राजाए कइ अपराध कर्यो एथी तेनो देश खालसे करी तेने सपरिवार देशनिकाल करवामा आव्यो. १० ते राजा उज्जेणीमा आवी त्याना राजानी सेवा-मा रह्यो. बाद एक वखते हमेशा हुकम चलाववाथी कटाळेला उज्जेणीना राजाए जणाव्यु के एवो कोइ अमोने अकुश मळतो नथी के जे आ माथा पर चडी बेठेला उदायिने दूर करे. ११—१२ त्यारे ते सेवक राजाना अति खारीला पु-त्रे जणाव्यु के जो तमे मारी पूठ पकडो तो ए काम हु करी आपु. १३ त्यारे राजाए तेने मजुरी आपी एटले ते तीखा लोखमनी छरी लइने पाटलिपुत्र नगरमा आवी अनुक्रमे राजानी बहारनी अने अदरनी बेठकमा चाकर रही चाकरी करवा लाग्यो, पण तेने जोइतो लाग मळी शक्यो नहि. १४—१५ हवे ते उदायिराजा आठम अने चौदशना दहाडे स-

जाइ—पोसह कुणइ उवउत्तो ॥ १६ ॥ सिरिधम्मघोसनामा— सूरी अचतखीण-जघवलो, गणतरे विहार—काउ असहो वसइ तत्थ ॥ १७ ॥ साहुसमीवे पोसह-करणे रन्नो वहू अवाओत्ति, तत्थेव रायन्नवणे—पोसहदिवसेसु सो जाइ ॥ १८॥ न्न-णइ न कायव्वा ॥ १९ ॥ नाओ एस वइयरो—तेण डुट्ठाभिसंधिणा धणिय, राय-सुएण एए—इत्थ अनिवारियप्पसरा ॥ २० ॥ तो सो वज्जिय सेवावित्ति आवज्जिऊ-ण गुरुचित्त, अइदढसढत्तविणाओवयारसारो गहियदिक्खो—॥ २१ ॥ भावसमणो व्व जाओ विणयरओ त्तिय पइट्ठिय तस्स—नाम वच्चइ कालो—एव ओचितणप-रस्स ॥ २२ ॥ सूरीविय गीयत्थे—थिरव्वए नायजाइकुलसीले, साहू अप्पसहाए

यळा राजकाज छोडी एकाग्र चित्तथी पौषध करतो हतो १६ ए वखते त्या धर्मघोष नामे आचार्य वृद्ध होवाथी अति दीण जघाबळ थता स्थानातरे विहार करवा असमर्थ बनी त्याज वसता हता. १७ ते आचार्ये विचार कर्यो के साधु पासे पौषध करता राजाने घणा भय रहे छे तेथी पौषधना दिवसोमा ते राजाना घरेज जता हता. १८ आथी राजाए पोताना परिवारने हुकम कर्यो हतो के राते के दिवसे साधुओने त्या जता आवता कोइए अटकाववा नहि. १९ आ वात ते अति दुष्ट लागणी राखता राजकुमारने मालम थइ के आ लोको आ रीते इहा स्वतथी आवजा करी शके छे. २० एथी ते राजानी चाकरी छोडी गुरुना मन पर पडी अति जोर कपटथी विनयोपचार साचवी दीक्षित थयो—अने भावश्रमण जेवो बनी रह्यो एटले तेनु विनयरत एवु नाम पाडवामा आव्यु हवे ते वखत पसार थवानी साथे लाग शोधतो रहेवा लाग्यो २१—२२ ते आचार्य पोता साथे त्या गीतार्थ स्थिरव्रत जाणीता वशवाळा थोडाक साधुओने मददगार तरीके

—अप्पे निवज्जवण माणेइ ॥ २३ ॥ सो निच्चंचिय पगुणत्त मप्पणो आयरेण दंसे-
ति, पर मद्दिणवधम्मं जाविऊण वारेइ तं सूरी ॥ २४ ॥ अन्नंमि दिणंमि मुणी—
कज्जेण गिलाणपाहुणाईण, अच्चतवाउलत्त पत्ता—पउणो य सो जाओ ॥ २५ ॥
बहुदिवसदिक्खिओ च्चिय—ता सोवि सहायओ गुरुहिं कओ, पत्ता रायकुलब्भंतरा-
वसाहाइ रयणिमुहे ॥ २६ ॥ पडिवन्नं पोसह मोसहंव रोगाउरेण नरवइणा, विहि-
यो तक्कालोचियववहारो वंदणाईओ ॥ २७ ॥ सुत्तेसु झाणसज्झायमाइकिच्चेण रीण-
देहेसु—सूरिनिवेसु स पावो समुट्ठिओ कड्ढिया कत्ती ॥ २८ ॥ सा पुव्वंचिय गूढा
—आसि रजोहरणमाइउवहिंमि, दिन्ना कंठपएसे—रन्नो, नट्ठो य सत्तंतो ॥ २९ ॥
सा रुहिरेण विलग्गा—पासेणं वीयगेण निक्खमइ, छिन्नो खणेण कंठो—तो तीइ अ-

लावता हता. २३ हवे ते कपटी साधु हमेशा आदरपूर्वक त्या आववा तैयार होवानु जणावतो, पण आचार्य तेने नवो-
सवो गणीने अटकावता हता २४ बाद एक वेळाए मुनिओ मांदा परोणा साधुओना काममा गुथाइ गया हता एटले ते
कपटी साधु त्या साथे आववा तैयार थता गुरुए घणा दिवसनो दीक्षित धारी तेने साथमा लीधो अने तेओ सांजना
समये दरबारनी अंदरनी शाळामा आव्या. २५—२६ त्या रोगातुर जेम औषध लीए तेम राजाए पौषध लीधो अने ते
अवसरने उचित वंदनादि व्यवहार साचव्यो. २७ हवे सूरि अने राजा ध्यान, सज्झाय वगेरे कृत्य करी थाकेला शरीरे
सूइ गया एटले ते पापिष्ट उठ्यो अने तेणे छरी कहाडी. २८ ए छरी पहेलाज तेणे रजोहरण वगेरे उपकरणमां संता-
डी राखी हती. ते छरी तेणे राजाना गळामां लगाडी अने पोते उतावळे नासी गयो. २९ ते छरी लोहीए जराइने गळानी

कुडधाराए ॥ ३० ॥ उवचियतणुत्तणाओ—रन्नो रुहिरज्झराहि वियमाहि, सित्तो दे-
हे सूरी—सहसा निदक्खय पत्तो ॥ ३१ ॥ असमंजस नियच्छइ—सव्व त चितिय तओ तेण, णूण कुसीसेण कय—कहमाहा दसणं तस्स ॥३२॥ कह कल्लाणकलावेक्कमूल मुस्सप्पणा जिणमयस्स पगया, कह मालिण्णं—अखालणिज्जं इम पत्त ॥ ३३ ॥ भणिय च—"अन्नह परिचिंतिज्जइ—सहरिसक उज्जएण हियएण, परिणमइ अन्नहच्चिय—कज्जारम्भो विहिवसेण " ॥ ३४ ता किं एत्तो उचिय—नूण नियपाणचागकरणेण—एसो धम्मकलंको—दुरतओ मे समुत्तरइ ॥ ३५ ॥ काऊणं तक्कालोचियाइ कज्जाइ धीरचित्तेण, दिन्ना सा नियकंठमि—कत्तिया कक्कलोहस्स ॥ ३६ ॥ जाव पभाए सेज्जापालगलोगो निज्झालए सालं, दिट्ठो राया सूरी—दोविय पचत्तण प-

बीजी राजु नीकळी एटने तेनी तीखी धारथी राजानु गळु कपाइ गयु ३० हवे राजानु शरीर लोही जरेलु होवाथी तेमाथी छूट लोही नीकळवा लाग्यु एटले तेनो रेलो चाल्यो ते आचार्यना शरीरे लागता तेओनी तरत जय जन्मी गइ अने तेमणे आ सघळु असमंजस जोइ विचार्यु के नक्की आ कूडा चेलानुज काम छे, नहि तो ते नासी केम जाय ? ३१
— ३२ क्या तो सकल कल्याणहेतु एवी जिनशासननी प्रभावना करवानी हती, अने क्यां आ नहीं धोवाइ शकाय एवु मालिन्य आवी पड्यु ! ! ! ३३ कहेलु छे के—आपणु दुर्जय मन हर्ष माये कइ चिंतवे छे अने काम शरु करता दैवना योगे तेनु कइ बीजी रीतेज परिणाम आवे छे ३४ माटे आ वखते शु करवु उचित छे ? खरेखर जो हु प्राणत्याग करु तोज आ दुरंत धर्मकलंक मारा परथी उतरे एम छे ३५ बाद ते आचार्य शांत मनथी ते समयने उचित कार्यो करीने ते तीखा लोखंडनी छरी पोताना गळे लगावी ३६ हवे प्रभाते शय्यापालके शाळामा आवी जोयु तो राजा अने आ-

त्ता ॥ ३७ ॥ तत्तो संखुद्धो सो—अम्ह पमाओ इमो त्ति मन्नंतो, तुण्हिक्को च्चिय चिट्ठइ—जा ता सहसा पुरे तत्थ—॥ ३८ ॥ जाओ जणप्पवाओ—जह एय मणुट्ठिय कुसीसेण, णूणमजव्वो एसो—कवडेण वयं पवन्नो त्ति ॥ ३९ ॥ पत्ता ते दो-वि दिवं,—इओय ण्हावियउयरखरो नंदो—ण्हावियसालाइ गओ—पत्थावादागयस्स वहि—॥४०॥ उज्झायस्स निवेयइ जह मए अज्ज सुविणओ दिट्ठो, रयणीविरामसमए—जह नगरमिमं समंतेहिं—॥ ४१ ॥ आवेढियं समंता—एत्तो सुविणयफल परिकेहहि, सो सुविणयसत्थण्णू—तं नेइ घरं तओ तत्थ—॥ ४२ ॥ धोयासिरस्स निया से—दिन्ना धूया परेण विणएण, उग्गंतो व्व रवी—सहसा सो दिप्पिउ लग्गो ॥ ४३ ॥ सिबियाइ समारूढो—हिंडइ जा सो पुरस्स मज्झंमि, तावतेउरसज्जा-

चार्य बन्ने मरेला दीठा. ३७ त्यारे ते पोतानी गफलती गणीने गजराइ जइ चुपचाप रह्यो एटलामा ते नगरमा ओचींती अफवा चाली के जूना शिष्ये आवु काम कर्यु छे, माटे ते नक्की अभव्य होइ कपटथी दीक्षित थयो हतो. ३८–३९ आ रीते राजा तथा आचार्य बन्ने स्वर्गमा पहोंच्या. हवे आणीमेर नापितनो (नाइनो) दीकरो नंद नापितशाळामा हतो त्या प्रस्तावयोगे उपाध्याय (शिक्षागुरु) आवी चढतां ते तेने जणाववा लाग्यो के आज रात्रिना छेडे में स्वप्न जोयु छे के आ नगर सामंतोए मळीने कबजे कर्यु छे, ४०—४१ अने तेमणे तेने चारे बाजुथी घेर्यु छे हवे ए स्वप्नु फळ तमे कही बतावो. (आवु सांभळीने) ते स्वप्नशास्त्रनो जाणनार होवाथी तेने घरे तेडी गयो. ४२ त्या तेने न्हवावी धोवरावी त्यारे विनय करवा साथे तेने पोतानी दीकरी आपी, एटले ते ऊगता सूर्यना माफक ओचींतो दीपवा लाग्यो. ४३

वाहीहि मओ निवो दिट्ठो ॥ ४४ ॥ सहसुक्कूइय मेयाहि रज्जचिंताकरेण सो आसो, अहिवासिओ पुरोहियलोएण पुरतरे णीओ ॥ ४५ ॥ अवलोइओ स एहावियड्य-क्खरो फुरियफारतणुकिरणो, उग्गामियपुव्वपणो—आसेणा रोविओ पिट्ठि ॥ ४६ ॥ चलिय चामरजुयल—धरिय छत्तवर महाछत्ता, सयलाइ वाइयाइं—तूराणिवि नद्द-सद्दाइ ४७ रायाभिसेयसार—स रज्जचिंताकरेण लोएण, ठविओ उदाइरन्नो—पयमि सुन्ने मणुन्नमि ॥ ४८ ॥ तयस्स ड्यक्खरभावेण—ते य नमा दरुनोया सव्वे, न करेति विणयं मेसो—अह चिंतइ कस्स ह राया ? ॥ ४९ ॥ अत्थाणीमज्झगओ —अहन्नया उट्ठिऊण निक्खतो, पुण अइगओ न तेहि—एसो अब्भुट्ठिओ किंचि ॥ ५० ॥ दाविय्कोवविंयारेण—तेण एए हणेह जो गोहे, जणिय मवरोपार मिमे

हवे ते पालखी पर चढीने नगरमा फरवा नीकल्यो. एवामा आणीमेर अतःपुरनी शय्या साचवनारी वाइओए राजा-ने मरेलो जोयो. ४४ आ परथी तेओए ओचींती बुमराण करी के राज्यनी चिंता करनार पुरोहितोए घोडाने अधिवासि-त करी नगरमां फरतो कयो. ते घोडाए पहेला नपकादार नाइना दीकराने जोयो अने तेनु शरीर जयरूवाथी तेने पोतानी पीठ पर लीधो. ४५–४६ तेना परवे चामर ढोळावा लाग्या, आकाशने ढाकनारु मोटु छत्र धरवामा आव्यु, अने नला अ-वाजवाला सघळा वाजा वगाडवामा आव्या ४७ पछी राज्यने सभाळनार लोकोए तेने राज्याभिषेक करावी उदायि-राजानी खाली पडेली गादी पर स्थापित कया ४८ (परतु) ते हजामनो पुत्र होवाथी सघळा सुभटो अने सरदारो तेने सलाम करवा न लाग्या, त्यारे आ नद विचारवा लाग्यो के हु ते कोनो राजा छु ? ४९ बाद एक वेळा ते सभामा

—सोउ हासाउला जाया ॥ ५१ ॥ तो तिव्वरोसविसपरवसेण अत्थाणमरूवडुवारे,
लेप्पमए पडिहारे—अवलोइय जासिय तेण ॥ ५२ जइनामेए विणयं—न करेंति,
किमग तुम्ह विणयस्स—सपन्ना परिहाणी—समुट्ठिया ते तओ सहस्सा ॥ ५३ ॥
गयपाणा केइ कया—हत्थठियनिसियखग्गघाएहि ते जमदंमाइया—अन्ने नट्ठा ज-
ओ तट्ठा ॥ ५४ ॥ तो मउलियकरकमला—जूवीढलुठतमत्थया सव्वे, खामित्ता रा-
याण—विणीयविणयत्तण पत्ता ॥ ५५ ॥ तस्स कुमारामच्चो—न कोवि सव्वो तहा-
विहो अत्थि, तं आयरेण मग्गइ—नय लग्गइ कोवि से हत्थे ॥ ५६ ॥ एयं ता ए-
वचिय—नगरवहि कविलनामगो विप्पो, निवसइ बंभणजणसमुचियाइ कज्जाइ कुणमा-

आवी उठीने बाहेर जइ पाछो आव्यो, त्यारे पण तेओ तेना सामे लगारे ऊठी ऊभा नहि थया. त्यारे तेणे गुस्सो व-
ताडीने तेमने कह्यु के अरे सुभटो, गोधाओने मारी काढो. ते सांभळी तेओ परस्पर हसवा लाग्या. ५०—५१ त्यारे
जारे रोषमा चडीने तेणे ते सभामंडपना दरवाजा पर वे लेप्यमय (माटीना बनावेला) छडीदार जोइने तेमने कह्यु के—५२
ज्यारे आ लोको विनय नथी करता, तो शु तमारो पण विनय जतो रह्यो छे के? त्यारे ते लेप्यमय छडीदारो झट ऊठ्या.५३
तेमणे हाथमा धरेली तीखी तरवारोना घाथी केटलाक सुभट सरदार वगेरेने त्या ठार कर्या एटले बीजाओ जय पामी त्या-
थी नासता थया. ५४ बाद तेओ सघळा हाथ जोडी जमीन पर माथु लगाडी राजाने खमावी विनीत थइ विनय करवा
लाग्या. ५५ हवे तेने जोइये तेवो कोइ पण त्यां युवान मत्री न हतो तेथी तेथी ते खत राखीने तेनी शोध करवा लाग्यो,
पण तेना हाथे कोइ तेवो मळी शक्यो नहि. ५६ आ वात एमज चाल्या करती. हवे ते नगरनी बाहेर कपिल नामनो ए-

णो ॥ ५७ ॥ पत्ता वियालसमए—अह केई साहुणो, डहं इण्हि—नगरतो पविसि-
ऊइ—ठिया तओ तस्स होमगिहे ॥ ५८ ॥ सो पण्डियाभिमाणी—कविह्लो पुच्छा उ
काउ माढत्तो, अवणीओ अइनिउणो—विणिछओ पुछियत्थाण ॥ ५९ ॥ जाओ
य सावगो सो—जिणवयणच्चिय परातिमन्नतो, एव काले वच्चतयम्मि अह अन्नया अ-
न्ने—॥ ६० ॥ वासावास साहू—ठिया, सुओ तस्स जायमेत्तोवि—गहिओ दारुण-
रूवाइ—रेवईए वणयरीए ॥ ६१ ॥ ता माया साहूणं—न्हावणकप्प करेतियाए महे,
न्हावेइ त कयाई—कप्पाए पन्नावओ सज्जो—॥ ६२ ॥ सजाओ सो, नट्ठा य—व-
णयरी, तयणु सेसजायाणि, सव्वाणि थिरीन्भूयाणि—तेण कप्पोत्ति नाम कय—॥

क ब्राह्मण तेनी जातिने योग्य कामो करतोथको रहेतो हतो ५७त्या साजना वखते कोइ साधुओ आव्या तेमणे विचार्यु के आ वखते नगरमा पेसता दुःख थाय एम धारी तेओ तेनी यज्ञशाळामां रातवासो रह्या. ५८ हवे पोताने पण्डित मानतो ते कपिल तेमने पश्नो करवा लाग्यो त्यारे तेमणे पूछेली बाबतोनो अति म्हापण भरेलो खुलासो तेने आप्यो ५९ एथी ते श्रावक बनी जिनवचननेज उत्तम मानवा लाग्यो एम केटलोक वखत जता एक वेळा तेने त्या बीजा साधुओ आवी चतुर्मास रह्या ए वखते तेनो पुत्र जन्म्यो के तरतज तेने जयकर रेवती नामनी वनचरी (डाकण) वळगी ६०—६१ त्यारे तेनी माता न्हावनाकल्प करता साधुओनी नीचे रही ते बाळकने न्हावित करवा लागी एटले ते कल्पोना प्रभावथी ते साजो थयो अने पहेली वनचरी (डाकण) नासी गइ. त्यारकेडे तेना सघळा सतानो स्थिर रह्या, एथी तेना मातपिताए सारा दिवसे स्वजनसत्कार करीने तेनु कल्प एवु नाम पाड्यु हवे ते श्वेतपक्षमा जेम चद्र वधे तेम शरीरे वधवा लाग्यो. ६२—६३—६४ बाद तेना मावाप काळधर्म पाम्या. हवे ते ब्राह्मणकुमार ब्राह्मणजनने जाणवा योग्य चौद विद्यास्थान-

६३ ॥ अम्हापिईहिं सुपसत्थवासरे विहिय सयणसक्कार,—परिवड्ढिउ माढत्तो—देहेण ससिव्व सियपक्खे ॥ ६४ ॥ कालगए जणगजणे—हिज्जा ठाणाणि तेण चउदसवि, माहणजणजोग्गाइ—पढियाइ विलंबरहियाइ—॥ ६५ ॥

तानि चामूनि

" अगानि, चतुरो वेदा—मीमासा न्यायविस्तर , पुराण धर्मशास्त्र च—स्थानान्याहुश्चतुर्दश ॥ १ ॥ शिक्षा कल्पो व्याकरणं—निरुक्त ज्योतिष तथा, छदश्चेति षडगानि—प्राहुरेतानि कोविदा ' ॥ २ ॥

सो सव्वमाहणाण—उवरि नाम लहेइ, नय लेइ, अइसतोपसुयगओ—निवदाण दिज्जमाणपि ॥ ६६ ॥ पत्तोवि जोव्वणत्तर—विज्जागुणओ य परमसोहग्गं, कन्नं सुरूवपुन्नपि—निच्छए किपि परिणेउं ॥ ६७॥ सो पेगछत्तसयपरिगओ पुर हि-

ने सपाटानथ जणी तैयार थयो. ६५

ते चौद विद्यास्थान आ रीते छेः—

" छ अंग. चार वेद, मीमासा, न्यायशास्त्र, पुराण अने धर्मशास्त्र ए चौद स्थान छे.—त्या शिक्षा, कल्प, व्याकरण, निरुक्त, ज्योतिष अने छद ए शास्त्रोने पण्डितो अग तरीके कहे छे. " १—२

हवे ते सघळा ब्राह्मणोमा पकाशवा लाग्यो, छता ते अति सतोषवान रहीने राजाए आपवा मांडेलु दान पण लेतो नहि. ६६ वळी ते यौवन पाम्यो अने विद्याना गुणथी परम सौभाग्य पाम्यो तोपण सुरूपवाळी कन्याने पण परणवा इच्छतो न हतो. ६७ ते हमेशा सेंकडो छात्रोनी साथे नगरमा फरवा नीकळतो हतो. हवे तेना जवा आववाना मार्गमा एक ब्राह्मण

रुए सयाकाल, अह तस्सागमनिग्गमपहंमि एगो दिओ वसइ ॥ ६८ ॥ धूया तस्स जलू-
सगनामगवाहीइ विहुरियसरीरा, थूलत्तण मणुपत्ता—अईव रूवस्सिणी, त च— ॥
६९ ॥ न वरेइ कोवि, एव वएण सा अइमहल्लिया जाया, जाओ रिउसमओ से—
नाय मिण तीइ जणएण ॥ ७० ॥ सो चिंतिउ पवत्तो—सत्थे पढिया उ वज्जवज्झे-
सा, ज कन्नगा कुमारी—रिउरुहिरपवाह मुम्मुयइ ॥ ७१ ॥ सच्चपइन्नो एसो कप्प-
गबडुओ तओ उवाएण, केणावि देमि एयस्स—अन्नहा नत्थि वीवाहो ॥ ७२ ॥
नियगिहदारे खणिओ—तेणगडो तत्थ ठाविया एसा, महया सद्देण तओ—पकूवि-
ओ निवडिया अयडे ॥ ७३ ॥ जो जो एसा कड्डिह—जो नित्थारेइ तस्स मे दि-
न्ना, त सोऊण करुणापरायणो कप्पगो तत्तो—॥ ७४ ॥ त उत्तारेइ तओ—जणि-

रहेतो हतो ६८ तेनी दीकरी अति रूपाळी छता जलूप नामनी व्याधिथी पीडाती हती तेथी बहु जाडी थइ जवाथी तेने कोइ पसंद करतो न हतो आ कारणथी ते वयमा पण बहु मोटी थइ गइ अने तेने ऋतुकाळ प्राप्त थयो ते तेना बापना जाणवामा आव्यु. ६९—७० त्यारे ते विचारवा लाग्यो के शास्त्रमा कह्यु छे के जे कुमारी कन्याने ऋतुकाळ आवी रुधिरप्रवाह वहे ते ब्राह्मणने परणवी वर्जित छे. ७१ माटे आ कल्प नामनो बटुक (ब्राह्मणपुत्र) सत्य प्रतिज्ञावाळो छे तो तेने कोइ उपायथी आ कन्या आपु, ए शिवाय बीजी रीते एनो विवाह थनार नथी. ७२ पछी तेणे पोताना घरना दरवाजा पासे एक कूवो खोदावी तेमा ते कन्याने उतारी अने पछी मोटे अवाजे बूम पाडवा लाग्यो के ते कूवामा पडी गइ छे. ७३ हे कल्पक, जे एने कूवामाथी कहाडीने बचावे तेने मे ते आपी ते साभळीने करुणावान् कल्पके तेमाथी तेने बाहेर कहाडी त्यारे ते ब्राह्मण तेने कहेवा लाग्यो के हे पुत्र, हवे तु सत्य प्रतिज्ञावान् छे (माटे एने तु परण) त्यारे अपय-

ओणेण जइ सच्चसधो सि, पुत्त, तओ तेणं अजसजीहुणा कइवि पडिवन्ना ॥ ७५ ॥ दाऊण ओसहाइ—नीरोगसरीरगा कयाणेण, निसुयं रन्ना पंमियसिरोमणी कप्पगो एत्थ ॥ ७६ ॥ सद्दाविय तो जणिओ—रन्ना, जइ रज्जचिंतगो होहि, त कप्पय असरिससेमुहीइ उवहसियगुरुबुद्धी ॥ ७७ ॥ तह सव्वचिय रज्जं तुज्झ वसे जेण जइ मम्हाणं, गासच्छायणमेत्त—मोत्तुं नहु कज्जमन्नेण ॥ ७८ ॥ कह किंचिस मेय मइं पमिवज्जेज्जा जणेइ सो ताहे, एसो न निरवराहो—चिंतेइ निवो वसे होही ॥ ७९॥ जणिओ रन्ना साहीइतीइजो धोयगो परिव्वसइ, किं कप्पगवत्थाइ—तं धोवसि अहव अन्नोत्ति ? ॥ ८० ॥ अहमेव तेण जणिए—एत्ताहे जइ समप्पई वत्थे—ता सव्वहावि मा देज्जा—एवमेसो पमिनिसिद्धो ॥ ८१ ॥ अह इंदमहे पत्ते—ज-

शथी मरीने तेणे ते कबूल करी. ७४—७५ बाद तेणे औषधो आपी तेने रोगरहित करी. एवामा राजाए सांजळ्यु के आ नगरमा कल्पक सघळा पंमितोनो शिरोमणि छे. ७६ तेथी राजाए तेने बोलावी कह्यु के हे कल्पक, तु तारी अनुपम बुद्धिथी बृहस्पतिने हसी कहाडे एवो छे, तो तु मारु राज्य सनाळ अने आ सघळु राज्य तारे आधीन छे के जेथी सारु थाय, बाकी अमने तो खावा तथा पहेरवानु मळे एटले बीजु जोइतु नथी. ७७—७८ तेणे उत्तर वाळ्यो के ए पाप जरेला कामने हु केम कबूल करु ? त्यारे राजाए विचार्यु के आने अपराधमा सपमाव्या शिवाय ए वश थनार नथी. ७९ पछी राजाए ते बाजुमां जे धोबी रहेतो हतो तेने कह्यु के कल्पकना कपमां तु धोवे छे के बीजो कोइ धोवे छे ? ८० तेणे कह्यु के हुज धोउ छु. त्यारे राजाए तेने हुकम कर्यो के हवेथी ते जो वस्त्र आपे तो ते तारे तेने बिलकुल देवा नहि. ८१ हवे इंद्रमहोत्सव आवता कल्पकने तेनी स्त्री कहेवा लागी के हे प्रियतम, तमे मारां कपमा सुंदर रीते रगावी आ-

जाए कप्पगो इम नणिओ, मम पियमम वत्थाइं—चंगाइं तुमं रयावेह ॥ ८२ ॥ अइसतुठमणो सो—निन्नइ ता जा पुणोपुणो नणइ, नीयाणी ताणि रयगस्स मदिरे ताणि वत्थाणि ॥ ८३ ॥ सो नणइ अहं मोल्लंविणावि रगेमि ते इमाणि त्ति, सो मग्गिओ ठणादिणे—अज्जाहिज्जो समप्पेमि ॥ ८४ ॥ इयनणिरो सो कालं गमेइ जा वीय मागय वरिस, एव तइयपि तओ—गाढ सो मग्गिउ लग्गो ॥ ८५ तहवि न अप्पेइ जया—ताहे सो रोसरत्तसव्वंगो, त नणइ तुज्झ रुहिरेण—जइ न रगेमि वत्थाइ—॥ ८६ ॥ तो जलियनीमजालाउलंमि पविसामि निन्नयं जाए, तो पत्तो नियगेहे—गहिया असिपुत्तगा निसिया ॥ ८७ ॥ रयगगिहपि अइगओ—ताहे रयगेण नारिया नणिया, आणेहि देहि वत्थाणि—जाव सा तं तहा कुणइ ॥ ८८ ॥

पो. ८२ कल्पक अति सतोषटचित्तवाळो होवाथी तेम करवा कबूल नहि थयो तोपण ते वारवार कहेवा लागी तेथी आखरे ते ते कपडा लइने धोबीना घरे देवा गयो ८३ धोबीए कह्यु के हु तमारा आ वस्त्रोने मफत रगी आपीश. बाद उत्सवना दिने ते मागवा आव्यो एटले तेणे आजकाल देवाना वायदा कर्या ८४ एम वायदा करता करतां त्रीजु वर्ष आव्यु अने छेवटे त्रीजु वर्ष आव्यु त्यारे कल्पक आकरी रीते ते मागवा लाग्यो. ८५ तेम करता पण तेणे ते नहि आप्या त्यारे ते रोषथी लालचोळ थइ तेने कहेवा लाग्यो के जो तारा लोहीथी ए कपडा नहि रगु तो हु बळती आगमा पेसीश ए तारे नक्की जाणवु. बाद तेणे घेर आवी तीखी तरवार उपाडी. ८६—८७ पछी ते धोबीना घरे गयो त्यारे धोबीए तेनी स्त्रीने कह्यु के कपडा लावीने दे एटले ते कपडां लइ आवी. ८८ एवामां ते कल्पके ते धोबीनु पेट

कप्पेण तस्स उदरं—फालित्ता ताणि रुहिररत्ताणि, विहियाणि तस्स जज्जाइ—कप्पगो जणिउ माढत्तो ॥ ८९ ॥ किं एस निरवराहो—हओ तए जेण वारिओ रन्ना, तेणेसो चिरकालो—जाओ वत्थाण मप्पिणणे ॥ ९० ॥ चिंतियमिमेण नूणं— नरवइमाया इमा नउ इमस्स, हा धी कह असंबद्ध—मेरिसं चिठ्ठियं सहसा ॥ ९१ ॥ जं तइया मच्चत्त—दिज्जतंपि हु पमिछियं न मए, तं एयफल जाय—जइपुण पव्वइगगो होतो—॥ ९२ ॥ तो नो एवविहवसण जायणं होतओ, निवसमीवे, ता वच्चमि सयंचिय—जा नो गोहा बला नेति ॥ ९३ ॥ इय चिंतिय रायउलं—गओ तओ सविणयं निवो दिठ्ठो, जणिओ सदिसह ममं—कि कायव्वं ? निवो जणइ ॥ ९४ ॥ पुव्वंचिय ज जणिय—ठिओ तओ रज्जचिंतगपयंमि, तक्खणमेवो वगया—कयारवा रा-

फाडी ते वस्त्रो लोहीथी राता कर्या. त्यारे तेनी स्त्री कल्पकने कहेवा लागी केः—८९ तें आ विनगुन्हेगारने शामाटे मार्यो ? केमके एने राजाएज मनाइ करी हती तेथी वस्त्रो देतां आटलो वखत नीकळी गयो ९० त्यारे कल्पक विचारवा लाग्यो के खरेखर आ राजानीज प्रपंच छे, एनो एमां वाक नथी. माटे हाय हाय, में वगर विचारे केम आवुं जूरु काम कर्युं ! ! !. ९१ ते वखते मने अमात्यपद मळतु हतु छतां ते में न लीधु तेनु आ फळ थयु, पण जो हु प्रव्रजित थयो होत तो आवा संकटमां फसात नहि. खेर हवे पोतेज चालीने राजा पासे जाउं, नहितो पछी सिपाइयो खेंचीने त्या लइ जशे. ९२—९३ एम चिंतवीने ते दरबारमां जइ विनयपूर्वक राजाने भेट्यो अने कहेवा लाग्यो के फरमावो, मारे शु करवु ? त्यारे राजा बोल्यो. ९४ पूर्वे जे कहेलु छे ते करो. ते परथी ते राज्यचिंतकना पदे रह्यो. एवामा

जले रयगा ॥ ९५ ॥ दठ्ठु रसासह जासमाण मेय परूढपणयं च, नठ्ठा दिसोदिसि ते—इयरो वहुन्नजाओ जाओ ॥ ९६ ॥ जायाणि पुत्तरयणाणि—अन्नया पुत्तपाणिगहणमि, सतेउरस्स रन्नो—जत्तं दाउं समाढत्त ॥ ९७ ॥ आजरणाणि घम्जिंति—तत्थ विविहाणि पहरणाणि तहा, उवलद्धं छिद्द मिण—पुव्वामच्चेण कुद्धेण ॥ ९८॥ लध्धावसरेण निवो—विन्नत्तो देव सुदरो न इमो, कप्पो जेण विरूव—काउ तुम्ह सुय रज्जे—॥ ९९ ॥ इछइ उवेउ एव मेव एय न अन्नहा किंचि, सगामजोगमुवगरण—मन्नहा कह घमावेइ ? ॥ १०० ॥ सारणिजलसारित्था—रायाणो होति जेण पाएण, जत्तो निज्जति तओ—धुत्तेहिं ताहिचिय वलिति ॥ १०१ नियपुरिसपेसणेण—सच्चविउ कप्पगो सपरिवारो, खित्तो गन्नीरकूवे—अइकोहपरेण नरवइणा ॥

त्या चूमराण करता धोबीओ दरवारमा आवी पहोंच्या. ९५ तेओ कटपकने राजा पासे मीतिथी वातचीत करतो जोइने आमतेम नासी गया. हवे कटपक घणी स्त्रीओ परणयो ९६ तेने घणा पुत्रो थया. वाद एक वेळा पुत्रना लग्नमां तेणे राजाने तेना अत पुर साथे जमाडवानी तैयारी करवा माडी. ९७ एथी तेणे पोताना घरे अनेक आजरणो तथा हथियारो घडाववा माड्यां ते वात तेनी पूर्वेनो मत्री जे तेना पर गुस्सो राखतो तेना जाणवामां आवी. ९८ तेणे लाग जोइ राजाने जणाव्यु क हे देव, आ कप्पक सारो माणस नथी. जे माटे ते तमने मरावीने पोताना पुत्रने राज्य पर वेसाडवा मागे छे. आ वात खरेखरीज छे, एमा लगारे फेर नथी, नहितो लडवाना वगर हथियारो ते केम घडावे छे ? ९९—१०० हवे राजाओ प्राये नीकना पाणी जेवा होय छे तेथी तेओने ठगाराओ ज्यां दोरवा मागे त्यां तेओ दोराय छे १०१ तेथी आ राजाए पोतानो माणस मोकलावी खातरी करीने कटपकने तेना परिवार साथे केद करावी अति गुस्से

१०२ ॥ तत्थ ठियस्सय दिज्जइ—कोद्दवकूरस्स सेइगा एगा, जलवाहुलिया य तहा—निययकुम्ब तओ भणइ ॥ १०३ ॥ पत्तो कुलपलओ मे—सत्तो काउं कुलस्स उद्धार, निज्जामण च वेरस्स—सो इम जेमउ न अन्नो ॥ १०४ ॥ भणियं कुम्बलोएण—नत्थि सत्ती तुम पमोत्तूण, अन्नस्से यारिसिया—भुंज तुमच्चिय इम भत्त ॥ १०५ ॥ पच्चक्खायं भत्त—सेसेहि पावियंच देवत्त, तव्वत्तभोयणेण—धारेई कप्पगो पाणे ॥ १०६ ॥ जाया पच्चंतनराहिवेसु वत्ता जहा गओ निहण, कप्पो सपुत्तदारो—लद्धुच्छाहा तओ झत्ति,—॥ १०७ ॥ ते रोहति समंता—पाडलिपुत्त महतसेणाहि, जाओ य निरवकासो—नंदो सहसा निराणंदो ॥ १०८ ॥ अन्न मुवायं सो अलभमाणगो चारगाहिवे भणइ, किं कोवि अत्थि कप्पगसवधी तत्थ कूवंमि ? ॥ १०९ ॥

थइने तेने ऊमा कूवामा नाख्यो. १०२ त्या तेने फकत नाफेला कोद्रवानी एक सेतिका तथा पाणीनी एक कारूआपवामा आवती, तेथी कल्पक पोताना कुटुंबने आ रीते कहेवा लाग्यो. १०३ आपणा कुळनो प्रलय थवानो वखत आव्यो छे, माटे जे कोइ कुळनो उद्धार करी शके तथा वेरनो बदलो वाळी शके तेणे आ कोद्रवा खावा, बीजाए नहि खावा. १०४ त्यारे कुटुंबीओ बोल्या के तमारा शिवाय बीजा कोइनी एवी शक्ति नथी, माटे तमेज आ भोजन खाओ. १०५ आम कही तेओ भोजननु प्रत्याख्यान करी मरणशरण थया, अने कल्पक ते भोजन खातो रहीने जीवतो रह्यो. १०६ एवामां आजुबाजुना राजाओमा वात फेलाइ के कल्पक तेना स्त्री पुत्रो साथे मरी परवार्यो छे एटले तेओए हिम्मत धरी तरतोतरत पाटलिपुत्र नगर पर मोटा लश्करो लावी चोमेरथी घेरो घाल्यो, तेथी नंदराजा ओचिंतो सपमाइ जवाथी बेबाकलो थयो. १०७–१०८ त्यारे तेने बीजो कशो उपाय नहि सूझता तेणे केदखानाना ऊपरीओ-

पुत्तो वा महिला वा—दासो वा अइपहाणबुद्धिजुओ, ज तस्स परियरो बुद्धिन्नायण सुच्चइ जणमि ॥ ११० ॥ जणिय चारगपालगपुरिसेहि देव अत्थि कोवि तहि, जो नत्त पक्खिगाहइ—खित्तो आसदओ तत्थ ॥ १११ ॥ तमि समारोवेत्ता—कूवाओ कड्ढिओ किससरीरो, नाणाविहोसहेहि—पउणसरीरो य सजाओ ॥ ११२ ॥ पागारोवरि काउ—गहिओजवेससुदरागारो, राईण दरिसिओ सो—ते जीयमणा खणे जाया ॥ ११३ ॥ तहविय नद परिहीणसाहण जाणिऊण सुट्ठुयर, काउ मुवद्दव महिग—ते पारद्धा, तओ लेहो ॥ ११४ ॥ एदेणेसि दिन्नो—जो तुज्झ सव्वअणुमओ कोइ, त पेसेह जमुचिय—साधि यन्नच काहामो ॥ ११५॥ कप्पो नावारूढो—गगाइ महानईइ मज्झमि, तप्पेसिओ य पुरिसो—मिलिया थेवतरेण ठिया ॥११६॥ करसन्नाए

ने पूछ्यु के पहेला कूवामा कल्पकनो कोइ सबधी नथी के पुत्र, स्त्री के चारे बुद्धिवाळो चाकर नफर हयात छे के केम ? केमके तेनो परिवार पण बुद्धिशाळी तरीके दुनियामा सभळाय छे. १०९—११० तेओ बोल्या के हे देव, कोइक छे खरो के जे खावानु लेतो रहे छे त्यारे कूवामा माचो उतारी तेमा तने चढावी कूवाथी बहार काढ्यो तो ते शरीरे कृश थइ गएलो कल्पकज जणायो, एटले तेने अनेक जातना औषधोथी साजो करवामा आव्यो. १११—११२ पछी तेने उज्वल कपडा पहेरावी ठाठमाठ करावीने किल्ला उपर चढावी घेरो घालनार राजाओने बतावतामा आवता तेओ तरत मनमा मर खावा लाग्या ११३ तेम छतां पण नदने ओछा पडेला साधनवाळो गणीने तेओ जोर पर रही अधिक हल्लो करवा लाग्या ११४ त्यारे नदे तमने लेख मोकलाव्यो के तमो तमाने पसद होय तेवा माणसने मोकलो तो पतावट वगेरे करीए ११५ बाद वहाण पर चढेलो कल्पक मत्री तथा तेमणे मोकलावेल माणस गगा नदीना वच्चे थोडा छेटे ऊभा रही

तत्तो—कप्पगमतो बहु जाणइ ताल, जह [illegible]
॥ ११७॥ एवच दहियकुम्भे—हेट्ठा उवरि च विहियछेयंमि, सहसत्ति भूमिपडियंमि होइ
त जाणसु किं जइ ॥११८॥ वामोहजणग मेय—नासित्ता कप्पगो तओ झत्ति, पाया-
हिणी करेत्ता—नियत्तओ आगओ तुरियं ॥११९॥ इयरोवि अइविलक्खो—नियत्तओ
पुच्छिओ सलज्जो य, नय किंचि अक्खिउं तरइ—जाणइ बहुओ बहुं लवइ ॥१२०॥ मु-
णियच तेहि एसो—कप्पेण वसीकओ न अम्हहिओ, कह सक्कइ अइकुसलो—बहु-
प्पलावी कओ कप्पो ॥१२१॥ संजायचित्तभेया—दिसोदिसिं ते पलाइउं लग्गा, नणि-
ओ कप्पेण निवो -पच्छा एसिं विलग्गेहि ॥१२२॥गहिया हत्थी आसा य—बहुधण सिबिर-
सतिय तेसिं, उनिओ निवेण सो तम्मिचेव कप्पो निययपयंमि ॥१२३॥ संनपि रज्जकज्ज—

एकला मळ्या. ११६ त्यारे कल्पक मन्त्रीए हाथना चाळा करी घणु समजाव्युं के जेम सेनानीना सातमे हेठे अने उप-
रथी कापी कढाव्यो होय, अगर एज रीते दहिना वासणमा नीचे तथा उपर काणु पाडी एकदम जमीन पर पाडी
दीधु होय तो हे भला माणस, पोत के शु परिणाम थाय ? ११७—११८ आ रीते गुचवण भरेलु कहीने कल्पक म-
न्त्री त्यांथी तरतज चकरावो दइ पाछो वळीने उतावळे आवी पहोच्यो. ११९ हवे पेलो दुश्मननो माणस (ते निशा-
नीओनो भेद नहि समजायाथी) बनखो पडीने पाछो वळ्यो. तेने तेमणे पूछता ते शरममा पडी कइ बोली शक्यो नहि,
मात्र तेणे टुके पताव्यु के बटुक (कल्पक) बहु लपलप करतो हतो. १२० आ परथी तेमणे धार्युं के आने कल्पके लाचे-
लो छे, माटे ए आपणु नखोद वाळशे नहितो कल्पक जेवा अति हुशियार माणसने ए लपलप करतो केम जणाय? १२१
आम शकमा पडी तेओ नाशभागमा पड्या तेटले कल्पक मन्त्र ए राजाने कयु के हवे एमनी पुठ पकडो. १२२ राजाए
तेम करी तेमना हाथी, घोडा तथा मालमता हाथ करी अने कल्पकने तेना असलना पद पर मुकरर कर्यो. १२३ बाद

वसीकय तेण नियबुद्धीए, मती पुव्वविरुध्धो–धणियच निरुद्धओ विहिओ ॥ १२४॥ अइतिरकोवि दवग्गी–दहंतओ मूलरक्खण कुणइ, मिउसीयलो जलोहो–समूल मुम्मूलइ दुमोह ॥१२५॥ परिभावितेण इम–तेण ततो केवलेण सामेण,नियलच्छि मसहमाणा–समूल मुम्मूलिया रिउणो ॥१२६॥ जह जलणाउ सुवन्नं–उत्तिणं ,नूरिन्नासुरं होइ, तह सो वसणाउ तओ–पत्तो अइसमहिय तेय ॥ १२७ ॥ अच्चुग्गयवेरग्गेण–तेण परम समुन्नइ नीओ, धम्मो जिणाण जिणचेइयाण पुयाइकरणेण १२८ सुइ–सीलाओ कुलवालियाउ वीवाहियाउ नियवसो नीओ विसालभाव—परम तोस च वधुजणो ॥१२९॥ तस्सेसा वेणइगी–बुध्धी बुध्धाखिलत्थसत्थस्स, कालेण,समाराहियजिणवयणो सो दिव पत्तो ॥१३०॥ (७) इति

रूपक मत्रीए पोतानी बुध्धिना बळे सघळो कारभार स्वाधीन करी पोताना विरोधी मत्रीने मजबुत रीते केदमां घाल्यो १२४ " दावानळ अति आकरो थइ बळे तोपण झाडोना मूळ बची जाय छे, पण पाणीनो प्रवाह नरम अने थंडो रही तेमने मूळथी उखेडी शके छे. " आ कहेवतने अनुसरी तेणे केवळ सामनीति वापरीने तेनी मोटपने नहि सही शकता दुश्मनोने मूळथी उखेडी नाख्या. १२५—१२६ वळी जेम आगमाथी पसार थएल सोनु वधारे, चळकतु थाय तेम ते सकटमांथी पसार थइने अधिक तेजस्वी थयो १२७ ते साथे तेणे उग्र वैराग्यवान् थइने जिनमदिरोमां पूजाओ वगेरे करीने जैन धर्मने पूर्ण उन्नति पर आण्यो १२८ तेणे पवित्र शीलवाळी कुलीन बाळाओने परणी पोताना वशने विस्तार्यो अने बधुजनने सतोषित कर्या १२९ आ रीते ते अखिल अर्थशास्त्र एटले नीतिशास्त्रनो जाणनार होवाथी तेनी बुद्धि ते वैनयिकी बुद्धि जाणवी. ते अवसरे जिनवचन आराधीने स्वर्ग पहोंच्यो. १३०

अहवा सोमन्ननामो–चित्तयरसुओ इमीइ आहरणं, जह तस्सेसा बुद्धी—स-
जाया वोच्छ मह मित्तो ॥ १ ॥ सागेयं नामपुरं—समत्थि सव्वत्थसाहणसमत्थं, उ-
त्तरपुरच्छिमाए—दिसाइ अइरेगरमणिज्जं— ॥ २ ॥ सुरपियजक्खाययणं—तत्थट्ठि-
यपट्टनिच्चरम्ममहं, थवणपणोल्लणचळधवळ धयवमा कोवरमणिज्ज ॥३॥ सन्निहियपा-
डिहेरो—सो जक्खो विविहचित्तकम्मेहिं, पइवरिस चित्तिज्जइ–कीरइ य महामहो त-
स्स ॥ ४ ॥ नवरं चित्तियमेत्तो–तच्चेवय चित्तकारगं हणइ, जइपुण नो चित्तिज्जइ–
मारिमपार पुरे कुणइ ॥ ५ ॥ पाणन्नएण पलाया—चित्तयरा चितियं च नरवइणा,
एस अचित्तिज्जतो—होही अम्हाणवि वहाय ॥ ६ ॥ सव्वे कत्ति निरुद्धा—पहाय-
माणा पहतरालंमि, सकलिया एगत्था,—तेसिं सव्वेसिं नामाइं—॥ ७ ॥ लिहियाइं

(कल्पक मत्रीनी कथा समाप्त थइ.)

अथवा सोमन नामे चितारानो पुत्र आ बुद्धिमां उदाहरण छे. तेने बुद्धि शी रीते प्राप्त थइ ते हवे हु कही
बतावु छु. १ सर्व अर्थने साधवा समर्थ साकेत नामे नगर हतु. तेनी उत्तरपूर्व दिशामां एटले के ईशानकोणे अति रम-
णीय सुरप्रिय नामना यक्षनु आयतन (देरु) हतु. त्यां ते यक्षनो जे पट्ट हतो तेना आगळ हमेश रमणीय महोत्सव थता ह-
ता वळी ते देरु पवनथी फरती चचळ धोळी धजाना आटमाटथी शोभायमान लागतुं हतु. २–३ त्यां दर वर्षे ते यक्ष तेना
परिकर साथे चितरवामां आवतो हतो, अने तेनो उत्सव पळातो. ४ पण ते यक्ष चितराइ पूरो थयो के तेना चितरनार-
नेज मारी नाखतो हतो, अने अगर नहि चितराय तो शहेरमां ते ज्यारे मरकी पेदा करतो. ५ त्यारे मरणनी बीकथी
चितारा नासवा माड्या एटले राजाए विचार्यु के जो ए यक्ष चितरवामां नहि आवशे तो ते अमोने पण मारी नाखशे. ६

वसीकय तेण निययबुद्धीए, मती पुव्वविरुद्धो–धणियच निरुद्धओ विहिओ ॥ १२४॥ अइतिक्खोवि दवग्गी–दहतओ मूलरक्खण कुणइ, मिउसीयलो जलोहो–समूल मुम्मूलइ दुमोह ॥१२५॥ परिभावितेण इमं–तेण ततो केवलेण सामेण,नियलच्चिय मसहमाणा–समूल मुम्मूलिया रिउणो ॥१२६॥ जह जलणाउ सुवन्नं–उत्तिणं ,नूरिन्नासुरं होइ, तह सो नसणाउ तओ–पत्तो अइसमहिय तेय ॥ १२७ ॥ अच्चुग्गयवेरग्गेण–तेण परम समुन्नइ नीओ, धम्मो जिणाण जिणचेइयाण पुयाइकरणेण १२८ सुइ–सीलाओ कुलबालियाउ वीवाहियाउ नियवसो नीओ विसालजाव—परम तोस च बधुजणो ॥१२९॥ तस्सेसा वेणइगी–बुद्धी बुद्धाखिलत्थसत्थस्स, कालेण,समाराहियजिणवयणो सो दिव पत्तो ॥१३०॥ (७) इति

कप्पक मत्रीए पोतानी बुद्धिना बळे सघळो कारभार स्वाधीन करी पोताना विरोधी मत्रीने मजबूत रीते केन्मा राख्यो. १२४ " दावानल अति आकरो थइ बळे तोपण झाडोना मूळ बची जाय छे, पण पाणीनो प्रवाह नरम अने थडो रही तेमने मूळथी उखेडी शके छे. " आ कहेवतने अनुसरी तेणे केवळ सामनीति वापरीने तेनी मोटपने नहि सही शकता दुश्मनोने मूळथी उखेडी नाख्या १२५—१२६ वळी जेम आगमांथी पसार थइने सोनु वधारे, चळकतु थाय तेम ते सकटमांथी पसार थइने अधिक तेजस्वी थयो १२७ ते साथे तेणे उग्र वैराग्यवान् थइने जिनमदिरोमा पूजाओ वगेरे करीने जैन धर्मने पूर्ण उन्नति पर आण्यो १२८ तेणे पवित्र शीलवाळी कुलीन बाळाओने परणी पोताना वशने विस्तार्यो अने बधुजनने सतोषित कर्या. १२९ आ रीते ते अखिल अर्थशास्त्र एटले नीतिशास्त्रनो जाणनार होवाथी तेनी बुद्धि ते वैनयिकी बुद्धि जाणवी ते अवसरे जिनवचन आराधीने स्वर्गे पहोंच्यो. १३०

अहवा सोमऊनामो–चित्तयरसुओ इमोइ आहरण, जह तस्सेसा बुद्धी—स-
जाया वोच्छ मह मित्तो ॥ १ ॥ सागेयं नामपुरं—समत्थि सव्वत्थसाहणसमत्थ, उ-
त्तरपुरच्छिमाए—दिसाइ अइरेगरमणिज्ज— ॥ २ ॥ सुरपियजक्खाययणं—तत्थछि-
यपट्टनिच्चरम्ममह, थवणपणोल्लणचळधवळ धयवरा सोवरमणिज्ज ॥३॥ सन्निहियपा-
डिहेरो—सो जक्खो विविहचित्तकम्मेहि, पइवरिस चित्तिजइ–कीरइ य महामहो त-
स्स ॥ ४ ॥ नवर चित्तियमेत्तो–तचेवय चित्तकारग हणइ, जइपुण नो चित्तिज्जइ–
मारिमपार पुरे कुणइ ॥ ५ ॥ पाणजणण पलाया—चित्तयरा चितियं च नरवइणा,
एस अचित्तिजतो—होही अम्हाणवि वहाय ॥ ६ ॥ सव्वे झत्ति निरुद्धा—पहाय-
माणा पहतरालमि, सकलिया एगत्था,—तेंसि सव्वेसि नामाइं—॥ ७ ॥ लिहियाइ

(कल्पक मत्रीनी कथा समाप्त थइ.)

अथवा सोमऊ नामे चितारानो पुत्र आ बुध्धिमा उदाहरण छे. तेने बुद्धि शी रीते प्राप्त थइ ते हवे हु कही
बताव्र छु १ सर्व अर्थने साधवा समर्थ साकेत नामे नगर हतु. तेनी उत्तरपूर्व दिशामां एटले के ईशानकोणे अति रम-
णीय सुरप्रिय नामना यक्षनु आयतन (देरु) हतु. त्या ते यक्षनो जे पट्ट हतो तेना आगळ हमेश रमणीय महोत्सव थता ह-
ता वळी ते देरु पवनथी झूलती चचळ धोळी धजाना गात्रमात्रथी शोभायमान लागतु हतु. २–३ त्या दर वर्षे ते यक्ष तेना
परिकर साथे चितरवामा आवतो हतो; अने तेनो उत्सव पळातो. ४ पण ते यक्ष चितराइ पूरो थयो के तेना चितरनार-
नेज मारी नाखतो हतो, अने अगर नहि चितराय तो शहेरमा ते ज्यारे मरकी पेदा करतो. ५ त्यारे मरवानी बीकथी
चितारा नासवा मांड्या एटवे राजाए विचार्यु के जो ए यक्ष चितरवामां नहि आवशे तो ते अमोने पण मारी नाखशे. ६

पत्तए अह घरम्मि वुढाइ मुद्दिओ घरओ, जो जस्स जम्मि वरिसे—नामुग्घाओ तओ-तम्मि ॥ ८ ॥ चित्तेइ जक्ख मेय–एव कालो गओ बहू जाव, ता अन्नया कयाई को-सबीओ वरपुरीओ—॥ ९ ॥ एगो चित्तयरसुओ—जणगघराओ पलाइओ तत्थ, सा-गेयचित्तगरगेहं—मागओ सो य थेरिसुओ ॥ १० ॥ एसोय निव्विसेसो—दिट्ठो थे-रीइ नियपुत्ताओ, मित्तीइ जंति दिवसा—तेसिं नियकम्मनिरयाण ॥ ११ ॥ अह कहवि तम्मि वरिसे—थेरीपुत्तस्स वारओ जाओ, सा अइविन्नायमुद्दा–पुणोपुणो रो-विउं लग्गा ॥ १२ ॥ भणिया तेण म रोयसु—अम्मे, सच्चं व्रजामि अह मेत्थ, किं मे तुमं न पुत्तो—अप्पाणतेसिं ज वसणे ॥ १३ ॥ इयजपिरीवि थेरी—वयणेहिं ते-हि तेण सवविया, तेणुज्झियसोगभरा—जह अव निराकुला चिट्ठ ॥ १४ ॥ नाओ

एथी ते सघळा नासता चितारा ओने कट करीने अर्थ रस्ते पकडी पाछा एकठा कर्या. बाद ते सघळाना नामो पत्रमा लखीने एक घडामा नाखी तेने सील लगाव्युं हवे जे वर्षे जेनु नाम नीकळे ते ते वर्षे ए यक्षने चितरे एम करता घणो काळ पसार थयो, तेवामां एक वेळा कोशांबी नामनी नगरीथी एक चितारानो दीकरो वापना घरथी नाशीने ते साकेतपुरना चितारने घेरे आव्यो, केमके त्यां तेनी मासी रहेती ७—८—९—१० त्यां तेनी मासीए तेने पोताना पुत्र सरखो गणीने राख्यो. हवे तेओ पोतपोताना कामे वळग्या रही दिवसो पसार करवा लाग्या ११ एवामां जोगजोगे ते वर्षे ते डोशी-ना दीकरानो वारो आव्यो एटले ते डोशी निरखे मुखे वारवार रोवा लागी १२ त्यारे ते चितारना दीकराए कह्यु के माजी, तमे रवो नहि, हुं पोते जइश त्यारे ते बोली के तुं शुं मारो पुत्र नथी के जेने आवा कष्टमा नाखुं ? १३ एम बोल-ती डोशीने पण तेणे एवा वचनोथी समजावी के माताजी, तमे शोक मेलीने निश्चिंत रहो १४ बाद तेणे उपाय जाण्यो के

तेण उवाओ–विणएण जहा सुरा पसीयंति, तो उत्तमविणयसमन्निएण मे इत्थ हो-
य व्व ॥ १५ ॥ विहिय छट्ठक्खमण—बम्भचेराइओ तहा विणओ, वन्नगकुच्चगमल्ल-
ग—माइ सव्व नवं च कयं ॥ १६ ॥ ण्हाओ सदसे वत्थे—परिहित्था पोत्तियाइ
मुहबध, काऊणट्ठगुणाए—कलसेहि नवेहि ण्हावित्ता —॥ १७ ॥ त चितेइ सपणयं
–पच्छा पाएसु निवडिओ भणइ, खमह जमेत्थ वरद्ध—मए तओ तोसमावन्नो —॥
१८ ॥ जक्खो भणेइ ज तुज्झ—रोयए त वरेहि वरमेग, सो भणइ लोगमारि—मा
कुण एसुच्चिय वरो मे ॥ १९ ॥ भणिय जक्खेण जहा—ज तं न हओ हणामि नो
अन्ने, तो अन्न वरचेत्तो—मग्गसु दूर पसन्नो ते ॥ २० ॥ तो जस्स एगदेसपि—क-
हवि पासामि दुपयमाइस्स, चित्तेमि तस्स दिट्ठाणु—सारिरूव समग्गपि —॥ २१ ॥

के देवा विनयथी प्रसन्न थाय छे, माटे मारे इहा अति उत्तम विनय साचववो. १५ तेणे बे उपवास कर्या तथा ब्रह्मचर्य वगेरे पाळी विनय साचव्यो, तेमज त्या नवो रग लगाव्यो अने वाळकुची तथा सरावला वगेरे सघळा नवा दाखल कर्या १६ बाद स्नान करी दशीवाळा बे वस्त्र पहेरी आठ पडना रुमालथी मुख बांधी नवा कळशोथी यक्षने नवराव्यो १७ पछी प्रीतिपूर्वक तेनु चितन करी पगे पडीने कहेवा लाग्यो के में जे तमारो अपराध कर्यो होय ते माफ करो. आ उपरथी यक्ष सतोष पाम्यो १८ ते यक्ष कहेवा लाग्यो के जे तने रुचे ते एक वार माग. त्यारे तेणे कह्यु के हु एज वर मागु छु के तारे लोकोने मारवा नहि १९ त्यारे यक्षे कह्यु के तने में न मार्यो एटले हवे बीजाओने पण नहि मारु. माटे तु हजु ए उपरात बीजु कइक माग, केमके हु तारा पर खूब खुशी थयो छु २० त्यारे तेणे माग्यु के हु जे कोइ द्विपदादिकनु एक देशभाग जोउ तेनु सघळु रूप दीठेलानी माफक चितरी शकु एम करो. २१ एम तेणे मागता यक्षे ते वात बरोबर कबूल

इय नणिए तेणेसो—एव होउत्ति मन्नए सम्म, तो रन्ना सक्कार—साहुकार च सो नीओ ॥ २२॥ पत्तो कोसबीए—सयाणिओ तत्थ नरवई अत्थि, सो अन्नया सुहासण—मारूढो पुच्छए दूय ॥ २३ ॥ ज राईण अन्नोसि—अत्थि कि त न अत्थि मह रज्जे ? तेणुत्त चित्तसहा—एकच्चिय देव ते नत्थि ॥ २४ ॥ तो मणसा देवाण—वायाए पत्थिवाण सिज्झति, कज्जाइं इसजाइवि—आणसा तक्खणा सव्वे—॥ २५ ॥ नगरीए चित्तयरा—तेहि पुण सा सहा विन्नाजिऊण, आढत्ता चित्तेउ—सव्वुवगरणोववेएहि ॥ २६ ॥ लद्धवरस्स य चित्तयर—दारगस्सा जओ उ अवरोहो, तद्दिसिन्नागो जाओ—अहन्नया जालकरुगगओ—॥ २७ ॥ दिट्ठो मिगावईए—पायगुट्ठो वरा य सा देवी, अइपरमपेमपत्त—नरवइणो तस्स निच्चपि ॥ २८ ॥ दिट्ठाणुसा-

राखी. बाद याना राजाए तेनो सत्कार करी तेने साबाशी आपी.२२ त्याथी ते कौशांबीमा आव्यो त्यां शतानीक नामे राजा हतो तेणे एक वेळा गादी पर बेसी दूतने पूछ्यु के—२३ एवी कइ चीज छे के जे बीजा राजाओने त्या छे अने मारे त्या नथी ? दूते कह्यु के हे देव, तमारे त्या फक्त एक चित्रसभाज नथी २४ त्यारे कहेवत छे के "देवोना तु साध्य कामो मनवडे चितवतां सिद्ध थाय छे अने राजाओना तेवा कामो वचन उच्चरता सिद्ध थाय छे" ते प्रमाणे तेणे तत्काळ नगरीमा रहता सघळा चिताराओने हुकम कर्यो एटले तेमणे अरसपरस वहेंचण करीने सघळी सामग्रीथी सभा चितरवी शरु करी २५—२६ हवे पेला वर पामेला ते चितारना बाळकने जे बाजु अंतःपुर हतु ते भाग आव्यो त्यां एक वखते तेणे जाळीमांथी—मृगावतीना पगनो अंगूठो दीठो, अने ते घणी रूपवंत तथा राजाने हमेशा अति प्रिय हती २७—२८ बाद तेणे दीठेला अंगूठाने अनुसरीने तेनु सघळु रूप आलेख्यु त्यारबाद तेनी आंखोना उन्मीलनना

रिणा तेण—तयणु चित्तयरसूणुणा सव्वा, आलिहिया सा चक्खुस्स—तीइ उम्मीलणावसरे— ॥ २९ ॥ तस्सायरसारस्सवि—हत्थाओ कज्जलस्स अह बिंदू, ऊरुतले निवडिओ—फुसिओ जाओ पुणोवि तओ ॥ ३० ॥ एवं जा वारतिगं—त्तिहियमणेण विन्नाविय मणसा, एएणेवं होयव्व—मेव ता उवरमो सेओ ॥ ३१ ॥ निम्माया चित्तसहा—विन्नत्तो नरवई जहा देव, पासह चित्तं, सुपसन्न—माणसो पासिउं लग्गो ॥३२॥ निउण निव्वन्नतेण तेण दिट्ठ मिगावईरूव, बिंदू य णूणमेएण—धरिसिया मज्झ पत्तित्ति ॥ ३३ ॥ काउण मणे रोसं—चित्तयरसुओ निरूविओ वज्झो, चित्तयराण सेणी—उवट्ठिया एस लद्धवरो ॥ ३४ ॥ नो जोग्गो मारेउं—सामि, निवो जणइ पच्चओ को णु? खुज्जयदासी मुहमेत्त—दरिसणा पच्चओ विहिओ

अवसरे खबरदारी राखता छतां पण तेना हाथमांथी काजळनु बिंदु ते राणीना चित्रना साथळमां पडी गयु ते तेणे लूसी नाख्यु छतां फरीने बीजी वार पड्यु. २९—३० एम ज्यारे त्रीजी वार पण पड्यु त्यारे तेणे मनमा विचार्यु के एम हशेज तेथी तेणे ते त्यां रहेवा दीधु. ३१ हवे चित्रसभा पूरी थतां चितारात्र्योए राजाने वीनती करी के हे स्वामि, हवे खुशीथी चित्रसभा जोइ ल्यो. त्यारे राजा खुशी थइ ते जोवा लाग्यो. ३२ हवे राजाए लक्षपूर्वक निहाळतां निहाळतां मृगावतीनु चित्र जोयुं तथा ते बिंदु जोयु, एथी तेणे धार्यु के नक्की एणे मारी स्त्रीनी लाज लीधी छे. ३३ तेथी तेणे मनमा गुस्सो लावीने ते चितारानां बाळकने मारी नाखवानो हुकम कर्यो. त्यारे चितारात्र्यो एकठा थइ कहेवा लाग्या के ए वरदानी छे. माटे हे स्वामि, ए मारवा योग्य नथी. राजाए कह्युं के तेनी खातरी शी? त्यारे तेमणे कुब्जा दासीनु फक्त मुख बतावीने तेनु अवेहूव चित्र करावी आपी खातरी करावी. ३४—३५ तेम छता राजाए कह्यु के मारो रोष

॥ ३५ ॥ रोसो अवज्झओ मज्झ—तहवि संमास मस्स मवणेह, आणत्तो निविस्स-
ओ—गओ य सागेयनयरंमि ॥ ३६ ॥ विहियं पारिचरणं—तस्सेवय सुरपियस्स ज-
क्खस्स, पढमुवासस्सते—भणिओ वामेणवि लिहेसि ॥ ३७ ॥ इय पुणरवि लद्ध-
वरो—जक्खाओ सो सयाणिए रोस, अइवुस्सह पवन्नो—वसणुववाएवि चिंतइ य ॥३८॥
विहिय मिगावईए—रूव फलयंमि अइसयसरूव, उज्जेणीए पज्जोय—राइणो तं च
दरिसेइ ३९ ॥ दिठ सिठ च निवेण—पुट्ठिए तेण तक्खणाचेव, कोसंबीनरवइणो
—दूओ अतिदारुणो पहिओ ॥ ४० ॥ एसा मिगावई ते—जा भज्जा त लहुं मम
देहि, अन्नह सगामसहो—होज्ज मम एज्जमाणस्स ॥ ४१ ॥ तो भिउडिभगभीसण
—निभालवट्टो सयाणिओ दूयं, दूरमसक्कारेत्ता—निद्धमणेण निसारेइ ॥ ४२ ॥ तो

खाली होयज नहि माटे हुकम कर्यो के एनु जमणु कानु कापीने एने देशनिकाल करो. एथी ते देशनिकाल थइ सा-
केतपुरमां आव्यो ३६ तेणे त्यां तेज सुरप्रिय यक्षनी प्रतिचरणा (उपासना) करी एटले पहेलाज उपासना अंते यक्षे
कह्यु के जा तु हवे मारा हाथथी पण चित्री शकीश ३७ एम फरीने तेणे ते यक्ष पासेथी वर मेळव्यु, अने तेने शता-
नीक उपर अति गुस्सो रहेवा लाग्यो तेथी ते तेने दु:खमा नाखवाना उपायो चिंतववा लाग्यो ३८ तेणे मृगावतीनु अति-
शय शोभितु रूप पाटीया पर आलेखीने ते उज्जयिनी नगरीना प्रद्योतन राजाने बताव्यु. ३९ ते जोइ राजाए पुछतां तेणे
ते सघळी वात कही एटले राजाए तरतोतर कोशंबीना राजा तरफ एक बीहामणा दूतने मोकलाव्यो ४० ते साथे क-
हेवराव्यु के आ तारी मृगावती नामनी जे भार्या छे ते जलदी मने पहोंचाड नहितो हु चमी आवु छु माटे लडवा तैयार
थजे. ४१ त्यारे शतानीकराजाए ते वात सांभळी भमर भागी भयंकर कपाळ करीने ते दूतने फजेत करी धक्का मारी रजाने

दूयवयणपरिकुविय—माणसो सो अवंतिनरनाहो, सव्वबलेण सणाहो—कोसंबि पइ समुच्चलिओ ॥ ४३ ॥ तं जमदमागार—सोऊण इतय पतूरत, अप्पबलो सो राया —मओ अईसाररोगेण ॥ ४४ ॥ अइथिरचित्ततणओ–मिगावई णूण एस पुत्तोवि, उदयणनामा अइबालगोत्ति मे नासिही सहसा ॥ ४५ ॥ इय परिभाविय पज्जोयगस्स- पेसेइ दूय मचिरेण, भणिओ एस कुमारो—बालो अम्हेहिं तुज्झ घरे —॥ ४६ ॥ संपत्तेहिं सामंतराइणो—नाम परिभव वहिही, अन्नेणवि सनिहिएण—केणई मा न पेल्लेज्जा ॥ ४७ ॥ तो संपय न कालो—पत्थुयकज्जस्स सहसु य विलंब, सो भणइ म- ए चिंता—गरमि को किं खमो काउं ॥ ४८ ॥ भणिय मिगावईए—सीससमीवम्मि

कर्यो. ४२ दूते आवी ते वात प्रद्योतनने जणावतां ते गुस्से थइ सघळु लश्कर लइ कोशंबी तरफ रवाने थयो. ४३ हवे ते यमना दास जेवा राजाने जलदी जलदी आवतो सांभळीने ओछा लश्करवाळा शतानीकराजाने अतिसारनो रोग लागु पड्यो तेथी ते मरण पाम्यो. ४४ आ वखते मृगावतीए विचार्यु के प्रद्योतन राजा मजबूत मननो होवाथी आ मारा अति नानकडा उदयनकुमारनो पण झट नाश करावशे ४५ एम विचारीने तेणीए प्रद्योतन तरफ तरत दूत मोकलावी कहेवराव्यु के हु तारा घेर आवीश तो आ नानो कुमार सामंतराजाओथी पराभव पामशे अने वखते बीजो पण कोइ समीपवर्ती एने हेरान करशे माटे तेम न थवा दीयो. ४६–४७ माटे प्रस्तुत कार्यनो हाल समय नथी तेथी थोभो विलंब राखो. प्रद्योतने जवाब वाळ्यो के हु एनी चिंता राखनार बेठो छुं तो कोण एनु नाम लइ शकशे ? ४८ मृगावतीए कहेवराव्यु के सर्प माथानी नजीक होय अने गारुडी सो योजन पर होय तो ते ते टाकणे शु करी शके ? ४९ एम कहे- वाव्यां त्यारे ते अतिरागने लीधे अटकी शक्यो नहि त्यारे तेणीए तेने एम कहेवराव्यु के वारु, त्यारे कोशंबीपुरीने मजबूत करावी आपो. ५० प्रद्योतने ते वात कबूल राखी पूछाव्युं के तेने शी रीते मजबूत करवी ? राणीए करे

निवसई सप्पो, गारुमिश्रो पुण जोयण—सयंमि किं कुणउ सो वसरे ? ॥ ४ए ॥ जाहे नणिओवि न वाइ—सो दढ रागमागओ ताहे, नणियं जहा सुसज्ज—कोसंबिपुर करावेहि ॥ ५० ॥ पमिवन्नं कह कीरउ—नणिओ उज्जेणिइट्टगा वलिया, कीरउ ताहिं विसालो—सालो बलवं इहपुरीए ॥५१॥ पुरिसो मयणविहुरियो—पत्थिज्जंतो मणप्पियजणेण, किंकिन देइ किं किं करेइ नहु बहुअकज्जंपि ॥५२॥ तस्स तया रायाणो—चोद्दस वसवत्तिणो सपरिवारा, ठविया दोण्ह पुरीण—पहंमि गुरुअंतरालंमि ॥ ५३ ॥ पुरिसपरंपरएणं—आणीया इट्टगा तओ तेहिं, विहिओ कोसंबीए—पायारो हिमनगागारो ॥ ५४ तत्तो इमीइ नणिय—किमिमीए धणमाइरहियाए, सन्नापुन्नेण तओ—नरिया धणधन्नमाईण ॥ ५५ ॥ उसना वेद यच्छास्त्र, यच्च वेद बृहस्पति

वराव्यु के उज्जेणीनी इटो मजबूत होय छे, माटे तेमनावडे आ नगरीनो मजबूत कोट करावी आपो. ५१ हवे कहेवत छे के "कामातुर पुरुष तेना प्रियजननी प्रार्थनाथी शु शु नहि आपे तथा शु शु नहि करवा योग्य काम पण नहि करे ५२ ए कहेवत प्रमाणे प्रद्योतन राजाए पोता पासे ते वखते जे चौद वशवर्त्ती राजाओ हता तेमने ते बे नगरीना लाबा मार्गनी वच्चे राख्या. ५३ तेमणे माणसोनी हार करीने त्यांथी इटो आणी एटले कोशाबीने फरतो हिमालय जेवो कोट तैयार कराव्यो. ५४ त्यारे फरीने राणीए कहवराव्यु के आ नगरीमा धान्य वगेरे कइ नथी माटे शा कामनी गणाय एटले विश्वास पामेला प्रद्योतने ते धनधान्यथी पण नरावी आपी. ५५ कहेवु छे के "शुक्राचार्य जे शास्त्र जाणे छे तथा बृहस्पति जे शास्त्र जाणे छे ते बधु स्त्रीओनी बुद्धिमा स्वनावेज रहेलु छे." ५६ आ वचनने अनुसरती तेणीए विशेष मजबूती आपी हवे ते सरस नगरी घेरो सहेवाने समर्थ थइ पमी. ५७ ए वखते मृगावती विचारवा लागी के ते गाम तथा नगरोने धन्य छे के ज्या सर्व जगत्ना जीवो पर वात्सल्यनाव राखनार चरमतीर्थंकर वीरप्रभु विचरे छे ५८ वळी तेओ ज्या विचरे छे त्या परचक्र, दुकाल तथा अकाल मरण वगेरे अनर्थ दूर थता रहे छे अने लोकोना मनमां आनंद थतो रहे छे एवा ते नगवान् छे ५ए ते न

स्वन्नावादेव तत् सर्वं, स्त्रीणा बुद्धौ प्रतिष्ठित ॥ ५६ ॥ इयवयणमणुसरतीइ—तीए विहिओ विसेससवाओ, रोहगसज्जा सज्जा—संजाया सा पुरी पवरा ॥ ५७ ॥ परिचिंतियं च णाए धन्ना ते गामनगरमाईया, सव्वजगजीववच्छल—चरिओ चरमो जिणो वीरो ॥ ५८ ॥ विहरइ जत्थ अणत्थे—परचक्कडुकालकालमरणाई, उच्चारिंतो दूरे—जणियजणमानसाणंदो—॥ ५९ ॥ जइ इज्ज मज्क पुन्नेहि—एत्थ सामी करेमि पव्वज्ज, तो तस्स चलणकमलासियंमि परिचत्तपडिबंधा ॥ ६० ॥ परउवयारेकरई—नाउ तच्चिंतिय महान्नागो, उत्तरपुरत्थिमाए—दूरा देसंतरागम्म —॥ ६१ ॥ ओइण्णो उज्जाणे—सामी चंदावयारनाममि, जाओ वेरोवसमो—सगया चउविहा देवा ॥ ६२ ॥ सव्वजियाण सरण व—ओसरण तत्थ निम्मिय तेहिं, आजोयणमे-

गवान् जो मारा पुण्ये इहां पधारे तो हुं मतिबंध छोडी तेना चरणकमळना नजीकमा मव्रज्या अंगीकार करुं. ६० हवे परोपकारपरायण महान्नाग वीरप्रभु तेनो ते मनोरथ जाणीने दूरदेशांतरथी आवीने ते नगरीनी उत्तरपूर्व दिशामा (ईशान कोणमा) रहेला चंद्रावतारनामना उद्यानमा ऊतर्या तेथी वैरनी शांति थइ अने चारे निकायना देवताओ त्यां एकठा थया. ६१—६२ तेमणे सर्व जीवोनु जाणे शरणरूप होय तेवुं योजन प्रमाण पृथ्वीने शोभावतुं समवसरण तरतोतरत रची तैयार कर्युं. ६३ ते समवसरण आ रीते छे के मणि, सुवर्ण, अने रूपाना त्रण गढ रच्या के जेमना ऊपर धजाओ अने निशानोना एटला जथा ऊभता राख्या के सूर्य ढकाइ जतो हतो. ६४ वळी सैंकडो शाखाओथी जमीनने ढांकतुं अने घणा पांदडांओथी आकाशने चरी नाखतुं एवुं बे प्रकारनी छायाथी युक्त अशोक नामे उत्तम झाड त्यां खडुं कर्युं. ६५ तेमज शरदऋतुना चंद्र जेवा शोभता अने वैडूर्यरत्नना दांडावाळा त्रण छत्र ऊभा कर्यां. ६६ वळी देदीप्यमान रत्नोना

त्तमहीमडणजूय खणाचेव ॥ ६३ ॥ मणिहेमरूप्पमइय—पागागता तिग समारद्ध, जसियपमागजयाचिध—नियरनिम्महियचिहिरकर —॥ ६४ सालामएण सजणमहि- यओ वहलदलहराजोगो, डुनिहछायाणुगओ—असोगनामो य पवरडुमो ॥ ६५ ॥ सरयमरिकतरूव—दूराडसु कमोत्तिजज्जय, वेरुलियरयणरम्म—चरू उत्तत्तय च कय ॥ ६६ ॥ अइज्ञासुररयणकरोह—सोहिय हरियतिमिरसनार, सीहासण च निहिय —हिमगिरिसिहर व अश्तुंग ॥ ६७ ॥ उवविठो तत्थ जिणो—सियचामरचारुवी- इयसरीरो, ताडियगहीरडुडुहि—नकाराऊरियदियतो ॥ ६८ ॥ मिलिओ मिगाव- ई पमुहनय-रिलोओ निवो य पज्जेओ, विहिओ पूयापमुहो—सकारो तित्थनाहस्स ॥ ६९ ॥ पारद्धा धम्मकहा—पीऊसासरिससरिसवाणीए, धम्मे कहिज्जमाणे—सवर-

किरणोथी शोभितो होइ अधकारने दूर करतु एवु हिमाचलनी टूक जेवु ऊचु सिंहासन रच्यु ६७ त्या जिनेश्वर बेठा एटले तेना उपर श्वेत चामर ढोळावा लाग्या अने गंभीर दुदुभि वागता दिशाओना छेडा गाजी रह्या ६८ त्या मृगावती वगेरे नगरना लोको आव्या तथा प्रद्योतन राजा पण आव्यो तेमणे तीर्थनाथ प्रभुनो पूजा प्रमुख सत्कार कर्यो ६९ हवे त्या भगवाने अमृतनी वरसाद जेवी वाणीथी धर्मकथा शरू करी धर्म कहेवा माड्यो एवामा त्यां जेनो एक माणस हा- जर थयो ७० तेणे लोकनी वाणीना अनुसारे जाण्युं के आ कोइ सर्वज्ञ छे एटले ते निश्चय धरीने त मनथी पूछवा ला- ग्यो ७१ त्यारे जगत्ना जीवोना गुरु भगवान् बोल्या के हे सौम्य, तु वचनथी पूछ के जेथी घणा जीवो बोधि पामी श- कशे ७२ एम कह्या छता पण ते शरम खातो थको बोल्यो के हे भगवन्, जे ते हती ते ते छे के ? त्यारे भगवाने हा पाडी ७३ ते पछी गौतमस्वामि पूछ्यु के हे भगवन् आ " सा सा सा सा "? ते शब्दनो शुं अर्थ ? त्यारे भगवान

सव्वो नरो एगो—॥ ७० ॥ लोयप्पवायवसओ—एसो किंञ कोइ एत्थ सव्वन्नू, निच्छयमिम धरंतो—मणसि पुच्छेज माढत्तो ॥ ७१ ॥ ताहे नणिओ नयजीव—वधुणा नगवया जहा सोम, वायाइ पुच्छ वहवे—सत्ता ज वोहि मुवइति ॥ ७२ ॥ एव नणिओवि स लज्जमाणमाणसवसेण पभिनणइ, नयवं जा सा सा स—आमं-ति परूविए पहुणा—॥ ७३ ॥ पन्नणइ गोयमसामी—जासासासत्ति किं नणिय मि-मिणा, उट्ठाणपारियावणिय—माह एयस्स तो नयव ॥ ७४ ॥—जहा—जंपा णा-मेण पुरी—पुरोगमा पुरवराण मिह अत्थि, इत्थीलोलो परिवसइ—तत्थ एगो सुव-सारो ॥ ७५॥ सो पंच सुवण्णसए—दाऊण कणगाण जा जत्थ, रूवगुणमणहराओ—सगजरव ताउ परिणेइ, ॥ ७६ ॥ एव पंचसयाइ—तासि संपिक्कियाइ, पत्तेय, कारे-

नीचे मुजब तेनी आधत सूधीनी हकीकत कही वतावी.–७४ ते आ रीते के इहां चंपा नामे सरस नगरीओमा प्रथम पंक्तिए गणाती नगरी छे त्यां स्त्रीओ तरफ आशक रहेनार एक सोनारो रहेतो हतो ७५ ते सोनारो ज्यां ज्यांनी कन्याओमां जे कन्या अधिक रूपवाळी गणाती तेने माटे पांचसो सोनामहोर आपीने तेने परणतो ७६ एम ते पांचसो कन्याओ परण्यो अने दरेकना तिलक पर्यंत चौद चौद अलंकार कराव्या ७७ हवे ते जे दिवसे जेणीना साथे नोग जोगववा इच्छतो ते दिवसेज तेणीने सर्व अलंकार आपतो पण बीजा दिवसोमा आपतो न हतो. ७८ वळी ते अत्यंत वहेमी होवाथी क्यारे पण पोतानु घर छोडी बाहेर जतो नहि तेमज बीजा कोइ मित्रने पण घरमा पेसवा देतो नहि. ७९ एक वेळा ते तेना मित्रना घरे अति आग्रहने लीधे कोइ उत्सवप्रसंगे गयो त्यारे तेनी स्त्रीओए विचार्यु के घणा लांबा काळ आ जेगतम करी एकांत मळी छे, माटे चालो न्हाइए, सारा कपडा पहेरिए तथा अलंकार सजीए- ८०—८१

इ अलकार—तासि सो तिलयचउदसम ॥ ७७॥ जमि दिणे जीइ सम—जोग जु-
जेज मिह्नइ तमि, सव्वमलकार देइ—तीइ नो अन्नदिवसेसु ॥ ७८ ॥ सो अच्चत ई-
सालुओत्ति गेह कयाइ नो मुयइ, नय अन्नस्स पवेस—वियरइ मित्तस्सवि गिहमि.
॥ ७९ ॥ अन्नदिणे मित्तागिहे—अच्चतुवरोहपरिगओ सतो, वट्टतंमि पगरणे—गओ
तओ चितियमिमाहि—॥ ८० ॥ पइरिक्कमज्ज मुवलद्ध—मेय मइभूरिकालओ कह-
वि, ता एहामो मग्गेमो—आविद्धमो अलकारे ॥ ८१ ॥ विहिय ताहि तहच्चेव—
सव्व मादरिसवग्गहत्थाओ, जा पेच्छति समग—सहसा सो आगओ ताहे ॥ ८२ ॥
अइरोसाऽरुणनयणो—दट्ठूण ताउ अन्नरूवाओ, गिन्हइ करेण एक्क—पिट्टे इ य
जा गय जीव ॥ ८३ ॥ अन्नाहि चितिय नूण—मेस अम्हेवि मारिही रुट्ठो, ता आ-

बाद तेओ तेम करीने हाथमा आरिसा लइ पोताना अगोने जोवा लागी एटलामा ते ओचितो आवी पहोंच्यो ८२ ते तेमने बीजा वेसमा जोइने अतिरोषथी लाल थयो, अने तेओमानी एकने पकडीने ज्यानगी मरण पामी त्यालगी मारवा माड्यो.८३ त्यारे बीजी स्त्रीओए विचार्यु के आ रुठेलो छे एटले अमने पण नक्की मारी नाखशे माटे एने आरिसाना ढग जेगा करी दइए एम धारीने तेमणे चारसो नवाणु आरिसा तेना तरफ फेंक्या तेथी ते पण मरण पाम्यो, एटले ते झलकी-णी पत्नी के हाय हाय आ ते केवु अयु थयु ' ८४—८५ तेमणे विचार कर्यो के "एओ पतिने मारी नाखनार छे " एवी रीते आपणी लोकमा फजेती फेलाशे, माटे आ अवसरे आपणे मरवु वाजबी छे. ८६ एम एकमत करीने तेमणे दरवाजो मजबूत रीते बध करी घरमा आग सळगावी, पोताना प्राणनो त्याग कर्यो. ८७ ते बधी पश्चात्ताप करवाथी तथा

दरिसणपुज—एय कुणिमो तओ मुक्का—॥ ८४ ॥ एगूणा पचसया —अद्दागाण
तओ मओ सोवि, तक्खणमेव विसणाउ ताउ ही केरिसं जाय ॥ ८५ ॥ पइ
मारियाउ एया—इय असलाहा जणे परिब्भमिही, तो पत्तकालमेय—जं किज्जइ मरण
मिण्हपि ॥८६॥ इय एगीभूयमणाहि—ताहि दारं घण पिहित्ताण, दिन्नो गिहंमि
अग्गी—कओ य नियजीवियच्चाओ ॥ ८७ ॥ पच्छायावेण साणुकोसभावेण कामनि-
ज्जरया, लद्धो मणुस्सभावो—एयंमि गिरिंमि सव्वाहि ॥ ८८ ॥ सो पुण सुवन्नगारो
—अट्टवसट्टो तिरिक्खओ जाओ, जा सा पढम पइया—सा एग भवतरंतरिया ॥ ८९
॥ बंभणकुलंमि चेडो—आयाओ सोय पचमे वरिसे, जा वट्टइ ता सो हेमकारजीवो
तिरिक्खत्त—॥ ९० ॥ उज्झित्तु कुले जाया—तमिय धूया अईव रूववइ, बालत्तणे-
वि वेओ—तीए अइउक्कमो उदिओ ॥ ९१ ॥ जाओ सरीरदाहो—निच्चंचिय रुयइ
नो धिइं लहइ, ता चेडेण तेण—पोप्पय मुअरे कुणंतेण—॥ ९२ ॥ पइया जोणि-

मारी नाखनार छे " एवी रीते आपणी लोकमा फजेतो फेलाशे, माटे आ अवसरे आपणे मरवु वाजवी छे. ८६ एम ए-कमत करीने तेमणे दरवाजो मजबूत री.ते बंध करी घरमा आग सळगावी, पोताना प्राणनो त्याग कर्यो. ८७ ते वखते पश्चात्ताप करवाथी तथा कइक दयाभाव लाववाथी तथा अकाम निर्जराथी आ पर्वतमा मनुष्यपणु पामी ८८ पेलो सोनारो आर्त्तध्याने मरीने तिर्यंचपणाने पाम्यो अने जेणीने तेणे पहेला मारी तेणीए एक भव कर्या बाद ब्राह्मणना कुलमा पुत्ररूपे जन्म लीधो.ते पुत्र ज्यारे पाच वर्षनो थयो त्यारे ते सोनारनो जीव तिर्यंचनो भव पूरो करीने ते ज कुलमां अति रूपवान पुत्रीरूपे जन्म्यो, तेने नानपणमां

दारे—हत्थेण कहवि नो रुयइ ताहे, नाय तेणुवन्नओ—चिरा मए एरिसोवाओ ॥ ९३ ॥ सो रत्तीइ दिवाविय—अजावाएण त तहा काउ, आढत्तो जणगेहिं—नाओ निद्धाडिओ हणिओ ॥ ૯૪ ॥ अइउक्कडवेयवसा—अपत्ततरुणत्तणावि सा नट्ठा, सो पुण चेडो अचिरेण—दुट्ठसीलत्तण पत्तो ॥ ९५ ॥ जाओ य चोरपल्लीइ—जत्थ एगूणगाणि चोराण, तेसि पचसयाइं—सिणेहबद्धाइ निवसति ॥ ૯૬ ॥ सा पुण माहणधूया—पइरिक्क हिंडमाणिगा एग, गाम गया स चोरेहिं—तेहिं परिमुसिउमारद्धो ॥९७॥ गहिया य तेहि नवजोव्वणत्ति पायडियनिपरूई किंचि, भुत्ता कमेण सव्वेहिं—एवमेसा गमइ काल ॥ ૯૮ ॥ जाया तेसि चित्ता—कह वरई अम्ह सुरयसम्मद्द, एगागिणी इमा सहइ—नीयमाणेसु ता अन्न ॥ ૯૯ ॥ आणीया कइ-

रोया करती, पण चुप नहि रहेती तेवामा ते ब्राह्मणना दीकराए तेणीने पोताना पेट पर चमावी तेना योनिद्वारमा अणजाणथी कोइ गेते हाथ लगाव्यो एटले ते छानी रही गइ त्यारे तेणे विचार्यु के मोंघो वेळो पण में आ उपाय मेळव्यो छे. ૯૨—૯૩ पछी त राते तथा दिवसे पण लाज मूकीने तने तेम करवा लाग्यो, तेनी तेना मावापोने खबर पडता तेमणे तेने घरका दइ कहाडी मेल्यो. ૯૪ वेद अति उत्कट वदने लीधे ते बालिका तरुणावस्था नहि पाम्या छतां पण घर छोडी नासी गइ अने पेलो छोकरो पण तरतमा दुष्टाचारी थइ गयो ૯૫ ते एक चोरनी पल्लीमा आव्यो के ज्या चारसे नवाणु चोरो अरस्परस प्रीति राखीने रहेता हता ૯૬ हवे ते ब्राह्मणनी पुत्री एकली हिंडती हिंडती एक गाममा गइ. एवामा ते गामने ते चोरो लूटवा आव्या ૯૭ तेमणे ते छोकरीने पकडी साथ लीधी ते नवयौवनवती होवाथी तेणे कइक इच्छा

यावि—विइया तत्त प्पदठ्ठुमेई से, मच्छरवसमुच्छलिया—अग्गा छिद्दे निहालेउ. ॥ १०० ॥ घम्हत्थाओ डुन्निवि—कूवंमि गया जलाणयणहेउं, जणिया बीया कूवे—पेच्छ हला दीसए किंपि ॥ १०१ ॥ दठ्ठु सा आरूढा—बूढा तत्थेव पेल्लिउं पच्छा, गिहमागया जणेइय—ते नियमहिलं गवेसेह ॥ १०२ मुणियं तेहिं इमीए—एसा जह मारिया न संदेहो, माहणचेडस्स तओ—सु हियपंमि खुडुक्किय एय ॥ १०३ ॥ एसा सा मे भइणी—पावोवहया न अन्नहा एय, सुच्चइ जगवं वीरो—सव्वन्नू सव्वदरिसी य ॥ १०४ ॥ कोसंबीइ पुरीए—समागओ जामि ता अहं तत्थ, आगम्म पुच्छइ इमो—जासासासत्ति वयणेण ॥ १०५ ॥ एव जणिए पहुणा—संवेग तिव्वमागया परिसा, हट्ठी मोहवियारो—कह विरुवइ जवे जविणो ॥ १०६ ॥ सो पव्वइ-

वतावतां अनुक्रमे सर्व जणाए तेने जोगवी. एम ते वखत पसारवा लागी ९८ बाद ते चोरोने विचार थयो के आ राक छोकरी एकली होइ अमा बधानो बोजो केम सही शकशे ? माटे बीजी पण एक स्त्री लावी राखीये तो ठीक थाय. ९९ ते प्रमाणे तेमणे कोइ बेना वीजी स्त्री आणी. तेने जोइ पेली छोकरीने तेना उपर मत्सर आव्यो एटले ते छिद्रो जोवा लागी. १०० हवे एक वेळा ते बन्ने जणीओ घडा हाथमां लइने कूवा उपर पाणी जरवा. गइ त्यां ते ब्राह्मणनी पुत्रीए तेनी शोक्यने कह्यु के अली, कूवामां कइक देखाय छे ते जो. १०१ ते परथी बीजी स्त्री कूवामां जोवा लागी एटले तेणीए तेने हडसेलो मारी कूवामां नाखी दीधी. बाद घरे आवी ते चोरोने कहेवा लागी के तमारी नवी स्त्रीने शोधी लावो. १०२ तेओ समजी गया के नक्की एणे तेने मारी नाखी छे एमां शक नथी एवामां पेला ब्राह्मणना छोकराने मनमां खटको पेदा थयो के—१०३ आ पापणी तो तज मारी बेन लागे छे तेमां फेर नथी. हवे जगवान् वीरस्वामि सर्वज्ञ अने सर्वदर्शी

ओ जयवतपायमूणे अणाजलो मणसा, सबुद्धा बुद्धिघणा—चहवे अन्नेवि जव्वजिया ॥ १०७॥ देवी मिगावईविय—वंदित्ता एवमाह ज नवर, पुत्तामि अवतिनिव—तुव्नते लेमि तो दिक्ख ॥ १०८ ॥ जा पुच्छइ पज्जोय—मज्झमि सत्ताइ तीइ महईए, तक्खणकिसाणुराओ—सो लज्जापरवसो जाओ ॥ १०९ ॥ नतरइ त वारेउ विसज्जिया तेण सा तओ कुमर, निक्खेवयनिक्खित्त—काऊण वय पवज्जेति ॥ ११० ॥ अगारवईपमुहाउ—अट्ठदेवीउ तस्सवि निवस्स, सहिया मिगावईए—तम्मी समयमि पव्वइया ॥ १११॥ चोराणय पच सया—तेण गतूण ताइ पल्लीए, सबोहिया, मिगावइ—अज्जा सा चदणज्जाए ॥ ११२ ॥ जवणीया जयगुरुणा— साहुसमायारपरिणई जाया, अह अन्नमि विहारे—रविससिणो नियविमाणेसु —॥ ११३॥ एसुच्चिय आरु-

सजळाय छे—१०४ ते जगवान् कोशवी नगरीमां पधारेल छे, माटे हु त्या जइ तेमने पुछु, एम धारी तेणे इहा आवीने " जा सा सा सा " ए बोलवी मने पुछ्यु छे. १०५ आम जगवाने कह्यायी पर्षदामां बेसनाराओमा जारे सवेग पेदा थयो अन सौ बोलवा लाग्या, धिक्कार पमो मोहना विकारने के जे ससारमा जमता जीवोने केवी विटबना आपे छे ! १०६ वाद ते शबररूपे आवेलो ब्राह्मण जगवान पासे शांत मनथी दीक्षित थयो अने बीजा पण घणा बुद्धिशाळी जव्यजीवो प्रतिबोध पाम्या १०७ हवे मृगावती राणी पण जगवानने वांदीने बोली के हु अवतीना राजाने पूछी तमारी पासे दीक्षा लइश १०८ एम बोलीने ते तेज मोटी सजामा प्रद्योतनराजाने पूछवा लागी एटले ते राजाने तेना उपर रहेला राग ओछो पमता माड्यो अने ते लज्जामा परवश थइ पड्यो १०९ तेथी ते तेने अटकावी शक्यो नहि, तेथी तेणे तेने रजा आपी एटले ते कुमारने राज्य पर स्थापीने दीक्षा स्वीकारवा लागी. ११० तेनी साथे ते राजानी अगारवती प्रमुख

ढा–समागया वंदिउं जुवणनाहं, अवरण्हकालसमए–अज्जाओविहु समग्गाओ ॥ ११४ ॥ नायनियट्टणसमया—सेसज्जाओ समागया वसहिं, अज्जा मिगावई पुण—उज्जोयपवंचिया संती—॥ ११५ ॥ तत्थेव ठिया जा चंदसूरदसण महाइवेगेण, पत्तेसु दूरदेसनरंमि जाय महातिमिर ॥ ११६ ॥ तो सा किंचि विलक्खा—जा जाइ उवस्सयंमि ता विहिया, आवस्सयकिरिया साहुणीहिं भणियाय गुरुणीए ॥ ११७ ॥ अकलंककुलपसूया—जगसिरमणिणा जिणेण दिक्खिया, एयारिसं तमज्जो—रयणिविहार कह पवन्ना ? ॥ ११८ ॥ तो सा पायनिवडिया—पवत्तिणीए खमाविउं लग्गा, एसो ममावराहो—मरिसिज्जउ नपुण काहामि ॥ ११९ ॥ एसा महाणुभावा—पवत्तिणी सयवलोयनमणिज्जा, कह मज्झ पमाएण—एवमसतोप माणीया

रीजी आठ राणीओ पण तेज वखते भव्रज्या लेती थइ. ११२ पछी ते सघर साधुए ते पल्लीमां जइने बीजा चारसे नवाणु चोरोने पण प्रतिबोध्या. आणीमेर मृगावती आर्याने जगवाने चदनवाळाने सोंपी. त्या ते रुडी रीते सामाचारी शीखी हुशियार थइ. हवे एक अन्य विहारना समये सूर्यचंद्र पोताना मूळविमानमाज आरूढ थइने वराढे जगवानने वादवा आव्या. (११२—११३—११४) त्या रीजी सघळी आर्याओ अने सघळी आर्याओ पण ते वखते वादवा आवी हती त्यांथी पाछा वळवानो वखत थयो जाणीने पोतानी वसतिमा आवी पहोंची, पण मृगावती आर्या अजवाळाथी छेतराइने ज्यां लगी सूर्यचंद्र देखाता रह्या त्या लगी त्याज अटकी रही. एवामां सूर्यचंद्र अति वेगे लावा प्रदेशमा नीकळी गया एटले घोर अंधारु थइ रह्यु. (११५—११६) त्यारे ते जरा विलखी थइने जेवी उपाश्रयमा पहोंची के त्यां रीजी साध्वीओए आवश्यकनी क्रिया करी लीधी हती अने तेनी गुरणीए तेने ठपको दीधो के—११७ हे आर्या, तुं कल-

॥ ११० ॥ एवं संवेगपरा—नियदुच्चरियं पुणो पुणो जाव, गरिहेइ ताव जाय—केव-
लनाण जयपहाणं ॥ १११ ॥ निद्दावसीइ बाहू—अज्जाए चदणाइ सेज्जाओ पडि-
ओ बाहि अही पुण—तद्दिसिमागंतुमारद्धो ॥ ११२ ठविओ सेज्जाइ मिगावईइ सो
जाव ताव पडिबुद्धा, किं मे बाहू चलिओ—नणेइ नयवइ इहं नागो ॥ ११३ ॥ स-
चरिओ किय नाय—नाणाइसएण सो य पडिवाई, किं होज्जा इयरो वा—सा नगवइ
नणइ अन्नोत्ति ॥ ११४ ॥ सम्म मिछाउक्कडपरायणा सायणा मए विहिया उप्पन्न-
केवलाए इमीइ निद्दापमायाओ ॥ ११५ ॥ इय वेरग्गमुदग्ग—खणमेक सुवागया तओ
तीए, लोयालोयविलोओ—णाणाइसओ समुप्पण्णो ॥ ११६ ॥ निग्घाइयकम्ममला
कालेण सिव अणतममल च, सिद्धिगइनामधेय—परम ठाण गया दोवि ॥ ११७ ॥

क वगरना कुळमा जन्मेली छे अने जगतना शिरोमणि नगवाने तने व्रत आप्या छे, माटे तु एवी छता रात पाडीने केम आवी ? ११८ त्यारे मृगावती ते प्रवर्त्तिनीना पगे पडी खमाववा लागी के आ मारो अपराध माफ करो अने हु फरीथी एम नहि करीश ११९ पछी ते मनमा चिंतववा लागी के रथा लोकने नमवा योग्य एवी आ महानुनाव प्रवर्त्तिनीने में आज प्रमाद करीने शा माटे नाराज करी ? ११० एम सवेगमा चडी पोतानी नूलने वारवार निंदवा लागी, एटलामा तेणीने जगत्मा सौ करता उत्तम केवळज्ञान प्राप्त थयु. १११ एवामा निद्राना योगे चदनबाळानो हाथ शय्याथी वाहेर पडी गयो अने ते तरफ सर्प आववा माड्यो ११२ तेथी ते हाथ मृगावतीए उपाडीने शय्यामा राख्यो तेवले चदनबाला जागी थकी पूछवा लागी के मारो हाथ केम चळायमान थयो ? त्यारे मृगावती बोली के हे नगवती. आणीमेर सर्प ह-

पाय पसंगसार—जणियमिसंपत्थुय च पुण एत्य, वेणइयबुद्धिसारेण—सोमन्नेण न अ-न्नेण ॥ १२८ ॥ इति

अथ गाथाक्षरार्थ .—अत्रैव वैनयिक्यां बुद्धौ अर्थशास्त्रेऽर्थोपार्जनोपायप्रतिपादके सामोपप्रदानभेददमलक्षणे नीतिसूचके बृहस्पतिप्रणीते शास्त्रे पूर्वमेव भारतयोपन्यस्ते—कप्पगत्ति—कल्पको मंत्री ज्ञानमिति गम्यते—केनेत्याह—गंमाइ छेयभेयणाया इति — गंमादिपछेदभेदनेन गमादीनामिक्षुयष्टिकलापरूपाणामादिशब्दाद्धधिभाडस्य च यथाक्रममुपर्यधस्ताच्च छेदनभेदनेन च प्रतिपक्षप्रहितप्रधानपुरुषस्य मतिमोहसंपादकेनोपन्यस्तेनेति—यक्षप्रयुक्ति. सुरप्रियपक्षवार्त्ता उक्तलक्षणा ज्ञातं—कथमित्याह—किचपओय अहवा सरावमित्ति—कृत्याया नागरिकलोकक्षयलक्षणायाः

ए पूछ्यु के ते ज्ञान प्रतिपाती छे के अप्रतिपाती. मृगावती बोली के अप्रतिपाती छे. १२४ आ सांभळी गुरणीए तरत रुडी रीते मिच्छादुक्कड कर्यु अने बोली, अरे मे निद्राना प्रमादमां आ केवलज्ञान पामेली आर्यानी आशातना करी. १२५ आ रीते चडवाळा पण एक क्षणांतर त्यारे वैराग्यमा चडी के तरत तेने पण लोकालोकने प्रकाश करनार अतिशय ज्ञान (केवळज्ञान) उपन्यु. १२६ बाद समय आवता बन्ने जणी कर्ममल दूर करी शिवरूप अनंत अने अचळ एवा सिद्धिगति नामना परम स्थाने पहोंची. १२७ आ बधी प्राये प्रासंगिक वात कही बतावी, पण एमां प्रस्तुत वात तो वैनयिकी बुद्धिवाळा सोमाम नामे चित्रकारना पुत्रनीज छे. १२८

हवे गाथानो अक्षरार्थ आ रीते छे

अहींज एटले आ वैनयिकी बुद्धिमा अर्थशास्त्रना देटे एटलेके पैसो पेदा करवाना उपाय बतावनार अने सा-

प्रयोग उपशमनोपायव्यापाररूप.—अथवा यदिवा—न्वसतीत्याह—शरावे मल्लके उपलक्षणत्वात् कलशकूर्चिका वर्णकादौ च प्रत्यग्रे चित्रकरदारकेण यो मल्लकादौ नूतने विहिते सति यक्षोपशमनोपाय उपलब्ध स चात्र ज्ञातमिति जाव

अत्र चार्थशास्त्रत्वजावनैव—परो ह्यवशीनूत सामादिजिर्नीतिजेदै. सम्यक्प्रयुक्तैर्ग्रहीतव्य यथा अधीष्व पुत्रक प्रात—र्दास्यामि तव मोदकान्, तान्वान्यस्मै प्रदास्यामि—कर्णावुत्पाटयामिते इति

साम च चित्रकरदारकप्रयुक्तो विनय इति

लेहे लिवीविहाण—वट्टाखेड्डेण मक्खरालिहण, पिढिमि लिहियनायण—मक्खर विदाइ सुयणाण ॥ ए ॥

म दाम जेद दरूप नीतिने जणावनार बृहस्पतिप्रणीत शास्त्र के जे पूर्वे धाररूपे लीधेल छे ते पेटे कल्पकमत्री उदाहरण छे शी रीते ते कहे छे के सेनर्मीना गला तथा दाढीना जाजनने अनुक्रमे उपर तथा नीचे छेदन जेदन कर्यु ते वर्मे शत्रुए मोकलावेल मुखी माणसने गुचरणमां नाखी दीधो ते रीते. तथा सुरप्रिय यक्षनी पूर्वे कहेली वार्त्ता पण उदाहरण छे, ते शी रीते ते कहे छे के नगरना लोकनी कलशने अटकाववानो जे व्यापार कर्यो ते रीते, अथवा शरावलु, वाळाकुची तथा वर्णक वगेरे चिताराना पुत्रे नवा करीने यक्षने उपशमाववानो उपाय मेळव्यो ते पण इहा उदाहरण छे

इहा अर्थशास्त्रपणानी जावना आ रीते छे के सामो माणस वश थतो न होय तो सामादिक नीति बरोबर वापरीने तेने वश करवो जेमके—

दीकरा, तु सवारे ऊठी जणीश तो तने लाडु आपीश अगर तेम न करीश तो ते बीजाने आपीश अने तारा कान उखाडीश. त्या साम एटले चिताराना पुत्रे जे विनय वापर्यो ते जाणवो

मूळगाथा

लेखमा लिपिविधान ते पासाओनी रमतमा अक्षरो चितरी शीखाम्यु, तेमज पूठे लखेल वाच्यु तथा अक्षर

मे ताओ —॥ ३ ॥ तइया तुमं विमग्गसु—तुरयं काउ परिक्ख मइनिउणं, कहि-
ओ य एसुवाओ—वीसत्थेसु तुरगेसु ॥ ४ ॥ जो तुरओ संतास—नो वच्चइ तत्थ
त विमग्गेसु, तेणावि पक्खिसुय तीइ—वयण माणदियमणेण ॥ ए ॥ वेयणधणावसरे
—पुत्ति वपि परिक्खिए डुवे तुरए, सो मग्गइ तो जासइ—अस्साहिवईवि सप्पणय.
॥ ६ ॥ एएसि अस्साण—मज्झे एए तुरगमा लट्टा, ता जइ एए गिण्हसि—ता स-
व्व कि न गिण्हेसि ? ॥ ७ ॥ सो जणइ न सव्वेहि—पओयण मज्झ, चिंतियं ताहे,
अस्साहिवेण जहएस—दारओ लक्खणनिहाण ॥ ८ ॥ कहमन्नह एएसि—अ-
स्सेसु इमस्स वीसमइ दिट्ठी, ता नियधूयादाणेण—गेहजामाउओ कज्जो ॥ए॥ कहिय
नियजज्जाए—सा नेच्छइ तो जणाइ हे मुद्धे, लक्खणजुत्तो एसो—होही मे गेहवुड्ढि-
करो ॥ १० ॥ सुण एत्थमुदाहरण—जह वट्टइ एत्थ दारगो कोवि, नियधूया मा-

मान्य करी (३—४—५) बाद पगारना टाकणे तेणे अगाउथी परखेला बे घोडा माग्या. त्यारे अश्वपति प्रीतिपूर्वक बोलवा लाग्यो के—६ आ बधा घोडाओमां ए बे घोडाज शेनी सरस छे, माटे जो ए ने तु ले तो बधा का लेतो नथी?७ ते बोल्यो के बधानु मने कइ काम नथी त्यारे अश्वपतिए विचार्यु के आ बालक लक्षणवत लागे छे. ८ नहि तो ए घोडाओ उपर एनी नजर केम खुचे, माटे एने आपणी दीकरी आपीने घरजमाइ करवो जोइए. ए ते वात तेणे पोतानी स्त्रीने कही त्यारे तेणीए नामरजी बतावी एटले अश्वपति तेने कहेवा लाग्यो के अरे भोळी, आ लक्षणवत शख्स छे, माटे आपणा घरनी आबादी करशे १० इहा एक उदाहरण आपु छु ते सांभळ.—कोइ एक छोकरो हशे तेने तेना मामा-

३७०॥ जलगेण—तस्स दिन्ना पर गेहे—॥ ११ ॥ न करेइ किपि कम्मं—अरुवीइ गओ
विरत्तओ एइ, खिसिज्जइ जजाए—तमकिंचिकरो कह होसि ? ॥ १२ ॥ छट्टे मा-
से लद्ध—त दारु सल्लक्खण हवइ जत्थ दम सय सहस्समुलो—कुरुवो घडिओ य
सो विहिणा ॥ १३ एगस्स धन्नवणिणो—दिन्नो लद्ध जहिह्रिय मुल्ल, तस्स गिहे
तेणेगा—जाया तस्साणुन्नावाओ ॥ १४ ॥ एव लक्खणजुत्ते—गिहे पविट्ठमि वड्-
ढइ कुडुव, दिन्ना नियया धूया—लक्खणजुतस्स तस्स तओ—॥ १५॥ अहवा बार-
वईए—पुरीइ कण्हमि रज्जमणुपत्ते, कइयावि अस्सवाणिय—हयाओ किणिजमाढ-
त्ता—॥ १६ ॥ हरिणा कुमरेहि तहा—तुरया, कुमरेहि तत्थ थुल्लतणू, एए किल
बलवतो—कलिऊणगीकया तेज —॥ १७॥ कण्हेणेगो अइदुब्बलोवि गहिओ सल-

एं पोतानी दीकरी आपी पण ते घरमा कइ काम करे नहि अने जगलमा जाय तो ज्ञाले हाथे आवे त्यारे तनी स्त्री प-
ण तेने ठपको देवा लागी के तु शा माटे आवो अकिंचित्कर (आळसु) थइ रहे छे ? ११—१२ हवे तेणे (अटवी
मां जमता जमता) ज्या लक्षणवत लाकडु हतु त्या ते छट्ठे मासे मेळव्यु अने तेमाथी तेणे एक लाख म्होरनी विधि प्रमा-
णे एक पात्री रची. १३ ते तेणे एक धान्यना वेपारीने आपीने धारेली कीमत मेळवी अने ते पात्रीना प्रतापे ते वाणि-
याना घरे घणा वासणा थइ पड्या १४ ए रीते लक्षणवाळी चीज घरमा पेसता कुटुबनी वृद्धि थाय छे (ए रीते तेणे
पोताना स्त्रीने समजावीने) ते लक्षणवत छोकराने पोतानी पुत्री परणावी १५ अथवा द्वारिकामा ज्यारे श्री कृष्ण राज्य
गादी पर बेठा त्यारे एक वेळा कोइ घोडाना वेपारी पासेथी कृष्णे तथा तेना कुवरोए घोडा खरीदवा माड्या त्या कुवरोए

क्खणो काउ, तो ते त हसमाणा—जणति कहमेरिसो गहिओ ? ॥ १८ ॥ पक्खि-णियं अह हरिणा—जह कज्ज समत्थओ इमो न इमे, अन्नेसिपि वहूणं—इमेसि सं-पायगो होही ॥ १९ ॥ अस्सवइणो हरिस्सय—पत्थुयवुद्धीइ विलसिय एयं, ज सो-घरजामाया—अस्सो य वसित्तणं नीओ. ॥ २० ॥ इति

अय गाथाक्षरार्थ —अश्व इति द्वारपरामर्श·—रक्खियत्ति—रक्षकोश्वरक्षा-वान् दारकः—धूयत्ति—दुहिताचाश्वपतेरेव—तत्प्रेरितेन च तेन—धम्मोवलत्ति—धर्मोपलैः. कृतपमध्यक्षितपापाणखंमरूपैर्वृक्षान्मुक्तैः—धीरत्ति—धीरयोरत्रस्तयोस्तुरग-योर्वेतनदानकाले—जायणया इति—याचनं कृत शेपस्तु प्रपच उक्त एव—अन्ये—कुमारगहणइति—कुमारे. शावादिष्वि. स्थूलाश्वग्रहणे सति विष्णुना यल्लक्षणयुतस्या-

जे जाना शरीरवाळा घोडा हता तेमने चळवत धारीने ते खरीद्या. १६—१७ श्री कृष्णे तो एक दूबळो पण सलक्खणो घोडो खरीद्यो त्यारे कुवरो तेना तरफ हसता थका कहेवा लाग्या के आवो घोडो केम खरीद्यो ? १८ श्री कृष्णे जवाब आप्यो के काम करी शके तेवो आ ज छे पण पेला नथी, तेमज आ वळी एना जेवा वीजा पण घणा घोडा लावी आपनार थशे. १९ आ रीते अश्वपति तथा श्री कृष्णनी वैनयिकी वुद्धिनो विलास छे के जेथी पेलाए घरजमाइ तथा घोडो वन्ने पोताने करजे राख्या. २०

हवे गाथानो अक्षरार्थ करीए छीए.—अश्वशब्दे द्वार समजवुं. रक्षक एटले घोडाने सभाळनार छोकरो. धूया एटले अश्वपतिनी ज दीकरी. तेनी प्रेरणाथी ते छोकराए मनामा धर्मना पत्थरा नाखीने झाड परथी पडता मेली कया वे घोडा ... वात तो कथाथी फलीज छे. वीजा आचार्यो आम

श्रस्य डुर्वलस्यापि ग्रहण कृत—तदाहुर्दृष्टाततयेति

(मूलगाथा)—गद्दन्नतरुणो राया—तप्पियवुड्ढाण दंसण करुगे, पिइन्नत्तणयण वसणे—तिसाइ खरमुयणसिरसलिल ॥ १३ ॥

गर्दन्न इति द्वारपरामर्श —इह तरुण. कश्चिद्राजा—तप्पियत्ति—ते तरुणा· प्रिया यस्य स तत्प्रिय —अन्यदाचासौ विजययात्राया प्रचालित न्नणितश्च तेन स र्वोपि लोक.—यथा—वुड्ढाणदसण करुगे इति—मदीयकटके यथा वृद्धानामदर्शन न्नवति तथा न्नवद्भि कर्त्तव्य—वृद्ध कोपि नानेतव्यो मदीयकटके इति न्नाव.—तथेति प्रतिपन्न च तै गतश्च सपरिवारोसौ विजययात्राया—पिइन्नत्तणयणत्ति—पितृन्नक्तेन चैकेन कटकवासिना नरेण पितुर्गुप्तस्य नयन कृत कटके—वसणे तिसाइ

नगरे कुमारोए जाफा घोफा खरीदता जिणुए जे दूबनो पण लक्षणवत घोमो खरीद्यो तेनु दृष्टात इहा आपे छे.

(मूळगाथानो अर्थ)—गर्दन्नना द्वारमा तरुण राजाने तरुणोज प्रिय हता तेथी तेणे लश्करमा वृद्धो न देखाय तेम हुकम कर्यो छता कोइ पितृन्नक्ते वापने साथे छानो राख्यो. वाद पाणीनु सकट पडता तरसना वखते ते वुड्ढाए गधेडाने सूंघे मुकावी पाणीनी सीर शोधी आपी. १३

गर्दन्नशब्दे द्वार याद कर्यु छे इहा कोइ युवान राजाने युवानोज प्रिय हता. हवे ते एक वखते विजययात्राए नीकल्यो त्यारे तणे सघळा लोकोने हुकम कर्यो के मारा लश्करमां जेम कोइ वुड्ढो न देखाय तेम तमारे करवु, मतलव के वुड्ढाने मारा लश्करमा नहि आणवो तेमणे ते वात कबूल राखी. वाद ते परिवार सहित विजययात्राए चाल्यो. त्यां कोइ एक

इति—अन्यदा च तथाविधविजलकांतारांतर्गतस्य सैन्यस्य दिनप्रहरत्रयसमये तृषः सबधिनि व्यसने आपतिते सति राजा तांस्तरुणान् पप्रच्छ—यथा—आकर्णयत भो केनाप्युपायेन सजला भुवमवगम्य जलमिति ते च तरुणत्वेनापरिणतबुद्धयो न जानंति तदुपाय ततो वृद्धगवेषणा कृता—नोपलब्धश्च केनापि कोपि—तत पटहप्रवादनपुरस्सर समुद्घोषणा कारिता—यथा—आगत्य कोपि वृद्धः कथयतूपाय ततस्तेनानीतजनकेन छुप्त.—आनीतश्च तत्र पिता.—तेनापि कथित यथा—खरमुयणत्ति—खरान् मुचताटवीमध्ये—यत्र च ते उत्सिघनं कुर्वंति तत्र सिरत्ति सिराः प्रतीतरूपाएव संभवति कृतं च तथैव—तदनु सलिलमुपलब्ध मिति अन्ये तु व्याख्यांति ते गर्दभास्तावदुत्सिघन कुर्वंतो गच्छति यावन्नीरपरिपूर्ण सर संप्राप्तमिति

पितृभक्त सिपाइए बापने छानी रीते लश्करमा लीधो बाद एक वेळा कोइ निर्जल अटवीमांथी पसार थता लश्करने बपोर थतां तरसनु संकट आवी पड्यु त्यारे राजा ते युवानोने पूछवा लाग्यो के भला माणसो, कोइ पण उपायवडे पाणीवाळी जमीन शोधी कहाडीने पाणी खेंची काढो. हवे ते बधा तरुण होवाथी काची बुद्धिवाळा होवाथी कइ उपाय जाणी शक्या नहि. त्यारे बुढ्ढानी तपास करावी, छतां कोइने पण कोइ बुढ्ढो मळ्यो नहि. त्यारे पडो वगडावी उद्घोषणा करावी के कोइ पण बुढ्ढो आवीने उपाय बतावो. त्यारे जेणे बापने साथे आण्यो हतो तेणे ते पडो छबीने पोताना बापने त्यां आण्यो. तेणे कह्यु के गधेडाओने जंगलमा फरता मूको अने तेओ ज्यां जमीन सूंघशे त्यां पाणीनी सीर हशे. ते सांभळी तेमणे तेम कर्यु एटले पाणी मळी आव्यु. बीजा छेल्ला पदनी एम व्याख्या करे छे के ते गधेडाओ त्यां सूधी जमीन सूंघता चाल्या गया के ज्यां सूधी पाणीथी भरेल तळाव हाथ लाग्यु.

(मूलगाथा)—लक्खणराये देवी हरणे सोगमि आलिद्दे चलणा, उवरि ण दिठ्ठजोगो—अयित्ता सासणे चेव ॥ १४ ॥

(कथा)—ओज्का जरीइ दसरह—राया रघुवंसनदणो आसि, अच्चञ्जुयनियचरणा—वज्जियसुरअसुरखयरपहू ॥ १ ॥ तस्सतेउरसारा—तिन्नि अत्तविसु पियमा रम्मा, कोसल्ला य सुमित्ता—तहावरा केकई नाम ॥ २ ॥ जाया तिन्नि पहाणा—तासि पुत्ता कमेण ते एए, सिरिम रामो तह लक्खणो य नरहो य नय निउणा ॥ ३ ॥ तो दसरहराया केकईइ कइयावि तोसिओ सतो, देइ वर, तीएविय—समए मग्गिस मिइ नणिओ ॥ ४ ॥ वयपरिणामे किल दसरहेण रामो पयंमि नियमि, आढत्तो ठावेउ—तओ वरो मग्गिओ तीए ॥ ५ ॥ जह नरहो मज्क सुओ

(मूळ गाथानो अर्थ)—लक्ष्मण द्वारमा रामचद्रनी राणी सीतानु हरण थयु बाद ते मळी त्यारे रामे तेने त्याग करी ते वखते तेनी शोक्ये सीता पासेथी रावणना हाथ चितराव्या. सीताए कह्यु के पग उपरात में कइ जोयु नथी माटे बीजु चितरी शकु तेम नथी. छता शोक्ये तेनी गरज बतावी १४

(कथा)—अयोध्या नगरीमा रघुवशी दशरथ नामे राजा हतो तेणे पोताना उत्तम आचरणथी सुर असुर तथा खेचरना इद्रोने खुश कर्या हता १ तेना अत पुरमा तेनी त्रण राणीओ हती एक कौशल्या, बीजी सुमित्रा अने त्रीजी केकयी २ ते त्रणे राणीओना अनुक्रमे राम, लक्ष्मण तथा भरत ए नामे त्रण न्यायवत पुत्रो थया ३ हवे एक वेळा केकयीए दशरथ राजाने खुशी करवाथी तेणे तेने वर आप्यु त्यारे तेणीए कह्यु के अवसरे ते मागीश. ४ बाद वृद्धावस्थाए

—कीरज राया, विलक्खओ जाओ—राया, विन्नायमिण—रामेणं विणयरामेण
—का-॥ ६ ॥ पायप्पणामपुव्व—जणगं विन्नवइ ताय सच्चगिरो, तं होसु, वणविहार
हमा-ह मह लक्खणसहाओ ॥ ७ ॥ सुयवच्छलोवि राया—अणुमुवायं मणे अन्नन्नमा-
णो, अणुमन्नइ सुयविरहे—सुन्न मन्नतओ पुहविं ॥ ८ ॥ चलिया दोवि कुमारा—
सीयासहिया दिसाइ जम्माए, अइगरुयं रणरणयं—जणयता सयलनयरीए ॥ ९ ॥
पत्ता मरहट्ठयमण्डलंमि गहिरे वणंतरे तत्थ, सजाया वच्छठिई-हिमगिरिसे मइव्व
॥ १० ॥ फलफुल्लकंदभोयण—रयाण निज्झरजलं पियताणं, चिंतंताणं सहलत्त—म-
प्पणो जणगविणयाओ. ॥ ११ ॥ परउवयारे चित्ते—तहा तहा निच्च मायरंताण, सी-
याविहियसरीरफिइंण सतुट्ठचित्ताण ॥ १२ ॥ वच्यति वासरा ताण—जाव, लकाहि-

पहोंचता दशरथे रामने पोतानी गादी आपवा मांडी त्यारे केकयीए वर माग्यु के—५ मारा दीकरा भरतने राज्य आपो. त्यारे दशरथ राजा मुंझाइ पड्यो. ते वात विनयथी रमता रामचद्रना जाणवामा आवी. ६ त्यारे रामचद्र पिताने पगे लागी विनववा लाग्या के हे तात, तमे तमारो बोल पाळो, अने हु लक्ष्मणने सघाते राखी वनवास करीश. ७ राजाने रामचद्र पर प्रीति छता पण बीजो कोइ उपाय नहि रहेता तेणे ते वात कबूल राखी; छता पुत्रोना विरहमा तने पृथ्वी शून्य जेवी भासवा लागी ८ हवे बन्ने कुमार सीताने साथे लइ दक्षिण दिशा तरफ रवाने थया त्यारे नगरीना लोक बहु भारे दिलगीर थवा लाग्या ९ तेओ चालता चालता महाराष्ट्र देशमां एक गहन अटवीमां आवी पहोंच्या. त्यां तेमणे जेम छके-लो हाथी हिमालयमा रहे तेम निवास करवा मांड्यो. १० त्या तेओ फळ, फूल तथा कंदमूळनो आहार करता अने नीझरणानुं पाणी पीता हता छता बापनो विनय साचव्याथी पोताने कृतार्थ मानता हता ११ वळी हमेशा तरेहवार परो-

वेण तो नाय, पुव्विपिय सीयाए—आरूढदढाणुराएण—॥ १३ ॥ जह रामो जणगनिनगयाइ जुत्तो वणमि परिवसइ, पारद्धो तग्गहणोवाओ ढ्लचारिणा तेण. ॥ १४ ॥ कत्थइ समए अइवाउलाण तेणेव तेसि विहियाए, पुप्फगएण सा रावणेण लकाउरिं नीया ॥ १५ ॥ नियठाणमागया जा—ता ते सीय कहिवि न निचति, सव्वस्सवंचिया इव—सोग च पराभव च गया ॥ १६ ॥ सुग्गीवसहाएहि—हणुवतचरोवलद्धवुत्तता, गतु लंकानयरि—सबधवो रावणो निहओ ॥ १७ ॥ ज्वलद्धा जणगसुया—तिव्वतुसमित्त अखम्डियारा, चोद्दसवरिसाणते—समुवज्जियपोढजसपसरा ॥ ॥ १८ ॥ उज्झाउरि च पत्ता—परलोगगएण विरहिय पिउणा, भरहेण निरवज्ज—परिचितिय=रज्जकज्ज ते—॥ १९ ॥ जाओ रज्जाभिसेओ लक्खणकुमरस्स रामणुन्ना-

पकार करता रहेता अने फक्त सीताजीज तेमनी शुश्रूषा लेता हता तेओ घणा सतुष्ट जणाता हता १२ एम तेओ दिवसो पसार करता हता तेवामा लंकानो अधिपति रावण के जे प्रथमथीज सीता उपर राग धरतो हतो तेने मालम पड्यु के—१३ सीता साथे राम वनमां रहे छे तेथी तेणे तेने लाग जोइने हरण करवानी युक्ति रचवा मांडी १४ एक वेळाए तेणे ते बन्ने भाइओने अति व्याकुळपणामा नाखी सीताने पकडी पुष्पविमानमां उपाडी लकामा आणी १५ हवे रामलक्ष्मण पोताना मुकामे आवी जोवा लाग्या तो कोइ रीते सीतानो पत्तो न लाग्यो, त्यारे जाणे एकदम बधा धनमालथी लूटाया होय तेम शोक अने पराभव पाम्या १६ बाद हनुमान नामना दूत पासेथी खबर मेळवी सुग्रीवनी सहायथी लकामा जइने तेमणे भाइभाडु सहित रावणने मार्यो. १७ अने तेम करीने अखड शीलवत सीता पाछी मेळवी. एम चौद वर्षनी आखरे भारे यश उपार्जीने—१८ ते राम अने लक्ष्मण अयोध्यापुरीमा आव्या त्या तेमना पिता परलोकवासी

ए, रज्जसुहं मणुरयाण—जा जंति दिणा सुहमणाए—॥ २० ॥ अलिएणय—वलि-एणय—ताहे लोएण जणगतणयाए, आरोविओ महंतो—सील्लखलणारवो अय-सो ॥ २१ ॥ जहा परमहिला लोलमणे—सव्वत्थेसुवि विरुद्धसचारे, कह रावणम्मि तग्गिहगयाइ सुद्दसील मेयाए ॥ २२ ॥ नियजायासुद्धभाव—रामो जाणतओवि जणवाया, किंचि अवन्न दंसेइ—सा गया बहु तओ सोगं ॥ २३ ॥ अंतेउरम्म जगया—अहन्नया मछर वहंतीए, होउ खए खारो इय—चिंततीए सवत्ती-ए—॥ २४ ॥ भणिया हले स रावणराया रूवेण विजियतेल्लुक्को, इय वहइजण-वाओ—ता लिहसु स केरिसो आसि ॥ २५ ॥ नियगाणुमाणकप्पियपरासओ स-

गया हता अने राजकाज रुडी रीते भरत सभाळतो हतो. १९ बाद रामचंद्रजीना हुकमथी लक्ष्मणकुमारने राज्यगादी पर बेसाडवामा आव्या एम राज्यसुख भोगवता तेमने आनंदमा दिवसो जवा लाग्या २० एवामा जुठा आळ चढाव-वामा बळवान् एवा लोकोए सीताजी उपर शीळथी भ्रष्ट थवानो मोटो अपजश उराड्यो. २१ तेओ एम बकवा लाग्या के पर स्त्रीमा लंपट अने बधी वातोमा जबरो चालनार रावणना घरे रहेली आ सीतानु पवित्रपणु शी रीते रहे ? २२ हवे रामचंद्र पोतानी स्त्रीनु पवित्रपणु अंदरथी समजता हता तोपण लोकोपवादथी डरीने बहारथी कंइक अवज्ञा दर्शा-ववा लाग्या तेथी सीताजी भारे शोकमा पड्या. २३ हवे अंतःपुरमा रहेतां थकां सीता उपर मत्सर करनारी शोक्ये जखममा क्षार नाखवो ठीक पडशे एम चिंतवी तेणीने कह्यु के अली, रावण रूपे करी जगत लोकने जीत्यो छे एम लो-कोमा वात चाले छे माटे तुं तेनुं चित्र करी बताव के ते केवो छे ? २४—२५ हवे एवी कहेवत छे के सौ कोइ पारकु

१७७ ॥

व्वहा जणो सव्वो, नीयाए नाखलोना—महाणुनावो महंताए—॥ २६ ॥ इय मग्गमणुसरतीइ—तीइ लिहिय पयाए पडिविंव, उवरि मए न दिट्ठो—अओ न जाणे किमागारो ? ॥ २७ ॥ त पडिविंब सगोविऊण रामस्स दसिय तीए, अज्जवि इमा न त पइ—पडिवध मुयइ इह पेच्छ ॥ २८ ॥ सीयाउवरि रामस्स विप्पिय तीइ सजण तीए, किल वेणइया वुद्धि—तेणोवाएण सच्चविया ॥ २९ ॥ एत्र रामायणसकहाइ अइवित्थरेण पन्नत्त, तो तत्तो विन्नेय--तयत्थिणा सोवओगेण ॥३० ॥ इति

अथ गाथाक्षरार्थ —लक्षदर्शनाकनयोरिति वचनात् लक्ष्यत पश्यतो रामस्य सीतालिखितचलन—प्रतिविंव यत् सपत्न्या प्रयोजन कृत तल्लक्षणमित्युच्यते तत्र च रामे इति रामदेव तस्य च देवी सीता—हरणे तस्या रावणेनापहरणे कृते प्रत्यागमने च

आशयने जेम रने तेम पोताना अनुमाने कल्पे छे तेथी नीच माणसने सामो माणस नीच लागे छे अने मोटा मनवाळाने सामो माणस मोटा मनवाळो लागे छे २६ आ कहेवतने अनुसरी तेणीए रावणना पगनु प्रतिविंव चितर्यु अने वोली के ए उपरात उपर तो में जोएल नथी माटे ते केवो छे ते हु जाणती नथी २७ वळ ते शोक्ये ते प्रतिविंव छुपी रीते रामने वताव्यु के हजु पण सीता रावणना उपरथी मन उतारती नथी २८ एम सीता उपर रामनो मनफेर करावनामा तेणे पोतानी वैनयिकी वुद्धि वापरी २९ आ वधी वात रामायणनी कथामा अति विस्तारे कहेल छे माटे तेना अर्थीए ध्यानपूर्वक ते वात त्याथी जाणी लेवी ३०

हवे गाथानो अक्षरार्थ करे छे'—लक्ष धातु जोवामा तथा आकवामा वापरे छे तेथी लक्ष करता एटले के जोता रामने सीताए चितरेल पगनु प्रतिविंव जे तेणीनी शोक्ये वनाव्यु ते लक्षण जाणवु त्या राम एटले रामचद्र तेनी देवी

लोकापवादजयेन रामेणावज्ञाया कृताया शोके च सपत्ने कदाचित् सपत्नी प्रयुक्ता सीता—आलिहे इति—आलिखितवती चरणौ रावणसंबंधिनौ—उपरि पादप्रदेशादूर्ध्वं न दृष्टो मया असावित्ययोगो लेखनस्य सीतया कृत तत सपत्न्या लब्धछिद्रया—अत्थित्तासासणेचेवत्ति—अर्थितायाः अर्थित्वस्य शासना कथना च समुच्चये एवं पादाले—खदर्शनन्यायेन कृता अत्र च अर्थिताशासने व्याख्यातेपि अत्थित्ता सासणे इति य. पाठ स प्राकृतलक्षणवशात्

तच्चेद—नीया लोय मभूया य—आणिया दोवि विदुदुव्वावा अत्थं वहति तच्चिय—जो एसि पुव्वनिद्दिठो ॥ १ ॥

(मूळगाथा)—गढी मुरुंमगूढ–सुत्त समदंरु मयणवट्टो य, पालित्त मयणगा-

एटले सीता तेनु रावणे हरण कर्युं. बाद ते पाछी आवता लोकापवादनी बीकथी रामे अवज्ञा करी एटले तेणीने शोक थयो. एवामा कोइ शोक्यनी प्रेरणाथी सीताए रावणना पग चितर्या अने कयु के पगथी उपर में जोएल नथी तेथी तेणे बाकीनु चित्र नहि चितर्युं बाद शोक्ये लाग जोइ ते पगला रामचंद्रने बतावी कयु के हजु पण ए रावणनी इच्छा राखे छे. इहा " अर्थिताशासने " ए संस्कृत पदनु प्राकृतमा " अत्थियासासणे " एवु रूप थाय तेना बदले अत्थित्तासासणे एवु रूप कर्युं छे ते प्राकृतना प्रयोगोनी विचित्रताना लीधे छे.

प्राकृतमा एम कहेलु छे के बिंदु (अनुस्वार) अने विसर्ग लोप कर्या होय अगर न होय त्या आएया होय तो पण अर्थ तो जे पूर्वे रहेलो होय ते ज कायम रहे छे. ?

(मळ गाथाना अर्थ)–ग्रंथिना द्वारमां मुरुमराजाने गूढ छेमावाळु सूत्र, सरखी करेली लाकडी अने मीणनो

लण—उट्ठी=तर लाघुसिव्वण या ॥ १५ ॥

(व्याख्या)—ग्रथिरिति द्वार—स चात्र गूढाग्रसूत्रपिण्डलक्षणो ग्राह्यः—तत्र पाटलिपुत्रे नगरे मुरुण्डो नाम राजा—तस्य कुतोपि स्थानात् कैश्चित् ज्ञानिनमात्मान मन्यमानैर्मुरुण्डराजपरिषत्परीक्षार्थं गूढमिति गूढाग्र सूत्र—समदण्डत्ति—सम. समवृत्तो मूले उपरि च दण्डक —— मदनवृत्तश्च मदनलेपोपलिप्तवृत्तसमुद्गकश्च प्रेषित इति दर्शितानि च तानि तथाविधकोविदाना न लब्ध तत्व तत. पादलिप्ताचार्यस्य तत्र पर्यायात् कृतविहारस्य दर्शितानि राजकुलागतस्य —तत —पालित्तत्ति—पादलिप्ताचार्येण—मयणगालणत्ति—मदनगालना गूढसूत्रे उष्णोदकेन कृता, तत. सूत्राग्रमुन्मीलित उट्ठोतरत्ति—यष्टेर्नदीजले प्रवहति तारण कृत तत्र यो भागो गुरुतर एव

डावनो मोकलाव्यो तेणे पादलिप्तसूरिने बतावता तेमणे मीण गळावी सूतनो छेडो शोधी आप्यो, लाकडीने तारी तथा तुम्बाने तारीक रीते सीवडाव्यु १५

(गाथानी व्याख्या) —ग्रंथिद्वारमा गूढ छेडावाळा सूतनी दडी लेवी ते ए रीते के पाटलिपुत्रमा मुरुण्ड नामे राजा हतो तेना उपर कोइक ठेकाणेथी कोइक पोताने हुशियार मानता लोकोए तेनी सभानी परीक्षा करवा गुप्त छेडावाळु सूत्र तथा सरखी रीते गोळ उतारेल लाकडी तथा मीणना लेपथी लींपेलो गोळ डाबडो मोकलाव्यो. राजाए ते केटलाक तेना पण्डितोने बताव्या पण कइ खुलासो मळ्यो नहि. एवामा पादलिप्तसूरि विहार करता त्या दरबारमा आव्या तेने ते बताव्या त्यारे तेमणे सूतनी दडीने गरम पाणीमा नखावी एटले मीण लपटेलु हतु ते गळी जता सूतनो छेडो मेळवी उ-

वहुवुमति स मूलमिति ज्ञात

मदनवृत्तगोलकश्चात्युष्णे जले निक्षिप्य मदनगालनेन व्यक्तीभूतद्वारदेशः समुद्घाटित —स्वय च—लावुसिव्वणया इति—अछिद्रं महाप्रमाणमेकमलावु गृहीत्वा सूक्ष्मा च राजिरेखामुत्पाद्य मध्ये रत्ननिक्षेप. कृत —ततो जैनशास्त्रप्रसिद्धचोरसेवन्या स्यूता—भणिताश्च ते यथा—" एतदलावु अविदारयद्भि रत्नग्रह. कार्य "—न शक्तिश्च ते सोर्थ· सपादयितु प्रस्तुतवुद्धिविकलैरिति ७

(मूलगाथा)—अगए विसकर जवमेत्त—वेज्जसयवेह हत्थिवीमसा, मतिपभिवक्खअगए—दिट्ठे पन्ना पवत्ती उ ॥ १६ ॥

केरी आपी तथा लाकमीने नदीना वहेता पाणीमा नाखी तारी जोइ त्या जे भाग भारे होवाथी वधारे डूब्यो ते तेनु मूळ छे एम शोधी आप्यु—

तेमज मीणथी जमेलो दाबडो अति गरम पाणीमा नाखी मीण गळावी तेनो उघाडवानो प्रदेश खुल्लो करी उघाडी आप्यो. ते साथे दरबारमा पोते एक मोटु काणा वगरनु तूबडु लइ तेमा एक झीणो काप पाडी तेमा रत्न नाखी दीधु. बाद जैन शास्त्रमा वर्णवेल छुपी सिवाइथी ते काप सीवी लीधो. बाद ते माणसोने एवु जणावी मोकल्यु के आ तूबडु फाड्या तोड्या वगर तमारे तेमाथी रत्न कहाडी लेवु; पण तेओ आ वैनयिकी बुद्धिथी विकल होवाथी ए वात करी शक्या नहि.

(मूळ गाथानो अर्थ)—अगदद्वारमा विषनो कर पाड्यो. त्या कोइ वैद्य एक यव जेटलु विष लाव्यो. तेणे ते

(व्याख्या)—अगद इति द्वारपरामर्श.–कश्चिद्राजा निजपुरोपरोधकारि प-रवल स्वदेशात प्राप्त श्रुत्वान्योपायेन तन्निग्रहमनीक्षमाणस्तदागममार्गजलानि वि पेण त्राजयितुमिच्छु सर्वत्र नगरे—विसकरत्ति—विपकर पातितवान्—यथा पच-पल्लकादिप्रमाण सर्वेणापि मम त्रागारे विपमुपढोकनीय

जवमित्तत्ति—यवमात्र—विज्जत्ति—कश्चिद्वैद्यो विपमानीतवान्. कुपितश्च राजा—" किमेव मदाज्ञानगोकारी सवृत्त इति? " स त्वाह—" तुच्छस्याप्यस्य दे-व—सयवेहत्ति—शतवेध आत्मन शकाशात् उपलक्षणत्वात् सहस्रादिगुणवस्त्व-तरस्य च वेध आत्मना परिणमयितु शक्ति समास्ति "—ततो—हत्थिवीमसत्ति–हस्तिनि क्षीणायुषि पुच्छैकवालोत्पाटन कृत्वा तस्मिन्नियोजनेन विमर्श. कृत —

सोगणु काम करी शके एम सूचव्यु पछी तेनी हाथी पर अजमायस करी मन्त्रिए ते विपनु प्रतिपक्षी औपध परखी जोयु अने ते वादते विप वापर्यु १६

(व्याख्या)—अगदशब्दथी द्वार याद कर्यु छे. त्या वात ए छे के कोइक राजाए पोताना नगरने घालनार शत्रुनु ल-श्कर पोताना देशमा आवतु साभळी बीजा कोइ उपायथी तेने हरावयानु नहि सूजता तेने एम विचार थयो के जे रस्ते ते आवे छ त्याना पाणी विपवाळा करी नाखवा, तेथी तेणे आखा शहेरमा विपनो कर पाड्यो एटले क जणाव्यु के पा-च पल्ल प्रमाण विप सघळा लोकोए मारा भडारमा पहोंचतु करवु

त्यारे कोइक वैद्य फक्त यव जेटलु विप लइ आव्यो एटले राजाए गुस्से थइ तेने कह्यु के केम तें मारी आज्ञा-

लग्न च तद्विष क्रमेण हस्तिनमभिव्याप्नोति मन्त्रिणा चोक्तं—"प्रतिपक्षयोगः एतस्य निवर्त्तकमौषध किं किंचिदस्ति न वेति ? अस्ति चेत् प्रयुक्त" प्रयुक्त च ततो याव-द्विषेणाभिभूयते तावत् पश्चात्प्रयुक्तेनौषधेन प्रगुणीक्रियते एव दृष्टे विषसामर्थ्ये प-श्चान्मन्त्रिणा प्रयुक्तिस्तु प्रयोगः पुनर्व्यापारणलक्षण. कृत —अत्र च वैनयिकी बुद्धिर्य-न्मन्त्रिणा दृष्टसामर्थ्य विष व्यापारितमिति

(मूलगाथा)—गणियारहिए एक्क—सुकोससड्ढित्ति थूलभद्दगुणे, रहिएण अवतुबी—सिद्धत्थगणट्टदुक्करया ॥ १७ ॥

(स्थूलिभद्र कथा)—इह नवमनदकाले—रुप्पगवसभि आसि सुपसिद्धो,

नो अस्वीकार कर्यो ? ते बोल्यो के महाराज, ए थोडु छे छता एनाथी सोगणी वके हजार के लाखगणी बीजी वस्तुने ए पोताना जेवी करी शके छे. त्यारे राजाए एक बुड्ढा हाथीना पूछमाना वाळ उखमावी ते विष त्या लगावी जोयु ह-वे विष त्याथी चडीने हाथीना शरीरमा व्यापवा लाग्यु त्यारे ते राजाना मत्रीए कह्यु के ए विषनो पाछो उतार करे एवु औषध कोइ छे के केम ? अने ते होय तो ते पण वापरी जवाय. त्यारे वैद्ये ते वापरी बताव्यु तो जेटला भागमा विष चढ्यु हतु तेटलमा ते औषधथी पाछु उतरी शक्यु. त्यारे ते विष मत्रीए वापरता मूक्यु इहा मत्रीए ते विषनु सामर्थ्य शु छे ते तपासी जोइने ते वापर्यु ए वैनयिकी बुद्धि जाणवी.

(मूळ गाथानो अर्थ.)—गणिका तथा रथिकनु मळी एक उदाहरण.त्या सुकोशा गणिका श्रद्धावत थइ स्थूल-भद्रना गुण प्रशसती त्यारे रथिके आबानी लुबी कापी बतावी एटले सुकोशाए सरसवना ढगला पर नाच करी बताव्यो एमा शी दुष्करता छे ? १७

सयसखावच्चत्तए—गुणाउ सयडालगो मती ॥ १ ॥ तस्स पहाणकलत्तमि—डुसि जाया सुया सुयवरिठ्ठा, सिरियूलत्तद्दनामो—पढमो वीओय सिरिउ त्ति ॥ २ ॥ जक्खा य जक्खदिन्ना—भूया तह भूयदिन्नया नाम, सेणा वेणा रेणा—तह सत्त इमाउ धूयाओ ॥ ३ ॥ एया कमेण इग–दो–तिगाहि वाराहि सुणियगहणसहा, जिणवयणरत्तचित्तो—एगतेणेव सड्डालो ॥ ४॥ तत्थत्थि वररुई नाम—माहणो सयल-विप्पकुलकेऊ, अट्ठसएण सिलोगाण—नद मुवचरइ सो निच्च ॥ ५ ॥ राया सगडालमुह—पासइ मिच्छत्त मिय मुणतो सो, जा न पससइ एसो त्ति—तस्स न पसन्नओ होइ ॥ ६ ॥ तब्भज्जाए सेवापरायणो सो तओ इढ जाओ, भणिओ तीइ किमत्थ—तमेव माराहिसि ममति ? ॥ ७ ॥ परिकहिए सब्भावे—नह काह जह

(स्थूलभद्रनी कथा)—नवमा नदना वखते कल्पकमत्रीना वशमा सो सताननां कारणे तेना नामथी प्रसिद्ध थएलो शकटाळ नामे मत्री हतो १ तेनी मुख्य स्त्रीना पेटथी ब विख्यात पुत्रो थया हता जेमाना एकनु नाम स्थूलभद्र हतु अने बीजानु नाम श्रीयक हतु २ तेमज यक्षा, यक्षदिन्ना, भूता, भूतदिन्ना, सेणा, वेणा अने रेणा ए नामनी सात दीकरीओ हती ३ तेओ अनुक्रमे एक बे त्रण वगेरे वार ज साभळती ते ग्रहण करी लेती, अने शकटाळ मत्री पोते एकाते जिनवचनमा रक्त हतो ४ त्या सौ ब्राह्मणोमा पकायनो वररुचि नामे ब्राह्मण हतो ते हमेश एक सो आठ नवा श्लोक रची नदराजाने अर्पण करतो ५ त्यारे शकडाळ तरफ जोवा लाग्यो, पण तेणे तने मिथ्यात्व जाणी प्रशसु नहि एटले राजा तेना उपर तुष्टमान नहि थयो ६ त्यारे वररुचि ते मत्रीनी स्त्रीनी सेवा करवा लाग्यो एटले तेणीए पूछ्यु के तु शा माटे मने सेवे छे ? ७ वररुचिए खरी हकीकत कही जणावी त्यारे ते बोली के हु हवे तेम करीश के जे-

अथ गाथाक्षरार्थ —गणिका तथा रथिक उक्तरूपः—एक ज्ञातं न पुन द्वे —सुकोससड्ढित्ति—सुकोशा प्रागेव या कोशानामतयोक्ता—श्राद्धा जिनशासनातिरूढातिशयश्रद्धाना—इति अस्माद्धेतो स्थूलभद्रगुणान्निरतर प्रशसती ता दृष्ट्वा रथिकेन तदाक्षेपार्थं आम्रलुंबी प्रागुक्तप्रकारेण छिन्ना तयाच—सिद्धत्थगरासित्ति —सिद्धार्थकराशिस्थितसूच्यग्रेषु नाटयमादर्शितं, भणित च शिक्षितस्य का दु-करतेति (७)

(मूळगाथा)—सीता सार्मी कज्ज—दीह तण गन्न कुचपइवाणी, देहायरियपणामण—अवहमि तहा सुसिस्साए ॥ १८ ॥

(व्याख्या)—सीया सामी दीह च तण अवसव्वय च कुचासोत्तिद्वारे केनचि-

णे जाणी लीधु के काळे जे प्रमाद कर्यो तेनु आ फळ मळ्यु छे ११५—११६ स्थूलभद्रे कह्यु के फरीने एम नहि करु, त्यारे गुरुए कह्यु के जो के तु फरी नहि करे तो पण बीजा करशे. बाद बहु काळावाळा करता तेमणे उपरला चार पूर्व भणाववा कबूल्यु पण कह्यु के ते बीजाने नहि भणाववा तेथी ते तथा दशमा पूर्वनी छेल्ली बे वस्तु स्थूलभद्रना साथे विच्छेद पाम्या. ते शिवाय बाकीनु सघळु श्रुत बीजाने भणाववा अनुज्ञा आपी. इहा गणिका तथा रथिकनी वैनयिकी बुद्धि प्रस्तुत जाणवी. ११७—११८—११९

(कथा समाप्त थइ.)

हवे गाथानो अक्षरार्थ करे छे.—गणिका तथा रथिक जे कथामा वर्णव्यो छे ते मळीने एक उदाहरण गणवु, नहि के बे सुकोशा एटले पूर्वे जे कोशा नामे कहेली छे ते श्राद्धा एटले जिनशासनमां अतिशय श्रद्धावाळी थइ ए हेतु-

-त् कलाचार्येण क्वचिन्नगरे कस्यचिन्नरनायकस्य पुत्रा अतिसन्मानदानगृहीतेन ले-ख्यादिका कला ग्राहिता —सजातश्च कालेनातिभूयान् द्रव्यसयोगः—लुब्धश्च रा-जा इच्छति त व्यपरोपयितु तत्र ज्ञातंच पुत्रै —

जनेता चोपनेता च—यस्तु विद्या प्रयच्छति, अन्नदाता भयत्राता—पचैते-पितर स्मृता ॥

इति नीतिमध्यास्थं कृतज्ञतयानुस्मरद्भि —परिज्ञापितच तै (ग्र ३०००) य-था केनाप्युपायेन अक्षतमेवामुमत स्थानान्नि सारयाम । ततो यदा जेमितुमा-गतोसौ तदा स्नानशाटिका याचमानस्तैरुक्त शुष्कायामपि शाटिकाया यथा शीता शिशिरा शाटी—किमुक्त भवति—शीतकार्य ते इति तथा दीर्घं तृण द्वारान्निमु-

यी ते स्थूलभद्रना गुणोने हमेशा प्रशसती ते जोइने रथिक तेने खेंचवा माटे आवानी लूम पूर्वे कहेली रीते कापी अ-ने कोणाए सरसवनी राशि उपर सूइओ गोठवी तेनी अणीओ उपर नाच करी बताव्यु, अने कह्यु के शीखेलाने शु दुष्कर छे

(मूळगाथानो अर्थ)—हमी सामी तथा लाबु घास बतावी जणाव्यु के चालतो था अने कूजने प्रतीप एट-ले आमी उतारी जणाव्यु के दरबार नाराज छे एम लेखाचार्यने हजु मारवामा आव्यो न हतो तेटलामा तेने ते चीजो आपीने जणाव्यु ते रीते एम सुशिष्योनी वैनयकी बुद्धि जाणवी १८

हमी सामी—लाबु—घास—अने अवळी कुंज ए-द्वारमा कोइ कळाचार्यो कोइ नगरमा कोइक राजाना दी-कराओने भारे सन्मान तथा दानथी खुश थइने लेख्य वगेरे कळाओ शीखामी बाद वखत जतां तेना पासे घणो पैसो

ख दत्त्वा सूचयति यथा दीर्घं मार्गं प्रतिपद्यस्वेति तथा क्रौंचस्य मगलार्थं स्नानस्य प्रदक्षिणतयोत्तार्यमाणस्य प्राक् तदानी पइवाणित्ति प्रतीपरूपतयोत्तारण कृतं

—प्रतिकूल सप्रति ते राजकुलमिति लेख्याचार्यप्रणामनं कलाचार्यस्य शाट्यादीना समर्पण कुर्वतां अवधे अव्यापादनेयापि राज्ञा वधेऽक्रियमाणे इत्यर्थ —तथा शीता शाटी इत्यादिना प्रकारेण सुशिष्याणां कृतज्ञतया सुदरांतेवासित्वाव प्राप्ताना वैनयकी बुद्धि सपन्ना नि सृतश्चासावनुपहत एव (७)

(मूळगाथा)—णिव्वोदे पोसियजार—खुरकए रत्तितिसियदगमरणे, उजूक णाविपपुञा—णाए तयगोणसुलद्धो . ॥ १ए ॥

(व्याख्या)—निव्वोदे इति नीव्रोदकेज्ञाततयोपन्यस्ते—पोसियजारखुरकए

जमा थयो तेथी राजाए लोजाइने तेने मारवानी इच्छा करी ते वातनी ते राजाना पुत्रोने खबर पडी त्यारे तेमणे विचार्यु के जन्म आपनार, जनोइ आपनार, विद्या आपनार, अन्न आपनार, तथा जयथी वचावनार ए पाच वाप कहेवाय छे एम कृतज्ञपणाथी नीतिनु वाक्य याद करीने तेमणे विचार्यु के कोइ पण उपाये एने वगर जोखमायो आ ठेकाणेथी रवाने करवो. तेथी ते ज्यारे जमवा आव्यो अने तेणे नावानु कपडु माग्यु त्यारे ते सूकेलु होवा छता तेमणे कह्यु के सामी तो थमी छे एटले के तने थवु पामवानु छे तथा दरवाजानी सामे लावु घास धरी सूचव्यु के लावे रस्ते रवाने थइ जा, तथा पूर्वे मगळ माटे न्हाएलाने मवळी वाजु उतारवामा आवता कोंच (कुजना आकारना कलश) ने अवळु उतार्यु.

ते वडे सूचव्यु के दरवारजी तारा पर इतराजी छ. आ रीते ते कळाचार्यने हजी राजाए मार्यो न हतो तेटला-

इति—कयाचित् प्रोषितभर्तृकया जारो विटो गृहे प्रवेशितः—तस्यच क्षुरकर्म नखाद्युद्धरणादि कृत कृतेच रत्तितिसियदगमरणे इति—रात्रौ तृषित सन्नुदक सन्निहितान्यजलाभावे नीव्रसलिल पायितस्तत्क्षणादेव मरण तस्य सपन्नं निश्चिते च तत्र उज्झन वहिर्देवकुलिकायास्त्याग कृत

दृष्टश्च लोकेन गवेषितश्च कथमसौ मृत इति सद्भाव चालभमानेन तत्र केनचित् सप्रतिभेनोक्त—" नवमेवास्य क्षुरकर्म नापितविहित च दृश्यते " ततो लोकेनाहूय नापिताना पृच्छा कृता—"केनास्य क्षुरकर्म विहितमिति ? " कथितचैकेन यथा मयामुकस्यगेहे इति ज्ञाते च पृष्टा सा किं त्वया मारित इति ? साचाह " तृषितो मया नीव्रोदकमेव केवल पायित " ततो लोकस्य नीव्रस्थितत्वग्विषगोनसोप-

मा शाम्री वगेरे आपनार ते सुशिष्यो कृतज्ञपणाथी सारा शिष्य थया तेमनी ए बुद्धि ते वैनयिकी जाणवी. एम ते कुमार जोखमायो त्याथी नीकळी शक्यो

(मूळगाथानो अर्थ)—प्रोषितभर्तृका स्त्रीए जारने क्षौरकर्म (हजामत) करावी राते तरस लागता नेव्रनु पाणी आप्यु तेथी तेनु मरण थता तेने वाहेर फेंकाव्यो. वाद हजामोने पूछता खवर पडी के त्वचामा निपत्राळा गोनस सर्पना झेरथी ते मरण पाम्यो छे. १९

(व्याख्या)—नीव्रोदकना उदाहरण पेटे ए वात छे के कोइक स्त्रीनो भर्त्ता परदेश जतां तेणीए कोइ जारने घरमा बोलावी तेनी हजामत वगेरे करावी. वाद राते तेने तरस लागतां वीजु पाणी नहि मळवाथी तेणीए तेने नेवानु पाणी पीवराव्यु तेथी ते तरतज मरण पाम्यो. ते मरी गयो छे एम खातरी थता तेणीए तेने देवकुलिकानी वाहेर नाखी दीधो.

त्रविध प्रस्तुतवुद्धिप्रजावात् संपन्ना (५)

(मूलगाथा)—गोणे णेत्तुद्धरणं–घोडगजीहाइपरूणमो उवरिं, मंदमई ववहारे—रिजत्ति मतिस्स अणुकपा ॥ २० ॥

(व्याख्या)—गोणेत्ति गोणो घोरुगपडणं च रुक्खाओ इतिद्वारपरामर्शः.—तत्र क्वचिद् ग्रामे केनचिन्मदत्राग्येन निर्वाहोपायांतरमन्यदलजमानेन मित्राद्याचितैर्बलीवर्दैर्हलं वाहयितुमारब्ध विकालेच तेनानीयैते गावो मित्रस्य संबंधिनि गोवटके क्षिप्ता

तच्च मित्र तदा जेमितुमारब्धं लज्जया चासौ नोपसर्पित दृष्टाश्च तेन ते वाटके क्षिप्यमाणाः—अकृततत्यश्च निर्गतास्ते ततो हृताश्चौरैः—गृहीतश्च मंदत्राग्यो

तेनु मरुडुं लोकोना जोवामां आवता तेमणे तपास करी के ए केम मरेलो छे ? पण तेनो कंइ पत्तो न मल्यो. एवामा त्यां कोइक बुद्धिमान् माणसें कह्यु के आनी नवीज हजामत थएली देखाय छे, ते परथी लोकोए हजामोने बोलावी पूछ्यु के आनी हजामत कोणे करी छे? त्यारे एके कह्युं के मे एनी हजामत अमुक ठेकाणे करी छे. ते जाणी लोकोए ते स्त्रीने पूछ्युं केम तें एने मार्यो ? ते स्त्री बोली के एने तरस लागता मे एने फक्त नेवानु पाणीज पीवराव्यु छे. तेथी लोकोए तपास करतां त्यां विषमय चामडीवाळो गोनस सर्प मळी आव्यो एम प्रस्तुत बुद्धिना प्रज्ञावथी सघळो पत्तो लाग्यो.

(मूळगाथानो अर्थ)—गोणना द्वारमां मदमतिनो इन्साफ करतां मत्रीने तेने सरल जाणी मत्रीने तेना पर अनुकपा आवतां तेणे एवो न्याय आप्यो के माळेकनी आखो कहाडवी' घोडावाळानी जीज कपावी अने मदमतिना ज-

मित्रेण यथा समर्पय मे बलीवर्दान् असमर्पयमाणश्च राजकुले नेतुमारब्धो यावत्तावत् प्रतिपथेन तुरगमारूढ एकः पुरुष समागच्छति सच कथंचित्तुरगेण भूमौ पातित पलायमानश्च तुरग, आहत आहतेति तदुक्ते तेन मदभाग्येन कशादिना ताडित क्वचिन्मर्मणि मृतश्च तत्क्षणादेव—गृहीतश्च तुरगस्वामिनाप्यसौ सपन्नश्च गच्छतामेव विकाल उपिताश्च नगरबहिरेव तत्रच केचिन्नटा आवासिता. सति—सुप्ताश्च ते सर्वेपि चिंतित च तेन रात्रौ मम नास्ति जीवतो मोक्ष इति वर आत्मा उद्बद्ध इति परिभाव्य दण्डिखण्डेन वटवृक्षशाखाया आत्मा उल्लम्बित—साच दण्डिदुर्बला झटित्येव त्रुटिता पतितेन च तेन नटमत्तरको मारित —तैरप्यसौ गृहीत नीतिकरणे

पर कोइ नटे कपरथी पमयु. २०

व्याख्या —गोण शब्दथी बळद सजार्यु छे. त्यां आ वात ए छे के के कोइ गाममा कोइक भाग्यहीन माणसे पोतानो निर्वाह चलाववानो कोइ बीजो उपाय नहि सूझतां मित्र पासेथी बेल मागीने खेमवा मामयु साजे तेणे ते बेलो ते मित्रना वाडामां वाळ्या

ते मित्र ते वखते जमतो हतो तेथी पेलो मदभाग्य शरमना लीधे तेना पासे नहि गयो छतां तेणे बेल वाडामा पूर्या ते तेणे जोया हता तो पण तेनी सभाळ न लीधी एटले तेओ बाहेर नीकळ्या एटले चोरोए हरण कर्या त्यारे ते मित्रे पेला मदभागने पकडयो के मारा बेल मने सोंप ते ज्यारे नहि सोंपी शक्यो त्यारे तेणे तेने दरबारमा खेंचवा माड्यो. एवामा सामेथी घोडा पर चढीने कोइ माणस आवतो हतो तेने घोडाए कोइक रीते जमीन पर पाडी दीधो अने घोडो नाशवा माड्यो त्यारे तेणे बूम करी के "मारो मारो" ते परथी मदभाग्ये घोडाने ताजणो एवा ठेकाणे मा-

कथित च यथावृत्तं तै.—पृष्टोसावमात्येन प्रतिपन्नश्च सर्वं ततो मंत्रिणा नि.-प्रतिज्ञोयमिति महतीमनुकपा त प्रति कुर्वता प्रस्तुतबुद्धिप्रज्ञावान्न्यायो दृष्ठ—यथा—नेतुद्धरणमिति—वलीवर्दविषये नेत्रोद्धरण लोचनोत्पाट कर्त्तव्य.—अयमत्रिप्राय—वलीवर्दस्वामी मंदज्ञाग्यश्च जणितो मत्रिणा यथा द्वावपि जवंतावपराधिनो तत एकस्य वलीवर्दान् वाटके प्रक्षिप्यमाणान् दृष्टवतो नेत्रोत्पाटनं द्वितीयस्य च वाचा वलीवर्दानसमर्पितवतो बलीवर्दप्रदानं दरु इति—घोरुगजीहाइ इति—अनेन घोटको दातव्य. , घोटकस्वामिनश्च घोटकमहताहतेति जणितवतो जिह्वाया. छेदो दरु.—परुणमो उवरित्ति—नटमहत्तरकश्च तथा कश्चित् दंरुीखंरुेनात्मानमुद्बध्य पतनमस्योपरि करोतु एव मदज्ञाग्यो व्यपहारे प्रवृत्ते-ऋजुरिति कृत्वा मंत्रिणोनुकं-

यों के ते तरतज् मरण पाम्यो. तेथी घोरुाना मालके पण तेने पकड्यो तेओ बधा दरबार तरफ चालता थया तेटलामा रात पुरुी एटले तेओ नगरना बाहेरज रह्या. त्या केटलाक नट उतरेला हता. हवे तेओ बधा सूइ रह्या त्यारे मदज्ञाग्ये राते विचार्यु के जीवता तो मारो छूटको नथी माटे मारे फांसो खावो सारो छे एम विचारीने दोरीना कटकायी पोताने वरुनी माळमा लटकतो कर्यो पण ते दोरी नबळी होवाथी झट दइ त्रूटी परुी तेथी ते मदज्ञाग्य नटना सरदार पर पड्यो एटले ते सरदार मरण पाम्यो तेथी तेमणे पण तेने पकरुीने कचेरीमा उज्जो कर्यो

हवे तेमणे बनेली हकीकत कही सजळावी. ते पछी मत्रिए मदज्ञाग्यने पूछता तेणे ते सघळी कबूल राखी. त्यारे आ निर्बुध्दि छे एम जाणीने मत्रिने तेना उपर बहु दया आवताथी तेणे आ प्रमाणे न्याय आप्यो त्या बेलनी बाबतमां आंखो काढवी ठरावी एटले के बेलना धणी अने मदज्ञाग्यने मत्रिए कह्यु के तमे बन्ने गुन्हेगार छो, माटे जेणे बेलो-

पा सपन्ना नपुनरसौ दंमित इति (७)

समाप्तानि वैनयिकीबुद्धिज्ञातानि (७)

नम श्रुतदेवतायै

अथ कर्मजाबुद्धिज्ञातानि—कम्मयबुद्धीएविहु—हेरण्यियमातिया तदब्भासा,

पगरिस मुवेंति तीसे—तत्तो णेयमि वहु सिद्धी ॥ २१ ॥

(व्याख्या)—कर्मबुद्धावपि ज्ञातान्युच्यते तत्रच—हेरन्नियमाइया इति—

हैरण्यिकादयः सौवर्णिकप्रभृतय कारव —किमित्याह—तदभ्यासात सुवर्णघटना-

ने वाघामा पूराता जोया तेनी आंखो काढवी जोइए अने बीजाए जवानथी बळद सोंप्या नहि तेणे रीजा बळद लइ मों-पवा एम दन्ड करवामा आवे छे वळी आ मदनाण्ये घोडो आपवो अने घोडानो धणी के जेणे घोडाने मारो मारो पो कार्यु छे तेनी जीभ कापवी. तेमज कोइ नटनो मंतर दोरीथी पोताने बाधीने एना ऊपर पडो एम इन्शाफ चालतां मठ जाणने सरल जाणी मतिने तेना पर दया लावी तेथी तेनो दन्ड नहि कर्यो

आ रीते वैनयिकी बुद्धिना दाखला पूरा थया छे

श्रुतदेवताने नमस्कार थाओ.

हवे कर्मजा बुद्धिना उदाहरणो कहे छे.—कर्मजा बुद्धि पेले ए उदाहरण छे के सोनारी वगेरे तेना अभ्यासना योगे एटले के सोनु घडवा वगेरे कामना वारवार करवामा आवता अभ्यासथी ते बुद्धिनी अतिशय हुश्यारी मेळवे छे. तेथी तेओने सोनु वगेरे पारखवामा झट फतेह प्राप्त थाय छे.

ते ज वात कही बतावे छे—सुवर्णनो वेपारी अभ्यासना योगे राते पण सोनाने पारखे छे तेमज खेडुत पण

दिकर्मणां पुन पुनरनुशीलनात् प्रकर्षमतिशयमुपयांति प्रतिपद्यते तस्याः प्रस्तुतवुद्धे-स्तत· प्रकर्षात्–ज्ञेये सुवर्णादौ लघु झटित्येव सिद्धि सुवणघटनादिगोचरा तेषा सं-पद्यत इति (५)

एतदेव ज्ञावयितुमाह–हेरणिओ हिरण–अब्जासाओ णिसिपि जाणेइ, एमे-व करिसगोविहु–वीयक्खेवाति परिसुद्ध ॥ २२ ॥

(व्याख्या)–हैरणियक हिरण्यपण्यप्रधानो वणिक् हिरण्य दीनारादिरूपकरूप अब्यासात् पुन.पुनरनुशीलनान्निश्यपि रात्रावपि जानाति यथेद सुवर्ण पल्लादिप्रमा-णं च वर्त्तते—एमेवत्ति—एवमेव—करिसगोविहुत्ति—कर्षकोपि कृषीवललोकः वी-जक्षेपादि वीजक्षेप मुद्गादिवीजवपनरूप—मादिशब्दात् क्षेत्रगुणान् तुल्यातरतया च वीजनिपातमुर्ध्वमुखमधोमुख पार्श्व जानाति—कीदृशमित्याह—परिशुद्धमविसवादि —अब्यासादेव

पूरती रीते वीज वाववा वगेरेना कामते जाणी शके छे. २२

हैरण्यिक एटले सोनानो वेपारी दीनार वगेरे सोनाना चलणनो वारवार जथल पायल करतो होवाथी राते प-ण जाणी शके छे के आ सोनु छे अने ते आटला वजनतु छे. एज रीते खेडु माणस पण मग वगेरे वाववानु काम तथा आदि शब्दथी खेतरना गुणो तथा सरखे अतरे वीज वाववु ते तथा अमुक वीज ऊंचु मुख राखी वाववुं अमुक नी-चा मुखे वाववुं अने अमुक पडखानुं राखी वाववु ते बावत अभ्यासना लीधे चोकश रीते जाणे छे.

अत्रचेदमुदाहरण—क्वचिन्नगरे केनचित् म्लेछाचरिणा मलिम्लुचेन कस्यचिद्विणपतेर्वेश्मनि रात्रौ क्षात्र अष्टपत्रपद्माकार पातित नि कृष्टश्चार्थसार —प्रभाते च स्वकर्मणा विस्मयमागत. स च शुचिशरीर कृतशिष्टलोकोचितनेपथ्यश्च तद्देशमागतो जनवाद श्रोतुमारब्ध —" अहो कुशलता धृष्टता च चौरस्य य इत्थ प्राणसकटस्थानप्रविष्टोपि व्युत्पत्तिमान् वर्त्तते "

प्रहृष्टश्चासावतीव समागतश्चात्रातराले कर्षक स्कधारोपितकर्षणोचितकुशीयूपादिसामग्रीस्तदर्शनार्थ दृष्ट्वाचोक्तमनेन—" कि शिक्षितस्य दुकरमिति "? श्रुत तस्करेण—रुष्टश्च मनसा—लग्नो गृहीतशस्त्रस्तदनु मार्गेण—गत क्षेत्रं—गृह-

इहां आ उदाहरण छे'—कोइक नगरमा कोइक म्लेच्छोना आचारवाळा चोरे कोइक पैशादारना घरमा राते अष्टदळ कमळना आकारे खातर पाडीने कीमती माल चोर्यो प्रभाते पोताना ते कामथी विस्मय पामीने ते न्हाइ धोइ सारा माणसने योग्य कपडा पहेरीने ते ठेकाणे आवी लोकोनी वाणी साभळवा मांड्यो लोको कहेवा लाग्या के " आ चोरी करनार चोरनी हुशियारी अने निर्भयता जुओ के जेणे आवा प्राणना जोखममां पेशीने पण आवी चतुराइ वतावी छे."

तेथी ते खूब राजी थयो -एवामां त्यां खभे खोयो तथा दांता वगेरे खेडनो सामान लइने एक खेडुत ते जोवा आव्यो तेणे जोइने कह्यु के, शीखेलो करी शके तेमां शु नवाइ छे ? ते वात चोरे साभळी एटले गुस्से थइ हथीयार लइ तेनी पाछळ पड्यो पड्यो तेना खेतरमां पहोच्यो. त्यां तेणे तेनो चोटलो पकडी कह्यु के तने मार मारीश खेडुते का-

तोसौ केशेपु जणितश्च यथा त्वा मारयामि—पृष्टश्च तेन निमित्त निवेदितचानेनात्मकृतपद्माकारक्षात्रावज्ञारूप. ततः कृपीवलेन—" मुच क्षणं दर्शयामि ते कौतुक " मित्युक्त्वा पट प्रस्तार्य स्ववचनं सत्यं कर्तुकामेन बीजाना मुष्टिर्भृता—जणितश्चौरः—" पराङ्मुखान्यधोमुखानि ऊर्ध्वमुखानि पार्श्वतोमुखानि एकाद्यंगुलांतराणि वा एतानि बीजानि क्षिपामीति वदेच्छानुरूपं च तदिच्छानुरूपेण तुष्टश्च चौर इति (७)

(मूलगाथा)—एमेव कोलिगोविहु—पुज्जा माणाइ अविगलं मुणइ, कोए परिवेसतो—तुल्लं अब्जासओ देइ ॥ २३ ॥

(व्याख्या)—एमेवत्ति एवमेव कोलिगोविहुत्ति कोलिकोपि पुजात् सूत्रपिण्डरूपात् दृष्टाद्धस्तगृहीताद्वा—मानादि—मानं तंतुप्रमाण—आदिशब्दात्तन्निपा-

रण पूछ्यु त्यारे तेणे पोते करेला पद्माकार खातरनी तें अवज्ञा करी ते कारण जणाव्यु. त्यारे खेडुए कह्यु के थोडी वार मने छूटो मूक तो हुं तने कौतुक बतावु एम कहीने पोतानो बोल खरो करवा माटे तेणे कोथळो उघाडी बीजनी मूठ भरीने चोरने कह्यु के तुं कहे तो एमने अवळा वावु, कहेतो नीचा म्हो करी वावु, कहे तो ऊंचा म्हो करी वावु, कहे तो पडखाना वावु अने कहे तो एक एक आंगळना आंतरे वावु. माटे तारी मरजी प्रमाणे वाद तेनी इच्छा प्रमाणे तेणे ते वावी आप्या एटले चोर खुशी थइ चालतो थयो.

(मूळगाथानो अर्थ)—ए प्रमाणेज वणकर पण सूतनी दडीथी तेनु बरोबर माप जाणी ल्ये तेमज रसोइयो दोइथी परसतां थकां बधाने सरखु पिरसे छे. २३

॥४१२॥ घपटप्रमाणं च अविकलमव्यभिचारि मुणति जानीते—तथा मोए इति—दर्व्या परिवेपयन् निपुणसूपकार तुल्य महत्यामपि पक्तौ सम अभ्यासतो ददाति नपुन हीनमधिक वा.

(मूलगाथा)—मोत्तियउक्खेवेण—अब्भासा कोलवालपोतणया, धम्मसगभारूढस्सवि—एत्तोच्चिय कूनगे धारा ॥ २४ ॥

(व्याख्या)—मोत्तिएत्यादि—मौक्तिकोत्क्षेपेण मुक्ताफलस्योर्ध्वोत्पाटनेन अभ्यासात् पुन पुन प्रोतनानुशीलनरूपात्—कोलवालपोतणया इति—कोलवाले शूकरकधराकेशरूपे प्रोतना प्रवेशन मौक्तिकप्रोतका हि सिद्धतत्क्रिया अधस्तादूर्ध्वमुख क्रोडकेश धृत्वा ऊर्ध्वमुख मौक्तिक क्षिपति यथा नून तत्र प्रवेश लभत इति—

ऊपरथी तेमु मान एटले केटला तापणा थशे तेनु माप तथा आदि शब्दथी तेमाथी कपडु वणाशे ते बरोबर जाणी ल्ये छे. तेमज कोइ वळे पिरसनार हुशियार रसोयो मोटी पगतमा पण अभ्यासना योगथी ऊणु के अधिक नहि पिरसता सरखुज पिरसे छे.

(मूलगाथानो अर्थ)—वळी मोतीने उछाळीने सूअरना वाळमा परोववु तथा गाभा पर रहीने नगामा सरखी धार पाडवी ते पण ए बुद्धिथीज थाय छे. २४

मोतीने ऊचे उछाळीने अभ्यासथी एटले वार वार परोववाथी शुवरना गळाना वाळमा परोवबु. जे माटे मोतीने परोवनारनी एवी हथरोटी पडी रहे छे के नीचे वाळ ऊचु धरीने ऊपरथी मोती एवी रीते नाखी दे छे के खरेखर ते तेमाज पेशी जाय छे.

तथाहि—भगवान् महावीर सांवत्सरिकदानपूर्वं प्रतिपन्नव्रतस्तत्कालमेव शक्रारोपितस्कंधप्रदेशदेवदूष्य.कुण्डग्रामाद्बहिर्देशे विहरन् दानकालासन्निहितगृहस्थपर्यायमित्रब्राह्मणेनागत्य प्रार्थनयोपरुद्ध, सन् तस्मै देवदूष्यार्द्धं ददौ साधिकवर्षांते च सुवर्णवालुकानदीतटप्ररूढवृक्षकंटकाक्षेपात् भूमौ पपात द्वितीयमर्द्धं गृहीत च तत्तेनैव पृष्टलग्नेन ब्राह्मणेन समर्पित च खंडद्वितयमपि तुन्नवायस्य तेनापि तथा तदज्ञात सधि योजित यथा लब्धप्राच्यलक्षप्रमाणमूल्य सजातमिति (७)

(मूलगाथ)—वड्ढइरहाइदारुग—पमाणणाण महवेहदक्खत्त, एमेव पूइयंमिवि—मसाइदले मुणेयव्व ॥ २६ ॥

(व्याख्या)—वर्द्धके रथकारस्य रथादिदारुकप्रमाणज्ञात रथादे रथशिविका-

देवदूष्य मेल्युं तेओ कुण्डग्रामथी बाहेर विहरवा लाग्या. हवे दानना वखते गेरहाजर रहेल एक ब्राह्मण जे गृहस्थपणामां भगवानने मित्र थतो हतो तेणे भगवानने खूब प्रार्थना करी एटले तेमणे तेने देवदूष्यमांथी फाडी अर्द्धो आप्यो. बाद कइक झाझेरो एक वर्ष व्यतीत थतां सुवर्णवालुका नदीना काठे झाडना कांटाथी खेंचाइने बीजो भाग जमीन पर पडी गयो ते पण पूठे फरता ते ब्राह्मणे लइने बे कटका कोइ तुणनारने आप्या. तेणे ते कोइने सांधनी खबर न पडे तेम साध्या तेथी ते प्रथम प्रमाणे लक्ष मूल्य थया

(मूळगाथानो अर्थ) सुतार जे रथादिकना लाकडानु माप अगाउथी जाणे छे ते तथा ते तैयार करवामां तेनी हुशियारी तेमज कदोइने अडद वगेरेना लोटना मापनी जे खबर होय छे ते पण ए बुद्धि जाणवी. २६

(व्याख्या)—वर्द्धकि एटले रथ घडनारने रथ, पालखी, गाडीनी धुसरी वगेरे घडता तेमां जोइता लाकडाना

यानयुग्यादेघटयितुमारब्धस्य दारुकाणां काष्टाना दलभूताना यत् प्रमाणं तस्यापि ज्ञान प्रपद्यतएव —अथवेति पक्षांतरे इह रथादौ निर्मापणीये यदक्षत्व निर्माणशीघ्रत्वमभ्यासाद्भवति —एमेवत्ति—एवमेव प्रागुक्तहैरण्यकादिवत् पूतिकेत्ति—कादविके मापादिदले मापमुद्गगोधूमचूर्णादौ पक्तुमिष्टभोजनयोग्ये प्रमाणज्ञान दक्षत्व वा मुतिणव्य प्रस्तुतबुद्धिप्रभावादिति (४)

(मूलगाथा)—घमकारपुढविमाणं—तह सुनकुत्तारणं सयराह, चित्तकरे एवचिय—वसातो विद्धलिहुण च ॥ २७ ॥

(व्याख्या)—घटकार. कुम्भकार.पृथ्वीमान घटादिदलभूतमृत्पिण्डप्रमाण जानाति यथा इयता मृत्पिण्डेन इय घटादिनिष्पत्ति· नि पत्स्यते—तथेति समुच्चये—स-

मापनु ज्ञान थाय छे ते अथवा तो ए रथ वगेरे जलदीमां तैयार करी आपवानी हुशियारी रहे छे ते पण अभ्यासथी थाय छे. तेमज पूर्वे कहेला सोनारो वगेरेनी माफक कदोइ पण अरुद मग के घउंनो लोट पकववा योग्य भोजनमां केटला प्रमाणनु जोशे ते जाणी शके छे तथा जे चपलता बतावे छे ते पण आ बुद्धिनोज प्रभाव छे

मूळगाथानो अर्थ—कुंभार घमामा केटली माटी जोइशे ते जाणी शके छे तेमज चक्र उपरथी जराक सूकु थतां तेने उतारी ले छे तेमज चीतारो रग उपरथी चित्रनु माप करी ले छे तथा विद्ध एटले जीवता जेवा माणिनु चित्र चितरी शके छे ते पण आ बुद्धिज छे. २७

(व्याख्या) कुंभार घमा वगेरेना माटे माटीनुं माप जाणे छे एटले के आटली माटीमांथी अमुक घमा वगेरे

त्कुत्तार ढंति—शुष्कस्य मनाक् शोपमुपागतस्य ञाग्स्य घटादेरुत्तारण चक्रादवर-केण पृथक्करणमित्येतत्—सयराहति—शीघ्र करोति—चित्तकरेएवचियत्ति–चित्र करोप्येवमेव वर्णात् वर्णकाद्रक्तपीतादे सकाशात् प्रमाण लेखनीगचित्रस्य बुध्यते, विद्धस्य जीवतइव गजतुरगमादेर्जीवस्य लेखन करोति प्रकातबुद्धिमाहात्म्यात् च समुच्चये (८)

समाप्तानि कर्मजाया मतेर्ज्ञातानि, (८)

वनी शकशे ते जाणे छे, तेमज चाक परथी घमा वगेरे वासण जराक सूका थया के दोराथी कापी जट जूदा करी ट्ये-छे वळी एज रीते चितारो पण राता पीळा वगेरे रग उपरथी आलेखवाना चित्रनु माप जाणी शके छे, अने विद्ध एटले जीवता होय तेवा हाथी घोमा वगेरे प्राणिओना चित्र काढे छे ते पण आ बुद्धिनोज प्रतार छे

आ रीते कर्मजा बुद्धिना उदाहरणो समाप्त थया छे